Caja
A-14

A-14

(2)

Preclariſſimi viri Georgij valle Cõmentationes.

In Ptolomei quadripartitum inque Ciceronis Partitiones ⁊ Tuſculanas queſtiões ac plinij naturalis hiſtorie Librum ſecundum.

*

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶IOANNES Petrus Valla Reuerendiſſimo in Chriſto patri:& Domino.D.Ioanni
Stephano ſancti Vitalis Cardinali Bononienſiq; epiſcopo Sal.Dicit æternam.

Cum mecum tacitus multum ac diu Reuerendiſſime Præſul cogitarim intemperātis
eſſe hominiſ ceſſare ubi mortaliū generi prodeſſe poſſe animaduerterit.Nec minus in
uidi maleuoliq; hominis non modo ceſſare:ſed etiam tegere:& diſſimulare quæ di.
uino munere ſit ipſe conſecutus.Talia ego animo uolutans nihil ut ex editionibus:
quas pater reliquit per me nuper magna diligentia atq; impendio impreſſis ſatis
abundeq; colligi poteſt:magis curaui:quā ut concreditos mihi libros citra omnem
maleficam inuidiam in communem uſum formis excuſos foras inuulgarem: & hos
ſupprimere ſacrilegum impiumq; uidebatur:nec id effeci q̄d miſera ſolent & infeli.
cia quædam ingenia:quæ paternis lucubrationibus etiam me fraudare uoluerunt:
dum paucula quædam inuidentes aliis nouere ita cōniuentibus oculis aliena inter.
uertunt:ut neminē docendū putēt:a deo a nouis abſunt excogitandis. His perditis
ingeniis effectum eſt ut multorum præclariſſime excogitata perierint. At nos certe
grati pariter & ingenui animi officium cunctis rebus præferendo:non cuiuſcunq; la.
boris genere deteriti:nihil quod penes nos extaret doctiſſimi patris q̄dq; uſui ac com
modo ſtudioſorum cedere poſſe uideretur occultandum duximus:prout noſtri inge
nii fert imbecilitas ſugiter aliquid noui in lucem proferendo.Cum ipſorum utilitate
ac in parentem dulciſſimum pietate commoti. Tum tua imprimis incredibili ma.
gnanimitate erecti:quæ licet undecumq; doctiſſima mediocriter tamen inſtitutos ha
ud quaq̄ aſpernatur.Et tum hominis ſtudium.& uoluntatem:non rem expēdit. Scio
in te ſeueritatem & comitatem eſſe q̄q̄ ſpecie diſpares:Summa tamen prudentia con.
iunctas:& utrumq; maxime pollere.Sed utcūq; accidit facis ut comitati ſeueritas ſæ.
piſſime ſuccumbat:& ita eos:qui quantulūcūq; ē:tibi quidpiam in litteris cōtulerint:
æque ac munus rariſſimum:ſumma caritate:liberalitateq; complecteris. Et perinde
cum te unum inter principes relligioni obnoxios atq; opportunos ueluti ī artium:
liberalium eminenti ſpecula poſitum omnes admirentur:bonis externis inſignem:
dotibus corporis omnibus egregium:& inclyto nobilitatis genere cōſpicuum. Quē
haud mirum ſi Pontifex Maximus in numerum fratrum ſuorum ſanctiſſimo iudicio
retulerit :iure præſentes in ptolemei ad ſyrum apoteleſmata: ſeu:ut nunc loquimur
quadripartitum patris editiones tibi dicandas exiſtimauimus.Et cui mortalium feli.
ciori ſuffragio dicari poſſent:q̄ tibi:ſi tuo oraculo comprobari meruerit quippe qui
ſi inter grammaticos:aut rhetores:aut dialecticos controuerſia oritur litem celerrime
diſcutis:ſi Arithmetici de numeris ſi Muſici de uocibus earumq; rationibus.ſi de mo.
dis geometræ ſi de motibus Aſtrologi diſſerunt acerrimi ingenii diſceptator appa.
res.Quid quod quæ naturalis moralis ſimul & diuina dicitur philoſophia: ut ex di
uerſis materiis unum pulcherrimum corpus coaleſceret & incredibilis harmonia effi
ceretur omnia ad abſoluendam:quam intuemur formam tibi affatim ſuggeſſerunt.
Et ſumma ſummarum hæc eſt q̄d longe maiora & ampliora in te ſint:q̄ ut neq; ocu.
lis:neq; auribus:neq; ullo ſenſu percipi poſſint:aut q̄ quæ ex Ioāne maria rēzinuto ui
ro integerrimo mirifico tuarum laudum prædicatore.& fando etiam ex aliis proba.
tiſſimis uiris accepimus.Et neſcio etiam an ea cogitatione tantum & mente ingenii
homo quantūuis magni conſequatur.Id circo parentis noſtri manes mirum in mo
dum geſtiunt cum ſentiunt ea tibi conſecrari: quæ ipſe commentationis gratia de.
ſcripta moriens non publicata reliquerat modo tibi placeant non minimam:ſed ma
ximam laudem tua de cauſa uidebitur conſecutus. Vale.

GEORGII VALLAE PLACENTINI IN PTOLEMAEI AD SYRVM APOTELESMATA COMMENTARIVM

p

TOLemæus mathematicorum omnium facile princeps ut quidam ſcri
pſere Adriani uixit temporibus ad Antoniumq; uſq; peruenit:quo tem
pore Galenum inclitum medicinæ auctorem perhibent floruiſſe: nec-
non Herodianum grammaticum & Hermogonem rhetorem: qui de
arte rhetorica libros reliquit non contemnendos. Primus autem apud
græcos traditur Chius œnopides de aſtrologia ſcripſiſſe nonnulla: qui
in fine belli floruit peloponneſiaci quo tempore Gorgias rhetor uixit &
Zenon eleates:necnon ut quidam cenſuere Herodotus hiſtoricus Halicarnaſeus. poſt
œnodipen Eudoxus aſtrologiæ famam non paruam conſecutus quo tẽpore Plato phi
loſophus fuit inſignis & Cteſias gnidius medicinæ autor præcipuus habitus eſt. hiſto-
ricuſq; non inuenuſtus.

e

Xordium igitur in hoc opere ſibi aſſumit Ptolemæus in illos qui aſtronomi
am artem non eſſe cenſuerunt. quippe qui inconſtantem eſſe uoluerint indi-
care. cum omnis ars habeat quod facile depræhendi poſſit: quodq; commo
do uſuiq; cedat humano eaq; ars neceſſaria habeatur. Cauillantium itaq; alii inceſſunt:
quod compræhenſu difficillima ſit. alii quod incommoda & inutilis: contra quos ex-
orditur. nam qui difficiliter compræhendi poſſe putauerunt aiebant nõ omnibus que
ſtionib' interrogatum reſpondere mathematicum qñ ſunt aliq̃ ad q̃ nõ reſpõdet dicen
do nõ apud eſſe de oĩbus reſpõdere mathematicum: occurrit non hæc ſpectanda ſed
peculiaria ipſi arti & quæ ſint inſpectione definita. q uero inutilem eam ſunt arbitrati
aiebãt tametſi nobis ſit cõpræhenſibilis uendicabiliſq; nõ tamen ex ipſa ad nos ullum
prouentuꝝ cõmodum. ſiquidem prædicto nobis aliquo cauere non poſſumus: ſed ꝓr-
ſus præmonitũ euenire. hoc quoq; diluitur dicendo ſi cauere ab omnibus nõ poſſumus
euitari tamẽ aliqua poſſe. & perinde oſtendit eos fruſtra aduerſatos. Syro hoc opus in
ſcribit eiq; ꝑfatur cui cũctas alias quoq; inſcripſit traditiones. ſunt q putẽt hoc ab eo cõ
fictum nomen: uerũ conſtat apud potioris ſententiæ homines fuiſſe medicũ: qui his af
ficiebatur diſciplinis. 2. ORDine & poteſtate. Hoc eſt numero. cur nẽpe q? res aſtro-
nomica apoteleſmaticam antecedat. Impoſſibile nãq; ferrem ſententiã nõ inuẽto aſtro
rum decurſu. at poteſtate quo pacto? qđ per ſe dignã memoratu cõtineat utilitatem &
ob ueritatis inuẽtionẽ: & qđ non eſt id qđ apoteleſmaticũ eorumq; ut plurimũ ſed in
ſcientia poſitũ & nulli errori obnoxiũ. 3. NEq; eodẽ modo perfectam. Nempe ut pri-
or habet: quæ ſibi ſatis eſt neq; alterius eget adminiculo ſed p ſe incõſtans egetque al-
terius perfectiõe. 4. IVXta cõgruum philoſophiæ modũ. Cõgruit certe philoſophia
id qđ ipſe mox oſtendit aduerſus aſtrologiam inceſſentes quandoquidẽ hi neutiq̃ qđ
philoſophoꝝ eſt peragũt: ſed quod amẽtium & falſa fallacia adductoꝝ mentiendique
cupidoꝝ. 5. IN NONnullis nãque difficulter inſpicit̃. quodcũque inqt parte aſtrolo
gica uult aſtrologiã impugnare is cæco ſimilis eſt: cui ſenſus errorẽ offundit pugnãdo
cæcutit in ea quæ ex ſenſu offendit. ſi ad apoteleſmaticã impugnat partẽ. ꝑtextu utitur
abſoluto cauſaſque ſcribit: quas iã dicta cõſtituere patrocinia. ſpectando nãq ue præce-
pta quæ difficulter deprehendant̃ cuncta talia eſſe cenſuerunt. nec nos ſane lateat ſicut
in morbis ſunt qui eueniẽdo difficillime poſſit expugnari eodem modo ineſſe aſtrolo
giæ quæ longe difficillime depræhendi queat. 6. HOC nimirũ diſtribuitur. Reliquũ
eſt ut ordiat̃ ſicut prius indicauit oſtendere poſſibilem cõpræhenſibilemque aſtrologi-
am ſubſidereque demonſtrat perſpicuas aſſumendo demonſtrationes ex ipſoque ſen-
ſus teſtimonio ordineque multo & cõſequentia utitur primo a ſole inde a luna: & ter-
tio a cæteris uagis ſtellis. Intuemur ſiquidẽ iuxta ſolis motũ anni quattuor fieri tẽpora
annuiſque eis tẽporibus noſtra affici cõmutarique corpora. ſed quid anni memorem
mutationes cũ dies quoque conuerſionibus proximi uniuerſitatis ad nos immutãdos
plurimũ poſſit. ſcandens nãque ſol aerem in cõplexionem temperiemque uernam ad-
ducens talem quoque noſtris aduehit affectionẽ ac ꝓcedente die eſt intueri in totum.
temperies in partibus cõpræhendi. Quod ſi omnino euidens quæpiã efficitur affectio

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

par eſt ut etiã ſenſum incertũ ratiocinio iudicandũ inueniamus:at luna quæ neutiq̃ ſo.
le uim maiorem nacta eſt uidetur nos euidentius trãſmutare qď ſit terræ uicinior plu.
rimã nobis ex ſe ingerit affectionẽ.uidemus nãq; marina aĩalia cũ luna pariter augeri:
minuiq; cũ luna necnõ quædã corporis partes ut ungues & capillos erat etiã ſacrũ in
ægipto aĩal:taurus fere expoſitus cuius pudibũda augebãtur & minuebanť.ſunt hodie
quoq; lapides quidam qui tã cõminuunt q̃ augentur demonſtratq; Ptolemæus a quiq;
uagis ſtellis q̃nquidẽ ſolent ab his quoq; aſtrologiæ periti præſagia ꝑtendeꝛe nã quan
do ſaturnus in aquario & iupiter cũ ſole fuerit hiemis auget temperiẽ ſiue ut nũc loqui
mur cõplexionem at cũ Mars permeat carrũ & leonem extẽdit æſtatis æſtuoſam eſſen
tiam.Indicat aũt etiã ex ipſis herentibus cœlo ſtellis. appropinquantes nãq; ſtellæ uel
diſtantes iã memoratis uarietates nec eaſdem affectiones habet . quare ex cunctis ars
cõparatur nec impoſſibilis eſt. 7. FACIentibus in omnem perigiũ. Non dixit in om
nem terrã ſed pergium quo nobis indicet alterarionem incipere ab ætheris faciei cor.
pore adminiſtrare totã terram quæq; intra ipſam ætheraq;. 8. COMpræhenſis primis
elementis.Quæ ſub luna ait omnia nõ ait prima tẽpore elemẽta:ſed loco quæ tenuio.
ra ſunt quo ꝓpinquiora fiunt corpori æthereo quæq; primã inde excipiunt mutationẽ
quã ſequentibus tradunt. 9. ET PAucis apparuerit . Neq; enim tã ſunr incognita ac
ſepulta ut plurima egeant demõſtratione.Capiunt initiũ a uertice & ex cõtinua muta.
tione & ex ui ſua ipſoꝝ queſtio fidem facit.anni nãq; temporibus firmũ indicãt robur
ob eas aũt quæ quotidie ſpectãtur mutationes qď cõtinuũ eſt indicat & perinde ex om
nibus ſenſus noſter ad hoꝝ tollatur cognitionẽ. 10. ET FLuxus aquaꝝ.Hoc tempo.
re plures illo ſunt pauciores aquæ ut fluxus tẽpore mutantur. 11. DA VErticem no.
ſtrum Hoc anni tempore luna terræ ꝓpinquiſſima.plurima a ſole indicauit:nũc a luna
poteſtatẽ demõſtrationem conuertit. 12. Niſi ꝙ ad ſolem. Hic perigiũ lunæ & ꝓpin.
quitatẽ eius nobis ſignificari expedit ꝙ quædã dixit ſimul augeri cũ ipſa uel pariter mi
nui ut ſæpe de fluminibus nõ ait maiora fieri: aut minora minuẽdo ſed ſunt celeriora
& turbatiora & tardiora.qď q; id uerum ſit oſtendit qď de mari mox loquiť. 13. CON
uertendo ſuis ortibus. Vt etiã inter nauigandũ apparet ex occaſu nãq; & ortu lunæ præ
ſantur atq; ꝑnunciant nauigantes qualis futurus ſit aeris cælique ſtatus. 14. SVCcen.
ſiones æſtaſque.Cũ ex luna indicarit affectiones rurſus a uagis demonſtrat ſtellis:quæ
ꝓfecto totã nõ queũt anni naturã cõmutare.at intẽdere calorẽ poſſũt uel frigus annuũ
nã ſi cũ ſole fuerit Mars in cãcro uel leone æſtum intendit æſtatis ſin ĩ capricorno : aut
aquario remittit hiemis frigiditatem de ſole rurſus oportet eaſdẽ figuras inſpicere nõ
enim ſolum ad ſolem figuras faciũt ſtellæ tales uel tales annua tẽpora conficiendo ſed
etiã ad ſe inuicem.Mars enim ſaturnũ petens domoue quapiã ſua ſaturnus martẽ ſpe.
ctans multũ æſtũ mitigat ac ſi in ſigno igneo ſaturnus a marte aduentante irriteť mul.
tam ſpargit frigiditatẽ. at in hieme in ſigno frigido aeris frigiditatẽ ſoluit. 15. DICen
do ſuper ius Rurſus uniuerſaſti qualitate mutationes annuas habente ex ſole & luna
ſubiungit quinque uagas ſtellas ſtatũ aeris uertere neque id quiſq̃ ambigat martem fa
cere mutationẽ reliquaſq; uagas.id nãq; nunc uult diſcrimine notare.id inquit ita fa.
ciunt ut tamẽ qualitas cuſtodiatur uniuerſalis nec mutare naturã poſſunt q̃ ab ſole effi
ciť. 16. SVB ſtellaꝝ figuratione alteram quoq; his ponit differẽtiam ꝙ ꝓpter Solem
factæ differentiæ potiores qdẽ ſũt & diuturniores quæ uero ſub ſole tũ cõtinuæ : tum
magnæ quæ porro aliaꝝ ſtellarum neque ut ſolis neque ut quæ lunæ ĩſignes & ambi
tioſæ hoc eſt diuturniores & ignobiles id ſane ambitioſe ſignificat ſenſus expers non
oĩno ſenſus expers ſed minus ſub ſenſum cadens.memorat etiã tempora quibus maxi.
me hæc figurationibus accidũt ut in ſole tranſitus & tempoꝝ conuerſiones in luna ue
ro cõiunctiones explenilunia . at in ſtellis fulxiones & occaſus.nominat aũt fulxiones
ortus ꝙ tũ appareant & emicent inclinationes aũt per latitudinẽ motus. 17. QVOD
aũt his inſpectis.alterã ponit demonſtrationẽ cuncta per ætherium corpus tranſponi.
Iã a principio obſcure cõmentus qď in quem poſſit cõſtitui aſtrologia obliuioſe uero
etiã eius partẽ præſagiendi ſignificat ut nõ ſolum circa ea q̃ facta ſunt perfectaque mu.
tatio conſiſtat:ſed etiã circa ea quæ necdum facta ſunt.ſed quæ debeãt abſolui cõfeſtim
nempe agricolæ ſciunt qualia ſint tempora idonea at terræ arationem & quæ cõmoda

ad nauigandum ac ab aeris tum ſtatus ſignificatione ſeſe oſtẽdente præſagire poſſunt cuiuſmodi prætendatur fructus:paſtores quoq; quando inire pecora incipiãt ubi oportet & quomodo & quãdo fieri præſagiuntq; partus aĩaliũ ex flatibus tum ſpirantibus: & tum eueniẽte aeris mutatiõe atq; ex maiori poſſunt. 18. SOlis poteſtatẽ dicit.Q uæ annua facit tempora.Ita nempe prænuntiatio,ipſa eminet ut nequidẽ ipſa rationis expertia lateat aĩantia.nouit nãq; quando inire marẽ oporteat:& tum ſolũ in cõgreſſum peruenire quæ porro etiã ſeſe conuertan t ad hunc potiuſq̃ aliũ uictũ & quæ fœtũ ferãt & abſoluãt nec ſolũ id phiſicis cũ cauſa quæſitũ eſt res ipſa uerũ etiã mere nauigantibꝰ. 19. AT quæ minus ita habent.De inſignibus ſignificationibus uult traditioni inſiſtere quæ ex obſeruationibus ſolis & uagantiũ fiunt iureq; ipſas locauit ambitioſas diu namq; perdurant neq; enim luna hæc conficit ſola.Cæterũ cum etiã per latitudinem nota adhæſerit aliquatenus Herentibus cælo ſtellis: ut tauri caudæ. periti igitur quod integrũ eſt cognouerunt:& quando concidunt.at Idiotæ aliq̃to pinguius & minus accurate & ob hoc conſueuere triduo ante uel poſt triduũ obſeruare. 20. NECeſſariũ. Neceſſariã ait obſeruationẽ nauigantiũ qui non ut naturæ inſpectores ad obſeruatiores cum delectu propoſitoq; perueniunt.ſed ꝙ mare nauigare cõpellatur : quid igitur prohibetur? Cauſas cõmemorando quibus uulgares in cognitione hallucinantur.nũc ait ne quidẽ ĩpeditũ iri eũ qui in antiqua agatur hiſtoria de his exacte cognoſcere naturas ipſoꝝ ut plurimũ etiã qualitates non utique naturas q̃ per naturã:ſed per qualitatẽ ſignificatũ iri quod conſectanter dixit.licet enim per omnia iam dicta integre quiſpiã ueniat eget tñ is conſectatione. 21. Aſſimulãter dicere de ipſis at fieri poſſe in ſingulis. Non ſolũ inquit hoc actus modo poterit in uniuerſum de geniturís aeris ꝑdicere qcq̃ neq; etiã de membris particularibus & ſingulis hominibus:ſciendũ eſt quod cõprehendens uocat & hominis geniturã.nam queadmodũ de ambiente talis poſitio ſtellarum tale facit cõpræhẽdens:eodẽ modo etiã talis ortus tale facit corpus & ut perhibẽt talẽ aĩam poteſtque quod reliquũ eſt coniectare qualis ſit conſtitutio cõpræhendentis ad ſanitatẽ morbũue accõmodatior cõparando namque quæ a principio erat conſtitutionem inuenit ſimilitudinẽ aut aduerſantiã.Cæterũ peritoꝝ uiroꝝ eſt non ſolũ de ipſorum arte reſpondere ac ipſam indicare inuectã ſed etiã rationes aduerſariũ exquirere & coarguere hoc igitur etiã Ptolemæus facit demonſtrans artẽ ex ſenſu elici poſſe ſolo nanque ſenſu innixi inuenimus quid de ambiente conſtituto circumfuſoque aere dicere conueniat.ꝙ ſi hoc multo magis naturali acti inſpectione poterimus tam uniuerſalia q̃ particularia dicere.reliquũ eſt ut dicat impulſus & cauſas a quibus cõmuni inſtructione quidã moti artẽ ĩpoſſibilẽ eſſe cenſuerunt. primo igitur periti hanc artẽ conſtĩtuere deinde forte fortuna de quibuſdã uera ꝓtulerunt cuiuſmodi ſolet accidere exiſtĩmauerunt artifices hallucinatiõeſque ipſoꝝ ad artẽ produxerunt.non utique recte.nec enim aſcribendũ arti quod quiſpiã omiſſit ſua imbecillitate ſecundo loco aliquopiam adducti præſagio alia diſciplina aſtrologiæ induerunt exiſtimationẽ : creditique ſunt aſtrologiæ peritia.Thales nempe de cunctis præfari proponẽdo deque ꝑſagio eorum quæ naturã habeant nullã fefellere:ut qd' quiſpiã comedit fruſtratiq; ꝑſagio eorũ quæ naturam habeant eadem noſſe peritos compulerunt.neque hi recte neque enim ut dĩxi hallucinationes taliũ ad artem ſunt relegendæ. 22. ET ad magnitudinem ꝓnuntiatum: Q uoniam me morauit hallucinationes imperitis euenire nõ ob artẽ ſed ipſorũ inſcitiam ne quis arbitret' omnino pronunciare eſſe indubitatã ait quod ſiquis exacte ipſam adierit non poſſe prorſus ab errore in munis eſſe ſed eſſe quãdoque ubi fallatur non per inſcitiam ſed per artis naturã magnitudinemq; eorum quæ pronuntiẽtur. qd nanque enunciatur de diuinis humaniſque rebꝰ ubi in terra alicubi non contingat particulatim erga quempiam & utrunq; habentem habet namque qd' & cæteræ artes ut oĩno non ſit neceſſe contingere.habet etiã qd' nõ aliæ ut circa ingenti auerſet'. 23.IN totum ad quale:adhuc namque propoſitum eſt ipſi tradere ac demonſtrare queadmodum præter alias artes habet quidpiam ſe lectum aſtrologia qd' ipam facit cognitu difficilem nec concedit ipſam cuiuſuis intentioni obnoxiam.Indicat autẽ ex eis quæ unĩuerſalia ueluti in aliis artibus eſt ſine controuerſia inuenire quæ eueniant ab antiquis obſeruata in aſtronomia autem non item:primo namque longiori tempore huiuſmodi reuolutiones fiunt ut hominis unius uita ad id ſatis eſſe non poſſit.deinde non uſq;

quacꝫ conformes ac ſimiles ſunt reuolutiones ſed uniuerſitatis motus ad terram figu-
rati:neceſſario quauis facta mutatione:& affectiones quæ ex ipſis mutatæ diſſimileſque
antiquis inueniuntur. 24. DE materiæ inſpectione circa quale. In totum aliquo defi-
nitum eſt modo.at particulariter indefinitam habet differentiam ob eorum quæ eue-
niant in experientiam.ſtatim namque in ſeminibus non eſt ipſis differentia.horizonte
namque ac circumfuſo aere eodem poſito iniectio ſæminum equi & hominis fit ac dif
ferentia quatenus in peculiaritate quæ ab horizonte ſit nō ſpectabitur ac ſubiiciat quiſ
piam eadem eſſe ſæmina nec quicquam intereſſe differentia ut hominum preter locū
non fortuitam affore differentiam nam qui in perſide alii animo & corpore ſunt:ut q
in ſcythia alii eodem modo & mores & educationes : ut quæ gignant differre neceſſe
ſit. 25. ET præſertim ex multis diſſimilibus commixtum admodum exactæ profert ꝓ
poſitum.Vult enim dicere omnem artem præ ſe rei alicuiꝰ ferre imaginem.at qui ſimi
litudinem præferens hallucinatorium non eſt. inde cauſam negligenter apponit. cur
ars ſimilitudinarium præuenit quod circa materiæ qualitatem informem compellat
ſuum examen,obliterare at materiæ conuerti uarietate· 26. NISi quis iam opinione
moueatur.Accedere incipit ad aſtrologiam ad ipſamque pede præſſim ſermones ac-
cōmodat:niſi quod nunc dictum uidetur aliis artibus accōmodari.omnis namque in
quit ars diſſimilium complexum efficiens inſpectionem compræhenſu habet diffici-
lem id nempe eſt uidere in medicina multa ſiquidem contraria pugnantiaque euenta
in morbis eueniunt.perturbaturque tum medicus unum uolens expugnantibus effice
re præſagium id ſane in ſiderum quoque conſideratione eſt uidere nempe pugnantes
figuras optimique uiri eſt noſſe complexionem ex his omnibus confectam hoc eſt in
nanem & caſſam inducit opinionem perceptam & inductam ſenſui pugnādo. 27.ET
inſup alimenta.Sit nācꝫ conſuetudo hirūdinibus ueſci.etſi tēperamentū circūfuſi aeris
ipm ībecillum oſtendit & afflictū cæteꝝ conſuetudo præſagiūfirmum prouenire non
prætendit. 28. QVOrum unum quodcꝫ.Quoꝝ igit inqt unūqdꝗ non cōpræhendi
tur circumfuſi cœli cauſis multum poteſt præſagio obiici impedimentum.tam & ſi po
tens fuerit circumfuſus aer.non tamen per ſeſe ſatis eſt ad præſagium.ſed opus eſt cir-
cumſtantiarum cauſis extrinſecis. 29. QVOniam dixit circumfuſum aerem aliis eſ-
ſe potentiorem demonſtrat ut potentius quod ſine eo nil conſiſtat cum tamen ipſe ꝑ
ſe citra hæc conſiſtat. Cum hæc ita habeant capitulum compleuit de eo quod fieri poſ
ſit.at hæc porro.tanq̄ cōplemēta ſunt: ꝙ totam nō oporteat artem abolere utcunqꝫ ra
riuſcule in aliquo occurtat hallucinatio:id namqꝫ artis eſt proprium:demonſtratumqꝫ
eſt non in ſublimitatibus modo ut præſagiū habeat ſed etiā in extrinſecis . Iure igitur
cauſæ expers culpæqꝫ minime obnoxius artifex fuerit pariter extrinſeca cōcipiens. ue-
luti medicus ad exactū ægritudinis ꝑſagiū licet quæpiā ꝑterita percūctetur aut q̄piam
iam accidentū ad integrā præſagii peritiā.ſciendū eſt aliquid aliud ꝑtendi ex ꝓpoſitis
quæ artis mœtā ꝓnuntiēt & quouſqꝫ ꝓcedat ꝑſagiū & ubi cōſiſtat q̄qꝫ primordia ars
habeat qbus artifex innixus reliqua ꝓficiat. 30. VELuti gubernatoriā. Vult indicare
nō alienā eſſe queſtionē.Inſpicit nācꝫ in aliis ut ī gubernatoria medicinaqꝫ eſt uidere:
31. QVod uero utilis.Quo nēpe mō in omni arte ubi ſcientiæ cōſtituentes & ſubſti-
tuētes cauſæ binæ obuenerit poſſibilis & utilis incōpræhēſibilis ſit expers ē cōſtitutio-
nis ſi inutilis & nihil utile hominū uitæ cōfert ſupflua ars eiuſmodi exiſtimatᷣ hoc igitᷣ
a principio ꝓpoſitū pridē in aſtrologia demōſtrare fuerint nācꝫ forte aliq utrūqꝫ artis
coarguētes aduerſum quos inſtātes ſcribit exordiū.fuerit ſi quidē ridiculū nos in caſ-
ſum laborare quo oportuerit inutilē & incōmodā ꝑterire.abſoluēdo igitᷣ primū capi-
tulū qd de poſſibili eſt.dicemus etiā de utili.nā licet ars utilis & cōmoda ſit.ſi impoſſi-
bilis ſit ubi cōſiſtat nō habebit.cæterū magis cōmodā demōſtrare & utilē doctrinale
aliqd facit.cōpræhenſi nāque & paucis aliqd reſumit iā dicta memoriæ auditoꝝ reno-
uans.quæ uero ſint iā dicta tēptemus nos quoque paucis enumerare in antiqua eūdo
ueſtigio qd cōmunes euentus circūfuſi aeris cognoſcimus.p aſtrologiā eadēque ratio
ne particulati hoīnū euēta ī corpore & aīa.alias nācꝫ aiebat fore aīas & alterata corpo-
ra iuxta ſuā ortus cōplexionē & extrinſecus eueniētia ut poſſeſſionē & dignitatē & for
tunas q̄qꝫ his ſunt ꝓxima.hæc nācꝫ oīa indicauit exorſus a binis luminaribꝰ aliiſqꝫ cir-
cum uagātibus peruenit in totū indicans quēadmodū & circūfuſi aeris mutationibus

opus ſit

opus ſit conferre pariterque iudicaſſe ortus humanos demonſtrando ut poſſibile ſit de ſingulis dicere quæ etiam in uniuerſum manifeſto & ſine ambiguitate poſſibilē artem indicant & ex abundantia ſignificauit cognitionis menſuras ut imaginaria : & ars eſt· ꝙ quando ſine fruſtratur.at hoc rariuſcule.dicendo nāque qualia oporteat diſcere arti ficem compleuit de poſſibili capitulum.at magis de utili loquitur tanꝗ demonſtrans aſſumptum quæritqꝫ quidnam finis ſpectet præſagii hoc nāque prius perſpecto demō/ ſtrabitur utile & cōmodum eſſe circa aſtrologiam præſagium. 52. QVOuſqꝫ ſola ꝓ/ uenerit.Sola conuenit,hic accipere ob id quod ab ætheris ui capitur & peruenit ad ter ram totam & neutiꝗ ſupra ætheris ſubſtantiam perueniat mutatio de a principio dexte ritate dicit in ortu.adiecit quæ poſſint ad corpus ut quæ agant ad animas poteſtates· nāque ex corpore fiūt ſuntqꝫ corporis ac actiones animæ ſunt operationes. 53. ET quī per tempora ipſorum affectus.Cum dixerit quæ ſubſtātialiter inſint corpori & animæ nunc ait quæ neceſſario iſta conſequuntur ut temporis breuitatem temporis longitu/ dinem.ſignificare conuenit ut aliquando quidem diducit hæc & propria de anima & propria de morte corporis ſcribit.quandoqꝫ autē de ambobus pariter ſcribit. 54. ET quæcunque extrinſecus.extrinſeca dicit quæ in aliis quidem ſunt & erga nos ſunt alia arbitramur autem hæc eſſe noſtra ut poſſeſſiones & concubitus quæ comites uitæ uo/ cauit dixitque eſſe corporis & pueri quod dixit genituram:ipſaque dignitas hæc nan/ que corporis non ſunt ſed animæ.recte etiam dominam & ī naturalem adiecit. neque enim naturalem iam dominans quoque eſt uelut panis dominanſque eſt etiam nutri/ mentum naturale & aqua ſine quolibet bene eſſe non poteſt at ex phaſianis & bellariis alimentum naturale quidem eſt non tamen dominans. 55. ETHerum per tempora fortunas.ſiquidem ad ea quæ animæ bona ut aſſumptum uult ipſum præſtruere:eſt au tem inuenire qualis ſit præſagii finis ad efficiendam animæ uoluptatem . nec dubium quin utiliſſimum ſit nobis conficiens ad proficiendum.ſpecta uero ad corporis bona. ut hoc præſagium.manifeſtum quoqꝫ ex his utiliſſimum ſciendum igitur eſt hic con/ feſſus accepiſſe propoſitiones.ſed oſtendit progreſſu orationis utrunque iſtorum eſſe uerum & bene ſumptum & ut dicam quod eſt demonſtrauit quæ dicēda ſint capita ex ponendo. 56. SI Non ad opes cuncta humana.In animam & corpus & externa quæ ſunt utilia diſtribuit.demonſtrans igitur de præſagio bona eſſe in anima in corpore & externis reſpondēt tertio.tam & ſi non adopes ſpectat ob hoc non debet uiciari . nam philoſophia quæ cunctis dominatur ſcientiis pecuniarum curam non habet nec quiſꝗ ob id ipſam conuiciatus eſt & nequidem iure hanc inceſſuerit quando ſane mentis ne/ mo minus & deterius ſpectandum duxerit. 57. OMNino exquirunt:eadem fere capi/ tula inuenias impoſſibili & cōmodo quod priſcum eſt cuſtodiendo.nam quemadmo dum in parte quæ de poſſibili traditur non ſolum demonſtrauit poſſibile eſſe in aſtro/ logia præſagium.uerum etiam contrariorum falſas demonſtrauit rationes & nulla in parte ueras cum dicebat quando autem profeſſiones:eodem modo hic uult demōſtra/ re non utile modo eſſe ab hominibus ab aſtrologia præſagium ſed etiam aduerſos cō uincit ſermones.illic ſiquidem accuſabant enunciantes de eis quæ non habeāt præſa/ giendi naturam quod altera arte utantur quod aſtrologiæ deputatur hic perimunt qđ utile in præſagio dicendo oportere prorſus ad fati neceſſitatem ire nullamque ex aſtro nomis prætendi utilitatem quod omnino uenturum ſit.aduerſum quos priſcus eſt ſer mo primo & ſi neceſſario uenturum ſit præſagium tamen fore utile quod de trimenta ex ſubitaria uoluptate ac meſticia exterminent plus nimio intuermur nāqꝫ plures con. feſtim audientes uoluptarium quidpiam:aut mœſcū ilico concidiſſe mente conſterna tos ac defunctos uita. præterea nō omnio fati neceſſitati ait alligari quod ſint quæ poſ ſint non enenire.idqꝫ in rebus oſtendit animo carentibus.nam ſunt etiam quædam ſo lubiles ægritudines ꝗ ſi nacte medicū fuerint idoneū diſſoluūtur nō perimūt.ſinaūt nō habeāt interimēt.nōnulliqꝫ lapides aliqđ efficiūt citra alicuius miniſteriū ut ſi nō obii ciatˀ nō faciāt:uelut magnetis lapis ſi aliū nō obiectetˀ trahit ferrū ſtirpeſqꝫ nō nullæ aꝗ ꝓfuſæ fœtū ferūt qdā nō.in qbꝰ ſi cōtra fiat nō eueniet qđ ꝓpoſitū erat fatū itidē ī aliis alia ut in palma nā maſcula arbor fœminā nō continēs ex areſcit.qđ ſi hæc ita hn̄t fal/ ſum eſt qđ dicitˀ cuncta fati ꝓuenire neceſſitate.non ergo ueꝝ aiūt qui ꝓnūciant ī utilē eſſe aſtronomiā qđ oīſariā oī eſt ſiāt ꝗ ab ipſis ꝓnūciata. 58.AD nihil dn̄antiſſimum.

ad oppugnãdam diductionẽ in propriũ uelut quorũdã propria inceſſentiũ dicentium
in aduerſantia quorundam in proprio. Id namque inceſſentis eſt. ſignificat igitur do-
minantiſſimũ ueritatis. nam quod uerum id propriũ eſt. quod falſum ĩproprium eſt.
39. ET hoc quidem ſimpliciter ad modũ & non in caſſum. Hoc eſt falſum & ĩpropriũ
neq; artis expers. ſed ſimplex & artis expers. neq; ĩcaſſum hoc eſt examinatũ ut ſi dicať
ab ipſis nobis expeditũ facile coarguetur nõ. n. ĩtegre ſumptũ eſt. 40. PRImo qdem
cõſiderandũ. Integras facientes demõſtratiões nõ ſolũ oſtendunt falſum eſſe qđ ab ad
uerſariis dictũ eſt. ſed etiã ex abundãtia q̃ ueꝝ qđ ab illis longius ſuſcipiendo ꝓductũ
ſignificatũ eſt in nulli ipſis ꝓdeſſe opinionẽ id qđ facit Ptolemæus duobus modis co
arguendo tum ut cõfeſſum ac receptũ: tum ut indiuiduũ & falſum. 41. AD Libellam
ad libellã uerbũ apud ipm ſignificat ordinis cõcinitatẽ citra ullã ꝑturbationẽ ſupra nã
que læticiã ex altera parte reſpõdet ad libellã. 42. SED ut cæli. Cũ nobis falſam indi
carit opinionẽ nũc docet uerã qđ cæleſtia qdem oĩa motũ habent nõ cadentẽ at terre
na mutabilẽ ſolutionẽq; hñt fatũ admittentẽ ꝑ accidens & ꝑ cõſequentiã. Nõ dicit ac-
cidens nõ ꝑ ſe qđ adeſt & abeſt ſed accidens ait qđ ꝑ concidẽtiã & ꝑ hypotheſim prius
ſubiecti id nempe accidit & hoc comitãte hoc conſequeť. 43. ET ut hoꝝ qdem. in al
teꝝ trãſiuit epichirema. manifeſto nãq; demonſtrãs in anteriore nõ oĩa neceſſario ſimi
lia aliis. Veꝝ mutabilia & alterabilia. nunc rurſus idẽ uult demonſtrare ꝑ alia epichire
mata. Intuemur nãq; inquit uniuerſale fatũ ſupare particulare ut in particularibꝰ peſti-
lentiis & bellis ita igiť euenient q̃ ſunt fati. occulte igiť nobis illud ſũmiſſe oſtẽdit nõ
ſolũ nõ oĩa neceſſario poſſe euenire ſed q̃dam ex præſciẽtes cauere nos poſſe naturalis
dexteritatis. 44. PARticulare ait fatũ & ortum. dexteritas nãq; naturalis nobis figu-
rã deſcribit ĩ nobis. aitq; difficulter obſeruabilia ualida & ĩmutabilia. 45. SI Vero fue
rint bene obſeruãtes & non ualide non pariter cõuerteneť. Vniuerſaliũ figurationẽ aliæ
qdem ſunt ualidæ & difficulter obſeruabiles: qbus neq; ſacer uir. neq; medicus põt oc-
currere. neq; obſeruatores. neq; diſſolutionẽ facientes etiã particulariũ porro alia qdẽ
ſunt facile ſolubiles aliæ ĩſolubiles. 46. ET Hæc prĩas comitanť naturas. Non ait ſem
per facile obſeruabilia ſolutionẽq; ſuſcipiẽtia ſolui. ſed qñ copiã ĩ diuerſum agentis &
ſoluentis ut tam & ſi nõ affluxerit hæc quoque faciat utpote q̃ ſunt a principio natura
li comitãtia non ex peculiari natura ſed ob cõtra agentis inopiã. 47. HOC que uide-
rit quiſq̃ accidẽs. ad uniuerſalius rõnem trãſtulit nã qđ in hoĩe dictũ ĩn cuncta q̃ in or
tu & interitu trãſtulit q naturale habet principiũ enumerãdo lapides. & ſtirpes & ulce-
ra in ſingula hoꝝ ꝓcedendo exercet orõnem ut in uulnere erit tabes non obui e auxi
lio. in lapidibus aũt ut in lapide Heſculano. is nãque ferrũ trahet ſi aliũ non atterať. In
ſtirpibuſque ſi cõtigerit trahet fructũ ſtirpes aere pluuia mittentẽ ita igiť q̃piã fati hẽt
conſequentiã. 48. NON ꝑ inanes opiniones: Inanes nõ extera ait. ſed fruſtrarias ne
cuncta puteneť de neceſſitate pendere. 49. VELut aliquoꝝ qdẽ ob multa & magna.
Non cuncta arbitrať eſſe inſolubilia uel cuncta ſolutionẽ admittentia. ueꝝ q̃dã ſolubi
lia quædã inſolubilia: ut ĩ medicis eſt uidere p̃ſtantibus q depræhendũt quaſdã ægritu
dines curatu faciles q̃dam q̃ ut plurimũ curã non admittũt. oĩno nãque ĩ cuiuſlibet or
tu fit auerſio aut in affluentia aut inopia. Nã mediocritas alio nõ uerteť. 50. Naturali
ter & iuxta fatũ. Ne inquit putet quiſpiã hæc faciẽtia oppugnãtem affectũ rõnem extra
fatũ eſſe hæc ſiqdẽ ſub fato eſt ſed fatũ cũ fato pugnat ſoluiturque a fato fatũ. 51. AVT
agentẽ ꝑfectũ. Non fit inqt ante cuſtodiã fortuitũ. qđ ſi fiat rõni ſeruit p̃ſagiĩ. 52. MI-
rabiť aũt quiſpiã. Cõpleuit etiã de poſſibile & de utili capitulũ ex ipſa demonſtratione
faciens principia demonſtrationis oportuitque deinde ad reliqua ꝓcedere capitula. at
id non fecit ueꝝ aliqd apponit capitulũ inquã aliud pulcherrimũ & idoneã ambigui-
tatẽ q̃ diſſolui poſſit cõe ambobus præpoſitis theorematis & poſſibili congruẽs & uti-
li Nã quia demonſtrationes hoꝝ ex magis uniuerſalibus & magis particularibus fecit
cenſuit tranſſerendũ q̃ uniuerſalia in particularia. iure in hoc quæſierit quiſpiã cãm ꝑ
quã q̃ uniuerſalia ſunt credunt hoĩes ac particularia neutiq̃ & obſeruanť quidẽ uniuer
ſalia: nõ utique particularia. hoc nimirũ ꝓpoſitũ eſt ipſi quærere & inuenire intuemur
nãque homines hieme imminente prius obſeruare & admoneri & ueſtem comparare
quæ poſſit corpus calefacere. potioneſque calidas necnon alimenta. æſtate uero ingru
ente temperatam ueſtem frigidiſque utendo potibus nihil ultra curando aut alii rei in

alii rei in

ſiſtendo obſeruatione ex aliis ſtellis ad luminarium figuram intenſionemque tempo-
rum annuoꝝ temperamenti:ſed credendo uniuerſis operibus particularia negligendo
intuemur nāq; nautas obſeruare tropas hoc eſt Solis conuerſiones lunæq; figuras:quæ
nā huius ſit īſcitiæ cauſa inde ad id qd' a conſuetudine abeſt excidit hoc quoq; modo
talem auget impitiā.addit porro aliā hmōi cām nō poſſe inueniri facile quempiā q ſi
nem norit ac ex aſtrologia ꝑſciſcentem ſed præ cuſtodiendo p medicinā & operariā.
raro.nāq; datur inuenire uiꝝ his inſignem oībus.qd'aūt hæc uere autumet quodq; nō
leuiter cōmotis ſit fidem facit ægyptiorū libroꝝ traditione.ægyptii nanq; cām huius
cognoſcentes inſcitiæ ne utiq̄ propria medicinalia cōpegerūt.ſed ꝓpria aſtrologica &
operaria cæteꝝ ſimul cuncta conſcripſerunt ubi affinia & q̄ conſequūtur cōpacta ſunt
unus & ipſe uidens nō præter inſcitiā cōmunicantium obſiſtere ineuntibus non poſſe.
53. PRæparantes ipſoꝝ naturas ad temperatū.Ad cōtrario contrariū circūfundendū.
duoꝝ nāq; cōtrarioꝝ mixtiones temperiem efficiunt.In æſtate qdem calefacti utimur
plurimū refrigerātibus at in hieme diuerſo affecti temperamento calefacere nos ſtude
mus.reditus. 54. Reditus in mare nauigantium ait īpulſus ad primordia coituum.
55. CVNcti hoīes excōmunitā q̄ notione impulſi pſuaſi ſunt ut oporter coitus ex fru-
ctuū in terrā mutationes fieri lunæ augumento. 56. IN Particularibus.Tam & ſi ma-
gis particularem trāſtulit ſermonem.uerūtamen ad particulare non ſpectat qd' hac fiat
hora.hoīes nāq; ſpectantes annua æſtuoſa tempora & refrigerantia nō potuere conſi-
derare aduentātia ipſis temperamenta ex aliaꝝ figuratione ſtellaꝝ.ꝗuis cōſequens eſt
conſiderare unū quemq; hoīem.& ſi poſſibile eſt uniuerſales æſtus ī primis obſeruare
ex ortu & ex aliaꝝ temperie ſtellaꝝ poſſibile fuit obſeruari primas naturas ſine impedī
mento abſolutas. 57. MEMoraui eqdem tibi ſuperius quod q̄ ſolutionem admittūt
ſi inueniāt ex altera parte reſpōdentia & oppugnātia ſoluenť.qd' ſi nō inueniantur,ut a
principio omnifariā oīno definita obuenient.Pariter uero etiā notionem nobis indi-
cauit unde hoīes cōmoti dixerunt cuncta neceſſario cōtingere. 58. LICet ſint pauca.
Artis qdem eſt q̄ ſæpe.amplecti.at q̄ rarenter fruſtrari at ipē ex abundātia id uolens de
monſtrare inquit:Licet nō ſæpe ſed rariuſcule nos liberauerit.atq; ita a mare oportet q̄
aliquādo a malis in munis. 59. AT nunc & deinceps.prima nāq; natura q̄ cæleſtium.
Prima certe natura cæleſtiū ſecunda his ſubſtructa q̄ pōt ex altera pati parte non neceſ
ſario a fato definitis hoc ſane in ſecundo loco ex fato ipſi uult ſignificare prima igiť cō
ſtructa ab ægyptiis ſub fato.Secunda uero hæc poſſunt diſſoluere. 60. VT abſq; horū
cognitione auxiliiſq; diuerſo modo cadentibus.a priſcis hoc quoq; dictum medicis ut
omne antecedit curā.cognitio & recte quidem cognitione percepta cura confirmatur
regiturq; ab errāte aūt etiā medela ab errat. 61. FACiemꝰ uero ſermonē.ubiq; doctri-
nalem cuſtodit modū.Cōplendo igiť q̄ a principio ꝓpoſita ſunt ac potiꝰ alia tractatu-
rus capitula & futura determinat & doctrinā & futuroꝝ q̄ dicenda ſint ꝓcinit capitula.
dicā igiť inqt de effectiua ſtellaꝝ poteſtate naturaliter ac introductorio more.philoſo
pho nāq; cōuenit tam de eſſentia ipſaꝝ dicere q̄ de ptāte diſſerere. 62. DE Planetarū
poteſtate poteſtates ſtellaꝝ effectrices Ptolemæus principaliter qdem ex ꝓueniēte ad
nos ab ipſis facit poteſtate.deinde etiā reſpiciendo ad ſolē motus ac ad ſphæras ipſarū
ſtellarū poſitiones referendo ſermones.in qbuſdā enim poſitionē ſolū capit.ſicut ī aliī
qbus cū poſitione etiā motū.In tarde igiť motis ſatis ſit poſitioni motū cōparare mul-
tum enim uere cōducit tēpamenti qualitati motus q uelox.accedente nāq; ad ſolem
ſtella aſſumendo illius poteſtatem ſe cōfirmat.ſumpſit ergo a ſole principiū qd' aliis er
ga nos ſit uæhementior:quodque ſit medius & extrema a medio figurā accipiant & q̄
utrinque ad medii habitudinē extremorūque hr̄e inſpiciant.Sol igiť calidus & aridus
eſt id ꝓpterea & talem affectiōem ex ipſis noſtris aduehit.Corporibꝰ cōfeſtim igiť mo
tus ad centrū qd' nobis eſt ad uerticem æſtatē facit.Calidū & aridū ſtatū ſed qd inquā
æſtiuo tēpore.ubi id ſemp eueniat in meridie cū ipſe in medio ſupra terrā fuerit hemi-
ſpherio.igitur Saturnus q ab ipſo lōgiſſime abeſt alieniſſimā a ſolis poteſtate enī actꝰ
eſt cōplexionē.nempe refrigerās & ob ingentē frigiditatē lōge a terra abeſt. ītuemur
náque in magnis frigoribus aquā cōcreſcere & areſcere at luna uapore terræ ꝓpinqua
& exaltationibus referta eſt humida.par eſt ut quoque frigida ſit quatenus a ſole diſtat

eatenus namque a ſole abeſt quatenus & Saturnus ſed quia ut diximus in cæleriter mobilibus motus poſitionem urget Luna utpote uelociter mobiles ſemperque ad Solem conuerſa figura quapiam ſolari fruitur lumine & incaleſcit. poteſtatemque habet calidam & humidam ĩpenſiuſq; humidã q̃ calidã. Cum igitur inuenerimus & medii & extremorum poteſtatẽ facile etiã aliorꝝ ſcire poterimus. Iuppiter nãq; inter frigidum & calidũ ſidus Saturni & Martis tẽperatæ poteſtatis eſt. ſiquidẽ excontrariis eſt tẽperies. ſicut Mars utpote ſolari uicinus globo igneam eſt uim adeptus infeſtã. Veneris ſtella Soli uicina caliditatem admittit ut humido detinet̃ unde & temperata eſſe potiꝰ dicitur par nãq; eſt ut in ſtellis temperatis potius imperet caliditas q̃ humiditas Mercurii aũt ſtella duplicem habet tẽperiem unde & cõmunis eſſe perhibet̃ aridus nãq; eſt & humidus hoc nãq; ex celeritate motus quod a poſitione globi admittit. 63. ET tabefaciens. Sunt pleraq; quæ diximus regionis ſubiectæ inuicẽ. at tẽptabimus quædã quoq; incerta augurari ut propoſitum ex euidentibus fidem facere ut tabefaciat luna corpora & humectet. nã ſi quis ſub lunari lumine ſomnũ capiat ſe confeſtim ſentiet humiditate aliena refertum ac ſi quis carnes lunari ſubiiciat luminiꝭilico putreſcunt. 64. ET Circa terram humorꝝ exaltatione. aridũ quidem ob diſtantiam a terra eſt. at frigidum ob Solis abſentiam. 65. QVAndoquidẽ aliæ quidem ita aliæ uero ita. Quoniã dixit cõplexiones ſtellarꝝ ex ad ſolem & lunã conſtare figurarum conſtitutione: ut demonſtraret figuras non fruſtra neq; ſimpliciter fieri ſed uiciſim ſuã cõplexiõem indicare id oſtendunt quæ ex ipſis fiunt irritationes id in nobis præuẽtionibus p̃ſtat̃. 66. CONflagroſo colore proprie. hoc tanq̃ ambigente aliquo ac dicente unde apertum ſit Martem ſuccendere intulit colorẽ manifeſtã facere complexionẽ. 67. SEMinalium ſpirituum. aliã alii ſtellarꝝ addit cõplexionis demonſtrationẽ. In Ioue abers quæ ex ipſo cõficiũtur ut ſæmina ex ipſo ſunt ſpiritalia quod ſi ſæmina etiã temperata quid enĩ aliud tam eget tẽperamento q̃ ſæmen. 68. CALefacit nãq; clæmenter. admirandũ ſane uidetur quod ab ipſo dictũ eſt excellentẽ nãq; temperiẽ in caliditate dicendo bonam tẽperiem utriq; attribuit terræ & nobis. at mirari non eſt æquũ quod nõ tantũ relinquatur caliditas ut bonæ complexionis terminos excedat. Præterea illud quoque uidet̃ admirabilius ambiguitatẽq; ingerit incurioſius proſpicientibus. Veneri & Lunæ eãdem tribuit cõplexionem non utiq; ambobus etiã bonam cõplexionẽ dederit. Id utpote ſequens ſimiles cõplexiones ratiocinari promiſſit auditori. quod aũt id ita habeat ex ipſo cognoſcendum. ſermone procedens de beneficis & maleficis loquẽdo euidenter lunã ait eſſe tẽperatam ubi temptabo ego quoq; id memorare. 69. OB Magnitudinẽ ſuorum luminũ. Cauſam iterat cur Venus humida quo modo Luna. nã luna iure ꝙ oium proxima terræ ſit. Venus aũt ob uicinitatẽ non ob ipſam mõ ſiquidẽ minorẽ oportuit habere humiditatẽ ſed ob ſui luminis magnitudinẽ ſuppetit ob hoc plus humiditatis. 70. AT Mercurii. Hæc ſtella ancipitem habet dupláq; complexionẽ. ꝙ nãq; motus ueloci eſt nec a ſole longe diſtans arida. utpote lunæ incumbẽs globo humidus efficit̃ Mercurius at ipſe uolens ex abundantia demonſtrare duplicem & ancipitẽ ſtellæ uim ponit in utriſq; notibus mutationes celeres efficere. Hoc quid eſt. nempe additionẽ & ablationẽ. Mutationes ſiquidem hæ ſunt fit aũt id ab aduentitio motu cerebroſo ſtridulo & ſpiritoſo ut ſiquis uirgam uel quid uis ſimile uæhementius in aere quatiat ſtridorem & flatũ facit ualetq; proximũ mouere eodem modo etiã Sol cerebroſe motus ſtridore & flatu
ueIociorem ipſum facit motũ. ꝙ aũt cæleriter mutet & moueatur dũtaxat præter alias ſtellas nõ facit ſtationẽ cæterꝝ licet ſtationem facere uideatur ſcrupula tamen aliqua mouẽt. at alienum non eſt aliorꝝ quoq; non omittere opiniones. qm̃ natura aridam & humidã eſſe dixit ſtellã & in prima ſtatione humidiores ſunt ſtellæ & in ſecunda aridiores ut mox oſtendemus cũ uelit demonſtrare ob hoc duplam habere complexionẽ Mercuriũ id propterea cõmemorauit. Faciunt aliæ quoq; ſtellæ ſtatiões & ipſe humidæ euadunt atq; aridæ at Mercurius plus aliis & cito ſtationẽ facit ob continuantiã ut naturalem uim habeat a ſtationibus effectã. 71. DE Beneficis maleficiſq; Cum hæc ita habeant tria quædã ſunt comitantia & inuicẽ conſequentia cõplexio poteſtas. & operatio prius complexione opus eſt quo ex ipſa poteſtas producatur inde talem poteſtatẽ comitari conſueuit operatio. ſciendũ eſt de complexione orationẽ breuem eſſe

uem eſſe

nem eſſe itidē de poteſtate. at de operatione magis arduā particularibus rebus uarieta-
te referta rerū igiť naturā ſecutus ordinē quoq; doctrinæ fecit de cōplexione nāq; dicē
do & quali p ipſā poteſtate mox de ex cōplexione exorta ptāte differit querēdo qua-
lis nā cōplexio uim cōſueuerit gignere ſæminalē & qualis corruptibilē ordinē doctri
næ ipſe aſſimulat uniuerſitatis ornamēto noſcēda nāq; ait prius elemēta & quæ in ipſis
ſiñ qualitates. Inde ita ad ipſoꝝ deueniendū poteſtates: qa igiť ut dixit elemēta fuſiōes
uocabat cōſequenter nūc ipſoꝝ poteſtates dicit cū elemētoꝝ fuerit uſus exēplo æquū
fuit ut tranſferret ad ſimile nēpe ſtellas: quia igiť inquit ituemur ſæminia humida & ca
lida elementoꝝ. Corruptoria autē arida ſicut & frigida: ſtellarum quidem quæ calidæ
& humidæ eædem ſeminales & bonæ exiſtimanť ut quæ aridæ & frigidæ corruptrices
erunt tres ergo bñficæ Luna Ven⁹ Iuppiter corruptrices aūt Saturnus & Mars ob cōple-
xionum in moderantiam: ſola uero mercurii hinc manifeſta ex iam demonſtratis cō-
munem habens. Complexionē aridi & humidi. ſol aūt ꝙ aliquando nobis propinqui
or calefacit aliquando diſtantior refrigerat mō igiť aliquo ad motū ob huiuſmodi di-
ſtantiā ipſe quoq; naturā habet duplicem. 72. QVAtuor fluxionū. Fluxiones uoca-
uit elementa quod tanq̃ præpoſitis his cuncta ex his naſcentia fiant ipſaq; effundantur
in quolibet qđ fiat ſubiectū tēperatū in tribus in uniuerſum īduxit nō in ioue & uene-
re ſolū ſed ēt in luna hocq; abſoluet in poſteꝝ memorauitq; tibi ut commonuimus

73. CONuerſos qm̃ dixit ipſos cōmunes maleficos ideo dicturus eſt qñ malefici fiāt
ad ſtellaꝝ figurationes & qñ ſæminales ad bñficos qdē delati illoꝝ participatione be
nefici efficiunť ad maleficos aūt uim tenēt corruptricē ad figurationes ſimpliciter natu
ras ſuas pmutātes. 78. DE Moribus & fœminis ſtellis lociſq;. Rurſus poſtq̃ prima ge-
nera in hoībus forma & figura ex cōplexione ſtellaꝝ & effictū ut plurimū diffingiť in
diuinis autē non ita ſed ex formationibus eſt capere. Cōplexiones diuidendo generi
bus aliquo pacto diffingēdo diximus nāq; uelle cūcta de ſtellis artificioſe cōpta uni-
uerſitatis aſſimulare formationi: terrena nāq; extructa quodāmō ſunt & effícta: multo
magis cœleſtia iſq; hmōi ordinis cauſa cōſtituiť ſed qa uolumus noſſe hæc ut digerā-
tur ex illoꝝ affectione p ſimilitudinē eoꝝ quæ in nobis eoꝝ quoq; poteſtates ſubie-
cimus: nō iniuria poſt cōplexionū & potētiaꝝ inuētionē naturas quoq; cōplexionib⁹
conſonāter abſolui. Sciendū tres eē figuras q̃ ſtellas faciūt maſculeſcere ac fœmineſce
re. Cōplexionē: figurationē ad ſolē: & ad orizōtē. Cōplexio quodāmō qa ituemur mu
liebre genus humidū & molle naturæ opificio confectū qđ facile effingi poſſit at uirile
durū & intractabile manifeſto quotcūq; iuenerimus ſtellas magis humidas eas dici-
mus fœmineas: quas aūt aridas eas magis maſculas. Cū hæc ita habeant erunt luna &
uenus fœminæ mares aūt reliq̃ p̃ter mercuriū is nāq; aridus & hūidus demōſtrat⁹ du-
plicē naturā hēt tā mas q̃ fœmīa noīat⁹ at ex ad ſolē figuratiōib⁹ maſculeſcūt & fœmine
ſcūt hoc pacto: maſculæ dicūť: cū matutīæ fuerīt: apparēt nāq; tū tanq̃ iuniores & nup
genitæ uiq; hñt ualidiorē: fœminæ aūt cū ueſptinæ: at ad orizontē: hæc ſubaudi ſupra
terrā hemiſphæriū ab horoſcopo ad occaſū uſq; in duas diſtribuiť ptes & qđ ſub terra
ab occaſu ad horoſcopū uſq; itidē in ptes duas. Cū ergo ſint ptes q̃tuor ſciēdū duas q
dē ſolaria appellari: alias uero totidē libyca: q̃lia igiť uocat ſolaria: nēpe q̃ ab horoſco-
po ad meridiē & ab occaſu ad ſub terrā uſq; hæ nāq; ſibi cōferūt & īuicē ſunt ſimiles:
q̃les porro libycas nēpe a medio cœlo uſq; ad occaſum & q̃ a loco ſub terra ad horo
ſcopū uſq; ſtellæ igiť cōſtitutæ in ſolarib⁹ q̃dripartus maſculanť in libycis aūt fœmine
ſcūt & miꝝ ut nō ſequēs hemiſphæriū totū ſolariū uocauit ac maſculātē: alteꝝ āt liby
cū ſed ut appuit q̃ p diametrū accepit q̃dripartia utpote q̃ tradāt īuicē ſibi q̃ ui ſuæ hñt
poteſtatis quæq; in principiis ſunt hemiſpheriorum & ob hoc quæ ualidius poſſint.

79. DE MAſculinis & fœmininis ſtellis rurſus quia primo genita. Neq; prima rur-
ſus comprehenſa ſunt ſimpliciter a ptolemæo ſed ſingulæ dictiones ſignificant quid ue
lit igiť rurſus īdicat uniuerſitatis ſecutus exornatū cuncta expōit ut ordīe uniuerſita-
tis prima nunc quoque propoſita quod prima ſignificat eſſe aliquod aliud genus cō-
mune maris & fœminæ ferens collationem. & nota ut hermaphroditorum plus enim
ingignitur ſunt namque ſimplices elementorum poteſtates uerum domini domina-
tur humida eſſentia magis aliis alia ſpectes fœminis unam modo attribuiſſe qualitatē.

humidam ut maſculis reliquas ita namq; & Iupiter. Comparietur maſculis caliditatis
quæ in ipſo magis dominatur. 80. MATVTINOS quidem exiſtentes & præcedē
tes. ſignificauit quæ ſint matutinæ ſtellæ. id documentum uerbis non admodum aper
tis explicatum eſt incurioſe ſpectantibus cæterum ut conciſis ita aperte expreſſu; intel.
ligas ſciendum eſt alias quidem partes ſolis præcedentes iuxta uniuerſitatis motum &
alias iuxta ſolem ipſum ſub mutatis namq; motibus ſubmutata etiam compereris præ
cedentia. Priſci autem iuxta uniuerſitates motum capiendo præcedentes partes uoca
bant quæ prius aſcendebant ſolis conſequentia quæ inferebantur. ſub terra. 81.
CONTRA cæli medium. Non ſolum medii cæli oppoſitum dictum obſcurum erat
dimetiens quam diametron dixere medium cælum ſub terra eſt tamen plurima eui.
dentia deligens ſub terra intulit. 82. DE DIVRNIS nocturniſque. Similiter facien.
tium tempora poſteaquā de ſtellarum poteſtate diſſeruit aſſimulando ipſam ubiq; uni
uerſitatis ornamento. Quia igitur in duo interualla tempus maxime diſtribuitur iure
uult docere quæ complexio cui interuallo affectione diſtineatur. Compleatq; theore.
ma. Aliquando quidem a complexione ſimilitudinis partemptás aliquando autem a
repugnantia. In cōmenſurabilibus quidem habentibus complexionis qualitatem ex
ſimili temptat at in cōmenſurationis ex partibus ex contrariis ſemper quidem in com
menſurationem cadentibus ſimile ſimili additum eandem qualitatis cuſtodit ſpeciem
at in commenſurabilitatis expertibus ſimile quidem auget completionis in cōmen.
ſurabilitatem. ut quod diſſimile. Commenſurabilitatem mixto gratificatur. Igitur Iupi
ter & ſol. utpote commenſurabiliter habentes caliditatem diurni ſunt uocitati ut luna
& uenus nocturni ob cōmitantem ipſas humiditatem. at diurnus uocatur ſaturnus &
mars nocturnus ſaturni quidem diurnam ſortem adeptus eſt utpote frigidior exiſtens
Conſueuit namq; calido āmixtus commenſurabilitatem perficere. At martis noctur.
nam factionem natus eſt utpote aridior exiſtens. Conſueuit namq; ipſe quoq; humido
āmixtus mediocritatem enanciſci. mercurii porro hinc promiſcuum cuſtodit comple
xionis & ambabus conuenit factionibus modo diurnæ modo nocturnæ. Matutinus
namq; exiſtens eſt diurnæ. Veſpertinus uero nocturnæ. At iam didicimus quo pacto
quidem ſtella fiat matutina nec non pariter ueſpertina ut quæ dicta ſunt omnia iuxta
uniuerſitatis ordinem ſint pronunciata. ob hoc incipiens dicebat mox. Videbatur
namq; hic ſimiliter referre proportionem mox. Cum autem ait facientium non eſt exi
ſtimandum q dies uel rurſus nox faciat & opus conficiat. Sed q nobis tempus conſti.
tuat. In has namq; ſpectando factiones temporis motum depræhendimus. pulchre per
ſpicue adiecit. Quoniam alia quoq; ſunt quædam quæ nobis temporis manifeſtum fa
ciant motum ut horæ & id genus alia. At non ita perſpicue ac manifeſto & euidenter.
83. MASCVLATVM non incaſſum. hoc adiecit uoluit namq; non ſolum iuxta com
plexionis poteſtatem familiares efficere factiones uagis ſtellis. ſed etiam per maſculi.
num & fœmininnm 84. NAM BONAE complexionis. futuræ occurrit ambigui
tati diuinitus indagando. Cur in ſaturno & martæ non eandem cuſtodiuit rationem
ſed contrariam. Inquit igitur inter ſtellas quæ ſint temperatæ gaudent ſimili. Seruatur
ſiquidem ipſarum complexio ob ſimile quæ uero diſtemperatæ gaudent diſſimili. Nā
ipſarum ob ſimile non cuſtoditur cōplexio mēſuræ inæqualitate parta ob aduerſantiā
85. IAM CERTE præter eas quæ ad ſolem. De inſitis complexionibus ſtellarum diſ
ferens nunc de aſcititiis libet tractare quas admittunt ex ad ſolem figurationibus. Late
re namq; nos non oportet q quemadmodum maſculeſcunt & fœmineſcunt ex ad ſo.
lem figuris eodem modo etiam complexiones mutant ut figurantur. illud ſane ſignifi.
catu dignum & quoquo modo eſt cauſa inuenienda qua comitante propoſito theore.
mate quod eſt de naturali complexione non ipſum compegit præcedenti ſed compa.
rando plura huiuſmodi theoremata & cūcta quæ ſunt de ipſorum poteſtatibus & quæ
cūquæ relinquuntur complexionibus. nunc hoc ſcribit uerum. Cauſa aperta eſt magis
aſciticiis cognoſcētibus ī eis q̄ ꝓpoſita ſunt. Ex qb⁹ nāq; ipſe iqt. Cā patefiet nec.n. uult
cūctas ſtellas aſciticias admitterē cōplexiōes ſ; ſolē lunā Iouē ſaturnū martē alias uero
nō. ſeu hoc mō. Cōſequēs erat prius cōmuniora & oib⁹ cōgrua deſcribere theoremata

ſiue ita magis propria ac non eodem modo quæ in omnibus dici poſſent. Secūdo igi
tur in his manifeſtabitur ambiguitas cur non omnes ex ad ſolem figurationibus com
plexiones cōmutant ait non omnes ſtellas poſſe dimetiente a ſole abeſſe. nam ueneris
& mercurii non poſſunt tactum abeſſe utpote celeritate motus ſoli ſemper propinqui
inueniuntur atque hæc quidem ita perficiantur. 86. DE LVNA. Incipit canonem
& doctrinam in luna exercere utpote figuras ipſius euidentioribus exiſtentibus & pro
prie ſub ipſa cunctis percognitis. fit autem palam in quadratis. humidior nāq; eſt luna
a coitu ad diuiduam uſq; ꝙ uideatur tum modo partu edita ac ſicut infantes nuper edi
ti ſunt humidi eodem modo ipſa quoq; multitudine humiditatis & a prima diuidua
ad plenilunium uſq; calidior eſt. Incipit nāq; quam a ſolari globo accipit in mundum
iaculari caliditatē. nec ꝑterire nos oportet quod quomō dictas admiſit qualitates eo-
dem etiam modo abiicit. primo nāq; humiditatem admittit & primam abiicit. manen
teq; calliditate. aut etiam aucta euadit calida & arida rurſus abiicit caliditatem & inue-
nitur arida & frigida atq; ita in luna. 87. DE STellis. At in ſtellis per ſtationes in ſta-
tione nāq; prima ꝓpemodū ut luna humidiores at ī acronicho calidiores ab acronico
aūt ad ſecūdā uſq; ſtationē aridæ. unde ad ocultationē uſq; frigidæ hæc dicēdo & ſim
pliciora theoremata ſcribēs ſubdit uniuerſalē rationē de cōpoſitis figurationibus quas
ad ſe inuicem faciunt ut una in prima ſtatione altera in ſecunda ſtatione. at periti ho-
minis eſt dicere perfecta & definita. at ex his & in expertis inueſtiganda cognitio eſt.
iam enim de poteſtate ad ſolem figurationum ſtatim cōmonens ut etiam alia quædā
ſunt cōplexionem ipſarum mutantia ſicut iam præfati didicimus id etiā ipſi exprimit
coitus ad magis ſignificandū. magis nāq; & minus perficient quæ dicenda forent. uo
let nāq; in reliquis dicere ut ex figurationibus ad ſolem cōplexiones ſtellarum non ꝑ
fecte mutantur hoc eſt intenduntur ac remittuntur. 88. ET MAtutinæ ſolum. Recte
ſolum adiecit quia aliæ quædam cōplicantur figuræ ut in eis quæ iam dicta didicimus
& ad horizontē figurationes. Sicut dicebat ut in ſola hac figura ī circūfuſum nobis ae-
rem operantior hic quoq; circumfuſum dupliciter intelligendum in uniuerſum & qđ
eſt geneſeos. nam quemadmodum in uniuerſum figurati aerem inuertunt eodem mo
do & in geneſi cuiuſlibet. 90. DE ANni horis. Et anni horarum intulerit quiſpiam
horarum cōſiderationem medico magis congruere q̄ aſtrologo. at habet hoc modo.
eſt profecto cōmunis conſideratio. medicus quidem ob frigiditatē & caliditatem no-
ſtris aduenientem corporibus ſatagit horarum cōplexionem. at aſtrologus mutatio-
nes ex ſolari motu aeris circumfuſi exquirens pariterq; exquirens horarum complexio
nem. ita ſane examinatim & perite Ptolemæus exæquitur hoc capitulum ut ne quidē
inutile ſit medicis. uerum in primis corellarii modo præbet inde theoremata quæ nos
præcepta nominamus. cōplexio ſiquidem aeris eſt temperata at in ipſo dominatur hu
miditas ſicut uehemens frigiditas hiberno tempore contrahitur quæ a ſolari caliditate
diſſoluitur. ut æſtiuo tempore calidiſſimus cum ſol ad centrum quod nobis ad uerticē
eſt peruenerit ac ad meridiem. autumni uero aridior æſtiuo æſtate ſugente & abſumē
te humiditatem. & hiemis frigidiſſimus aer utpote ſole diſtante a centro quod nobis
eſt ad uerticem & abſentia refrigerante aerem noſtrum. hac de cauſa aſſimulant quidā
ſigniferum circulum animali: nam ut in animali quattuor ætates intuemur & prima q
dem eſt humidior ut nuper editorum infantium ſecunda autem calidior ut adoleſcen-
tum tertia uero aridior ut iuuenum. quarta porro frigidior ut ſenum eodem modo &
in ſignifero circulo quaternæ ſunt ſolares horæ proportionēq; habent complexiones
cum complexionibus. 91. OB PER aduenieus frigus incipiente caliditate diffuſionē
Hoc dictum obſcurum minimeq; obuium. erit manifeſtum ſi exceſſum depræhēdēdo
legamus hoc modo ob per aduenieſ frigus diffuſionem incipiente calliditate uidetur
defectus in dicto at nihil deeſt. at cum uelit ut dicere cauſam quapropter fit diffuſio in-
tulit incipiente caliditate. 92. IDEo etiam ſigniferi. Hoc quoq; dictum uidetur cogni-
tu difficile. id contigit ꝙ non intulerrit continuatim ipſi dicto. quod ſi uoluiſſet Ptole
mæus deinceps complere quæ inter ſe habeant affinitatem non connexuiſſet ſuo præ-
cepto oportet nāq; inducere illud incipiente caliditate diffuſionem. ita nāq; apertius ꝑ
ſpiceretur at quod dicere uoluit eſt huiuſmodi ꝙ caliditas tum incipit reſumere hoc ē

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

In aere indicat id aries his nãq; ſigniferi dicitur initium ſicut ueris in ipſo ex ſolis mo. tu abſoluti at qui oportuit ſigniferum ſi circulus eſt non habere principium. ſiquidem circulus ſub una linea perfectus circum currente non habet principium. 93. IN PRI. mis præcipuam faciens. Quemadmodũ inquit in animalibus anteire alias credimus qualitates humiditatem eodem modo quoq; in ſignifero humiditatẽ hanc ipſam an. teire cæteras qualitates iure putamus. 94. ITIdem etiam quattuor horizontis locoꝝ & angulorum. De quattuor poteſtate. hactenus de ſtellarum diſſeruit uarietate & intro ductorio modo auditorem arte inſtruxit. nunc iam incipit de ipſo ſolo diſſerere ſigni. fero. nam quod dudum de horis anni dixit non fuit citra ſtellarum poteſtatem. ſiqui. dem ſol motus circa ſigniferum circulum annuas horas conficit in præceptionibuſq; aliæ quidem ſunt uniuerſales aliæ uero particulares & uniuerſales quidẽ ſunt circa uni uerſalia aſſumptæ. particulares uero circa partem. atqui uniuerſalia particularibus præ cedunt præponit doctrinam uniuerſalem particulari deligitq; ſibi nunc de integriori.

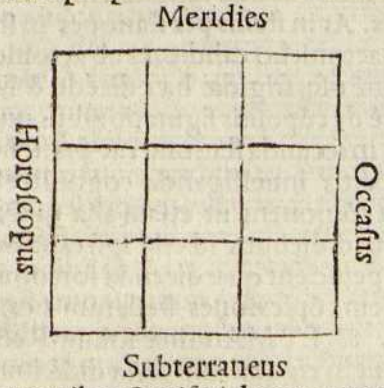

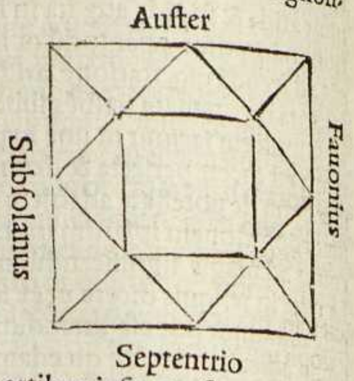

bus partibus ſigniferi docere. procedendo aũt etiã de partibus ipſius tractare. ſecat igiť ſigniferum circulum in partes quattuor ducendo dimetientes hoc eſt in horoſcopum & meridiem & occaſum & ſubterraneum. ipſe uero iure angulos appellauit. omnis ſi quidem linea in circulum incidens ſecanſq; ipſum angulos efficit. opportuneq; intulit propoſito de horis doctrinam multam nãq; ad ſe inuicem habent ſimilitudinem diſtri butæ in æquales numero partes. quodq; uidetur ſingulis horis his perficere quadripar. tia. ait autem haꝶ ipſarum temperies ſicut & in horis quãuis quibuſdam uiſus eſt idem dicere ut iam prius iſta memorauit. nec recte uiſum eſt memorauit ſiqdẽ non per ſe ſed per accidens uolens dicere ut permutant complexiones ſtellæ in ipſis quadripartiis cõ ſtitutæ & maſculeſcunt & fœmineſcunt. at nunc per ſe doctrinã ſancit capitq; uniuerſa lia capitula quæ in die quandoquidem a ſolis caliditate uoluit ipſarum inuenire tem. periem. horoſcopus igitur uim habet aridiorem ſole incipiente exugere a terra humi. ditatem. medium aũt cælum calorem & occaſus humidior. ut ſubterraneum frigidum ob iam a nobis cauſas ſæpe memoratas. addit quoq; aliud præceptum pulcherrimum q uenti ex quo cẽtro flent ab horoſcopo hoc eſt ab oriẽte ſubſolani a merediano cui p portionem habet meridies auſtri ab occidua parte nempe ab occaſu fauonii ut ab ſub. terraneo qui urſæ loci dicuntur ſeptentriones. noris nanq; medium cælum in meridie conſtitutum & ſubterraneum ad urſas eritq; qđ dicitur apertũ ſi unq̃ uel a ſubterraneo flarint uel a meridiano. non iniuria poſt centra flatuũ fecit mentionẽ: alioqui pulcher. rime & cõmodiſſime congruente inuicem poteſtate. ui centrorum expreſſa. affert etiã ipſe cauſam aliam quam nos hoc loco reſpuimus utpote cõmuniorem. neq; enim uen tus unus in ſingulis flat angulis ſed cõplures quorum q uis ſuam habet appellationem cum cõmuni nomine unum nuncupentur. 95. VT AB oriente ſubſolani ut a medio cælo. Hic manifeſto indicat ſe partem ſeptentrionalem uocaſſe ſubterraneam ut nos p tulimus. iam hactenus profecto indicauit ut medio cælo oppoſitum ſubterraneum uo. citarit per diametrum nãq; habet medio cælo. opportune ſane uentorum fecit mentio nem ne quis opinetur ſuperfluam eſſe aſtrologo huiuſmodi doctrinam. ac nauiganti magis congruere huius doctrinæ cõmoſtrat utilitatem. quia inquit noſtra eſt intentio inuenire a ſtellis quæ fiant contemperamenta ac ediſcere. at præpediuntur a ui uen.

torum eſt etiam quando intenduntur ut ſit eorum maxime neceſſaria cognitio nec
modo ex uentis ſed etiam ex horis & ex ſolaribus . frigidiores namque ſtellæ magis
frigidas horas mouent & in frigidis ætatibus ut contrarii contraria . extenditur nam-
que uis ex ſimili at ex contrario uis remittitur. 96. IVXta proportionem . Bene &
integre illatum eſt nam non in ipſa hora ſtella inſiſtit uſq̄ ſed in uicinitatis fine idq; ap-
petitura. id nāq; & in ſolaribus epicentris.artificis eſt noſſe q̄tum queat intendi uel re-
mitti uis huiuſcæ ſtellæ & ꝓportionem boni temperamenti inuenire. 97 . NAM inte
griores . Complendo doctrinam angulorum uniuerſitatis uult nunc pronuntiare futu
ra memoranda capitula ipſi nāq; hæc conſuetudo ſuperius namq; cū de opportuno do
ctrinam compleſſet prædixit quæ futura.ait igitur uniuerſaliores ſignorum poteſtates
aſſimulari eis quæ in ipſis fiant ut aries taurus gemini aeris habent uim ſimilem . quia
inquit hæ in ſingulis ſignis poteſtates figuratæ ad ſolem aliaſq; ſtellas cōmutantur ſci-
re expedit ut prius īmixtas ipſorū poteſtates exquirendo. 98.PER ſe & ad ſe inuicem
interprætatur irremixtum non ad ſtellas dixiſſe ſed ad ſigna. uult nāq; non ſolum per
ſe ſigna indagare ſed etiam quam uim habeant ad ſe inuicem figurata. 99. DE TRopi
cis & ſolidis & bicorporeis ſignis. Ac prius de tropicis & æqnoctiis & ſolidis & bicor-
poreis ſignis dicemus quæ ſint differentiæ non eandem diuiſionem eſt inuenire apud
Ptolemæum & reliquos antiquos alii nāq; patiuntur ſigna in tropica & ſolida & bicor
porea at Ptolemæus in æquinoctia partitur. qui ergo in tria :partiuntur aiunt omnem
anni horam habere principium medium & finem principium ergo conuerſio ſeu trope
dicitur. tum nāq; incipit circumfuſus aer alium conuerti ſtatum . medium aūt ſignum
quod ſupra primum tropicum ubi trope facta eſt ita & media ſolidiora & ualidiora eſ-
ſe prohibentur.finales autem partes diſoma quaſi dicas bicorporea nuncupantur.ſigni
ficat nāq; præteritam horam & futurā at qui in quaternas diſtribuūt partes aiunt differ
re tropicum ab æquinoctio tropicum nāq; ſignum a contrario in contrarium fit muta
tio. fit uero hoc in capricorno & cancro in ariete quidem hiems ab autumno finitur in
cipitq; ab ultima diminutione dies augeri. at in cancro æſtas a uere dieiq; diminutio
ab ultimo fit augumento.ſi quis dicat & in ariete fieri mutationem non ſincere loquit̃
non euim mutationis uſus ſed contrariæ mutationis. at æſtas & hiems horæ ſolæ ſunt
contrariæ. at uer autumno.media igitur certum eſt eſſe ꝙ poſterius tropica uocata ſint
quia contrariæ fiunt in ipſis cōuerſiones ꝙ in ipſis exiſtente ſole dies noctibꝰ fiant æqua
les.omnis nāque diminutio & omnis auctio præcedente æqualitate conficitur. ſolida
porro nominata quod tum præcipue ſenſus noſter reſumat conuerſionem circumfuſi
aeris.diſoma uero ꝙ eſt bicorporea non ꝙ ex binis cōſtiterint corporibus ſed ꝙ inter
binas anni horas cōſtiterint hæc nāque ſunt horarum poſtrema tradit ſane doctrinam
nobis quo pacto facile poſſimus cognoſcere ſolida & bicorporea. æquinoctium nomi
natur ꝙ deſcriptus circulus per ipſa dirimat ac ſecet hemicyclia in quibus cuncta com
plentur in æſtiuo nāque ſemicirculo copia fit frugū iugis.at in hiberno ſæmina & plan
tamina. ſunt qui aliam perferant doctrinam uſus ipſorum q̄ enim īquiunt ſub impari
ſub menſuram cadunt ea maſculina ſunt. quæ autem ſub pari fœminina. ſolent nāque
pythagorei eiuſmodi proferre rationem parem numerum uim habere ſecandi & paſſi-
nam.imparem uero inſecabilem & paſſioni non obnoxium & efficacem unde factum
ut hic fœmina & ille mas appelletur. 100. VTVNtur & quidē ordine. Sunt inquit qui
non ſolum in totum capiant maſculina & fœminina ſigna ſed etiam in cuiuſlibet geni
tura horoſcopum maſculinum ſubiiciant atque ita continuatim uni unum apponen-
do.alii horizontis quadripartium ut iam prædidicimus uelut alii quoque tropica non
modo in uniuerſum capiunt ſed quæ etiā geneſeos.ſignum nāque ubi eſt luna tropicū
eſſe recipiunt deinceps ſolida & bicorporea inueniunt a lunari autem ſigno ordiuntur
ob facilem mutabilitatem facilemque lunæ motū alioqui ad uniuerſalius tranſfert ora
tionem non enim ſolum in tropicis eſt inuenire & maſculinis alios aliam nomencula
turam intelligentes quod hoc loco ſit ſuperfluum exponere per ſe nāque certa ſunt no
mina unde ſint compoſita ut non egeant interpræte.alioqui ubi uſus aduenerit in re iu
dicanda memorabimus quæ ſuperflua nunc arbitramur. 101. DE COnfiguratis dode
catemoriis familiares inuicem fiunt.Iuxta inſtitutum ubi cōpleuit ſignorum per ſe po

teſtatem nunc tranſit ad quæ ad ſe inuicem quæ conſtituuntur in figurarum inſpectio-
ne hoc autem eſt qd' ſupra ſe factuꝝ promiſit ubi aiebat & per ſe & ad ſe iuicem ſcire ex
pedit ut multum ſit ibidem loci aduertendum nam quæ dicuntur minime obuia ſunt
quam ob rem nos ut par eſt aperta faciemus & deſcriptionem ad ſenſum producemus.
Cum ergo figuræ ſint quattuor dimetiens. triquetra. quadrata. ſexangula. ſcire expedit
ut ex tribus quibuſdam cauſas reddiderit ex angulis & partibus & ſignis indicat enim
in his harmoniacas rationes cõpræhenſas. Inſpiciamus igitur primo in cuiuſmodi rõ-
nes harmonicas referre ꝓpoſita tẽptauerit. bina igitur maxĩa interualla ſunt in muſica
diateſſaron & diapente & ex his conſtans diapaſon. eſtque diateſſaron ĩ ſeſquitertia rõ
ne ut diapente in ſeſqualtera & diapaſon in dupla molitur itaqꝫ indicare per huiuſmo-
di rationes figurarum factã diſtributionem. indicaboqꝫ ego ut in angulis & in partibuſ
& in ſignis ſinguli quos memorauimus numeri cõpræhendantur. age prius tibi indice
mus quot ſint anguli & cuiuſmodi numeriqꝫ partiũ & ſignorum. Cæterum tum dime-
tientis proferatur. apparet nãqꝫ ita ex lineis duntaxat creditus. at nos poſtremo ex abũ
dãtia demõſtrare conabimur ut dimetiẽs rationes quaſdam in ſeſe compræhendit har
monicas ac ad alias congrue conſoneqꝫ. Conſtat igitur triangulum ex angulo recto
uno & tertio partibuſqꝫ. 120. & ſignis quattuor. quadratum ex uno duntaxat recto & ſi
gnis tribus & partibus. 90. ſexangulum ex angulo nimirum recto binarũ tãtum partiũ
& ſignis duobus & partibus. 60. Sciendum enim ut ex diſtributione eſt uidere quæ ꝓ
poſita ſunt ſectum orbem maximas ſectiones per dimetientes binos conſtituere angu-
los. altera ſiquidem dictarum rectaꝝ linearum in alteram incumbens per dimetientem
figuram efficere ad duos angulos. ſcinduntur autem bini anguli a dimetiente in par-
tes æquales quadratam figuram conſtituendo unum modo rectum angulũ habentem
in partes autem inæquales faciunt triquetram & ſexangulam. triangulum ſiquidẽ ut
diximus unius & terti æ partis recti anguli eſt. at ſexangula figura binarum partium tri
um hoc nãqꝫ relinquitur ex recto ad binos rectos efficiendos nam ſi ex duobus unum
ac tertium abſtuleris. reliquum erit binarum tertiarũ. collecti igitur omnes numeri ha
bent hoc modo. alii quidem angulorum in. $\frac{1}{3}$. in $\frac{1}{2}$. alii aũt partium. 120. 90. 60. alii
autem ſignorum. 4. 3. 2. inſpice igitur quemadmodũ eædem ſpectantur differentium
ſubiectorum numeroꝝ. at eadem ratione ſingulorum quantitatem cõpræhendẽtium.
102. DE ANgulis. In angulorum numero harmoniæ rationes cõpræhenduntur dia-
teſſaron inquam & diapaſon unus enim ac tertius numerus trianguli anguli ad unum
trianguli ſeſquitertiam cuſtodit rationem quæ eſt diateſſaron cõſonantiæ at unus qui
quadrati ad ſexanguli angulum qui habet bipartium ſeſquialteram habet rationem. ha
bet enim ipſum & eius dimidium qui numerus eſt diapente conſonantiæ at is triangu
li qui unus & tertius ad eum qui ſexanguli qui erat bipartium duplam habet rationem
qui eſt diapaſon eodem modo & in partibus inuenies & in ſignis. nam. 120. numerus ip
ſius nonaginta ſeſquitertius eſt &. 90. ipſius ſexaginta ſeſqualter & idem rurſus. 120. ipſi
us. 90. ſeſqualter & iterum ipſe. 120. ipſius. 60. duplus &. 4. ipſius. 3. ſeſquitertius at. 3. ipſi-
us. 2. ſeſqualter & iterum. 4. ipſius. 2. duplus quod ſi etiam. 2. cõpares numerum qui eſt
angulorum dimetientis & pariter cõcernas cõperies ipſum rationes quaſdam ad alias
cuſtodire ut ad. 3. ſeſqualteram. 2. cuſtodit & ad. 4. duplam &. 180. partium numerum di
metientis conſiderando inuenies eodem modo ꝓportionem cuſtodire &. 6. ſignorum
comparando eis quæ ante ipſum eandem comperies conſequentiam. Quod ſi quis co
gnorit quæ dicta ſunt facile poterit ꝙ dicimus intelligere ꝙ ſi quis negligentius alienã
arbitrabitur eſſe dictionem △. □. ✳. nos certe ut ꝓnuntiauimus etiam deſcriptione fi
guraꝝ numeros & harmonicorũ interualloꝝ exponemus hoc modo. 103. PRImũ fi
gurata. Non ſimpliciter neqꝫ ut quiſpiam putauerit primum induxit ſed duo quædam
indicans quodqꝫ maxima & prima habitatio figuratorum eſt uel etiam qd' non opus ẽ
arbitrari per figurationes ſolam eſſe habitationẽ. ſunt enim aliæ poſt ipſam quas poſt
eam dicet quandoquidẽ in una recta linea facit occurſum. hinc ſcribere incipit cauſas
figurationum. hincqꝫ quæ de dimetiente exoluitur. cõpatiuntur enim inquit quæ per
diametrum ſigna ꝙ ea unam rectam lineam colligant. licet dixerit quiſpiã in aliis quo
que figuris rectas eſſe lineas ſigna colligentes. Cæterum primo quidem non unam ſed

plures. deinde hæc per centrum perducitur. centrum circuli dicitur eſſe principium. ma giſq compatientes ſunt quæ per centrum ductæ utpote cõmunicantes principio unde & in angulos rectos figuras partitus eſt ne ſolum diameter rationem ad principium ha beat ſed etiam reliquæ figuræ audierimus autẽ alias quoq; cauſas huius ipſius quæſtio nis progreſſu orationis. ſumptis autem binis maximis dimetientis aliarum quoq; con ſequenter ſcribit. expedit aũt ſubaudire dictæ orationi quo fiat apertum quod appoſi tum aſſumptis nãq; opus eſt inducere ut erit & aliorum cauſa manifeſta. maximas uo cauit dimetientes expedit inquit inducere ipſas & conſiderare portiones cum angulis. ſuper particularia uero numerales rationes quæ inſuper particularibus rationibus in ſpiciuntur. 104. DIMIdii ac tertii. Quoniam mentionem fecit portionũ & ſuper parti cularium exponit quomodo portionum. quomodo ſuper particularium. ſignificare autem expedit ut hoc per conſonantiam intulit in portiones ut nos quoq; indicauim⁹ paulo ante & in angulis conſonantiam cõpræhenſam dimidii & tertii. nam dimidiũ dimetientis quadratum conſtituit. ſegmina uero tria triãgulum & ſexangulum at tria ſegmina quodãmodo. duo triangulo dimidium ac tertium. ut ſexangulo bipartium. ſunt qui dicant ſicut duas cauſas uult nobis reddere partitionis figurarum unam quidẽ ex portionibus. inquit enim ſecantur figuræ & maxime monadis portiones. at qui ma ximæ monadis portiones dimidium & tertium & bipartium ad unius quadratũ. 105. IN MEdio ſumptum ſeſqualteri & tertii. Hoc admodum obſcure enuntiatũ illud nãq; in medio ſumptum fecit obſcurum quod autem ait eſt huiuſmodi quadratum ĩ medio ſumptum trianguli & ſexanguli conſtituit ſeſqualteram rationem & ſeſquitertiã quæ li bet enim ſuper particularium rationum in duobus ſaltem conſiſtit numeris. quia igi͛ tres ſunt figuræ & earum tres numeri neceſſe eſt unum pariter cum aliis aſſumere quo conſtituantur ſuper particulares rationes. quadratum igitur ſimul ſumptum utraq; ut etiam ipſe dixit medium ſumptum ſeſquitertiam & ſeſqualteram efficit rationem nam cum triangulo ſumptum ſeſquitertiam facit rationem ſicut cum ſexangulo ſeſqualterã figurarum cõparationem reliquam facit aitq; triangula quidem & ſexangula utpote ex ſimili ſpecie conſtituta bona eſſe quadrata uero & dimetientia ex contraria ui conſtare pugnam & repugnantiam controuerſiamq; ſignificare. 106. DE PRæſidentibus & ob temperantibus ſignis itidem præſidentia. Contubernia reliqua ſignoꝝ exponit non ſo lum enim familiareſcunt figuris ſed etiam aliis quibuſdam ut fere etiam. nunc quædã eſt ſignorum familiaritas qua ſunt quæ præcellãt: quædam uero obtemperant uult igi tur tibi binas reddere cauſas unam qua omnino inter ſe inuicem afficiuntur. alteram uero qua alia præminent alia obtemperant. afficiuntur itaq; inuicem quod æqualibus temporibus aſcendant ſimilitudines nãq; affinitatem amant generum at ipſe cauſam dixit qua hæc ſigna ſunt æque aſcendentia quod inquã in ſin æqualibus parallelis præ ſcribit uero in æſtiuo hemicyclo ſol conſtitutus diei faciens incrementum in reliquo autem diminutionem ꝙ uenerabilior ſit auctio diminutione. 107. AB EOdem utro libet æquinoctialium ſignorum. Vtriuſlibet intulit utpote ſimilibus exiſtentibus am bobus citra ullam diferentiam a quibuſuis oporteat incipere quomodo nõ dixit ſigno rum ſed punctoꝝ. non oportet enim ipſum accipere ſignum ſed punctum uelut inter arietem & piſces ut ſit prima pars Arietis æqualis aſcẽſus piſcium trigeſimæ & ſecunda arietis uigeſimæ nonæ partis piſcium atq; ita uiciſſim reliquas in tauro quoq; contra primam partem trigeſimæ aquarii aliaſq; ſimili modo ut in fuerint æqualibus paralle lis ſi enim æquales ſunt circuli in temporibus æqualib⁹ attollentur & deferentur at cir culi & ſigna inſcendentia ſimiliter deferentur & attollentur idque in exiguo indicatur aſtrolabo. 108. DE Reſpectãtib⁹ & æque ualentib⁹ ſignis. Rurſus æq̃lis eſſe ait potẽtiæ tria contubernia & affinitates unam quidem per figuram. ſecundam uero iuxta impe rium & obedientiam ut tertiam nunc propoſitam quæ aſpectu & obtutu eſt hoc autẽ ait accidere ꝙ ex eiſdem orian͛ punctis. nam quia in eodem ſunt parallelo nempe ſem per ex eiſdem oriendo & occidendo locis ob hoc noctes in utrouis ipſorum alterius noctibus exæquantur dieſque dieb⁹ quia æqualia quoque hemicyclia ſol permeat hoc qđ in paruo oſtenditur aſtrolabo ſunt aũt hæc utraq; ſignorum tropicoꝝ. nos ꝑterire non debet in æquinoctialib⁹ eſſe utriſque eſſe deſcriptos orbes æquales nam qui æque

diſtãt æquinoctialis paralleli ſunt inter ſe inuicẽ æquales nõ utiq; etiã hemicyclia iam
inuicẽ ſunt æqualia qđ ſi ſit quidẽ erit amboꝝ cõſenſus at mõ non ita in partibꝰ æqua
les ſunt circuli at in paribus idẽ eſt circulus æqualiter neceſſario eadẽ amboꝝ Sol per,
meat cõſpiratio igit̃ cõſenſuſq; ipſis efficitur ex pluribꝰ ex uno eodẽq; eſſe parallelo ex
quo noctes noctibꝰ & dies diebꝰ adæquant̃ & horiæa interualla ſunt eadẽ at nomẽcula
tura ex uno ſolo ꝙ ex eiſdẽ locis oriant̃ & occidant ducit̃ nãq; ex eodẽ loco oriens ſpe
ctari. 109. PVNctoꝝ iteꝝ punctoꝝ non ſignoꝝ dixit.Hoc ſane in utroq; põt dici tro
picoꝝ.põt & in utrinq; ſumptis ſignis audiri qđ etiã ſibi uult ſignificare. 110. OB EA
quæ dicta ſunt.Si quidẽ ad ad conſpirationẽ ſpectans dicis hæc.cernere ob hæc dices
ſin ad nomenculaturã qđ iidem ſint occaſus & ortus. 111.DE In connexis.In connexa
aũt uocat.De conſpirantibus dicẽdo ſignis uel p figuram uel p quãpiam ſimilitudinẽ
nunc uult memorare ea quæ nõ unã ad ſe inuicem hñt conſpirationẽ nõ p figurã non
p ſimilitudinem aliquã hæc aũt inquit ſunt q̃ per unũ uel quinq; capiunt nã per quinq;
hinc eſt manifeſtũ ad inæqualia nãq; capiunt̃ qđ ſit alienum nã æquilateræ ſunt tales
figuræ at quæ p unũ ſeſe auertunt. 112.AC Vnius angulus cõtinent.Oportuit duo cõ
prehẽdere ſi a prima parte Arietis agas rectã lineam ad cẽtrum & aliũ a prima Tauri an
gulum facies tertii recti oportuit nãq; ſi proportionaliter opus fuit cuſtodire menſurã
non ob temperantium ipſis angulorum binorum tertiorum recti eſſe angulum mõ au
tem tertii erunt recti quæ eſt unius duntaxat ſigni quattuor rectis ſectis in duodecim ſi
gna proportionem habebit in quolibet ſigno tertiũ recti anguli. 113. AVT per unum
aut per qnq; factorum.In uniuerſum cum tradiderit ut opus ſit cognoſcere qualia ſint
ſigna in cõnexa quæ per unũ diſtent a ſe inuicem aut per quinq;. 114. DE Domicilus
Contubernium aũt habent planetæ.Cõmemorarit de per ſe ſe domicilio & ad ſe inui,
cem ſignorum nunc uult dicere de ſtellarum quam habent habitudine id quippe con,
ſona eſt enunciatio.Cum duodecim igitur ſint ſigna eliguntur ex ipſis quæ magis ſe,
ptentrionalia ac utpote calidiora tum nãq; Sol ibi conſtitutus in aduerticẽ centro nos
calefacit impenſius.Inde principium conſtituens diſtributionis tribuẽdoq; ſingulis lu
minaribus ad unum hemiſphærium ex utroq; hemiſphærio diſtribuit ad unum ſignũ
non iniuria neq; citra rationem ſed ſpectando ad hæc tria ad motum ad naturæ propri
am uerſionem ad globi poſitionem ac ad figurationem bonis ſtellis bonam attribuen
do figurationem ad luminaria at contrariis contrarium . ſupra nãque tibi memorauit
ut figurarum aliæ quidem ſunt bonæ aliæ uero malæ.ſeptentrionalia ſigna Cancer &
Leo ſed Leo utpote maſculinum Soli dedit ut Cancrum utpote fœmininum Lunæ.at
ambiguerit quiſpiam cauſam quærens cur non potius Geminos Soli attribuerit. Cui
occurrimus ꝙ Leo ſolidior & ualidior æſtiuæ conuerſionis.ſed eſt etiam imperioſum
& regium ſignũ calidiſſimũq; q̃ oĩa familiaria & cognata ſunt Soli.deinde qđ a leone
eſt ad Capricornũ uſq; Soli dedit ut a Capricorno ad Cancrũ uſq; Lunæ.poſt hæc Sa,
turno ex utroq; hemiſphærio ad unum duodecim dimetientẽ ob ſphærã primũ ob na
turã ſecundũ ob frigora.n.debuit longiſſime a luminaribus capi ut corruptorium ad
dimetientẽ.nam demonſtrata hæc figura non bona eſſe & maior in circulo aliis dime
tientis figura ne utiq̃ recta lineadepræhenſa fuerit.Rurſus poſt Saturnũ Iuppiter con,
ſtitutus ex utraque parte ſphæræ ad lumina figuratus ac p triquetrum latus Martis exi
ſtens naturæ corruptricis tertium ſortitus globum Mars poſt Iouem excipitur per qua
dratũ latus qđ eſt corruptoriũ pernicioſumq; ad reges uniuerſitatis figuratus poſt uero
Veneris figura ſexangula figurata excipitur motum hñs cooperantẽ utra ſiqdem bina
ſigna a ſole abeſſe nõ põt & ne quidẽ ea itegre accepit ex diſtantia etiã ſigna.at Mercu,
rii ſtella ob eandẽ cãm ſemp uicinior nõ plus ſigno uno abeſſe põt. 115. AC Talia. Vt
uidet̃ in aceruũ agere hoc & talia adiecit ꝙ nõ ſint ſola enumerata ſed etiã,alia aliqua
ut decani.lãpenæ de qbus in ibi diſſeret.Habet naturæ.Hoc eſt cãm nã cuilibet naturæ
cauſa ut ſit obtinuit cũq; cãs ſcribit ut habet naturæ unũ qđq; enarrãs. 116.DE Triãgu
lis & q ipſoꝝ domicilioꝝ domus.In hoc capitulo quærit primã cãm p quã afficiuntur
ſtellæ triãgulus.ſecũdo loco cãm p quã alia qdẽ huic alia uero illi.inuenit ãt cãm qñ a
natura ſtellaꝝ maſculia ac fœĩa exqrẽdo & qñ a cohabitatiõe q̃ ad domos oblitꝰ forte
etiã aliqñ a ſublimitatibꝰ.hoc.n.ſilet qđ necdũ de ſublimitatibꝰ tractarit.accipit ſubide

ut dicat

at dicat primo ſimul afficitur triangulis ob æquilaterum conuenit ſiquidem cæleſtibꝰ
æquale deinde ꝙ ſignifer circulus ex tribus circulis terminat̃ ac circũpræhendit̃ æqui-
noctiali æſtiuo tropico & hiberno tropico ut medium eius cõtingát locú t alii i extre
mis ad cõtactũ euntes ipm termināt opus eſt partes toti eẽ cognatas unde etiá indicat
cuilibet triangulo ꝝ triũ orbiũ ꝓprietates aſcriptas primo qdẽ triangulũ p Arietẽ Leo
nem & Sagittariũ cõſtituit igit̃ diurnũ eſt & diurnis accedit habet nãꝗ domũ Solẽ &
Iouẽ.nã Mars eſt licet domũ habeat non aſſumit ob factionẽ dñi igit̃ ipſoꝝ erunt Sol
& Iuppiter. Veꝝ quia Sol diei eſt effector ipſe interdiu ĩperare triãgulo phibetur. 117.
HABet ſane uentos.Habet ſane uẽtos hoc triangulũ accurrentes.quo aũt accurrentibꝰ
poſſimus occurrere tractandũ eſt de uentis quo & mixtiones ipſoꝝ & cõpoſitiones cõ
mittere poſſimus.luminaria utpote uentoꝝ oĩum dñi ipſoſꝗ pariẽtes aliquos nõ hñt
definitos at aliæ ſtellæ uicinos cõplexionibus ſuis & factionibus uẽtos admiſerunt.nã
Iouis ſtella utpote tẽperata ſeptẽtrionalibꝰ flatibus eſt accõmodata ipſaꝗ gignit qppe
uerus aquilo utpote collocatus inter ſeptẽtrionẽ ortũꝗ tẽperatus eſt.Saturni ſtella ſub
ſolanũ amplexa eſt ob diurnã factionẽ nã ut iam ꝑueniendo diximus cõtrario gaudet
nõ ſimili.ita ꝓpemodũ Martis ſtella africo magis gaudet flanti ab occaſu ob nocturnã
factionẽ hoc uento gaudet.Veneris ſtella magis auſtro cognata eſt ob cõplexiõis ſimi
litudinẽ opus eſt a quolibet triãgulo ex dñis domicilioꝝ ſtellis inquá mixtiones face
re uẽtoꝝ ut qa Iouis & Martis ſunt domus in ipſo boreolibycon dicemꝰ triangulum ĩ
aliiſꝗ eodẽ mõ faciemꝰ.at ſecundũ triãgulũ ex fœmininis ſignis Tauro Virgine Caprĩ
corno fœmininũ fœminis cõgruet Lunæ & Veneri:hæ nãꝗ ſunt q̃ ob ſimilitudinẽ cõ
plexionis eo gaudẽt.cætera ſimiliter hñt.& ſi n.etiá Saturnus domũ in ipſo habeat nõ
tamẽ dñatur ob factionẽ ut ĩ Marte quẽ ante it tertiũ porro maſculinũ ex Geminis &
Libra & Aquario cõſtitutũ accedit Saturno & Mercurio qa domos in ipõ hñt.reliquũ
ultimũ eſt p Cancrũ & Scorpiũ & Piſces qđ Marti deputat̃ Soli ꝙ nõ p primũ triangu
lum in alio alio captũ ſit unde & noctu & interdiu ĩperat ſimiliter gaudẽs ob iam dictã
cãm.at qa in quouis triãgulo expedit aliũ eſſe ſimul dñantẽ aſſumit̃ & Venus & Luna
in diurna quidẽ genitura Venus & in nocturna Luna cauſaꝗ aperta eſt . ſignificatu di-
gnum eſt ut in hoc triangulo aſſumpſit triãguli dñatores dorothei ſñia ille quidem in
quouis triãgulo hic aũt in hoc ſolo cauſamꝗ intulit. 118. ESTꝗ Aries ad æquinoctia
lem ex hoc oſtendit partiũ ad totũ cõſonantiá nã ſicut totũ ſub tribus circulis termina
tur triangula quoꝗ ſub ipſis quodãmodo terminant̃. 119.ET Occaſuum mõſtri libe-
rum.Ne quis dicat Martẽ aridũ & calidum ait ipſe tam et ſi talis nõ tamen fœmineſcit
ſub occaſuũ humiditate p oppoſitionẽ primi uenti ſiquidẽ ſecundi trianguli contrariã
primi poſitionẽ habent.multaꝗ alia inuenies oppoſita in ipſis ut ꝙ hoc quidẽ maſculi
nũ illud uero fœmininũ & hoc quidẽ diurnũ.illud uero nocturnũ ſignificare aũt opor
tet ut quodlibet triangulũ & tropicũ eſt & ſolidum & bicorporeũ leuitatiſꝗ ac ad uni
uerſitatẽ conſonantiæ ex hoc inſpectæ. 120. PROPter Iouis factionẽ. Quia.n.Mercu
rius ut ſæpe diximus eſt cũ luminaribus eandẽ cum ipſis ſeriẽ ſortitus eſt inuẽtis ꝙ igi
tur pro Mercurio Iouẽ aſſumit nempe quia factione cũ eo certat. 121. Aſſumptus es ſo
lo.Solo ſignificare opus eſt ꝙ ultimã ſeriẽ ecõtrario ſubegit excedentẽ triãguli cogna
tionẽ ſolus.n.præter oẽs ſortitus eſt triangulũ at quia in quouis triãgulo ſecũdas ratio
nes aſſumit celerime has ſtellas tam natura q̃ factione præponit aliis. 122.DE Sublimi
tatibꝰ.Quæ uocant̃ uagarum ſtellaꝝ ſublimitates principia rationis cauſaꝝ ſemper ad
ualidiſſimum & Imperioſiſſimum uniuerſitatis Solem facit ita igitur complexiões ſtel
larum uolens inuenire ex ad Solẽ abſentia inuenit ex illoꝗ in cœpit & in domibus & ĩ
aliis ut iam didicimus nunc quoꝗ de ſublimitatibus ſermonẽ habiturus non alienum
orditur aut ab ipſo nã Arietem inquit ei attribuerunt ꝙ in ipſo incipiat ad ſeptẽtrionẽ
facere aſcenſionẽ & tum calor augeri humilitatẽ p dimetientẽ in Libra ꝙ ibi cõſtitutꝰ
calorẽ minuere incipiat declinãdo ad partes auſtrales unde Saturno natura contrario
ibi ſublimitatẽ præbet ut Ioui Cancrum utpote beneficum & ſeptẽtrionalium flatuum
productorem Martem relegat ad Capricornum ꝙ in parte auſtrali & ad dimetientem
Cancri quo benefico maleficus ſit contrarius : ut etiam Saturnus per dimetientem
Solis aſſumpſit. Veneris ſublimitas Piſces adepta eſt ob humiditatem & uernam

in ipſis fieri uerſionem ut Mercurii per dimetientem aſſumpſit ſignum Virginem aridum oppoſitumq; humido. Virgo namq; arida utpote autumno in ipſo conſtituto.
123. QVEMadmodum & i domib⁹. Cauſam uult aperire unde a ſublimitate per dimetientem aſſumpſit. dicitur ſane q eadem congruit cauſa etiam hic quæ & in domibus dicta dictum ibi eſt ut dimetiente maior in circulo recta linea non inueniatur in Saturno igitur aſſumptis quoque aliis ſtellis hoc conſecutum eſt. 124. PRImam facit fulxionem. Et Luna inquit propius nacta eſt ſublimitatem Arietis utpote ex coitu illic factam aiunt fieri. tum enim magis auctio proprii luminis fit cum in alio ſigno hæc per ſe inuenta fuerit & non cum Sole ac uelut domos ipſorum connexas dederút eodem modo etiam ſublimitates ipſis aſſidentia ſigna attribuerunt utq; hæc ſint notiora apertioraq; ſubiectis explicabimus figuris.

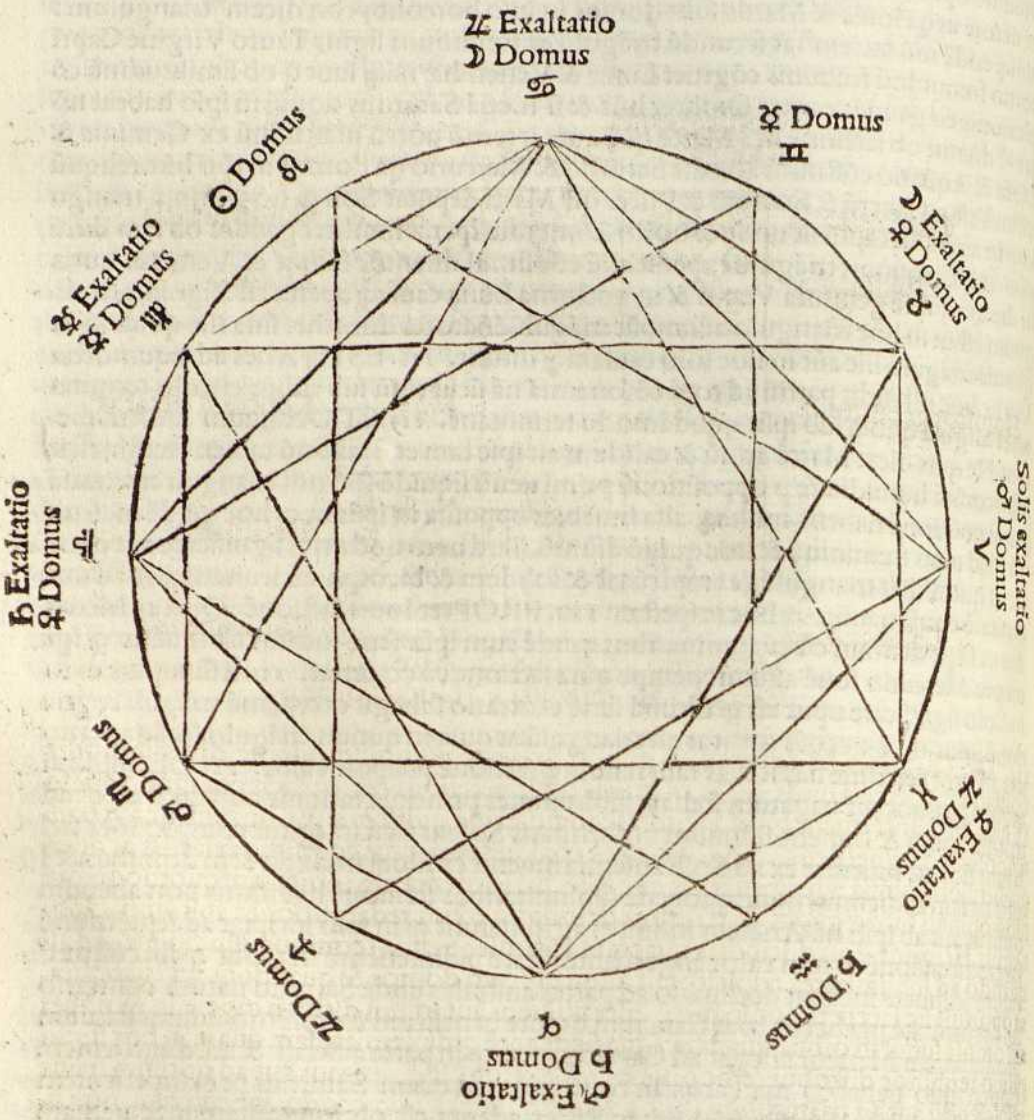

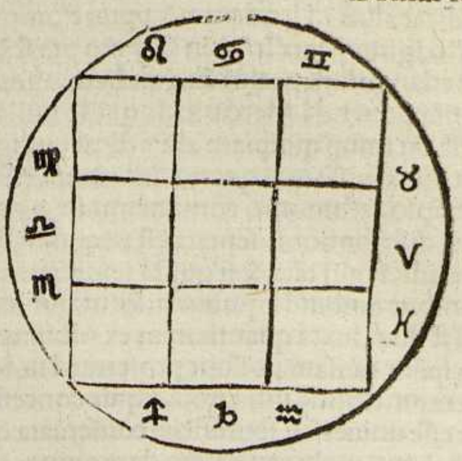

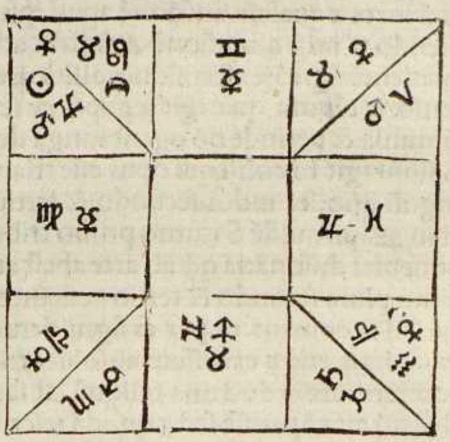

125. DE TErminis. At de terminis duplici maxime utuntur modo ac diuerſis modis opinati ſunt ueteres unde polis ex priſcis unus ueteribus contradicit coarguitq; falſo ab ipſis dicta ante quem binæ fuerunt ſententiæ una quidem ægyptiorum quam contentioſius coarguere conatur. altera uero chaldæorum quæ cognitu perfacilis ac ad repræhenſionẽ obuia age igitur nos quoq; ſecuti Ptolemæum intueamurquomodo omnino opinati ſunt ægyptii de terminis deinde ita etiam redargutiones ipſorum exponemus. Hi igitur. non diſciplina quapiam & conſequentia terminos aſſumpſere. ſed aliquando ad ſublimitates reſpiciebant aliquando ad domos & quandoq; ad triangula. at oportuit ſic facere ut conſequens eſſet uoluere. aut unum dictorũ capere in quolibet aut omnia ſimul in oibus quærere. Quæſierit autẽ quiſpiam cauſam quare in hoc ſigno primo terminos diſtribuere. hoc in hoc . Cæterum ſi dixerimus aut ad domum ipſius reſpiciendo aut ad triangulum : aut ad ſublimitatem hoc modo inueniemus nos il-

lapſos maiori ambiguitati.ſit quiſpiam de his reſpondens dicendo ipſos iuxta domicilii dñatum terminos diſtribuere ei igitur occurremus quo pacto Mars in Ariete honore præcellit Iouem dicat alius id irridens nõ ꝓpter domos ſed propter ſublimitates ei occurremus quo pacto igitur Mars Ioue in Cancro præſtãtior. Tertius inter hos ſuadeat nobis credere per triangulum potius fieri audietur nimirum iſte ut oportuerit in Capricorno Venerem præponendã Mercurio. Is quidẽ nullã habet in ſigno rõnem. at hæc triãguli domina eſt. ſin inſup quiſpiam alius dicat colligendo cuncta fieri diſtributionem is quoq; audiet opus fuiſſe in Aquario Saturnum eſſe quando is ita trianguli q̃ domus rõnem habet in ipſo. teſtimonio conuincitur itaq; apud ipſos ordinis cauſa. cæterum nequidẽ quãtitas diſtributionis ſeruata eſt neq;. n. habet rõnem dicere qua huic quidẽ ſtellæ tanta dederint. at alii tãta & ſi quidã temptauerunt ſicut in ordine & i quãtitate reſpondere rationibus quibuſdã quibus hiſce utãtur inuenimus inquiunt tempora domiciliis ĩperantiũ ſtellaꝝ iuxta quantitatem ex oĩbus terminis collectã conueniẽtem. Primũ igitur neq; ipſius cauſam poſſunt proferre id indemoſtrabile neq; ꝓpriam quantitati rõnem cõperiunt. deinde inter ipſos ſiquis conceſſerit hoc priſcis ſcriptorib' illud audierit poſſibile eſſe uniuerſali terminoꝝ conſeruata quantitate particulares permutare quantitates & habenti uerbi cauſa octo dare quinq; & contra. Ita nãq; dubioſiſſimam fecerimus rõnem & uniuerſalẽ terminoꝝ cuſtodiemus quantitatem tam & ſi quidam captiunculis utendo aiunt ad aſcenſionẽ ſigni temporum quantitatem referri. collecta ſiquidem aſcenſoria tẽpora eandẽ cum terminis efficiũt quãtitatẽ. hoc falſum. nã hæ ſignoꝝ differentiæ falſæ demonſtrant̃ linearibus demonſtrationib' q̃ nãq; ex falſis conſtant falſa ſunt dicit̃ itaq; ab ipſis Virgo & Libra in æqualibus aſcendere tẽporibus in. 38. $\frac{25}{3}$. & Leo & Scorpius in. 35. demonſtrat̃ contra Leo quidem & Scorpius in pluribus aſcendere tẽporibus q̃. 35. at ♍ & ♎ paucioribus tẽporibus. Ita igitur hallucinati ſunt in aſcenſu tẽporũ nã iuxta æqualem auctionẽ apud ipſos eſt inuenire aſcenſiones ſignoꝝ deſcriptas. Capiendo nimiꝝ aſcenſionẽ Arietis & addendo tertia tertia tẽpoꝝ inueniunt extra per dimetientẽ ſignoꝝ aſcenſiones. illincq; eadẽ auferendo a reliquis ſignis conſtituerint aſcenſoria tẽpora. quæ igit̃ ægyptioꝝ ſentẽtiæ: talia: at Chaldæoꝝ ſimpliciora & magis cõmunia & perinde nõ egent longa deſcriptione at ob facilitatẽ facile poſſunt recenſeri. aiunt igit̃ hi conſequi opus eſſe trianguloꝝ dños dareq; terminos primos primo trianguli dño: ſecundos ſecundo: & tertios tertio ita in eodẽ triãgulo atq; adeo in ſequenti in ♊ ipſi quidẽ Saturno primo tribuũt in diurna geneſi. Mercurio in nocturna & conueniet diſſonãtia qd' ab arte abeſt atq; doctrina cãm particularis q̃titatis talẽ aiunt primo plura ſecundo & tertio ac deinceps iuxta ꝓpoſitũ ut ita partiant̃ ne excedãt numeꝝ ſed terminent. 30. par es ſigni detur itaq; primo. 8. ſecundo. 7. tertio. 6. quarto. 5. quinto. 4. itaq; etiã ꝑ exceſſum abſoluet̃ trigeſimus numerus talis igitur chaldæoꝝ artis expers terminoꝝ doctrina reliquũ eſt iam ut iudicatã a Ptolemæo doctrinã ꝓferamus quã ſe nõ ait cõperiſſe ſed a quodã reſcribente abſumpto adſeq; ꝑueniẽte ut uix potuerit cõperire dictũ nãq; ſcribẽdo librũ manifeſto chaldæoꝝ & ægyptioꝝ opiniones in unũ colligens ita doctrinã confecit ſublimitates nãq; cõſiderat ac domos & triangula q̃rit in ſigno ut hñt rõnẽ duas an unã. ſit ne benefica ſtella an malefica planetæ nã ſi binas habeat rõnes ſiue beneficas ſiue maleficas ea ꝑ̃ponet̃ ob duarũ rõnũ fortitudinẽ ſin ad unã hẽt unũ q̃rendũ eſt utrũ benefica ſit altera an malefica & ꝓponenda benefica. hoc nimiꝝ in totũ cuſtodiemus ꝑ̃ter ♋ & ♌ nã quia ultimæ capiũtur maleficæ ob ſuas factiones ꝑ̃ponent̃ in domibus luminariũ. Mars qdẽ in ♋ ob nocturnis factionem aſſumet̃ at Saturnus in ♌ utpote diurnus. atq; hæc de ordine. De quãtitate ſciendũ ꝙ benefici ad. 7. partes capiunt at malefici at quinq;. Mercuri' aũt ſex ꝙ natura ſit cõmunis cõem nactus eſt numeꝝ medius ĩter beneficos & maleficos. illud quoq; ne nos prætereat ꝙ ſi qua binas habeat rationes ſtella non ordine modo ſed etiam quantitate præferetur augebitur namq; ei unus terminus id ipſum unum auferetur aut ab ♃ aut a Saturno hi ſiquidem ut pote motu tardiores gaudent minori terminorum numero. Scire autem opus eſt ut in dominis domiciliorum cognatio familiaritatur inſpicitur præferetur namque exaltatio inde poſt id triangulum & tertio domus.

126. VTPLurimum proprie. Vt plurimum cenſeo licet ab alias cauſas temptauerint

quidam dicere

quidam dicere aut ꝙ non ſolum in domorum domiciliorum dominatibus eſſe cauſæ
rationem:quas etiam proprias uocauit at etiam triāguloꝝ & exaltationū. 127. COM
muniter delatorum terminorū.Cōmuniter inquit ꝙ cōmune & cōmuni ſententia eoſ
dem expoſuerit terminos. 128. TEMporalia diſtribui.Quod quælibet ſtella domici-
lii habens imperiū tales annos præbeat qualis eſt terminoꝝ quantitas . Diſtribui igit̃
dixit ueluti ſtellis diſtributis cuncta tempora ad terminoꝝ quātitatē aliter ac aliter.ait
utiq; ſubiecimus quantitatē terminoꝝ ita habere ut ſcribunt ob ſcribentium dignitatē
fidei arbitratiq; ſumus hæc cum cauſa dicta non concedet ipſis ratio in particulari quā-
titate.poſſibile enim permutare quantitatem.Colligitur nāq; etiā hoc mō cuiuſuis ter
mini quantitas non habebunt utiq; proferre rationē quō
cuilibet ſtellæ talē uel talē tribuant quantitatē. 129. COM
muni tractatu hoc eſt doctrina ſimpliciore iuxta quam per
auctionē æqualem aſcenſiones fecit ſignoꝝ. 130. ET Por
tionibus portionum utendo.Hoc difficile intellectu.dupli
citer nimirum exponitur ſunt.n.qui dicāt cuiuſlibet quan-
titatis terminoꝝ hoc eſt in quo uis ſigno aſcēſiones capi &
componendo dicant conuenire uniuerſam aſcenſionū col
lectionem uniuerſæ terminoꝝ collectioni & ob hoc dixit
uti ipſos portionū portionibus.Idem nāq; ſignū portio eſt
ſigniferi at ſigni portiones termini.Sunt qui dicāt ꝙ ipam
cuiuſlibet termini aſcenſionē capiat. at aſcenſiones duorū
ſignoꝝ cuiuſlibet ſtellæ & augumentū p climata aſcenſio-
num apponentes tantū dixere numerūq; eſſe terminoꝝ ut
etiā q ex cōpoſitione cā aſcēſibiliū cōparere tēporū unde p
ſuaſionē exponunt terminus iuxta ægyptios ac ne qs ipoꝝ
dicat inſtans quo pacto eis nō uſus ē & ſi exponis ipſe inqt
exponit̃ ob antiquoꝝ in dignā credulitatē eis utētiū at ſci
re oportet in particulari quātitate duob⁹modis|hallucinati
ſunt & citra cauſæ rōnē ſola quātitate uſi ſunt ueteres. 131.
EVNdem habēti p ſignū ordinē.Hoc eſt triquetrā familia
ritatē.eā ut iam tibi diximus in quouis ſigno triāgulo que
rūt & nō ſublimitate aut domo & ipſi comitant̃. 132.PRO
fecto eiuſdem trianguli duoꝝ ꝓprioꝝ. hinc in ænigmatis
modum coarguit circa terminos chaldæoꝝ errata eidem
nāq; ſtellæ in die quidem alios præbent terminos in nocte
uero alios quod diſſipatū eſt & minime conſequens. 133.
EXEMplari modo geneſibus.Exemplares ait geneſes exē-
pli cauſa aſſumptas a priſcis inueniuntur geneſes termino
rum colligētes geneſeos temporis dominatum. 134. CIR
ca ordinem non receptum.Hoc eſt circa inuētionem citra
cauſæ rationem nam ſine cauſa quidpiam inueniens uide-
tur non iuxta artem ſed iuxta fortunam inuenire· 135.VE
TErum deſcriptione.Particularis nāq; terminorum quan-
titas diſſentit eſtq; diſſona at uniuerſalis conſona ueteribus
& dictis exemplaribus geneſibus in quibus ordo ipſis fami
liaris cuſtoditur quo alii quidē diurni alii uero nocturni.
diurnus quidem præponitur at nocturnus in eo qui Lunæ
duobus modis a natura nāq; uult prius diſtributionem fa-
cere atque a ſignorū familiaritate permutat enim ipſi quan
titatis numerum ut mox ut noris ait. 134. Q VIBus etiam
adhærent puncta . In libello inquit attrito abſumptoque
earum appoſitione ſtellarum plures habentium ratio-
nes inhærebant puncta indicantia uidelicet hoc ipſum
ut additio his ipſis facta eſt. 135. AVFeruntur quæ additæ

♈	
♃	6
♀	8
☿	7
♂	5
♄	4
♉	
♀	8
☿	7
♃	7
♄	4
♂	4
♊	
☿	7
♃	7
♀	7
♄	4
♂	5

uult tibi oſtendere diſciplinã qua poſſis dinoſcere ex quo auferre oporteat quali porro
addere.aufert igitur a Saturno & Ioue ut plurimum ꝗ ſint motu tardi magis ipſi abla.
tione gaudent ꝗ minimum locũ pluri tempore permeent.adiecit aũt ut plurimum ꝗ
nõ ſemp a Saturno & Ioue fiat ablatio.eſt ſiqdem qñ & a Venere & Marte cũ plures rõ.
nes habuerit Saturnus & Iuppiter in eodẽ ſigno.tum demũ ablatio a Venere ubi eſt.il.
lud quoq; ſciendũ eſt qui prima ablatio iam ut plurimũ ſumptæ fit ſtellæ.his igiť deter
minationibus multã euidentiæ rõnem fecim⁹ uniuerſalẽ diſciplinã ad particularia exer

♋	
♂	6
♃	7
☿	7
♀	7
♄	3
♌	
♄	6
☿	7
♀	6
♃	6
♂	5
♍	
☿	7
♀	6
♃	5
♄	6
♂	6

cendo & in ſingulis cãs demonſtrãdo.occurrit nãq; doctri
næ uniuerſali diſciplina particularis.ponať igiť Aries i hoc
quæro q habeant rõnes inuenio nãq; Martẽ & Iouem.hic
ſiqdem domiciliũ hẽt ille uero triangulũ at qa beneficus ẽ
♄ & triangulũ hẽt ꝑſtantius igiť habet domicilio ipſe pri.
mus aſſumeť.q̄ro aũt qs habeat in Tauro rõnes & inuenio
uenerẽ binas hr̃e rõnes triãguli & domicilii aſſumeť ſecun
dum.& apponeť ei una a qb⁹ iam accepit Iuppiter & hẽbit
in Ariete Iuppiter qdem.6.at Venus.8.Rurſus eadẽ doctri
na utendo ꝑuenio ad ♊ in quo q̄ro q habeat rõnẽ & inue
nio Mercuriũ.addo utpote habẽte binas rõnes doq; ei par.
tes.7.unã a Saturno capiẽdo inde redeo iteꝝ ad ♈ neq; la
ne eſt trinũ ſignũ excedere.ita nãq; iubet fieri inquiſitionẽ
ꝗ uniuerſales ãnuæ horæ iuxta hũc definitæ ſint nũeꝝ.Cõ
perio igiť Martẽ hr̃e rõnem doq; ei partes qnq; & Saturno
reliquo habẽtiq; triangulũ in trinis ſignis reliquas ad com
plẽdas.30.partes.4.abſoluto igiť Ariete uenio ad Taurũ ca
pioq; ꝑ Ariete Taurũ ad.♋ uſquequo ſignoꝝ trinitas ſer.
ueť ob iam dictã cãm.Quæro igiť a Tauro incipiẽs qs in ip
ſo habeat rõnes & inuenio Venerẽ ut iam dictũ eſt doq; ipſi
partes.8.inde ad geminos ueniẽs inuenio Mercuriũ ipſum
quoq; binas hñtem rõnes domus & triãguli tribuo igiť ipſi
partes.7.tertio ad Cancrũ inuenio q exaltationẽ hñtẽ qd ꝑ
poniť domui & triãgulo do igiť ip̄i partes.7.qa igiť uniũq
dem hẽt rõnẽ nõ utiq; qualẽcunq; ſed q̄ has ꝑcedit neq; au
fero neq; addo ei ſed ei deputatas ꝑbeo partes.7.inde reſol
uo iteꝝ & iuenio in ♊ rõnẽ hñtem ♄ triangulũ tribuoq;
ei partes.4.& ultimo ♂ partes.4.ꝗ & ipſe in ♋ triquetrus
eſt dñs at ablationes ex ♄ & ♂ facio & ad.4.ipſis tribuo p
tes nã a ♄ ſolo nõ abſtuli ꝗ prorſus exprẽ familiaritatis nõ
habeat ad trina ſigna.nã in altera trinitate ſignoꝝ cũ nullã
hẽt familiaritatẽ ex ipſo ſolo ablationẽ facio ſicut & in ♋
Implẽdo aũt ♉ uenio ad geminos & capio ꝑ Tauro ♊ ex
pedit aũt admonere ut ꝑ cõpleto alteꝝ illius uice capimus
doq; ☿ rõnes hñti binas in ip̄is partes.7.domus & △ inde
mox ad ♋ & inuenio Venerẽ hñtẽ triangulũ Iouẽ uero ex
altationẽ tribuo igiť Ioui partes.7.& ♀ ſeptẽ inde ad ♌ ue
nies inuenio ♄.ſolũ hñtem triangulũ.at iã accepit reſoluẽ
do igiť uenio ad geminos & inuenio △.♄ doq; ei ptes.4.
& ♂.5.deinde triangulũ hẽt in ♋.Rurſus ad ♋ ueniens
trãſeo & inuenio ♂ binas habentẽ rõnes △ & humilitatis
tribuoq; ei partes.6.inuẽta ſane cã eſt ob quã ♂ qdẽ in ♋
♄ aũt in ♌ inde in ♌ poſt exiſtente q̄ro & inuenio ♄ tri.
quetrũ dñm doq; ei partes.7.nõ n.erat poſſibile ex ipſo ca
pere ♄ factã ♂ additionẽ & exaltationẽ & triãgulũ hñdo
in trina ſignoꝝ collectione Iouis triãgulũ enim in ♌ i can
cro aũt exaltationẽ & in Virgine Mercuriũ iueni binas hñtẽ rõnes.ordino igiť poſt ♄
tribuendo ei

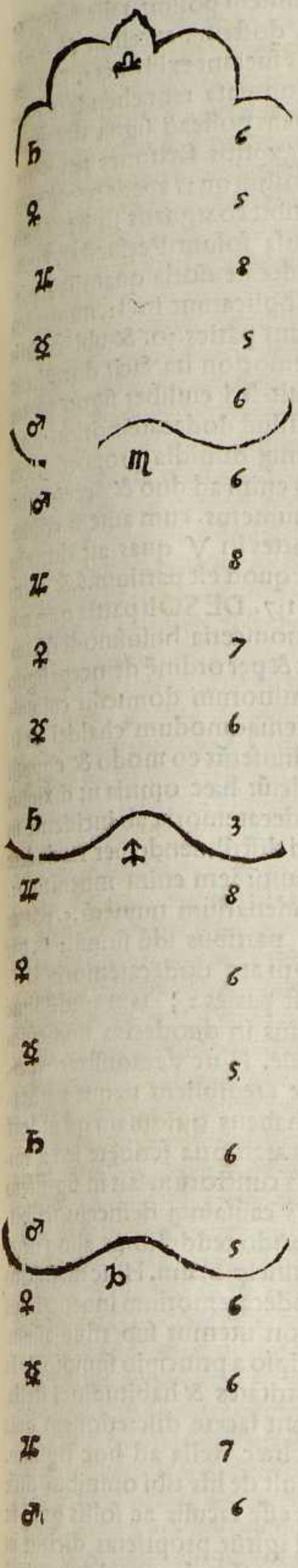

tribuendo ei partes.7.Rurſus reſoluens in ♋ ♀ do par-
tes.7.ob △ & reliquas tris partes attributo ♄ nullã ha-
benti rationem in trino ſigno eoque ad ♌ & ♄ do par
tes.6.& Mercurio.7.ob ♍ inde ♀ partes.6.& ♃ partes.
6.& Marti reliquas.relicta ẽ igitur a ♀ pars una propter
humilitatem ipſius in ♍ Rurſus tranſiens ad uirginem
tribuo Mercurio partes.7.& Veneri partes.6.propter ad
ditionem ♄ & ♂:Nam ♄ & exaltationem habet in ♎
& triangulum at ♂.in ♏ & domum & triãgulum.quia
igitur Iuppiter nullam rationem habet in ipſa ſigni tri.
nitate ex ipſo maiorem facio ablationem dando ei par-
tes.5.♄ dando prius partes.6.ob ♎ Marti poſtremo par
tes.6.ob ♏ tribuo cõplendo uirginem uenio ad libram
& inuenio Saturnum & exaltationem.& triangulum ha
bentem;do igitur ei partes.6.&.♀.△ habenti in ♏ par-
tes.5.fit enim ex ipſa ablatio. apponimus igitur partem
unam & in ♄ & ♂ & ♃.nam ♃ ob ♀ capit partes.8.in
Sagittario & domo & △ dominatu inde reſoluendo in
uenio ☿ △ habere rationem doque ei partes.5.& ♂ re
liquas rurſus tribuo in ♏.8 primo cum additione ♂
do partes.6.domino exiſtenti & △ & domo.inde mox
♄ partes.8.at ♀ triangulum habenti in ♃ partes.7. inde
☿ præſtruitur enim relicto malefico cõgrue ei partes.6.
dantur & reliquæ partes 3.relictæ ſtellæ ♄ & i ♐ ♃ pri
mum propter domum & △ do partes.8 inde ♀ partes.
6.ex ipſa namque additio ♃ facta ♄ nãq; ob ♃ admittit
& non dat ☿ ob ♀ habens in ♒ △ capit partes.5. poſt
hũc ♄ partes.6.& ♂ reliquas.5.partes Rurſus ad ♍ trã
ſiens inuenio △ ♀ doq; ei partes.6.additio namque fa-
cta.♂.ob propriam exaltationem quæ in ♍ fit ꝙ ipſe
præcellit inde ☿ præbeo partes.6. ꝙ habeat triangulũ
in ſequenti ſigno tamen ♄ dominanti ♈.partes.7.at ♂
recurrendo in ♍ partes.6.& ♄ reliquas partes.5. non
enim fit ex ipſo ablatio ꝙ multas habeat rationes in tri-
nitate ſigni.De uenio hinc ad ♒ ♄ præpono & primũ
præbeo ordinem dando partes.6.inde poſt ipſum Mer-
curii ſtellæ partes.6.ꝙ & ipſe habeat △ & ♀ addo par-
tes.8.ꝙ ſublimitatẽ habeat & △ i ✳ ✳ ide tertiũ ♃ ptes
5.ex ipſo namque fit additio ♄ & ♀.poſtremo ♂ præ-
beo reliquas.5.partes.denique ad ♓ ueniens inuenio ♀
dominam exiſtentem △ & exaltationis doque ei partes
8. auferendo Ioui ſequenti præbeo ꝙ triangulum habe
at in ♈ partes.6.tertio ☿ is namque maleficis præponi
tur partes.6.poſt ipſum autem ♂ præbeo partes.6.ꝙ △
& domicilium adeptus ſit in ſigni trinitate poſtremo ♄
reliquas partes.4. hæc nimirum hoc pacto expræſſa ſunt
quæ ut ſint euidentiora deſcriptione ſupra expræſſimus
particularem ipſorum & uniuerſalem quantitatem com
perieſque collectionem terminorum cuiuſlibet ✳ colli
gendo antiquorum tractatuum ſententias. 136.DEDO
decatemoriis.Diſtribuerunt autem quidam & in hæc in
ſuper optimus eſt magiſter.qui non ſolum uera & emen
da præcepta tradit ſed etiam falſa coarguẽdo quæ diuel-

lerē in caſſum mentem iuuenilem poſſint. talis igitur & ptolemæus inter minorum doctrina excelluit coarguendo quæ falſo ab ægyptiis fuerant exiſtimata. & nunc quoq; uult alia ipſorum dogmata repræhendere quæ inanem ſpectant gloriam. nam poſteaq̃ ſigna diſtribuit in terminos erant apud ægyptios factiones tenuiores quæq; 12. partium & unipartium quas aperit nequis cenſeat negligentia omiſiſſe ſcribit coarguens fruſtra. Compertas inanis lactantiæ cauſa ſolum Perſpectas. fuere apud ipſos huiuſmodi dodecatemoria quamlibet partem quam habuit ✳ multiplicarunt in. 12. numerum & cuilibet ſigno præbuerunt partes. 30. & ubi ceſſarit illud eſſe dixere dodecatemorion ita facit dorotheus at ipſe non in. 12. facit ſed ait ſed cuilibet ſigno partes præbuit 2 ½. & ubi ceſſauit illud dodecatemorion dixit id ſane dorotheus bina namq; dimidia proportionem habent cū 30. numero. duo enim ad duo & decem ratiocinantibus nobis erit. 24. numerus. cum autem conueniunt aſſumptæ ſunt tres partes in ♈ quas ait dorotheus & iuxta ptolemeum. 2 ½ quod eſt partium. 6. & idem ex ambabus erit doctrinis. 137. DE SOli partia quæ monomœria noīatur. At monomœria huiuſmodi q̄dam erant partes quas ceperunt & per ordinē deinceps ſignorum ac per ordinem dominorum domicilii cuiuſuis ſtellæ unum præbuere quemadmodum chaldei ordinem △ ſequuti terminos diuiſerūt eo modo & egyptii ī monomeriis quia igit̃ eiiciūt hæc omnia ut diximus q̄ ianis lactātiæ uocarūt dodecatemoria ab incidente in partitionem. 30. partes ſigni diſtribuendo per. 12. dedere cuilibet ſigno. 2 ½ partes tantūdem enim inuenitur. ueteres autem alii p̄ter duodenarium numerū. 5. partes multiplicabant q cum 2 ½ partibus idē ſit. nā. 2 ½. partiū collectū cōpone numerum conficis. 30. dodecatemorii atq dodecatemorium ſimul illuſit & demonſtrauit ut in tenuiora ſecundo hoc eſt partes 2 ½ tantumdē inuenitur duodecimum portinois quod ueteres quia apertius in duodecim numerum multiplicabant. 138. NEQVE perſuaſibile neque naturale. Hinc demonſtrare incipit falſa eſſe omnia quæ ab egyptus probata ſunt neque credibilem neque naturalem habent rationem. hoc eſt neq; ueram neq; falſam at habens quidpiam qd uideat̃ 139. QVIA naturas. Non uult quidpiā modo intra dodecatemoria ſcribere ſed admiſcet ei neceſſaria p̄ceptiumculū q̄ eſt huius modi principia cunctorum ait in ſignifero inſpectorum aut a tropicis fieri oportere aut ab æqnoctiis cauſamq; deinceps ſcribit. Cuncta enim inquit prius demonſtratorum ad hæc ſpectando reddidimus. alioq ueteres his aſtipulantur principiis. 140. ALIOrum namq; principiorum. Hinc manifeſto conuincuntur qui dodecatemoria nouere ſi igitur ♈ dodecatemorium inuenerimus in ♍ cadens aut utimur ipſo aut non utimur. ſi igitur non utemur ſuperflue aſſumptum erat ſin utemur neutiq̃ arictis poteſtatem capiemus ipſo a principio ſumpto de faciebus & faculis talibuſq; . 141. CVM protulerit familiaritates & habitudines ſtellarum ad ſigna inſpectas uult nunc cunctorum q̄ dicta ſunt facere diſcretionem quia non ſemper familiaritatem unam & habitudinem babet hæc ſtella ad hoc ſignum. Sed eſt quando binas & plures adepta ſit familiaritates uult de his tibi omnibus diſſerere. Ac tibi dicere que ſit faciei proprietas quid ſit in ſuis eſſe faculis ac ſoliis quid ſit ſimpliciter gaudere hos in hocce loco compertos. Faciei igitur proprietas dicitur ut pleriq; aiunt. Cū inuenti fuerint in ſuis ſignis in luminaria aſſeruātes a pricipio ſuorū

domicilioꝝ figuratione non ad Solē modo:ſed etiā ad Lunam in exemplo aūt eſt id
manifeſtum ut ſi Venus inueniatur in ♏ at ☉ in ♓. & luna in ♋ in tali namq; figura
non ſolū in ſua Venus domo inuenitur ſed etiā per ſexangulā figurā ad luminaria figu
rata matutinaq; ad Lunam ut ueſpertina ad Solem hoc nāq; eſt faciens ī primis faciei
proprietatē. In ſuis aūt faculis eſſe dicuntur cū non ſolū proprietatē habēt faciei ſed &
in ſuis inueniuntur triangulis aut etiā terminis ac exaltationibus tum enim in oībus
fere rationibus familiares facti in ſigno faculari ac ſplēdeſcere dicunt̄ poteſtatibus. At
in ſolio eſſe cū non omnia ut in faculis ſunt conſecuti ſed minus ipſe quidē Ptolemæ
us differentiā faculæ & ſolii obticuit uerū non aperiemus. nā ex tranſlatione principū
ſolii hæc nomina tranſlata ſunt. Siquidē lampene quā faculam diximus ſedes uocita-
ta argentea ac ſublimis in qua Princeps reſidens ſplendidior apparet. thronus hoc eſt
ſoliū prædicto inferior & materia confectū lignea ita nimirū ſtellæ quoq; iuxta horū
differentiā nominatæ ſunt dicuntur his gaudere omnibus cū in alienis inuectæ fuerit
domiciliis non uſq; quaq; alienæ fuerint a locis ſed cōmunicarint factione ut cū ♀ uer
bi cauſa in domo ♂ inuecta fuerit & e contrario ♂ in domo ♀ nam niſi ita inuenian
tur gaudere non dicuntur. 142 ALIam uero quandam naturam mixtā. Ne quis hal
lucinetur quæ in alienis domibus & perfactionem mala eſt & malæ figuræ ait mixtam
aliquam in talibus inueniri non ſimplicē neq; talem qualis iam demōſtratoꝝ quē ſo-
lus artifex noſſet. dicet uero de talibus oībus in eis quæ ſequuntur. 143. DE ATtacti
bus & defluuiis in totū quidē attingere dicuntur. Dicendo ſignoꝝ per ſe poteſtates
ac ſtellaꝝ inde etiā familiaritates quas ad ſe inuicem habent ſigna & ſtellæ ad id quod
relictū eſt uult memorare ut ſtellæ ad ſe inuicem familiareſcūt per attactus & defluuia.
in totū igitur inquit quæ adducit attingere perhibetur præcedentē præcedens aūt de-
fluere. at non hoc ſimpliciter nec utcūq; audire oportet uim defluuii· præcedens ſtella
cū non multo interuallo abfuerit a ſequenti ſtella & tum aſſequitur poteſtatē attactus
ſtella ſequens cū non plurima interuenerit diſtantia id multū & parū non idem eſt in
omnibus ſtellis ſiquidē in motu tardus ut ♄ et ♃ ad attactū & ſi plus uel minus inter
uallum idoneū ad defluuiū ſtellæ nequaq̄ in totū nāq; motu celeres cōpræhendūt mo
tu tardos & confeſtim abſunt. at motu tardi neq; cōpræhendunt neq; abſiſtunt perinde
licet defluant 2 uel 3 uel quinq; partes dicendum eſt ipſos in eiſdem eſſe attactibus. at
qui attactus duplex eſſe perhibetur unus quidem corpore cū in eodem ſigno alter aūt
figura cū indiferentibus fuerint ſtellæ locis figurantur ſane ad ſe inuicem iuxta quam-
piam dictaꝝ figurationū. ſciendū aūt eſt ut in per figurā attactibus ſimplicem quendā
eſſe modum at in eis quæ corpore duplex eſt modus nā tum per latitudinē dicuntur
ſtelle attingere & defluere. Sol namq; ſub ſignifero permeans in mediis ſignoꝝ orbē
facit articulis qui latitudine ſigniferū ſecat in ſeptentrionalē & auſtralem partē. euenit
itaq; ſtellā attingere hoc ſidus per longitudinē neutiq̄ per latitudinē ſed ſeparari a ſola
ri unum quidē ſub auſtrali alterū aūt ſub ſeptētrionali & in eodē ſigno exiſtentes cum
autem per figurā contingerit id non poteſt euenire ꝙ neutiq̄ p medios articulos ī am-
bobus ſit ſignis deinde etiā aliud quidpiam ꝓ illo inſpiciatur radios figuratoꝝ in terrā
delatos contigi inuicē & cōmiſceri. hactenus igitur primū cōpleuit librū poſt utpote ī
ordine perorationis ſubiicit quoddā utiliſſimū capitulū. docet namq; quādo ualidiſſi-
mæ ſint ſtellæ quādo imbecillæ. Contingit aūt hoc aut a figuris circa Solem aut ad ho
rizontē orientales nāq; & præpoſitæ ſunt ualidiores at occiduæ & abductæ imbecillio
res. mediū quoq; cælū nactæ aut orientes ſunt ualidæ ut ſub terra & occidentes imbe-
cillæ. hæc conſequitur alia non ingrata præceptio locoꝝ diſcretio utpote corolarii ui-
cem obtinens · noris in hac dictione quēadmodum primo quidē mediū cœlū deinde
oriens tertio ſubterraneus & quarto occidens & conſequenter aſcenſiones primus eſt
locus cœli medii ſecundus horoſcopi tertius ſubterraneus quartus occiduus ait etiam
ꝙ locū extremū ordine tamen bonū ꝙ triangulum ſit horoſcopi dextrūq; triāgulum
atq; in his primū uolumen abſoluit totius conſtructionis negotiū. 144. QVAtenus
non longū ſit intermediū ipſoꝝ interuallū. Ne una quidē ſit in 30 partibus ſigni alte-
ra uero in prima ſed minimū a 13 partibus & ad naturas ſtellaꝝ tam tarde motaꝝ q̄ ce-
lerantiū ut nos in prima inſpectione percurrimus. 145. QVAE ad partes. Ideſt illos
duntaxat opus eſt cōſiderare attactus q ad eandē partē ſigniferi inſpiciant̄ an ſint ſeptē

trionales an auſtrales inſpiciantur ac ne unus quidem ſit ſeptētrionalis alter autem in parte circuli auſtrali. 146. EX HIS omnibus. Ex omnibus enim quæ dicta ſunt colligitur ut quantitatem quæ per uim ſtellarum ex iam demōſtratis cognoſcimus qua dicimus utrum boni ſint an mali poteſtate quale namq; id uult indicare utrum ualidiores ſint an ĩbeciliores nō ex his ſed ꝗ deinceps ſubditurus ē. 147. ET MAgis ĩ oriēte Quia dixit cōmuniter aſcendunt ne quis ex hoc opinetur ipſum dicere eiuſdē eē ordinis ſecundū & octauū locū ſubiungit ſecundū meliorem medii cœli non ad nos ſed ad antipodas hoc uel aliter quoquomodo figurantur inquit p 7. & per. 9. locū. 148. DE SIgnis ſignificantibus amores & cupiditates. Signa explicantia amatorias concupiſcentias ſunt ♈ ♉ ♌ ♍ ♓ at ♎ & ♐ ſignificant quidē talia ſed minus illis: ſunt autem partes ſignificantes amatorias concupiſcentias quas in ſequenti inuenies uolumine. ſi ergo in uno horum ſignoꝝ Luna fuerit & figuratur Veneri aut ♂ uel defluat ab hoꝝ uno & alterū attingat ♀ quidē ſignificat paſſionē gaudibundā at Mars coitus additamētū ꝙ ſi cōtingat Luna ſolē poſt ſuſceptionē exiſtēs in uno iam dictoꝝ ſignorū oſtendit auellere & excipere uirū mulierē æque talem concubitū ſin Luna ſit in ſignis diſcriminatis nempe ♊ ♎ ♒ oſtendit ancillā & amaſiam habere uirum & mulierem ad ſe inuicē. ꝙ ſi ♀ ſit in horoſcopo oſtendit additamentū gaudii & amaſiæ at aquoſa ſigna ſignificant liberoꝝ genituram multam ſi in ipſis Luna cōperta ſit: & geniturā marium ſignificat. ☽ ♈ ♎ ♐ ♒ cōtingendo ♄ aut ☿ contingente ♄ hæc cū ita habeāt ſi horoſcopus fuerit ſignū maſculinū & Sol eius ſimiliter cōfirmarit mariū genituram ſin a gēitura ipſoꝝ ſignificatur pædopeia. Luna Solem attingens additionem amoris ſignificat: at ♀ additionē gaudii & alacritatis. ſed ☿ accuſationē unius in aliū ob cōſuetudinē & ☿ probeſcit erit conſuetudinū finis bonus ſin improbeſcit malus. ſi attingat ♄ coniicitur ad liberoꝝ procreationem ſignificatq; mulieris occaſiones copulæ cum uiro in iudicium cadentis ſi ♂ attingat excluſa Venere ſignificat tumultus ſin ♄ ſignificat refrigerationē impedimentumq; coitus.

GEORGII VALlæ Placentini Enarratio in Ptolemæi apoteleſmatum uolumen ſecundum. Diſtributiones uniuerſalis conſiderationis.

m Axime præcipua cunctorum in tabulis expoſitorum cuncta introductoria præcepta cuiuſmodi in tabulis quoq; memorare contigit: Iam quæ reliqua ſunt uult memorare apoteleſmatum. 1. CONſiderare. Conſideratio eſt Ptolemæi in hoc ſecundo libro uniuerſalia ſcribendi apoteleſmata memorabit aūt tibi ipſe quoq; in exordiis intentionē ordinemq; præceptorum quo ei utendum eſt. atquo poſſimus dictionem cōſequi age nos quoq; ex diuiſione uideamus qualem demū poſſit cōſequi præceptionē. per aſtronomiam igitur præſagii unū eſt circa ſtellarū motū. alterum aūt circa actionem aſtronomicū in quam pſto ſit unū quidē circa actionē factibile alterū qđ in mediū prodeat id nempe factibile bifariam diſtribuitur in tabulare & apoteleſmaticū. tabulare aūt in ſtellarū & ſignoꝝ per ipſas & ad inuicē ſecatur habitudines. at apoteleſmaticū in uniuerſale & particulare pronuntians nāq; fore aut per omnes gentes & ciuitas præſagit aut in quempiā hominem ſed rurſus particulare expers ſectionis eſt. definit nāq; ſectionis expers ſed uniuerſale ſecatur in cauſ s particulares & uniuerſales. circuuſtantiæ ſiquidem prouenientes gentibus aut ex uniuerſalibus cauſis proueniunt aut ex particularibus igitur cūcta præit pars tabularis id nāq; cum materia uidetur habere proportionem. poſſibile aūt non eſt quæ eueniant circa materiam noſſe non præſciſcendo materiā quæ nā ſit. Iure igiť præoccupauit de parte tabulari dicere Ptolemæus ſequitur porro factile huiuſq; uniuerſale. ſemper nāq; conſueuit præire particulare utpote ualidius qđ poteſt ad ſe particulare conuertere. Non dubiū aūt quin uniuerſales cauſæ magis particularia antecedant eiſdem rationibus. 2. SI AVtem hæc ita habent. Conſequenter Ptolemæus dicens de tabularibus artis ꝑceptionibꝰ nūc de apoteleſmaticis uiciſſim differere uult. ob hoc nāq; cuncta iſta nobis deſcripta ſunt queadmodū ex diſtributiōe demōſtrauimus. par eſt ut prior doctrina antecedat. dominātiſſima dixit ob falſo ab aliis exiſtimata ut paulo ante memorata ægiptiorum dogmata. 3. IVXta naturale. Hoc eſt artificioſe & nō

abſq; rõne & ut ſucciſiui. 4. PER maiores. Nõ dixit hinc alteꝝ qdẽ ualidiꝰ quicq̃ ſed unũ qdẽ ſub maiore fit cã alteꝝ uero ſub minore. cõmuni nãq; notione creditur ualidi or cauſa minorem & imbeciliorẽ ſuperare. 5. ET STEllarum ad ſingula. Si inquit ue limus inuenire cauſas mutationũ eorum quæ uniuerſalia fiunt. hæ ex inclinationibus familiaritatis ad ſtellas de ĩclinationibus ſcribere neceſſe eſt ut ad ſigna ac ſtellas familiaritatem habent. 6. ET EOrum quæ in familiaribus partibus. Non ſolũ inquit de inclinationibus dicemus ſed etiã de eclipſibus hoc eſt deffectibus aduenietibus in par tibus climatũ hoc ẽ ĩ ciuitatibꝰ uel locis aliqbus. 7. IVXta uagas. Quia dixit ꝙ iuxta ſtellaꝝ tales uel tales motꝰ fiũt mutatiões ĩ cũctis nationibꝰ ait ut in luminaribꝰ cõtingãt ut ĩ aliis ſtellis ꝙ lumĩaria qdẽ p eclipticos coitus faciunt mutatões. uagæ aũt aliæ circa ortus & ut plurimũ circa ſtationes. 8. CORporaliter. Sunt nãq; hæ æternæ iuxta ſtellarum familaritatẽ intulit tamen fere ꝙ in uniuerſum poteſt ipſe dicere & oſtendere re ut plurimum neceſſe igitur ut in nationibus inueniantur cõmunitates quædã non utiq; omnino effugerunt uniuerſæ gẽtis proprietatẽ. 9. DE GEntilibus propriis differentiis. Gentiles proprias differentias ut ĩ exordio cõmemorandũ eſſe diximus nũc tradere in animo eſt. erat aũt nobis pronuntiatũ de corporali proprio modo tradere curſim gentiũ uniuerſalia. Quo igitur poſſimus iterũ quæ dicta ſunt colligere talibus ſermonibus uti nobis neceſſe eſt. habitationes ſunt ſub parallelis. ſingulæq; per ipſã deſcriptũ habent parallelum. habet porro quælibet centrũ ad uerticem ſuumq; finientem quem uoce græca dicimus horizontẽ a proſpectu deſcriptũ hemiſphæriũ quouis modo: ſicut enim in uniuerſitate uiſus noſter determinat finientem hoc apparẽs hemiſphærium ſeparans ab occulto eodem modo & hic uiſus admittit proportionẽ nouit igitur hominem inſtantẽ aliquo. in loco deſcripto ab horizonte is igitur locus eſt centrũ finientis necnon rectã lineã quampiam hominis ſublatã in cœlũ uſq;. terminus igitur qui regionis ad uerticẽ centrũ eſt deſcribit igitur parallelũ per ipſum. & agito per pla num deſcriptũ omneſq; per planũ productum parallelos regiones illæ ſub uno eſſe di cuntur parallelo. horarum itaq; differentiæ per parallelos inueniũtur eo ꝙ aliæ quidẽ magis orientales aliæ uero magis occiduæ cõtingit ſub eodẽ eſſe parallelo: quaꝝ aliæ magis ad ortũ aliæ magis ad occaſum aliæ porro magis auſtrales aliæ magis ſeptẽtrio nales. quippe ꝙ parallelis diſtinguunt̃ indica regio a ſcythica alius ſiquidẽ eſt parallelus magis auſtralis & alius magis ſeptẽtrionalis Sol ſemper indicat ad uerticẽ centrum obliquatur ſiquidẽ ſignifer ad magis auſtralia magiſq; illis appropinquat. quoꝝ facies æſtum ingentẽ atteſtantur ſed quid ego facies dico ubi ſtirpes & animalia circumfuſi aeris facile igneã oſtendunt cõplexionẽ necnon ſtirpium fœtus. piper & caryophyllũ quæq; ſunt huiuſmodi at ſcythia plurimũ a ſolis centro ad uerticem diſtat unde & præ dictis omnia habet contraria at qui in medio ii ægiptii ſunt & ſyrii aſianiq; temperati utpote in medio duoꝝ poſiti diſtemperatoꝝ extremoꝝ. quocirca agreſtes non ſunt gentes ac feræ ſed expoſitæ facileſq; ac rationales. cum aliæ ob diſtemperantiã attrocitatem imanitatemq; ſint conſequutæ. his morum facilitas obtemperatum & benignũ cœlum. 10. ET ANgulos uniuerſos. Quæ namq; regiones nõ differunt parallelis differunt angulis nempe orientali & occiduo ſunt & huiuſmodi obliquæ diſpoſitæ quæ inter ſeptẽtrionem & æquinoctialem angulos nãq; de more ortũ & occaſum uocat ut ſupra quoq; didicimus. 11. SVB ecliptica. Differentiæ namq; regionũ non per ſe expoſitione gignunt̃ ſed per accidens. præcipua aũt ac maxima cauſa eſt ſolis diſtantia atq; propinquitas quas habitudines uocitauit Ptolemæus nã poſitio accedere propius facit & abeſſe magis ſolem. Solis aũt calliditas eſt taliter uel taliter habitantiũ diſpoſita cor pora. recte nimirum in cauſa eſſe ſigniferum dixit quando quidẽ per ipſum ſol mouet̃ cenſetq; ſolem necnon ſigniferum cauſam eſſe. 12. IN VNO ſeptẽtrionaliũ quadripartitioꝝ exiſtentiũ. Oceanus tanq̃ finiens terræ uniuerſæ eſſe exiſtimat̃ ſecans terram in partes binas ſupernã & infernam. diſpeſcitur ab æquinoctiali in partes binas ſeptem trionalem & auſtralẽ in quatuor quoq; diſpeſci partes inuenitur auſtrales binas q̃ ſunt antipodũ & totidem ſeptẽtrionales. 13. ET MOribus ut plurimũ agreſtes. Nam diſtẽperantia in cauſa eſt immanitatis ipſoꝝ. inueniuntur enim omnino in mitibus truces & in agreſtibus lenis ingenii at inſpiciendũ qdꝰ plurimũ qdꝰq; dominat̃. 14. QVOS

uocamus cõmuniter æthiopas. Sunt ſane eorum alii orientales alii occidui: uerũ uno
ac cõmuni nomine appellantur æthiopes. 15. OB RIgoris proprietatẽ. Diſtemperã-
tiam diximus cauſam ruſticitatis eſſe ſignificatuq; neceſſarium eſt ut in æthiopibus cau
ſam intulit caliditatis non ſimpliciter ſed perpetuã callíditatẽ excedentem diſtemperã
tiæq; ĩmoderantiã ita hic non ſimpliciter accuſat frigiditatẽ ſed perpetuam ipſam eſſe.
16. ET IPſa quidem differente. Hoc duobus modis audiendũ au ꝓ eſt quãdo fiunt
apud ipſos diſtemperantiæ aeris:uno modo hieme longius procedente frigore.altero
aũt æſtu ſed rariuſcule uel ꝓ non eiſdem fruuntur qui enim propius ad auſtrales acce-
dunt aliã nacti ſunt diſtemperantiã. 17. ET CIRca deorum hiſtoriam.Hiſtoriã cogni
tionem dicit ait aũt ægiptios & chaldæos ſiquidẽ hi totam in uenere aſtrologiam ip-
ſe aũt ægiptiã ſine controuerſia dixit ꝓ defluxus ſigniferi ſtellarũq; aliarum hos tales
efficiat. 18. INCVbat namq; his ſignifer. Comparat iterũ hos illis ĩquiens magis ori-
entales animo ferociores qui non tales effœminatiores nam ſolares illi hi aũt lunares
aſſimulatur dextris diurna factio ut nocturna ſiniſtris ut igitur dextra ſiniſtris agiliora
alacrioraq; ita orientales occiduis ſunt expeditiores. 19. ET oĩa præſeferẽtes. Hoc alii
aliter audiere.nam ſunt qui ad licentiam referant cuncta dicentes ut ſit cõſequens illius
quod anteceſſit ſubiecit namq; ipſos ingenioſos calor ſiquidem eis utrũq; ſuggerit ut
etiã ſint agreſtes. 20. MVLtaq; celantes.hoc prioribus intelligendũ cõtrariũ nã frigi
ditas in cauſa eſt ne quid licentioſe dicant & inſidioſe. 21. AB AFrico facta. A coitu
namq; luna in occaſu nobis prius emicat. 22. IAM autem quædam circũſtantiæ. Cũ
in uniuerſum de gentiũ locutus ſit differentiis per regiones quia particularia quædam
aduerſantur iam in uniuerſum dictis id definitũ emendat circũſtantias morum uoca-
uit mutationes.ut igitur intuemur in dictis uniuerſalibus calidis frigidiſue locis op-
poſitas magis & minus complexiones & in auſtralibus partibus frigidiores nonnul-
los locos & inſeptentrionalibus calidiores aut ex regionis poſitione aut ex ꝓpinqui-
tate ortus & occaſus eodem modo eſt uidere & in moribus naturales quaſdam ſingu-
loꝝ proprietates quæ proueniant de naturæ terræ proprietate ut cum in tota terra plu-
rima plana loca fuerint equites fiunt cũ maritima loca aut ſtagnantia adhæſerint lacuſ
que accolæ nautæ fiunt & quæ ſunt id genus.uel affectionis ordo cõmoſtrat ut cũ ma-
gis ad ortum hæc illa ad occaſum poſita & hæc magis auſtralis illa magis ſeptemtrio-
nalis. 23. IPSAſq; ut plurimũ.Inueniuntur ſiquidẽ ut iam diximus particularia quæ-
dam diuerſas morũ hebere mutationes qđ ſigniferi ſtellaꝝ euenit proprietatẽ; quãob
rem regionis ſuas ſigniferi ſtellas aperire neceſſe eſt. 24. DE REgionum ad triangu-
la & ſexangula ſtellaſq; cohabitationis.Quattuor certe trianguloꝝ doctrinæ ordinẽ ꝓ
poſitioni conſonũ facit dicẽdo opus eſſe particularia ab uniuerſalibus antecedi de uni
uerſalibus nationũ tradit proprietatibus cõplendoq; nunc ad particularia tranſit euri-
diteq; propoſitũ perficit ſuũ quia tibiam de triangulis diſſeruit & ſingulis triangulis bi
nos uentos attribuit & ſtellas binas uult accõmodare cuilibet quadripartio ſuum trian
gulum inuenietur namq; proprietas regionis cõſentiens ſignoꝝ proprietati cõplentiũ
triangulũ huiuſmodi orbem terraꝝ in binas diſpeſcit diametros unam quidẽ per lon-
gitudinẽ ad terrã uero per latitudinẽ a meridie in ſeptẽtrionẽ longitudinẽ ab ortu in
occaſum ut ſit per latitudinẽ auſtralis pars & ſeptemtrionalis per longitudinẽ uero in
ortũ & occaſum.ſiquis ad uentos referat dicet in ſubſolanũ & africũ aquilonem & au-
ſtrum.quattuor ergo triangulis & quattuor ex ſectione in uẽtis quadripartiis accõmo
dare ſingula ſiugulis.eſt aũt opus per ordinẽ trianguloꝝ facere accõmodationẽ.pri-
mũ triangulũ eſt ut iam didicimus ♃ & ♂ p ♈ ♌ & ♐ dominans nãque ſol uẽto cui
piam non imperat.uocatur ergo primũ △ & borrholibicũ in altera nãque parte aqui-
lo flat in altera uero africus ac ſub his duobus abſoluitᷣ quadripartiũ eſtque hoc pars
dimidia antedicti aquilonalis ſub qua eſt celtica galia eodẽ modo accedit ad ſecundũ
triangulũ ♉. ♍. ♃ itemque ♄ & ♀ ob iã dictas cauſas erit igitur oppoſitũ quadripar
tium priori notapelioticũ.ut ſi dicas auſtri ſolanũ ſub quo ẽ magis ad ortũ pars æthio-
piæ q̃ uocatᷣ magna aſia.trãſi ad tertiũ △ qđ p ♊ ♎ & ♒ cui ĩpat ♃ & ♄ erit igitᷣ hor
rhopetioticũ ut dicas aqlõi ſolanũ ut attribuim⁹ cõtinuũ q̃dripartiũ at illud occiduũ
ut iã p̃diximus ſub quo ẽ ſcythiæ regio conſiderato mihi & quartum per ♋ ♏ & ♓
cui dominatur

cui dominatur ♂ & ♀ quod eſt notolibicum ut dicas auſtri africum ſub quo quadri-
partio libya & occidua æthiopia & occidua pars eſt æthiopiæ in reliqua Europæ parte
nec te prætereat ueteres ī binas partis orbem terrarum diſpeſcuiſſe Europam & aſiam
ut Europam dicerent orbis terrarum partem dimidiam quod diximus ſecantes in lon
gitudinem occaſus.at partem alteram orientalem aſiam.ita igitur quadripartia △ ad-
iacent & imperantibus dominis.Sciendum autem ipſa quoque quadripartia figuras
habere triquetras incipiuntque a lato & in aliquem deſinunt angulum ut ſe inuicem
contingant quattuor quadripartia ad punctum unum.latiora igitur quadripartiorum
contrariam oppoſitorum quadripartiorum complexiōem nacta ſunt at angulares par-
tes neutiq̄ contrariā ſed ſimilem contingunt ſiquidem in angulo transferuntq; ac aſſu
munt ſuam poteſtatem utpote diſpoſita ſibi per medium ſub noſtro mari. 25. MVLta
ſiquidem ſunt maria ut ipſe ait enumerans.Vnum ipſe communi nomine uocauit co-
lomnas Herculanas & deſinunt in iſſicum ſinum ſectio autem non ibi deſinit ſed ſuper
ueniens uertici montis deſinit ad ſeras appellatos ubi fit ſericum unde & a loco ſericū
dictum. 26. TV Apelioticum a uentis eſt igitur per longitudinem quod dirimit ori-
entalem & occiduam partem orbis terrarum. 27. MAGnæ aſiæ.Magnam aſiam dixe
re ut dudum protulimus æthiopiæ partem quo diſtinguat̃ ab aſia parua maritima quæ
a nobis nunc dicta aſia eſt quam illi ad totum orbem terrarum uocauerunt nam quod
libet quadripartiorum per ſeſe dictum ut pars orbis terrarum eſt ad ipſamq; aſſumitur
oppoſita complexio comperta contrario quadripartio.at pars angularis contra eſt af-
fecta ſimilem nāq; habet complexionem quia conſiderantibus nobis uerum inuenitur
non oppoſita ſed unita orbis terrarum hoc eſt ut ad orbem terrarum.uel ꝙ magis abu
ſiuum quadripartium orbem terrarum appellauit.ex tali diſtributione quia etiam uni-
uerſaliter docuit quadripartia orbis terrarum & ut quodlibet ſub uentis circūuallatur
& ſub poteſtate tenetur dominantium triangulis utq; capere expedit differentias habi
tationum quæ in quadripartio & primæ ꝙ imperantibus domiciliis applicantur par-
tes △.ſecundæ autem ſequentia angularibus quadripartii oppoſiti & ipſum contingē
tis nunc uult uniuerſaliter dicta ad particularius transducere ac docere.utitur autem ip
ſius ordine quo etiam uſus eſt attribuitq; ipſis domiciliorum dominis △ & ipſi △ ſi-
cut prius totum quadripartium & trinis ſignis dirimit quadripartium ac ipſorum do
minis domiciliorum dirimit autem etiam iuxta poſitionem cuiuſlibet regionis.Arieti
quidem uerbi cauſa quæ ſub æquinoctiali ♌ quæ ſub æſtiuo ♐ ſub hiberno nam his
de cauſis in △ doctrina dicebat attactus qui ad tris circulos △ quæ qui in medio.alias
autem dat △ at oppoſito ut iam diximus diſtribuitq; regiones cuilibet ſigno oppoſiti
ſigni △ ſingulaſque ſingulis quæ in ipſo ſignis.erunt autem omnia aperta in ipſa hæ-
rentibus nobis dictione.incipit a primo quadripartio poſito ad primum △ eſt autem
borrholibycum quod communiter prius uocauit europam.quia igitur inquit prima
rium △ duces enim ac principes efficit ſub ipſis domicilii dominos.tales Romani bel
licoſos autem & audaces ♂ dominatus ♈ quia ueſpertinæ fulxionis eſt mars domin⁹
domicilii ac ipſum quidem △ priora quidem maſculata cernimus ſiquidem poſterio-
ra turpiora & difficulter mobiliora magis ſub craſſitudine & ♌ priora quidem magis
uirilia.poſteriora uero tenuiora & ♐ turpiora magis & effœminata unde facit ſub ipō
dominantes domicilio magis naturæ aduerſantes concubitus & auerſantes fœminas
hi patientes firmitudinem nō habent remolleſcuntq; mutuos habent coitus & ſeſe de
amant. 28. AT Aliæ partes.Hoc eſt latiores ad libycum politæ non anguloſæ & con
traria ſubeuntes triangulo admittente contraria. 29. AD Veſpertinum dominos ſi-
gnorum capit in particularibus domiciliis non in uniuerſalibus tum namque uento-
rum ut Solem non admittit in triangulo neque enim uentos procreat cunctorum ſi
quidem dominus ſiderum quia uero ♌ ſuſcepit dicit quadripartiorum alia eſſe ueſper
tina:alia matutina.ſi inuenerit ſtellas ueſpertinas quadripartio domicilii domīo quas
ueſpertinæ quoque ipſas exiſtentes fulxionis cape rurſum & alias quidem gaudentes
alias uero non gaudentes.at propoſitum quadripartium ueſpertinum eſt.inde & effœ
minatū ipſum dicit.iam utiq; ut ueſpertina aſſimulari fœminæ & matutina maſculo.
30. ET Piacularis priora nāque ♂ & ipſum △ ipſis præbuit nūc autem ♄ diſpoſitis
hoc ē patiētib⁹ uū amās libertatis tales nāq; romāi oēs libertatis amātes.31.HOſpitales

ſplendidi totius quadripartii ne quis putet angulos attingentia contrarii quadripartii non omnibus ſignis habitatione cōnectuntur & ipſorum dominis domiciliorum ſed aliquibus iure ipſi præfiniuit. 32. ET SERmonibus mirum artificem.notandum eſt quemadmodū accepit ☿ ſtellā ſemel quidem dominam ♍ his aūt ut mediam & oib' in medio poſitis regiōibus domināte quia ueſpertina nā quidā occultū eſt.at occidua quæ ſane myſteria ad amorē referūtur pecuniæ.Cumulatores enim & occultatores ♄ ſtelſa cōſueuit pronūciare eos q ſub ipſa cōſecrant ab ipis genitales partes.♀ uenerant aſſyrii.uenerant & indorꝫ plurimi blemniæ noiantur inde ægyptii ſuſceperunt.at p ſe præcipue ſolē uenerant quē mithrum dixere.Coluntur apud ipos partes genitrices ob fabulā q̄ de Sole apud ipſos uel qd' Venus aſpectrix ſit humanæ geniture Cōfert quippe ipſa ob fæminalia membra. 33. EFFœminati.Gens quidem pp ♄ ſtellam effœminata at non ſimpliciter uerꝫ amplexa ♀ effœminatos facit uelut poſtea noſſe tibi licuerit uerum ea Venus maſcula neutiq̄ legitima.Veneris aūt probatæ ſolares inquit ſunt. 34. EX Hoc.Non adorationes ut nos habemus ſed mente ſola cordeq; ꝙ Sol cū corde habeat ꝓportionē in toto corpore ſuis plucens & cuſtodiens uiribus. 35. ORIentale.figurā ſæpius didiciſti ut diurna factione gaudeat ♄ q̄ ſolaris eſt.aſſimulat itaq; etiā orientalis ſolari factioni ob ad ſolē familiaritatē. 36. Floridis.Hoc eſt ſplēdidis florētibus ac uariis ex factione euenit chaldæis ex his nāq; chaldæi apud qd' maxime floruit aſtrologia:atq; īprobiores ꝙ ♀ ipſi ♂ copulata tales efficiat.& ſine diis negligere inqt iudæos iudæos ex tali ait eſſe poſitiōe qd' ex appellatione innoteſcāt regiōis inqt abūdantia.fæminalis nāq; ♃ ſtella iam ante dicta eſt. 37. PER orientalē congruentiā.ſunt quippe in aqlo ſolano ꝙ innotolibyco at oppoſiti q in oppoſito āgulo aqlo ſolani nec hæc figura gaudētes corruptionis cā q ſub ipſis fiunt qd' aūt in ♀ △'mulieres uiris benignas effecit figuratio exaltationū permutarunt inuicē iter ſe △ & ♂ in ♍ △ exiſtēti ♀ obtinuit exaltationem at ♀ rurſus in ♓ △ id ♂ eſt ſignum. 38. DEXtra mām̄a. Hippocrates aūt nō ꝓpter uſum cōmodūq; bellicum uult ipſas mām̄am abſcindere: ſed quo ualidiores efficiant partes dextras alimentū capientes ubi conſeruatæ ſunt. 39. COMMunicantes fere quinq; planetarꝫ dominatui ueſpertino.ait aūt ♂ uel ♃ uel ♄ & in aliis quadripartiis eoſdem obtinuiſſe domiciliorꝫ dn̄os at non ita ī fulxionib' quilibet gaudet habent enim ♂ & ☽ innotoborrholibyco propter ♋ & ♏ ueſpertinos ♄ & ♃ in notopeliotico ob anguli oppoſitionē ob ueſpertinum ab ripientes figuramentum. 40. IGITur habitationis conſociationē.Quattuor quadripartiorꝫ doctrinam cōpleuit de eis docendo q̄ uniuerſalia quæq; particularia.at nunc aliud quiddam uult noſci opportunā ponendo quæſtionem exponit nāq; cūctas iam dictas regiones breuiter ſola nuda noia ex iam demonſtratis proditurus deinde nō in uniuerſum quadripartia exponit regionis neq; in uniuerſum △ proinde ex his oībus facilem facit q̄renti inuentionem enumerādo regiones adiicit alias quaſdā ad determinationes congruentes adhærentibus. 41. EXPoſitio aſcendentiū regionē.Cōſidera inquit in regionibus & fulgentes aſcendentes per ſigna quibus ſubſtratæ ſint regiones aitq; ex illorū proprietate ei loco ineſſe conſidera inquit Solem & Lunam & horoſcopum quod ſi ne queas inuenire a principio in quo expoſita ſit quære ſitum accedentis regioni uel tum regis uel tum dominantis & cape geneſis quod fuerit illius tanq̄ loci geneſim.Hocq; nobis tradit Ptolemæus oportere in qualiſcūq; loci acceſſu noſtro quærere ſplendidioris & imperiū habentis loci geneſim.medium nāq; cæli ſpatium ꝓportionem habet cū ciuitatis horoſcopo & circulo.at non ſimpliciter capiendæ ſunt hærētes cælo ſtellæ uerum quæ uergant ad ſignorum poſitionē & compræhenſos ſub circulis deſcriptis per Polos ſigniferi hæc nimirum in canone per diſcemus. 42. AGGReſſus ad uniuerſalia defectuum præiudicia.His ita comparatis cum dixerit uniuerſales locos & particulares æquum putat memorare circūſtantias quæ memoratis adueniunt locis.Hoc nāque in eis quæ anteceſſerunt conſequens demonſtratum eſt.poſt id gratiſſimum ſubdit præceptum de ipſorum præſagio.q̄ profecto cauſæ bifariam diuiduntur inconiugationes eclipticas hoc eſt in coitum & plenilunium in his nāque defectus conſtitere & in ſtellarum factos acceſſus ubi quadratam uel oppoſitam faciunt figuram præcipue cum ſtatione fecerint.at præſagia in quattuor diuidunt.præſagienti nāq; opus eſt locū dicere

tempuſq; in

tempuſq; in quo genuſq; patientium horumq; rationalia uel rationis expria & huiuſ-
modi quadripartium aũt præiudicii quale eſſe debeat locũq; de quo debeat cõtingere.
43. DE Digeſtarum regionum cõſideratione. Conſiderandũ uero ſignũ in quo cõtin
git eclipſis & ex ipſo triangulũ & adherens quadripartiũ. nam circa regiones q̃ ſub qua
dripartio dicemus conſequi futurorum præiudiciũ ꝙ ſi inſup r uelimus magis parti-
culares quærere locos affectus regiones ſigni ſolũ capiem⁹. ſin aũt ciuitatem ipſam ue-
limus conſiderare utendũ geneſi ciuitatis ut iam dictũ aut etiã regis uel ĩperantis & in
cidemus in geneſim ciuitatis cõparabimus nimirũ horoſcopũ & loca luminariũ ei qui
eclipſis. ac ſi inuenerimus hæc ſub ipſo quadrangulata ꝓnunciabimus circa illã maxi-
me contingere ciuitatẽ ſin non fuerit geneſis ciuitatis a medio cælo dũtaxat dominan
tis quadrata & oppoſitiones eclipſis quæremus qñ cõtinget at quo id inueniamus de-
bemus prænoſſe centra ut in geneſi eclipſis q̃ p horiæa annuaq; tẽpora quæq; facta ex
eleuatione. hæc nempe canonis præ manibus habiti ſunt præcepta. ſupponatᷣ aũt ut iã
dicta iuxta æqualitatẽ horaꝝ eclipticaꝝ ſint ut quot horas pdurarit eclipſis· demus igi
tur tris horas eclipſim pduraſſe. ſi ea ſit lunaris dicemus ad tris mẽſes dñari ipſius p̃iudi
cia. ſin ſolaris ſit eclipſis tris annos pro menſibus capiemus. ſed quia non ſolũ quantita
tem ſcire expedit. ueꝝ qdᷣ ualidiſſimum & actionis recens diſcere. cõſideranda ut dixi
mus eclipſis ſunt centra. ac ſi inueniatur ſignum in quo eclipſis contingerit horoſcopo
appropinquãs ipſi dicemus in prima tertia parte totius tẽporis· ſequetur præiudiciũ· ſin
aũt in medio cælo fuerit prope ipſum ☊ bina tertia tẽporis dicemus p̃ter ad binas par
tes. Si uero in occaſu fuerit prope ipſum ad ter iũ quadripartium ipſius dicemus proue
nire hoc eſt emergere in ultimo tẽpore. nam q̃ ſub terra eclipſes non ad nos attinẽt qñ
nobis obſcuræ ſunt at ſi debeant euenire tertipartio ſcire neceſſe eſt q̃ in hoc ipſo tẽpo
re acciderit remiſſiones & intenſiones cõſiderare igiᷣ conuenit qui tum facti coit⁹ aut
plenilunia nã ſi in eclipticum inciderint ſignũ aut in quadrangulũ dimetientẽue exten
dunt. nã alioqui remittunt caſum eodẽ mõ etiã faciunt ſtellæ eclipſes remittentes & ĩ-
cendentes. nã ſtationẽ facientes orientales factæ uel ad dimetientẽ uenientes uel qua-
drangulatæ intendunt diminutionem nãq; exercent cum ſunt ablatrices & occiduæ.
43. IPSius initiationis memorauit prius capitula qualia & quot ſint circa q̃ præſagiens
de eclipſib⁹ effici debet initiationẽ igitur uocauit ut p̃ſagium ꝙ finẽ p̃cedat proteleſim
uocat futuꝝ præſciſcens tẽpus ſignificationum. 44. DE Tempore orientiũ non ait ſi
gnificationes eclipſes ſed eclipſium factas mutationes. Scire nãq; quãdo contingat ecli
pſis præſentis traditionis non eſt ſed canonis præmanibus habiti & inſtituentis quanti
tatẽ non dixit qualitatẽ ſed adiecit præſtituentis. nã inuenire quantitatẽ eclipſis ad ca-
nones attinet inuenire aũt q̃diu duret ab eclipſi actio præſentis traditionis eſt ut mox
cognoſces. 45. FIRmiſtatus. Interptatᷣ q̃lis ſint firmiſtat⁹ ♄ & ♃ hi nãq; cũ ♂ poſſunt
oppoſitiõe Solis abeſſe· 46. SENSibiliores. Sẽſibiliores ſunt ĩ exceſſu & in pte exiſtẽ
tes & plurimã ſphæræ partẽ admittentes. De phoſphoria. Phoſphorias nominat ſigna ĩ
quibus ſunt lumina non ſolũ enim opus eſt ut iam didicim⁹ horoſcopum quærere ci-
uitatum ſed etiã lumina. 47. SVB eodem nãq; tẽpore. Hoc præceptũ cõmune ẽ tam
ſolaribus q̃ lunarib⁹ eclipſibus omnis nãq; eclipſis reipſa non hora una in omniq; loco
cõtingit ſed differentibus. 48. OMNis motu celeri non eundẽ diu tenet locum. ſola
res nãq; non ob magnitudinẽ id pati uidentᷣ lumen nãq; ſolare licet deficiat confeſtim
reſplendet id nãque euenit ut in ſubito ſpectantibus hi nãque & cũ aer denſior fuerit ui
ſum operit poſſunt diutius uiſus radium mittere nec præpediri ab aeris circũfuſa craſſi
tudine. 49. ECLipticam horam & poli eleuationẽ. Quoniã igiᷣ inquit demonſtratũ
eſt non eadem hora eclipſes in omni apparere loco quælibet ſuam habeat horã neceſ-
ſe eſt. Opus eſt igitur horoſcopum & alia centra in quauis non ſimpliciter neque ex cõ
iectura. Sed iuxta rectæ ſphæræ diſciplinã quã eleuatiõem uocauit. Polus enim ſenſim
ab humilioribus in ſublimiora eleuatus rectiſſimus efficitur ut ĩmolari ſphæræ poſitio
ne. ſed age paucis inuentionis tibi diſciplinã expediamus. Conſiderãdum igitur clima
capiendique ſunt adherẽtes numeri horæque quaten⁹ eclipſis cœpit apparere inde nũe
rus cõponẽdus tẽpoꝝ horiæoꝝ & aſcẽſionũ q̃rẽduſque tot⁹ nũerus ſub quo dodecate
morio ſpatiũq; ſub eodẽ climate exñtiũ illudq; dicito eẽ horoſcopũ numeꝝ ĩducẽdo
in ſphærã rectã q̃re ſub qdᷣ cadat dodecatemoriũ ac ptẽ & id mediũ cælũ compies ad

dimetientem his reliqua bina climata. ſed hæc oĩa conticuit utpote in ſuis locis de eis
differens. 50. EXTendit in umbrationẽ. Ne quiſq̃ in aſſeruatione actionis tale audiat
idq; qd' inuenire expedit ĩ canone diſcamus & ob hæc duo ut ex canone præcognita i
hanc partem accedere. 51. EX Habitudine ad centra. Tempus actionis ac intẽſionis ex
habitudine ecliptici loci q̃ eſt ad centrũ capitur ut iam a nobis dictũ in præcedẽti inſpe
ctione. 52. IVXTA primũ quattuor menſes. Vt in anno capit exemplũ uerbi cã & per
hypotheſim. nã cũ ſint tria centra in tres partes diſtribuit tẽpus & primo primã attribu
it partem ſecũdo aũt ſecundã & ultimo tertiã. 53. CVM per cãm quia ſæpius remiſſio
nes fiunt & in ipſo tẽpore quadrimeſtri quærendũ eſt ſi incidũt tum cõiunctiones lu-
minariũ in eclipticũ locũ uel præſentia uel cõfiguratione uel extremos noctis faciẽdo
præcedẽtia hoc eſt auferuntur. at non oĩbus congruit extremũ noctis ſed eis q̃ poſſunt
abeſſe ſtatu dimetientis. 54. DE Genere diſpoſitoꝝ. Cum dixerit de tẽpore nũc ſe ad
tertiũ tranſfert capitulũ qd' eſt de qualitate generꝝ quo uſi poterimus dicere circa q̃lia
cõtingat ab eclipſi diſpoſitio. Eſt aũt capitulum difficile ob multiplicẽ ſignoꝝ diuiſio-
nem & ſtellaꝝ domicili dominaꝝ ſignorumq; uariã diſtributionẽ. nam quia nobis cõ
tingit ſuadentiũ conformatio & ſua ſignoꝝ ꝓprietas. Eclipticarũq; & ſequentiũ cẽtro
rum ut aſcendentiũ & conſequentiũ ſignũ eclipſis uerbi cã centroꝝ ſuſcipientiũq; do-
minas domicilioꝝ ſtellas eclipſis & ſequẽtis centri par eſt ut tibi tradamus diſciplinã
qua poſſis inuenire domicilioꝝ dños locoꝝ iam dictoꝝ & formationes & ſignoꝝ ſu-
as proprietates. cuncta erunt cã propoſiti præſagii nec nos latere oportet etiã hærentes
cælo ſtellas dominas fieri domicilioꝝ. Exponemuſq; tibi diſciplinã hoꝝ inuentionis.
ꝓponatur aũt prius uagantiũ ratio neceſſe nimirũ eſt eclipſis & ſequẽtis centri aut unũ
& eundẽ eſſe domicilii dñm aut duos aut plures & aut unum ĩ utroq; centroꝝ aut du-
os ſi igitur unus fuerit ambo non locoꝝ domicilii dñs conſiderãdo ſignum in quo is
eſt formã ſuamque eius ꝓprietatẽ dicemus quale generis ꝓpriũ. ſin aũt non is ipſos cõ
præhenderit ſed alter quidẽ ipſoꝝ plures habet rationes ex ſeſe illũ præiudicamus ſin
aũt ambo eaſdem habent rõnes præcellit qui eclipſis eſt dominus. ſi plures duobus in-
ueniant' æqualeſque habere rõnes quæremus in ipſis qd' cõmodius ut quis ipſoꝝ in ſu
pra terram hemiſphærio quis obiectus & quis orientalis qd' ſi hæc fuerint cõmunia in
oĩbus ꝑferemus factionẽ neque enim fieri põt ne inueniat' ex dictis ulla differẽtia ſunt
profecto rõnes ſicut debent intelligi domicilii dñatus dñi contactu & de fluxu ad ecli-
pſim non dubium quin etiã ad centrum Δ domus exaltatio termini. hærentes utique
cælo ſtellas capiens unus in centro lucidas & in parte eclipticæ. Capiuntur ſane modis
nouẽ quos par eſt ut pronunciat' in conſtructione ꝑdiſcere. Quoniã igit' domicilioꝝ
dños inuenimus age ſignoꝝ quoq; diuiſionẽ exponamus. tertia quidẽ hæc eſt aliquã-
do quidẽ a forma aliqñ aũt a poſitione & aliquãdo a ꝓprietate. 55. ORDiamur a for
ma terreſtri aquatica. uitæ ancipitis uolucri. Signoꝝ igitur quædã ſunt terreſtria. quæ-
dam aquatica quædã uitæ ancipitis alia aeria terreſtria quidẽ ♈ · ♊ & quæ talia. aqua-
tica. Piſces uitæ ancipitis Cancer. terreſtriũ alia rõnalia rationis expertia alia. Rationa-
lia quidem ♊ · ♍ ♒ reliqua rõnis expertia. quorum quædã ſunt fera quædã mitia. fe-
ra qdem ♌ · ♏ mitia aũt ♈ . ♉ & talia ferorum aũt alia ſunt greſſuta. alia ſerpentia. aq
ticoꝝ quæda fluuatilia. quædã marina. ♓. quidẽ marinum Cãcer fluiatile mirari te no
lim ſi in præfationibus diuidendo in primis uſi fuimus exemplis nã inde multa proue
nit explicatio ut iam præmonuimus ubi de domicilii dño locuti. aerioꝝ aũt quæ erit
diuiſio cuncta nãq; aligera ſunt ancipitis uitæ · ſufficit enim genus qd' ex ipſis qualitatẽ
a poſitione uero in duo quiſpiã fecerit ſectionẽ in totidẽ nãque etiã ſignoꝝ poſitio di
rimitur in ſeptẽtrionalia in meridionalia & tropica & ſolida & bicorporea. conſidera
igit' formã ſigni ecliptici ſuſcipientis domicilii dñm & ad formã expoſitionẽ dicas ge
neris eſſe qualitatẽ. 56. EXEMplũ. Exemplo quãlibet ductaꝝ diuiſionem tibi demõ-
ſtrare temptabo ut ſi ſignũ humanã habeat formã de hominis fore quod uenturũ di-
citur ſin uolucre formã ut ♍ de uolucribus ꝑcipue q̃ humano uictu alunt' ob ♍ ſin de
mãſuetis ut de bobus uel eqs ut in ♈ uel ♉ ſi fera ut in ♌ de feris aliaq; eodẽ mõ. ueꝝ
de poſitione etiã mutemꝰ ♊ & ♋ & ♌ in ſeptẽtrionalibus partibus poſitionẽ hñt dice
muſq; ab hoc circa terrã iuges ferre motꝰ at ♐ & ♑ & ♒ poſitionẽ ad meridiẽ admiſe
runt dixeritq; quiſpiam ob hoc improuiſos aquarum fluxus at in tropicis exiſtentes &

æquinoctiis

æquinoctiis cōiter quidē circa aerē ſignificāt mutatiōes & in quolibet horas ſpeciatim
uero circa in q̄libet ꝑducta ut inuerno tpe q̄ de germine ſtirpiū tū eni incipiūt germi.
nare ſtirpiū extrema.i hiberno cōſumati fruct⁹& ipſoꝝ collectus in altuſq; eodē mō ita
tropica magis turbida & peſtē minitātia dicim⁹ob reꝝ humanaꝝ iugē mutationem at
ſolida fundamētis obfirmata ob uigorē & ſoliditatē:ut bicorporea hoībus & regib⁹ob
duplicē habitudinē:rex eni erga ſubditos & ſubditi erga regē ita hn̄t.Dirimēdo igitur
formas ſignorū ſuoſq; ipſoꝝ modos q̄rit in oībus modū quēdā.Cōplēdo circa q̄litatē
generis capitulū circa quā ætatem cōtingat præſagii iudiciū diſcreti generis num cir
ca primum an ſecundū an tertium & utrū ualida ſit facta affectio aut iminēs. primum
itaq; inſpiciemus excentroꝝ & ecclypſis habitudine.Si enim plurima horoſcopi euene
rit ecclypſis circa media & primā ætatem eueniet caſus:ſin medio cœlo in media æta.
te ſi in occaſu circiter ſenilē ætatem:nam ultimū cētrū nempe occiduū a fulxione ſtel.
larum:nam inſolari ecclypſi oriētales ualidiſſimū indicāt caſum:ueſptini porro contra
rium:in lunari autē ueſptini ualidi ut oriētales ībecilli. 57. FORmationis ac ſui mo.
ris.Differt enim formatio a moris ꝓprietate ꝙ formatio eſt p formā ſpecies & expreſ.
ſio:moris aūt proprietas & ſua cuiuſlibet natura in quouis qua ſignoꝝ alia : alia terre.
ſtria:aquatica alia ſunt. 58. QVOD de ecclypſi.Centrū ecclypſis nō dicit ecclypſim
præcedens cauſaq; manifeſta nam in p̄cedentibus cētris nec dum fuit at inſequētibus
quenadmodū igitur in centro qđ ſub terra nec dū fuit nullā habet habitudinē eodem
modo & in p̄cedentibus cētris ipſe aūt tibi manifeſto dicet ꝙ ante ecclypſim centrum
ſequens eſt & ipſius ſequētis centrū intueris quæ uult qđ ecclypſis eſt iuxta ꝓxime cō.
parentes attactus uolet memorare rōnes qbus domicilii dn̄atū cōſequunť ſtellæ ſigno
rum quarū una eſt p attactū & effluxū:at qa attactus & effluxus duplex eſt unus qdem
per præſentiā alter p figurā quæ in eodē ferre ſigno apparet. 59. SI Vero non ip̄m ex
hoc igiť manifeſtū ꝙ prius ut uno exiſtēte domicilii dn̄o cētroꝝ nō accepit ſolū qđ ſi
mul cœptū ſed ſimul cū eo domicilii dominatū adeptū alterius nēpe ex centris . 60.
VT MAris epicētrum. Nōn dixit epicentrū:ſed epicētro reꝝ ꝙ eſt magis epicentrū:
hoc eſt melius cētro meliora ſiqdem ſupra terrā eis quæ ſub terra:ſi nō ita diſcernatur
ponamus tum cōmodius cōcludēdo quale uero ſit cōmodius didicimus ſi ita ambiga
mus ad factionē trāſeamus. 61. LVCidius nō enim ſimpliciter neq;:neq; utcūq; hærē.
tia cœlo accipiemus ſed lucidius aduenies centrū declinātem hoc ē in qua facta ē ecly
pſis exceſſit nonū locū.Illic enim diligētius factū intelligemus ut expedit in quouis igi
tur aſſumptorū trium capitulorum & tribus modis capit hærēs cœlo p̄cedens in or u
uel ex ortu tribus eni exiſtētibus capitulis & tribus modis quolibet ſumpto oēs fiunt
noué. 62. NON accepit ut ſequēs cētrū ſed cōticuit occaſum ſiqs enim accipiat hoc
centrū ut ſequēs inueniť ſub terra ecclypſis ut nihil nobis cōuenit ut in totū nō.n.ex ſi
gnis hoc ſolū cognoſcimus ſed ēt ex ſurgētius difformatiōe. 63.IBI aūt hoc max ie
a rōne abeſt nā ♐ priuať q̄dam hn̄s pellē in humeris cū alis hn̄s ꝓportionē. 64. HO
rū nāq; q̄dā ſunt p ſe humanæ faciei & aligera q̄dam adſu; humanū aquarius cōuenie
tia & piſces ♒ igiť ob aquā quā fundit e uaſe at. ♓.qđ ſint iouis domus hoc eſt dulci
um aquaꝝ miniſter. 65 AD argo.Hiſtoria hiſtoria ait ipſam & in mari & in fluuio in
ægypto tū ipſe in ægypto accepit.at tu nō ſolū in ægypto ſi tales hēt locos ſimile capi
as necnō æqnoctia qa æqnoctia in partes diuidūt æquales noctē dieq;.at æqualitatis
inqt allatores q munē hn̄t ſacra uero circa fructus.Iam īcipit docere circa quā ætatem
contingat affectio.Capiunť trib⁹ætatibus:proportionē hn̄tia capitula : & circa fructus
idē cōtiget.Proportionē.n.hn̄t cū pria ætate q nup excreuerť & circa q̄tā ptē ſp cōtin
git ſed aliqn̄ qdē plus aliqn̄ aūt min⁹ qđ & in minori te uult docere q̄ namque cōtra
naturā ſunt figuris uī minuūt alii aūt a natura ī ipſo fiūt ualidiores. 66.DE q̄litate p̄iu
dicii.Quartū capl'm ad q̄rtū ultimūq; ꝑuenit capitulū quo cā īdicať a p̄iudicii q̄litate
hæc ſpecies duplex diuiſa in ſpeciei ſuam proprietatem opus eſt nāq; nō ſolum dicere
tale eſſe ſicut bonū uel malū ſed & hoc bonū & hoc malū.ait aūt pri⁹ut ptitionē q̄pia;
& ꝓnūciatus:diuiſio igiť talis eſt ſtellaꝝ inqt quaꝝ aliæ toti⁹ p̄iudicii ſunt effectrices:
aliæ aūt qualitates nā luminaria totū abſoluūt ipſa ſi quidem ſunt q̄ ecclypſes luminū
indicunt:aliæ domicilii dominatum habent q ex ecclypticis īuenitur locis : ecclypticā

autē loci ſunt luminū & taliū. Cæterū & robur & ībecillitatē lumina uagis ſtellis præ
bent ut iā dictū:at qui uagæ & herētes cœlo qualitatē præiudicii faciūt at pronūciatus
pius ſanctuſq; eſt huiuſmodi. 67.SVBnectit porro ne putes appellatiōes de ſtellis ſū
ptas in ipſis eētiis ſumi ſed in qualitatibus qđ ſane in ſignis ac hærētibus cœlo opus
eſt intelligere:ſecundo in iis eſt pronūciatio ꝙ opus ſit cōplexiones non ſolū facere ua
gas ad ſe inuicē ſed etiā erga ſigna necnō erga hærētes cœlo ſtellas quæ cū ipſis cōſur.
gāt:notæ nāq; ſint hoꝝ oīum cōplexiones.qm̄ igitur de his ſatis longū ſermonem ha
buimus.age inſpiciamus qua demū diſciplina qualitatē præiudicii poſſimus inuenire
conſidera inquit domicilii dn̄as ſtellas & per ſe cū aliis figuratas.ac ſi īueniaſ habitudo
in ipſa inſpecta talē dicito ēt præiudicii qualitatē:ipſe aūt tū ex ſimplicioribus orditur
præceptionibꝰut enī uno ſolo inuēto domicilii dn̄o & figurata ad aliū ſcribit præiudi
cia cōplexiones ad ſe inuicē hærentiū cœlo & ad ſigna & ad pariter cōſurgentes.quia
infinita res:obticuit reliquitq; artifici p ſe iudicandū.manifeſto aūt cōſumationes ſcri
bit:facileq; ex ipſa hac capiemus dictione:nō ergo longius pferenda p̄ceptionis inſpi.
ciendæ oratio.at quæ in dicendo minus obuia explicare moliemur in utroq; p̄iudicio
boni inquā & mali nec enim ſatis artifici noſſe qđ honeſtū uel inhoneſtū ſit ſed etiā qd
ſuū cuiuſq; ut tale bonū malumue. 68.DOMInātia loca. Didiciſti q ſint loci dn̄antes
eclipſis & ſequētis loci. 69.COMplexioniſq; ad ſe inuicē & locoꝝ.Inſpice ut domici
lii dn̄os te iubet cōſiderare uelut ad ſe inuicē feranſ aut ad alias aliquas uagas & quam
habitudinē habeāt ad domos in qbus ſunt hoc nāq; artificioſum & ad particularē ido.
neum inuentionē:dixit nāq; ſupra ut orientales exiſtentes ad ☉ in ſolaribus eclipſibus
ſunt ualidiores ueſpertinæ aūt imbecilliores & cōtra. 70.DE STellaꝝ facientiū pote
ſtate. Ad lunā uagaſq; cohabitationes ad uagas nāq; aſſumens hærētes cœlo dic cuili.
bet cōplexionē in introductione ut in primo libro. 71.PROprie quidē de hoīe Intue
ris ne ut cuſtodiuit duplicē præiudicii ſpeciē:dixitq; q̄ ī totū facere cōſueuit quæ aūt p.
prie ♄. 72.FVgitationes.Nam fugaces & defluentes occultanſ & pſpicuos ipſos effi
ciunt.& occultū tenebroſum ſtellæ huius ꝓpriū. 73. A Quibus utibiles.Hoc inſpici.
mus in reliqs eueniens cū ad quadrupedia uſq; penetrat malū utibiles nāq; cūplexio
nem ipſoꝝ abſumūt 74.SERpentiū cōcernit.Circuitus nāq; terræ in duas partes ob
īmoderatā frigiditatē coeunt inuicē & multitudine hoc modo genus eclipticoꝝ aīa.
lium cauſaq; corruptionis hæc efficit ſtella. 75 REFLVxus.Non tanq̄ ꝓprie effectrix
ſed clam gaudens ſuffuſionibꝰ. 76.AVT urucis & locuſtis.Significare opus eſt ut bru
chū non cōmemorauit.tā & ſi fæmina ledere cōſueuerunt ſed illa utpote flagrantia &
marti feruido accōmodat hæc aūt utpote humida ♄ ſtellæ. 77.IN CONtrariū dela
toꝝ ut ēt p hoc ♄ aduerſeſ cōplexioni ille nāq; augumentū corruptibiliū facit aīalium
hic uero eorundē facit diminutionē. 78.Præcipue iuueniliū.Hoc ē uiridiū ætate ♄ q
dem ſenilē tribuit ætatē ſimpliciter extendēdo. 79.COHAbitat cum illoꝝ naturis.In
uenitur enī de ☿ cōmunis eſſe naturæ ſtella figuraꝝ uiuentiū qualitatē imitaſ.proprie
autem eſt omnium magis ſimul efficiens quia cōtingit ipſos quandoq; ſimul figurari
uerum aliam non ſubire complexionem neceſſario ſcribit qualis ipſe ſit per ſe naturæ
eſt autē inquit celer & mobilis & actiuus & facilis fabricæ & ſi ad beneficium feraſ ad
bonum efficiendū ſe conuertet ſin ad maleficum actiuum & mobile ſuum quicquid ē
conuertet. 80. ARIdorum & diurnorum.Nō quod diurnales morbi ſint aridi ſed qđ
ut demōſtratum eſt ut oſtenſum eſt aridus uel humidus natura tales facere morbos cō
ſueuerit. 81.ET CEleritatem circulationis.Nam ♂ ob naturam flagrantem hoc de
monſtratur quod apoteleſmaticum.at ☿ horum effector non ſua cauſa ſed quia celer
rimus motu. 82.PROprie ſuæ naturæ aſſecutus ſingula.Cunctæ doctrinæ circa res ſi
unt ſimpliciores quas clarius aſſecunſ quales circa cōpoſitior ſunt difficiliores.Cōpo.
ſitoꝝ nāq; mixtiones ſatis poſſunt ſermonū ī expientiā parere id cōtēplatus Ptolemæ
us ipſoꝝ artifici relinqt īuentionē ſimplicia nāq; diſcēs pōt & cōpoſita iuenire q̄ qđ ſint
infinita manifeſtū eē poterit inde ꝙ fiāt mixtiones ad domos ad ſe iuicē & ad ortum
hærentium cœlo.hæc dicendo & quodā modo docendo totū ꝓpoſitum alia quædā ſi
mul magis neceſſaria ac ad ꝓpoſitū tendētia in porationū ordine exequiſ primo qđ ē
ut cognoſcendū eſt ſi qui inuēti dn̄i apoteleſmatū ualidi ſequuntur an ībecilli.ſecūdo
ut opus eſt

ut opus eſt.& quomodo geneſes compatientes cum eclipſibus inuenire & rurſus ut in aliis diſciplinis cui propoſitum capiat.opus enim eſt domicilii dominam ſtellam aut bñficā aut maleficā eſſe ac ſi benefica ſit aut malefica uel proprie habebit ad illā regionē neq; ſuper excedet. 83. SVB contrariorum factione.ait etiam maleficos aut igitur iacebunt ſine domo & ſuperferentur at ſi beneficus uel etiā domeſtice ponatur neque ſuperatus protenſam habebit utilitatē. non ſimul habitantes & ſuper euadentes in minutā & debiliorem habebunt actionē.at malefici contra non ſimul habitātes neq; ſimul domicilio dominantes regione deteriores fiunt in ledendo at domicilii domini minus offendunt.conſiderandæ aūt in parte compatientes geneſes hoc modo.conſidera capitula geneſeos modoſq; luminariū ſi hi fuerint inuenti in locis eclipſium manifeſto cōpatientur ꝙ tali eclipſi geneſis. 84. CASV eueniens qđlibet.Accidit aūt cū non ſolū ipſe ſolus inueniatur ſuam imixtā habens poteſtatē uerū etiā cū in hoc & in ſuo fuerit ſigno. 85.ITA multifarie intellectus.Conſidera namque ut multifarie īueniant opus eſt ſtellam capere ad aliam ſtellā & ad ſigna & ad ſolis figurationes & adhærētes cælo ſtellas & ad horizontē infinita nāque in uerſibus infinitis non ſuffecerint dena milia contrariæ factionis. 86. DE Supereuadentibus.Supereuadere dicuntur ſtellæ cū paucioru̅ ſunt partiū ſupereuadi uero cum pluriū uidetur nāque per ſe in ipſum ferri pau cioribus contrariam uero dicit factionē maleficioꝝ nam ſi inueniatur maleficus etiam adhærens factioni & præcellens duplicabitur malum at offenſoriæ contrariū patiūtur beneficis:malefici qui ſub cohabitatione illi nāque explicatam habent actionē hi uero imminutam idem patiuntur & in ſupereuaſione.ambo nāque diminutionē ſuſtinent. hoc uero accidit ob cohabitationē quæ boni alicuius effectrix. 88. HORum tutiſſima & ſi hoꝝ oppoſitionibus cæterū & ſi quadrateſcunt ſcire oportet mediocrius eſſe in ſignifero ferri ꝙ̄ particulariter quoquomodo euitare nāque non eſt & ualidiora ſunt talia. 89. DE COloribus eclipſium & cometis ac tabulis conficientibus obſeruandā diſciplinā erga uniuerſales circūſtantias.In uniuerſalibus circumſtantiis capitur doctrina ut cōpleri uideatur.nā accedit quodlibet dictoꝝ q̄ttuor capituloꝝ.at cōplendo præceptū quoddam dicit gratiſſimum quo poſſimus præſumptorum imprimere cognitionem utrum recte uereque domicilii dominū inuenerimus an ne & ex quo uniuerſale cōpletur præſagiū. Conſidera igitur inquit q; eueniunt utimur aūt in ipſo corpore aut circulo corporis deficientis fit inquā quandoquidē ſpecie uirgæ aliquando etiā aliter ut corona & id genus cūque inueneris atrū colorē dicitur ♄ eſſe nota & domicilii dominatus in hanc refertur ſtellā & ſub uiridis idē ſignificat nā in tali cōplexione dominatur nigri mixtio ſin albus color ♃.& ſi alicuius dictoꝝ cōſentiat domino domicilii ſignificantium colorum firmiorē tum habebis inuentionē.rufa ad ♂ referunt ſicut flaua ad ♀ ac uaria ad ☿ non id modo ſed etiā aliud eſt maximū præſagium qđ tibi cognoſcendū.potueris utique conſiderare eclipſis magnitudinē partem illā conſiderādo circa quā eſt ob tenebratio atq; opacitas atq; ita definiendo & an in omnem ſubſtratā regionē concidat an circa partē & quā partem conſiderando namque partē ſuppoſitā omnino patefacit caſum. 90.DE Cometis.Secundo loco ſcribit præceptū in primis neceſſariū huiuſmodi quia nāque ꝓnuntiauit de omni uniuerſali caſu fiuntq; uniuerſales nō in eclipſib⁹ ſed in conſiſtētibus in aeris tranſformationib⁹ ut enſis faciē hñtib⁹ & ſimulacroꝝ effigiebus taliaque iure de his quoque loquit quo ex oībus uniuerſalē poſſit efficere circūſtantiā.Cuncta igit inqt hæc umbroſa phantaſmata martialia mercurialiaque ſunt expedit igit his proſpectis qualitatē præiudicii ex eis quæ dicta ſunt de ♂ & ☿ pronunciare regionē uero expoſitione quo nā reclinata fuerint extrema uiſæ rei ꝑcipue ſi in quas partes comam habeat id credibile ſit eſſe ex figuræ formatione Nā ſi figuræ ſit expers circa hoīes dicito.ſin fere effigies circa feras.ſi torres circa ſtirpes quæque ex ſtirpibus. tempus aūt q̄tum actio ex tēpore cognoueris in quo apparet exiguo enī apparens tēpore breuis erit actio.longo aūt diuturnū erit apoteleſma.at ex ad ſolē figuratione cognoſcemus utrū cōfeſtim an lōgius eueniat apoteleſma . actioniſq; principiū cū ſunt matutini hi nāque ante ſolē cōparentes orientē celerrime euentura ſignificāt ſignificatūq; erit nō multo poſt.Veſptini aūt poſt ſolis occaſum apparētes tarditatēque ſignificāt. præceptor aūt noſter aiebat torre quopiā uiſo minari circa ligna

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

uenturum aliquid ut circa nauigia ut in actio promontorio bellum nauale fuit Cæſa
ris aliaq; talia miranda memorãtur dic quãdo tali cauſa ſedanda ſint cũ tales figuræ ab
ſoluentur ex ♂ & ☿ cohabitatione inuenito tũ ☿ præſidem dixitq; ad ablationẽ uſq;
eius permanſurã uim atq; ita fuiſſe expedit igitur conſiderare prope ☿ & ♂ ablationẽ
ac dicere quoad phantaſia permãeat.at in ♄ natura dictis ne quis cẽſeat ſuperflue hæc
dixiſſe cuiuſlibet uſum ſcribit unde non ſimpliciter dixit in ♄ natura ſed dictis adiecit
quoad fuerit inclinatio circulum capere opus eſt ac ſi partes cernamus ſupernas colorẽ
habere dicito fore apoteleſma circa ſeptemtrionales partes ſin circa inferna circa auſtra
les ſi circa anteriora circa orientales ſin circa poſteriora circa occiduas.uel dolioꝝ hoc
eſt hydriaꝝ doliorum fiunt ſane tales ſpecies multiformes fideliaꝝ animaliũ uariarũ
ſtirpium habentia deformationẽ & his conuenientiũ adueniunt.namq; in bellis inter
neciones.interitus.obſeſſiones quæq; id genus intemperatis aũt ſtatuũ. ruinæ: morbi
peſtes:interitus quæq; id genus.ob enim ſigniferi partẽ quattuor ſunt in præſagiis cu
ſtodienda primũ locus in quẽ euenire contingat.ſecũdo genus circa quod debeat eue
nire.tertiũ tẽpus in quo euenturũ præſagiũ.quartũ qualitas apoteleſmatis in qua de
beat primordiũ eſſe apoteleſmatis.ſpecies utrũ martialis an mercurialis ſit a punctorũ
punctoꝝ cognoſcemus. 91. DE ANni numenia. Demõſtrata diſciplina circa uniuer
ſalia eſt ei intentio in toto hoc libro uniuerſales circunſtantias tradere & ipſarum præ
ſagia id in uniuerſum diſtribuens & iterũ particulariter. p̃cipue de uniuerſali tractauit
& cõplẽdo de ipſo doctrinã trãſiuit ẽ aũt circa horaꝝ eueniẽtes circũſtãtias & circa an
nuas numenias.q̃re aũt prius qualẽ præcedere oporteat ſolariũ reuolutionũ neomeni
am.nam differenter ipſam cõficiunt.alii enĩ inquit calendaꝝ ut itali alii thoth mẽſis ſe
ptembris ut ægyptii ac alii aliter. quid igiť inquit non eſt nõ eſt ĩ circulo capere princi
pium qď ſi capere oportet unũ in ſignifero capere nõ poterimus. unus enim erit atta
ctus æſtiui & unus hiberni & binæ aũt aliæ æquinoctiorum punctoꝝ per quæ puncta
ſecat ipſum equinoctialis erunt perinde ipſius quattuor principia ♈ ♎ ♋ ♍ & rurſus
in ambiguitatẽ maiorẽ delabemur.alii namq; aliud amant.fuere ꝓfecto quattuor opi
niones alii nãq; arietẽ duxerũt præponendũ ꝙ humida eſſentia in hoc ſigno augeatur.
affluit ſane hæc qualitas etiã in ætate puerili prima exiſtente ac alias antecedẽte. alii p̃
ponẽdũ cauſaꝝ eſſe duxerũt: ꝙ dies lõgiſſima ĩ hoc fiat ſigno p̃cipueq; apud ægyptios
hæc ſtudioſe exq̃ſita numenia. tũ nãq; etiã nilus oĩum ipſoꝝ bonoꝝ cã ĩundat.alii por
ro principiũ faciũt a capricorno non iniuria putãtes ꝙ primũ augumentũ dies in hoc
ſigno cõſtituat. Quoniã igiť quaterna principia & rationabiliter aſſumpta conſequẽs
eſt ut uir peritus cunctis utatur neq; ullũ poſtponat quattuorq; perficiat nemenias.nã ſi
una ſit anni hora unã neomeniã eſſe oportuit principiũq; unũ erat ſubiicendũ. nũc aũt
opus eſt præſciſcentẽ in quo præſagio p̃ſciſcere qualis ſit hora utrũ naturalẽ conſeruet
ſpeciẽ an ne.erit autẽ hoc ſi factas luminũ cõiunctiones in prædictis neomeniaꝝ locis
uel propinquis & uicinis cõſideremur & ſignoꝝ naturas domicilii dominatũ habẽtiũ
ſtellaꝝ ex harum nãq; habitudine figurationũq; factæ ſua cuiuſlibet proprietate etiã ſe
quentes per horas caſus cognoſcemus. 92. IN QVAuis conuerſione. Indicat præci
pue neomeniã a ſolis motu capiendã.omne enim principiũ in ſolis circulari cõuerſio
ne inſpiciť.idq; inquit manifeſtũ ex ipſius ui atq; actione.is nãq; rex oĩum aſtroꝝ lon
geq; potentiſſimus. 93. ET A nomine reuolutionis.Cõuerſio nãq; ab eodẽ pũcto mo
tus ad idẽ punctũ diciť quoddã principiũ ẽ.duo q̃dã ſubiicit prius ex qbus opus ſit ãni
numeniã inuenire ac ſolis motũ & ĩ ſignifero locũ nã quẽadmodũ multis exiſtentibus
ſtellis unũ ad id petũt ſolẽ eodẽ mõ multis exiſtentibꝰ ſignis ĩ ſignifero uult magis ad
hoc familiares de ipſis deligere locos ait retineri nõ poſſe tãq̃ circulũ ĩſpectũ ubi nihil
aliud ĩ his aſſumať. 94. VT PRins diximus. Docuit te ĩ horaꝝ doctrina ut his aſſi
mulanť cõplexiões ꝓportionẽq; hẽt q̃libet cõplexio alicui ætati redũdatq; ĩ hac hora
hoc cõplexio ut ĩ aere humiditas ꝓxima dixit ꝓpe tpe quo futuræ reuerſionis capiamꝰ
ſtatim nõ multopoſt euenturũ coitũ uel pleniluniũ. 95. ET p̃cipue iteꝝ hoꝝ eclipſes.
Sæpe nãq; nõ ſimplices cõiunctiones inueniunť quæ propinquæ cõueniunt:ſed cũ ecli
pſibus præcipue quæ ſubuerſiones aeris in totũ namq; dicẽs ut quærere te oportet ꝓxi
mos coitus plenilunia ue. deinde tibi uult dicere quo pacto opus ſit inuenire qualitatẽ

apoteleſmatum eadem eſt fere & in his diſciplina quæ & prius ducta ut cum ad ea per uentum ſit diſcem⁹:rurſus lumina ab aliis ſeparat ſtellis datq; ſoli uniuerſale & robur. aliis particulare præueniens utiq; huiuſmodi præceptum deſcripſit cū inquit ☉ & ☽ inſtituunt ac ut duces ſunt aliorum ipſi cauſa euadunt eius quod totum ī actione. hoc nunc quoq; inquit ut ☉ eſt qui in totū facit horaſq; per ſignificationes ſignoꝶ confici ens per quas ſignoꝶ unum quidē uernam habet proprietatē alterum æſtiuū & uentos ac ſimpliciter ut diximus uniuerſalia omnia is efficit particularia uero ſtellæ aliæ unde a ſole quidē conuerſiones ac mutationes uel etiā uulgares cognoſcunt at tenuiores & reliquis uagis confectas periti ſoli intelligunt & ſolertes. 96. ITEM ſignorum quoq; Subaudiendnm ☉ facit ꝙ is ſit quo ſignū unū facit uer.alterū uero tropicū. 97. IN uniuerſum iterū. Si namq; diſcere uelimus quæ nā ſit primæ horæ cōſtitutio proximā capiemus coniugationē.ſin menſis cōſtitutionē in eo ſigno euenientē coniunctionem ratiocinabimur. 98. RELIquum fuerit. Opus eſt inquit qui uelit talibus curā iniice re ſummat cognitionē ſtellaꝶ & ſignoꝶ in primo libro particularius uero in hoc ſecū do libro quo ex dominantibus domiciliis ſtellis cōſequentes exequatur circūſtantias. 99. DE PArticulari ad cōſtitutiones ſignoꝶ natura. Reliquū eſt ut dicat ſuas ſigno rum naturaꝶ proprietates quod duobus fit modis tum longitudine tū latitudine. ita namq; ſtellæ cōſueuerunt in ſignis facere motus ipſaꝶ hærentiū cœlo ſtellaꝶ nō dicit pariter orientiū ſed ipſum ſignum cōplentium. ne enim quiſquā ambigat quo pacto omnino unum ſignū uel unde habet uel unde habeat differentē cōplexionē ipſe cau ſam præocupauit ꝙ ex differentibus hærentibus cælo conſtiterint nō ex ſimilibus am babus cōplexionibus hoc eſt callido & frigido. 100. DE PArticulari cōſtitutionū cō ſideratione.His ita prius expoſitis.exaruit quodāmodo ut cōueniat particularia cōie ctare ut fere ex cōiugationibus at nō in primis uerū ut demōſtret neceſſariū eſſe ei quī uelit particulares noſſe circūſtantias præuidere alia quædā capitula prius differetur de ipſis præcipue oportuit nāq; ſcire neomeniæ principiū ſeu principia & unum naturæ principiū & inſuper uidere uniuerſales.& particulares ſtellaꝶ & ſignoꝶ ſuas proprieta tes ex hoꝶ namque mixto temperamento apoteleſmatū ſua proprieras depræhendet eſt ſane mirari doctrinā & facilē Ptolemæi diſtributionē. ita namque in totū ſecat ex orſus ab interioribus apoteleſmatis per media penetrās deſinit ī indiuiduis minimiſq; primo nāque uniuerſales cōiunctiones cōſiderauit eclipſium inquā. ſecundo loco par ticulares cōiunctiones a quibus poſſimus nō omnem gentē aut omne tempus noſſe ſed quoquomodo ac quapiā modificatione.deinde ad particularius procedit quo noſ ſe poſſimus menſis cōſtitutionē rurſus non ibi cōſiſtit ſed docet porro quo pacto pro hebdemoda inueniamus circūſtantiā atq; adhuc tenuiorē ad tris dies & adhuc minu tius quæ in hac ipſa diecula cunctorūq; minimoꝶ tempoꝶ horas ut peritus horā dice re poſſit in qua fiat circuuſtantia & hucuſq; ſermo ꝓgreſſus inſiſtit.neq; enim relinquit adhuc temporis alia circūſtantia.proinde admirari par eſt peritiā & facilē ſcientiæ tra ditionē Ptolemaicā age uero utrūquodq; dictoꝶ ut hēt paucis abſoluam⁹ opus ē igit præuenientes diximus cōſiderare proximos uerſioni coit⁹ & plenilunia cōtingit nāq; qñq; coitū tum contingere qñq; pleniluniū .tuū ſane fuerit ꝓpriā deligere domū dein horā inuicta cōiugatione faciēdo cētra ut iam a principio didicimus faciēdoque cētra rurſus eadē diſciplina.Conſidera domicilii dños qb⁹ in locis ſint nā ex locoꝶ ꝓprietate & domicilii dominatū habētibus ſtellis dicemus futurā circūſtantiā opus quoque eſt partiū inuenire cōſtitutionē:eodē mō coitus & plenilunia cōſideranda neutiq̄ ꝓxima tropicis aut æquinoctiis ſed quæ facta in eo quolibet ſigno ſi propinqua tropici eueni ens coniugatio ſit coitus ex qua in quam ab omni ſignoꝶ trino ſpatio diſcernim⁹:oēs coitus capiemus in trino ſignoꝶ ſpatio in pleniluniū pleniluniū in huiuſmodi cōſide rationib⁹ meſtruis ī quā cōſiderāda lunæ latitudo cui nāq; procūbat uento ei dat ortū. at particulares circūſtātias cognoſcemus ad tris & ſeptē dies ex ☽ ☉ que figurationib⁹ fiunt aūt ☾ figuratiōes tribus & parte quarta diei & ſeptē dieb⁹ & parte:parte inquā ob totū mēſem lunarē hoc eſt ☽ & ☉ uiginti & nouē hac parte abſolui. Si igit̄ p hebdo madas partiamur mēſes quattuor erūt hebdomades.ſup eſt aūt dies una & pars & qd relictum neceſſe eſt cunctis partiri hebdomadibus atque ita lunæ figuræ nō erūt ſeptē

duntaxat dierum ſed & partis alicuius. ꝙ ſi per trinarium partiamur ſupererunt dies ne
ceſſe ergo per trinariũ partiri. Sciendum aũt maiores figuras lunares per ſeptẽ dies eẽ
minores uero per tris. ſed age figuras ☽ exponamus quæ per tris fiant dies quæꝗ per
ſeptem ſunt aũt omnes ut iam didicimus magnæ per hebdomadas quattuor eſt namꝗ
coitus in prima diuidua inde pleniluniũ & quarta ſecunda diuidua. inter has igitur fi.
guras æquales numero his interiacent figuræ inter coitum & primam diuiduã media
prima meſtrua inter primã diuiduã & pleniiuniũ utrinꝗ ſurgens: media plenilunii &
ſecundæ diuiduæ & coitus ſecunda meſtrua contingit igitur figuras lunæ accuratius
abſolui intra ſeptẽ dies. tenuius aũt tris & plus ut iam dictũ. cum ergo uolueris dicere
futuram cõpræhendentis aeris motũ ſtatus cõſidera in hac figura luna exiſtente cui ſtel
læ debeat copulari & qualem uenti faciat latitudinẽ nam ex haꝝ cõplexione inuenies
abſolutã ſuã proprietatẽ cũ diẽ uelis inuenire cõſidera fulxiones quas hærentes cœlo
ſtellæ faciunt ad ☉ matutinas uel ueſpertinas tum nãꝗ contingit maxime mutationẽ
abſolui & cum epicẽtra adierint lumina in illaꝗ erithora in qua cõtactus fit huius ſtel.
læ aut tranſitus in centris qua enim hora unum hoꝝ aliquid perficit ea præſagiemus
circumſtantiã fore ſcire aũt opus eſt ſcripſiſſe monobiblũ ſignificationũ hic memorat
figurationes hærentiũ cœlo ad ☉ & matutinas & ueſpertinas quas adeundo poſſimus
hæc oĩa ex ipſo conſequi in quouis quadripartio at in quouis euenientẽ mutationẽ ex
in quolibet ſigno luna conſtituta aut plenilunio diſce. 101. PROpe abeuntẽ tropicũ
ad determinationẽ. In primis neceſſariũ hoc ſcribit nõ opus eſt inquit utcũꝗ coitũ uel
pleniluniũ capere. coitum proximũ coniunctioni tropici capere oportet quæ ĩ ipſo tro
pico cõtingat. pleniluniũ aũt omne uniforme ſemper cõiunctionũ cuſtodire mirifica
doctrina eſt quæ ita præcepta cum dixit neceſſariũ eſſe etiã triũ ſignoꝝ ſpatiũ tota con
ſtitutione & ſignoꝝ ſinguloroꝝ. dicit aũt in quolibet ſigno & in ipſo cõcidente cõiun
ctione. at non fiunt ſimul in eodẽ ſigno ſimilis ſpeciei cõiunctiones. hac de cauſa proxi
mam tropico capit hæc aũt erit in proximo bicorporeo at ſi aliquãdo cõtingat in ipſo
ſigno circa partem unam erit ſigni nec opus eſt omniuo in illo ipſam ſigno ratiocina.
ri prætereuntis dixit quia tanꝗ iam procurentis uerſionis. conſidera quem menſem,
habeat conſtitutio unde non dixit prætereuntis ſigni ſed prætereũtis puncti. 102. SI.
MIliter centra. Hoc eſt fere prædictis. oportet namꝗ capere ut iam didicimus partẽ cõ
iunctionis & clima & aſcenſoria tẽpora & horiæa: & ex his inuenire cẽtra & domicilli
dominos æqualis ad ſolẽ acceſſus. nam in eadẽ parte lumina inueniunt & æqualitas
eſt motus. quia hoc dimetientis etiã euidentius eſt. uidetur nãque aliqua recta linea ꝑ
tenſa ipſoꝝ ponderare motũ æqualitatẽque metiri ad has enim coniunctiones aliaſꝗ
ipſoꝝ iudicat figuras principalioribus ualidioribuſque exiſtentibus ut iam diximus fi
guras tridui præpoſitione & parte conſiſtunt. at ſecunda meſtrua trium dierũ coitus &
prima utrinque cõſurgens ante tris plenilunii. at ſecũda ob æquale Δ. ob hoc cũ aliud
dicere uideatur declarauit propoſitũ. triquetræ nãque figuræ nõ aliæ ſunt ꝗ quæ dictæ
& ſexangulæ. meſtrua namque ſexangula figura cõſtat. at utrinque ſurgens Δ hæc nã
que cõſequẽtia eſſe ſæpe ductũ. 103. ALIæ lucidiores. Neque enim oẽs quæ nõ uagæ
ſtellæ: ſed magnæ. Sciendũ eſt poſſe in cõplexu ſtellaꝝ nõ lucidioꝝ uel nõ ſatis mican
tium quẽadmodũ in uergiliaꝝ una fieri qđ in lucidiore ut ad quæ ☾ quæque refluxus
nõ ubique id ſed in locis ubi hæc cõtingere cõſueuerũt refluentia ut ĩ mari rubro reflu
xu facto effugium inuenit Moyſes cũ iudeoꝝ populo ut ante dixit particulares circun
ſtãtias perite & elegãter diſtribuẽdo qñ cõtingit aliqñ uniuerſales aliqñ particulares
uniuerſalibus congruere de his determinat. uniuerſalia enim inquit ſunt ualidiora a
qbus poſſunt particularia ſuperari. Quod ſi aliqñ cõuenerit uniuerſale cũ ꝑticulari tũ
longe ualidior efficietur apoteleſmatũ imperiũ. 104. DE SVblimium ſignificatione.
Cõpleuit particulariũ ꝗ in totũ qdẽ erant ſed adhuc ad magis uniuerſalia cõparata par
ticularia noiantur. Vult autẽ in his aliud quos apponere maxime neceſſariũ præceptũ
ipſam conficiens cõſiderationẽ nam ſicut in eis quæ præceſſere poſteaꝗ dixit de eclipſi
bus quædã ꝓcepta dixit ꝗ ad eandẽ tenderẽt ꝓpoſitionẽ ita hic quoque cum particula
riũ doctrinã cõpleſſet quædã deſcripſit quæ præcepta expleret præcedẽtia nẽpe quo pa
cto poſſimus in aere notas inſurgentes præſciſcere ex ſublimibus necnõ ex conſiſtenti-

bus figuris nebuloſis. Conſiſtunt aũt hæc aut circa ſolẽ aut circa lunam aut circa uagas
ſtellas uel etiam circa hærentes cœlo præcipueque nebuloſas habentes cõſtitutiones
ut præſepe & id genus alia quomodo igitur in horuuı quolibet cõſiderabimus primo
que a ſole cõſiderare oportet ortũ & occaſum ſolis ac ſi uelis nocturnũ præſciſcere ſta-
tum occaſum ſpecta qualis ſit. nam ſi purus ſpectet ac ſine nebulis conſiſtat in ipſo circu
lo aut circa ipſum ſudũ aerem prænuntiato. ꝙ ſi nubes inuenias cõtra. ſciendum quoq;
cum ſol nõ ſudum indicarit ſtatum aliquãdo quidẽ imbres fieri quãdoque uentos. id
ex coloribus diſcernimus qui circa ipſum conſiſtunt nam cũ uarium habuerit circa cir
culum colorem aſſiſtentem uentos prænũciat præcipue ſi radii ſuccenſi fuerint ac quo
dam modo uibrent. ſignificat aũt ẽt locũ unde uentus flaturus eſt ſubuirides aut atroꝝ
aut etiã aliter habens circa ipſum unum alterumue: tempeſtatum & pluuiaꝝ eſt ſignifi-
catiuus at a ☾ non ſtatum dices modo nocturnum aut diurnum ſed etiã proxime futu
rum ut iam didicimns triduo prænuntiando. figuræ namq; ſua ipſius cõmutant. cum
enim tenuis fuerit circa ſe quicquam non habens ſed pura uere apparens ſudum ſtatũ
ſignificat. ſin autem rufa colore fuerit præcipue circa ipſius circuli partem quæ luminis
expers uentoꝝ eſt ſignificatrix. ꝙ ſi aliis fuerit coloribus inſignis nimbos magis prætẽ
dit. Colorum autem uarietas ipſorum indicat actionem utrum cum uehementibus uẽ
tis futurus ſit nimbus necne. 105. EADem & circa ea aliter ſignificant a prænuntiando
Te præterire non oportet quemadmodũ circa ☉ & circa alia ſidera cõſiſtunt aliter cir-
ca ſolem quidem aut una nota aut binæ at circa lunam plures quod autem ſignificent
dictum eſt. at circa alias ſtellas conſideremus ex ſtellis quæ ſub illis necnon ex colori-
bus in ipſis euenientibus. conſiderare autem oportet ut iam diximus etiam hærentes
cœlo nam cum magis perſpicuæ lucidioreſq; uel minus comparentes in complexu exi
ſtẽtes uentos prænuntiat. quos inuenies ex ipſarum inclinatione neutiquã ab ſolis lu-
minibus aliiſque noueriſque aeris ſtatum ſed ab omnibus comparentibus per tempo-
ra uelut cometis & eis quæ ex his. Cometæ namque ſqualorum ſunt ſignificatores qui
dam uentos inſtruunt. 106. EXPLicantes extenſas & non diurnam modo uel noctur
nam ſignificare ante triduo proinde non ſimpliciter ipſam conſiderabimus: ſed triduo
ante uel etiam poſt triduum non enim quottidie. nam ſi triduo ante capias figuram fa-
cit. poſt triduum aliter. diximus namque in ſole unam binaſue notas at in luna tris &
quattuor ut plurimum. 107. ET QVæ plures fuerint. Cum diutius permanſerint ne
que euanuerint ut prius dictum eſt 108. Conſtitutiones. Dixit ſæpe antea de colori-
bus partituſque ipſos uagis ut poſſit & de uagantium natura dicere ad illaq; te remit-
tendo concludit orationem.

GEORGII Vallæ Placentini Commentatio in tertium Ptolemæi apoteleſmaton librum delectu eorum quæ præceſſere uniuerſalia.

c Omponit ſeſe in tertii libri exordio ad demonſtrandum ordinem & ite-
ratam commemorationem ex diuiſione dictorum. nã diſciplina uult de-
monſtrare & quali ordine utatur in ſuis libris neq; utcũq; inducit doctri-
nam propoſitã ſed conſequentia quadã & ordine uſus. nã quia inquit de-
mõſtratiuũ eſt uniuetſalia præire particularia nõ iniuria prius cõſideraui-
mus cõpletis illis aliqd aliud adducere uel particulare. ſcire aũt oportet ut apoteleſma-
ticũ ab aſtronomico alicubi differt. alicubi cõicat. differt qdẽ cũ eſt ꝑ ſe ꝑficiens ut iã
ante didicimꝰ nõ ꝑ ſe ꝓficiens ſed eget illius cõſtitutõe atq; cõplexu cõicant uero cũ cir
ca eadẽ cõſiſtunt. nã circa alteꝝ illa aliudq; cõſiſtit. ſubnectit aliud quoq; gratiſſimũ: ex
quot principiis cõſtent uniuerſalia & particularia ꝑſagia nõ fruſtra neq; ut euenit ſed ĩ
uniuerſali quidẽ querit principia oſtẽditq; quot ſint demõſtrat aũt nobis ut nihil omiſ
ſo ipſa adiit. at in particularibus nõ idẽ ſignificat ſed libri intẽtionẽ docẽdo utq; opor
tet neceſſario hæc tradidit. Vniuerſalia igit' nõ unũ hñt principiũ ſed multa. didicimꝰ
nãq; ĩſuperioribus ut etiã ab ſubiectis locis oportere capi principia in ꝑſide. n. dixit co
lores tales ac tales & ſupflue ut uidet' dicere conſueuerũt ortũ mũdi ægyptii oſtendit'
nãq; principiũ unũ nõ hr̃e. ſed multa. at particularia & multa & unũ: unũ qdẽ a princi-
pio in ortu ſtellaꝝ ſimul temperamentũ qd' cõcretionẽ apoteleſmatici noĩare cõſueue
runt multas uero quotidie ſtellaꝝ factas ĩpræſſiones & figuratas deſcriptiones & quæ-

cunq; ſunt talia. 2. ET MVlta. Neq; enim cunctis imperat ſed ut ex eis quæ plurimum
imprimuntur. 3. POTeſtatem. Comunicationem ipſorum dicit quæ circa eandem in
ſpicitur materiã ambo enim ſimul cõtingunt tam & ſi hæc inuicem dignitate differunt
cæterum poteſtate cõmunicant recteq; huiuſmodi diſpoſitionem poteſtatem appella,
uit. nam conſueuerunt præter materiam fieri poteſtates. 4. CAVſa errãtium quidem
ſtellarum ſol & lunæ motus. Admodum ingenioſe utrunq; horum definit efficiens &
præſagitoriũ. efficiens etenim eſt motus ☉ & ☽ aliarumq; ✳✳ cauſa uniuerſaliter &
particulatim hominibus eueni ntiũ caſuũ. 5. PRæſagitura ipſorum naturæ ſubiecto
rnm uerſio. Verſio ſubiectoꝝ naturæ iuxta ſimilium figurarum acceſſus cæleſtiũ p cir,
cumfuſum facta aerem. 6. FEre. Adiecit fere intelligens non unum eſſe principium:
ſed multa: non enim ex ſolis eclipſibus præmonita cognoſcimus. 7. VNVM & idem
coeuntis iudicii principiũ. Dixit ſupra ſingula & unum habere principiũ & multa: mul
ta quidem cõpræhendentis: unum uero a tempore quo fit diſtributionẽ huius unius fa
cit indicatq; ut eadem duplex eſt & putatur hominis progreſſus. cum cõplexu quidem
quem ſemen appellauit. ſecundum quod eſt ex uerſione: eſt aũt partus temporis hanc
non fruſtra fecit diſtributionem ſed ꝙ uelit indicare ordinem præceptoꝝ quo non te,
mere ſcripta uideãtur neq; ſine ordine. uolet aũt cõparationem duorum horum facere
principiorum eſtq; capere ex utroq; utilitatem quodq; oporteat apoteleſmaticum dice
re: modumq; doctrinæ quo debet cunctoꝝ particularium doctrinam facere. ſi quis igi
tur illam ſcire horam poterit ſeminiſq; tempus tali tempoiris utetur pricipio ad corpo
ris animæque præſagium utrum abſolutum iri dicatur necne uel utrum integrũ ſit ha,
biturus corpus an mancum & pingue an gracile & album an nigrum & id genus alia
qualemq; animæ habeat morem agreſtem ne an lenem & huiuſmodi alia. ꝙ ſi quis id
tempus noſſe nequeat ipſa ex uerſione ad hæc hora utemur: multam namque ad ſemen
hẽt ſimilitudinem omninoque inueniuntur ſtellarum figurationes tum admodũ ſimi,
les. niſi ꝙ non neceſſario præfari poſſumus de germine uelut ut diximus an perfectio,
nem ſit habiturum talibuſque inhærendo. differit quoque de doctrinæ modo quippe
non ſolus antiquoꝝ traditione particularis & diſciplinæ expers ſed uniuerſalis & cum
doctrina. dicemus namque ex quo loco quod conſideretur capitulum & qualis ſtellæ:
ueluti conſideramus locum in quem dimittere iaculum oporteat quod dimiſſum ſtel,
la. reliquum autem eſt cum plures inuectæ fuerint ſtellæ. Conſulte accurateq; opus eſt
ipſius conſtitui ſingularem diſtemperantiam. nam ſi inquit uelimus priſcorum inquit
doctrinam æmulari infinitos de hac ſermones inſtituemus qui exitum habebunt nul,
lum & immemorabiles erunt natura quidem iuxta idem ſemen. poteſtare uero etiã per
accidens omittendo omnem ipſorum differentiam ſcripſit eis q noſſe ualeant. princi,
pium namque dicitur natura tum enim natura ſemen diffingit eſtq; dominantiſſimũ
& uerum principiũ id ipſum. poteſtate uero ex uerſione ſumptũ hoc eſt abſolutiſſimũ.
progreſſuque orationis audi dicentẽ ut unũ quidẽ ſeminis eſt principiũ. alterũ aũt ho,
minis q̃tũ ergo differt homo a ſemine abſolutione inq̃ totũ a principio principiũ. p ac
cidẽs aũt dixit nõ a philoſophis petitũ ſed ꝙ eueniat. ſecundũ nãque eſt ordine & acci
dit primo põt & quis priori ipſum accõmodare ſignificato. ſed quia uidet̃ rei eiuſdem
nõ poſſe bina eſſe primordia tẽporaliter per ſe prius nimirum proprie dicitur principi
um. principii namque propriũ habet non habendo aliud ante ſe. ſecũdũ aũt p accidẽs
accedit ſiquidẽ iam ſumpto & accidit nẽpe caſu quodã uel obſeruanter pro eo qđ eſt
ſenſibiliter. multis namque mulieribus fit ſenſus perceptione cõceptio uulua perturba,
ta & inſe cõtracta corripienteque in exterioribus partibus ſemen circũ & in profundũ
quemadmodum inquit Cleopatra obſeruanter ex meſtruis ut memorarunt ægypti
ſemel in menſe mulieribus erumpere delligendo horam diemque ac ſi tempore pur,
gationis conceptionem cognouere eum notarunt diem. ſin ſecus rurſus alium conſi
derando diem expectarunt purgationis diem. 8. SEMel enim in principio. Ex hoc pri
cipio dicere poſſumus ad partum uſq;. demonſtrat namq; ꝙ ſi uideatur adiectio fieri
auerſione & extrorſus urgente aere. cæterum a principio iniectum ſemen cuſtodit pro,
priam ipſi⁹ qualitatem. naturaliterq; mutat a principio ortum plurimum nam in prio,
re non hominis habuit proprietates at hic reſpirare propter corpus manducare ſpecta

re quæq;

re quæque ſunt talia.& ſi accepit cunctas membrorum figuras & formas nihilque ad ſi
guræ deſcriptionem confert ipſi initiatio: ſed ad lucem peruenire formam exitu fa-
ciente.aliud quoqꝫ maximũ adiicit ꝙ licet hæc non ſint naturam tamen nõ ut caſus tu
lerit exitus erit ſed ob ſimilitudinem quæ a principio neceſſe eſt conſeruari ſimilitudi-
nem ad configurationem a principio ſtellarum.Cunctas nõ expedit ſit nãqꝫ id ſupfluũ
utraſqꝫ coniectare.at nunc non ita habet. 9. DE Poſſibili in primo dixit libro amabile
eſſe de diuinis ita rebus ad aliquã ſpectando magnitudinem efferre ꝓnunciationẽ. 10.
PRIScum quidẽ.Primi nãqꝫ ægyptioꝝ particularibus figuratiõibus plenam doctrinã
conficiebant ut nimii & difficillime cõpræhenſibiles eſſent imo inqt ipſi non memorã
di ut Ptolemæus eas auerſatur.recurrit aũt ad uniuerſaliter uitãda omnia & in diuidua
faciendo tenuiora magiſqꝫ particularia lectori relinquẽdo coniectanda.traditiones di
xit ingreſſus uniuerſalia p̃cepta ex qbus particularia queant inueniri. 11. CONſequẽ
ter.Conſequẽs ſignificat comitẽ & aſcitũ.quid.n.aliud ordinẽ inuenire apud ipm cõ
ſeruatum p̃ceptoꝝ.at ſignificatiuũ proprium eſt uniuerſaliũ dogmatũ concidere nãqꝫ
conſueuerunt particularia concipere in ipſis. 12. OMNium naturam habentiũ hoc ẽ
poſſibiliũ de quibꝰ iam ſupra dictũ eſt q̃ ſimul exerceant dicã inquit q̃ circa fæminis p̃-
cepta.Sed qa inquit nõ ſemper tẽpus utitur eiſdẽ p̃ceptis in tẽporis uerſione.at nõ de
oĩbus dicit ſed de corporali cõplexione proprioꝝ.nõ utiqꝫ etiã q̃ ante uerſionẽ de ipis
põt dicere. 13. DE Parte q̃ horoſcopũ facit.Quoniã primũ oĩm principiũ ac radix ho
roſcopus ab apoteleſmaticis noiať.hoc igiť aberrato cuncta cũ ipſo trahi in errorẽ ne-
ceſſe eſt.eo correcto corrigi.Iure igitur ſolus Ptolemæus ante particularẽ enarrationẽ
de ipſo multã adhibet prouidentiã ne temere & elaborata & futura texendo abiiciamꝰ
accidit aũt error ab horoſcopioꝝ perſpectu.neceſſe nãqꝫ ſi ſolaris fuerit p̃ter poſitiones
uel p̃ter gnomones aberrari multo tẽpore de moto horoſcopico gnomone aduẽtu ru
biginis denſum faciẽte.at hydroſcopia hoc eſt aquæ inſpectu p̃ter aquã aquæ nulla exi
ſtente natura cõſimili oĩnoqꝫ pari ſed alia grauiore.alia leuiore ſalſiore alia alia dulcio
re foramineqꝫ pertuſo ſubtenſionis denſcenſente·ſoluſqꝫ eſt aſtrolaboꝝ circulis diſtin-
ctoꝝ uerus inſpectus.at nõ cunctis tum cognitus ſed magis mechanicis.quo pacto igi
tur tum potuit inuenire partis horoſcopũ facientis doctrinã.latere nõ oportet nõ ipm
horoſcopũ docere ꝓnunciaſſe:ſed ꝑ canonẽ ipſius cognitũ.nuncqꝫ ꝑ dictã doctrinam
partẽ ipſam & ſcrupulũ inueniendũ. 14· QVO pacto horã inuenire oporteat.Cõſide
ra igiť ſitne coitica geneſis an pleniluniaca.parſqꝫ ipſa duoꝝ luminariũ ĩ coiticis capiẽ
da geneſibus nõ ꝑ ſe capiemus domicilii dñm plenilunii ſed cõſiderabimus num in ſu
pra terrã hemiſphærio fuerit pleniluniũ an ſub terra.& ſi in eo q ſupra terrã ipm domi
cilii dñm plenilunii capiemus.ſin ſub terra:qđ eſt dimetiẽtis.non dubiũ quin ſi noctur
num ſit pleniluniũ ſupra terrã ſit.Quod ſi diurnũ ſub terra.neceſſe nãqꝫ nocte exiſtente
ſolẽ ſub terra eſſe luna in dimetiẽte exiſtente ſupra terrã.cõſideratoqꝫ domicilii dñam
rationẽ ad ſignũ illud ſtellã.nã ſi hinc ab fuerit q̃tum ſit pars una tantũ dicemus & ho-
roſcopũ eſſe.Quod ſi plus cõperiať q̃ ſit ꝓxima.ꝙ ſi plures ꝓxime fuerint q̃ maiorẽ ha-
beat rõnem uelut domicilii dñm particulrẽ & horoſcopũ centrũ enactũ aut rõnem
aliã hñtem ad centrũ ·Quod ſi ad centrũ eaſdẽ habeãt rõnes eã q̃ ſit factionis p̃ponen-
dã exiſtimabimus·Quod ſi oĩum numerus partiũ multũ deficiat ab inuento horoſco-
po per redditas horas tum ad medium cælũ doctrinã transferto & domicilii dñum ad
medium cælum numerũqꝫ partiũ medii cæli exæquendo qđ eſt ⁎ horoſcopũ quoqꝫ
corrigemus ſicut etiã ante ĩ horoſcopo inuenitur mediũ cælũ.nã ex altera parte reſpõ-
det unoqꝫ hoꝝ dato alteꝝ inuenitur capiẽdo nãqꝫ hærentes numeros in recta ſphæra
parti medii cæli eos afferemus in q̃ſito climate habebimuſqꝫ horoſcopũ hñtem partẽ.
15. AMBoꝝ luminũ hoc eſt coitꝰ.Difficillimꝰ uero admodũ eſt is locus ut multos fal
li & hallucinari in ꝓpoſitis cõpulerit.dicente nãqꝫ ipſo conſiderãdũ in pleniluniacis ge
neſibus ſupra terrã exiſtens luminare quidã arbitrati ſunt tũ inuentũ ĩ uerſionis tẽpore
at hoc nõ ita hẽt.ſed in tpe pleniluniaco inuentũ.inueniť aũt ĩ nocturnis ſupra terram
☽ ut in diurnis ☉·hallucinationis autem erroriſqꝫ cauſa huius multis fuit dicti obſcu-
ritas tametſi in multis codicibus habet ita.Plenilunio autem ſupra terram exiſtente

tempore uerſionis in paucis nãq; admodum integræ habet ita tempore uerſionis.nam
ſi ita diſtrahatur non dubiũ quin ſupra terram exiſtens in coniunctionis tempore que
ratur.Cætera uero in uerſione.diſtraxit enim ob coniunctionis tempus.Ita demum tri
anguli dominum non ſimpliciter capiemus:ſed inuentum in tempore uerſionis quan.
do quidem ſi nocturna exiſtente geneſi coniunctio nocturna inueniatur uel contra alte
rum pro altero capiemus. 16. PER aſtrolabos non hos dicit expoſitos omnibus ſed
affabre factos quibus periti uti poſſint. 17. EX Differentibus cauſis & compræhendẽs
tranſmutatum pariter cõmutat aquæ fluxus.ratione naturali quæq; naturam comiteſ
hoc eſt quæ conſequatur ſub natura conſtituta. 18. ET Fulxione aut figuratione. Fi.
gurationem quidem ad ipſum modum fulxionem uero ubi fuerit orientalis aut adie.
ctus ita nãq; præaliis habendis ſunt.nec eſt ſimul cuncta inuenire. 9 .SIN duo pluresſ
ue prope habeant.Contigerit nãq; in eadem eſſe parte horoſcopi ambos & contigerit
non in eadem parte ambos æque diſtantes aut unum ante alterum pone æque profe.
cto ab horoſcopica diſtantes. 20. QVæ ad ſimile medium cæli.Si ĩquit inuenias do
micilii dominum conſidera num multi admodum abſit ab horoſcopica parte quæ in.
uenta ſit per canonis aſcenſiones.ac ſi inuenias proximum numerum partium ipſo ute
re cæli medii numero & ex ipſo inueneris horoſcopum.Opus eſt enim capere ſignum
& partem & inducendo ad rectam ſphæram capiendoq; adhærentes numeros & ad cli
ma in alterumq; reducendo conſidera ipſos & ubi deſierint ibi horoſcopum eſſe dicito
econuerſo q̃ iam dicta in horoſcopo doctrina libris ſecundi. 21. HIS autem expoſitis
diuiſis geneathlialogica.Quoniam horoſcopum correxit & ſtatuit principium omnis
geneſeos.reliquum dicere oportebat apoteleſmata at hoc iniecit dicendo.Aliud uero
quidam maxime neceſſarium ante horum expoſitiõem ſcribit quo docet quot ſint ca.
pitula de quibus debeat genethlialogus differere.Inuenies enim capitula omnia ex di
uiſione nec eſt plus minuſue inuenire.utitur nimirum diuiſione tali.omnis itaque uni
uerſalis apparens genethlialogia aut eſt eorum quæ ſunt ante geneſim aut poſt gene.
ſim:aut in geneſi:aut tum ante ipſam tum poſt ipſam:uerum quæ ante ipſam & poſt ip
ſam.ſimpliciſſima nobis & uniformia ſubiicit capitula.reliqua duo ſunt diuiſione mul
tiplicia multitudinem nobis conferentia præceptorum.nam quod eſt ante geneſim ca
pitulum a parẽtibus manat.Hi nãq; ſunt q uere præcedunt partum.quod autem in ge
neſi & poſt geneſim quod de fratribus quorum alii ſunt ante geniti alii ultimi alii per
idem tempus.uel poſt ipam geneſim conſiderantur inde quod corporis eſt inde quod
animæ & iterum quæ externa horumq; in ipſa geneſi conſiderati quæ ſunt corporis q̃.
rendo de anima aberit ſermo. necdum enim idonea eſt rationalis anima corpore uti
& adhuc quædam alia quærunt.qui poſt geneſim quærunt non ſatagunt.nã quia cor.
poralia hi primo ut dixim⁹ quærunt corporum duo ſunt genera:alia ſiquidem maſcu.
lina:fœminina alia.Iure præcedit generis conſideratio.Rurſus quoniam non ſemper
unum ſolum paritur ſed ſunt modo duo modo tria non iniuria & de geminis apud ip
ſos aperitur oratio uerum quiam etiam contra naturam quædam effinguntur & mon
ſtroſam effictionem ſortita ſunt merito etiam de mõſtris oratio iam dictis implicatur.
Confertur etiam de alimento oratio differens de tempore uitæ.de tempore nãq; uitæ
poſt annũ primo capitur quod uero de nõ alentibus anno concluditur neceſſariũ igiẽ
eſt confectim ſcire ſi partus aliter necne & pinde quæcũq; in ipſa fiant geneſi quattuor
unũ de genere alteꝝ de geminis tertiũ de prodigiis.quartũ de alienis ab alimento.atq
poſt geneſim ut dicebamus iã pluri conſiderationi ſubiiciunẽ aut q̃ corporis.utrũq; du
pliciter aut p naturã & bene habentẽ qualitatẽ aut offenſam & morbũ ꝙ tum circa cor
pus tum circa animã antecedit uero hæc omnia ꝙ de tẽpore uitæ ſermo ridiculũ nãq;
ſit de hoꝝ aliquo dicere non ante p ceptis uitæ tẽporibus fortunã aũt in his q̃rem⁹ ip.
ſamq; bifarie diuiſam in aĩam & corpus.nã q̃ circa aĩam conſiſtit uocaẽ cum additamẽ
to fortuna honoraria.ſplẽdidiores ãt aĩa tũ efficimur & oblectamur.at circa corpus for
tuna,aſciticia.q̃cũq;.n.nacti fuerim⁹ ob corpis ſtuduerim⁹ aſſeq ſeruitutẽ inde habitudi
nes quas hẽt aduerſus alios qd' ordinatũ.Conſideraueris actiões.cõuictũ:quo pacto in
filioꝝ hẽat ꝓductione.amicorũq; cõciliatu.poſt id duo ſunt reliqua capitula poſtrema
oium inſpecta de uita morteq; cõpoſitoꝝ in poteſtate q̃ in poteſtate eorum quæ de

tempore uitæ

tempore uitæ capitularum.ordine uero diſcretorum limes nāq; temporum neq; cum
eo cohæret quod ſtatim non adueniat.Hæc præfatus & demonſtrando quot ſint capi-
tula de quibus ipſum ſit opus differere uniuerſalem nos uiam docet ut in omni conſi-
deratione conueniat.oportet enim inquit locum quærere ꝙ ad propoſitam habeat ra-
tionem conſiderationem.dicet quis cui conſiderationi locus adhæreat inde domicilii
dominum conſiderandum quiq; loci q propoſitam ſortiantur conſiderationem quiq;
excipiāt domicilii dominatum ipſaſq; ſtellas atq; ita cognoſces ipſum apoteleſma qua
litatemq; ipſam magnitudinem uero & cognouerit & propriaſq; habitationes ac loca
les conſiderando proprias quidem in quibus ſunt locis poſitionis in cētris:aut in aſcē-
ſionibus aut in declinationibus locales aūt in ſuis terminis uel triangulis uel exaltatio
nibus.Hæc enim omne quicquid eſt & mundi exornationem ſortita ſunt & ad horum
geneſim mundana enim ſibi propria bene uendicantes ualidiorē habēt actionem.ma
le uero imbecillā.tempus aūt in totum cognoueris actionis utꝝ tarde ac celeriter exer
cituri conſiderando eorum matutinas fulxiones & ueſpertinas quas faciūt ad horoſco
pum & ſolem ut iam didiciſti.ueſpertini quidem exiſtentes ſero exercent.Matutini ue
ro celeriter & centris cito at in aſcenſionibus ſero.In declinationibus nāq; ipſis non ex
pedit quærere utrum celeriter an tarde exerceant. 22. ORDinis cauſa.Ne quis cēſeat
hoc propoſitum abſolutū ponit præceptum & proſpexit eius diuiſiōem quo & cū hac
& cum alia faciat.Multiplicis namq; diuiſionis ambæ. 23. DE Impaſtis ſi enim primū
tempus dicitur annus non utiq; hæc implicantur capitula impaſta nāq; dicuntur quæ
non excedunt annū. 24.ET Quædā ocioſe iam inſuperioribus explicatis terminos do
cuit uel decanos & ſoli partias ac dodecatemoria. 25. EXIſtentibus p ſortes.Incuſat
ſortes.Conſueuerunt nāq; capere ægyptii ſortes cunctorum capitulorum propemodū
infinitas q̄q̄ quis non ambigat quo pacto ipſe Ptolemæus capiat ſortem fortunæ ī eis
quæ ſequunt̄.dicemus ad hoc ip̄m fortunæ ſortē non dicere ſed lunarem horoſcopū:
deinde non ſimpliciter ſortes increpuit ſed indemonſtrabiles cum ipſe capiat demon-
ſtratiue dictam ſortem.primo quidem uult conſiderare uniuerſales dicendo pronūcia-
tiones in particulari enarratione quibus uſus poterit conciſim de quocūq; conſiderare
Quærere igitur opus eſt proprietatem capituli.memorabit aūt qđ ſignū cui hæreat ca
pitulo.Quod ſi non hēt definitū quēpiam locū.ſed enim locū in quo eſt ꝓpria interro
gationis ſtella habebit & dn̄antes loci hoc eſt q ſub ipſa domicilii dn̄i locis īperātes &
in qbus ſunt. 26. AIO aut p aſcenſiones.Horoſcopū dicit is enim eſt p aſcenſiones ca
nonis inuentus.& ubiq; ipſi mos eſt centroꝝ nomen tribuere in ipſo ſupra terrā exiſtē
tibus centris. 27. HEMiſphærio uniuerſale tēpus.nihil enim hoc tēpus ex his inueni
re poterit ſed uniuerſale ut tarde exercebūt hoꝝ utrūq; ſolis & horoſcopi ad mediū uſ-
q; cælū matutina ac q̄ p dimetientē:quāq; hinc ad occaſum uſq; & q̄ p dimetientē ue-
ſpertina & ſequētia ſequunt̄ enim horoſcopū q̄ ſub terra .occaſus aūt q̄ a meridie. 28.
DE Parentibus.Antecedens locus ex diuiſione cuncta capitula ſuccidētia excidētibus
inuenit̄ iuxta inuentū diuiſionis ordinē nūc de ipſis differere incipit. demōſtratū eſt p̄-
cedēte capitulo qđ de geneſi.at hoc erit de parentib⁹.ipſius igit̄ eſt intentio in hoc ca-
pitulo de parentibus dicere.de qbus quattuor ſunt capitula utrū fortunati ſint an infor
tunati & utrū filii ſuſcipiant ipſoꝝ detrimentū anne.tertio utrū fortunati longi tēpo-
ris an breuis tēporis & poſtremo de mortis qualitate iuxta iam expoſitas doctrinas &
prius inuenienda de parētibus oratio:quo ex his q̄ de ipſis ſunt dicere poſſim⁹.ſunt igi
tur hn̄tes ſtellæ ꝓportionē cū patre ☉ & ♄.cū matre uero ☾ & ♀ nā de fortuna & ip-
ſoꝝ poſſeſſionis adeptione ſatis ☉ & ☾ ſoli p ſe.in aliis aūt capitulis opus eſt aliaꝝ ſtel
laꝝ aſſumptiōe. Opus ē igit̄ doryphorias dignitateſque luminū cōſideraſe.In ☉ qdē
in p̄cedentibus ſtellaꝝ anteceſſiones.at in ☽ in cōſequētib⁹.dignitates habebūt ī totū
aut ſub beneficis aut maleficis & ſub electilib⁹ & ſub adherentib⁹electilibus & ſimul ele
ctilibus ipſe qdem īmixta & extrema figurarum ut pronunciatum eſt ſcripſit.reliquum
autem tuum eſt magis particulares comparationes inſpicere.ipſe etiam inſtigare urge
reque auditorem uolens non ſatis putat ſolam extremorum expoſitionem at etiam q̄-
dam media ex poſuit ut ſi doriphoriæ ſub beneficis fiant luminib⁹ quæque eiuſdē ſint
factionis dicimus bonū maximū eſſe parentibus cū fulxiōes ſimiles luminibus fient ☉

quidem matutinæ.Lunæ autem ueſpertinæ.ſin contra doryphoriam habentes maleſi
ci fuerint & parhæretæ quaſi dicas factionibus aſſiſtentes nec proprie luminibus fulxio
nes facientes.moleſtiſſimum eſt punctum cũ autem dixerimus parhæretas non ꝗ poſ
ſint utriq; benefici aut malefici parhæretæ eſſe uel aliud quicq̃.communiter quidem de
utriſq; docemus propria autem inſpiccre utrũq; ꝗ ſi utriq; ſimul fuerint doryphoriam
habentes mixtarum figurarum eſt neceſſe igitur ut a principio reſumendo iterandoq;
orationem dicamus aut beneficas & electiles & fulxiones proprias fieri uel cõtra & ma
leficas eſſe parhæretas & fulxionem in propriam minimeq; familiarem fieri: aut tales fi
guras mixtas eſſe aliquando quidem unius conſonantiæ ipſis inſpectas. aliquando au
tem duas uel contra binis inſpectis conſonãtiis una quæpiam bona exiſtit.Enim uero
benefici erunt & domeſtice luminibus fulxiones faciẽtes & iuxta factionem familiares
factæ:beneficos quidem neq; iuxta factionem neq; per fulxionem conſonãtiam aliquã
adepti ac de maleficis itidem.nam ſi electiles ſunt & cõſonam naturam habent aut iux
ta alterum ſolum.In habentibus igitur multa bona fœlicitatem par eſt coniectare for
tunamq; aſciticiam ut in contrariis contrarium & illud quoq; contingit alterum lumi
num bene cõponi & obtẽperãs ei facies fœliciter agere dicimus.Ita enim intuebimur
patrum fortunam cognoſcemus aũt & ſi parentũ ſubſtantiã ſuſceperit ſine leſione hoc
pacto capienda eſt ſors fortunæ ſit tibi curam dicere ac quærere an recte doryphoriam
habentes ☉ ſpectarint per conſonã figuram ſortem.Quod ſi non recte doryphoriam
habeant nequidem adeptio erit parentum.ſin aũt contrario aliquo figurentur nequidẽ
ita parentum ſalua ſuſcipient ut dimetientem habendo aut quadrangulam figurã.Rur
ſus eodẽ modo quo dictum.Quod ſi mixtam inuenias figuram ſuſcepit quidem ſed il
leſum uelut cum male doryphoriam habentes male inſpexerint aut bene doryphoriã
habentes in concinne dictum inſpexerint locum.Ex his igitur cognoueris parentum
indeptionem ac ſi manſerint pueri illeſi.hæc autem exigui magis temporis extiterit:
aut longioris temporis. taliter conſidera.ruſus in parte ☉ & ♄ & his figuratas ſtellas.
29. DE LOngitudine temporis parentum.Ne utiq̃ enim doryphoriarum conſidere
mus poteſtates ſed ad ſtellarum figuras nam ſi ♃ uel ♀ ad Solem figurarint ſeſe quacũ
q; figura longum ſit tempus ſin autem ♂ inuehatur uel configuretur iuxta dextrum
□ ☉ uel ♄ breuis temporis patrem efficiet.Conſiderare autem opus eſt an uim ſtel
læ habeant uel non iuxta iam dictos aggreſſus.atque doctrinas ualidæ nãq; exiſtentes
ut orientales proſthetæ augent bona:malaq; cõminuunt.at minuunt cum fuerint ibe
cilliores.dictum ſane prius quo pacto oporteat noſſe inefficaces & ualidas ſtellas. 30.
EODem modo & de matre tollas a Lunæ & Veneris figurationibus.Nam ſi ♃ figure
tur uel ♀ in conſono & non in omni figura longitudinem temporis ſignificant.Cum
autem poteſtatem admiſerint in uniuerſali auferentes occuſu.benefici quidem mode
rationem pro temporis longitudine faciunt at malefici detrimenta ac non tẽporis bre
uitatem modo referunt. ſi uero nequaq̃ ♃ inſpexerit ☾ ſed ♂ præcipue uel ☍ uel □
figuratus.morbos & detrimenta cognoueris & mortis qualitatem huiuſmodi doctri
næ acceſſu. 31. EX ♂ & ♃.Capitur inſpectio ♄ male ad ☉ quadrate aut diametrice
dic uel præter aſpectum detrimentum uenturum eſt patri aut mors repentina. Sin au
tem ♄ rigore febrili aut cauſis erit morbus ipſorum.ſin autem ipſe ♄ male quia ☉ lõ
gi temporis efficit morbos humidaſq; turbationes quæq; ſunt talia.ſin præter ☾ & ♀
eadem inſpiciet dic eiuſmodi matri ut ♂ male ad ☽ figuratus.Hoc autem fit cum ple
na feratur ad ipſum detrimentum præter aſpectum facit & ſuccenſiones.Sin ad ♀ ſubi
tarias facit uomitiones morboſq; febriles ♄ implent ipſa rigores febriles & alia. pulſa
tione uero ſectiones quidem tabidas in occultis faciet locis. 32. NON uſq; quaq; ha
beri oportet.Vniuerſalem conſiderationem dic nuper memoratam:quã aiebat cõgrue
re omni interrogationi ordine quo diximus conſequitur nãque diuiſionem facitq; do
ctrinam. 33. PER naturam naturaliter & cum ſimili affectu uiſus namque ♄ quod
præcedat omnes & magis ſit ſenex ☉ autẽ quod expoſitus ſit oĩbus & extẽſus. 34.
AD Inuicem & erga alios utrum figurantur benefici an malefici. 35. VT Hic inſuper
aſcenderit.Ad ſeinuicem utrum conſonanter an etiam ĩconſonãter uel ĩ eis q̃ ſequun
tur. 36. HOC aũt partibiliter & zodiace ĩſpicitur.Inanem curſum faciẽtia ſint lumina

& longiſſime

& longiſſime a doryphoria diſtantia inanẽ curſum facere nõ aĩt nũc nullã figurari ſtel
laꝝ ſed priuari doryphoria.ꝑſpicue oſtendit dicẽs inde & exptia doryphoriæ exiſtẽtia.
37. VT Cũ ♄ ipſi ☾.♂ ſupra fertur ☉ uel ☾.♄ aũt ☾.medias nũc capit figuras q̃ uitæ
faciunt inæqualitatẽ.ſunt igiť q̃cunq; hñt bonã figurã alterã uero malã unã uel duas
duæ quidẽ bonæ una uero mala ut nũc.maleficos aut male aut parhæretas ut a factiõe
ab ductos declinatos uel occiduos alii quidẽ ob poſitionẽ obtuſam hñt maliciam.alii
uero ob poſitionẽ bonũ minus efficax hñt. 38. IN Honeſto ipſo nõ dixit ſimpliciter
doryphoriã hñt ſed in ipſo honeſto ut cũ nõ honeſte doryphoriã conſequunť ſed cõſi
derandũ an ad ſortẽ fortunæ figurenť. 39. NVLLius aut maleficoꝝ.Ad obtẽperandũ
opus ẽ nullo alio hoc eſt nullo beneficoꝝ nõ ſolis beneficis uel ſolis maleficis. 40. ☽
NON ſolã.Non temere adiecit ſolã.ſed qa dicturus ꝙ in nocturnis qdẽ geneſibꝰ cape
expediat ☾ & ♄ at ☉ & ♀ in diurnis non admodũ offendere ipſe ♄ ♀ ipſam põt ĩ ſi-
mili factione & diurnã aliquo pacto exiſtentẽ. 41. CONtrariis caſibus.hoc eſt ĩ æqua
litatibus cõtrariis paſſionibus in ſubſolanis exiſtentes centris hoc eſt ſupra terrã extre
ma nãq; ſubſolani quadripartii horoſcopus eſt & ſectio hoc mõ in cẽtro exiſtẽs uel ip-
ſam ſup excedens uel quadratũ faciẽs uel differendo uel ꝑfectiones & ſuccẽſiones:me
titur enim mala ꝑ frigidi & calidi cõplexionẽ. 42.IN ab ipſa geneſi incipit iam cõple
tis capitulis dicere uniuerſales ꝓnunciatus cõficeres ꝓpoſitum præparãdo auditorẽ ar
tificioſe & prudenter particularia cõſiderando.Opus igiť inqt eſt & a ꝓprietate aĩaliũ ĩ
quibus ſunt ut q̃ſiti capituli dñantes capere quidpiã.ꝓnũciat ſane ſe de ſingulis ſcriptu
rum ubi de geneſi loqueť.illi nãq; in primis talis cõuenit capitulo doctrina. transferre
uero huc illinc facile. 43. EORum q factionis aliũ enĩ dixit habere cũ patre ꝓportio-
nem & aliũ in diurnis & in matre idẽ modus Si aũt uelis dicere magis particularia ca-
pe ut horoſcopum ſignificantẽ ſtellã & q̃ ſequunť ex proportiõe ſigna uideť.n.queẽad-
modum horoſcopus initium & gubernaculo remoq; alioꝝ eſſe.Poterimus aũt hoc pa
cto loca conſtituentes & de actione & de aliis accidẽtibus actionibus loqui hoc nẽpe ẽ
ab eo dictũ. 44.IPSius ꝑfecto corporis loci.De negotiis ſpeciatĩ dicẽdo necnõ actio
nibus aduenientibus reddit in memoriã etiã q̃ prius dicta ſunt. Dixit.n.auditori relin
quo cõplexionẽ tenues & ĩmixtas figuras exponẽs & uniuerſalia docet nunc ut conue
niat ſtellaꝝ cõplexionẽ inuenire.ſi enim ſtellæ inueniant domicilii dñatum capientes
loci q̃ſiti conſiderãdæ ſunt rõnes quas ad locũ hñt nã ſi beneficæ ſyneretæ hoc eſt cum
aliis factionẽ habentes ſuã fulxionẽ habẽtes cõſonãtia:diſſonãtia benefici ſynhæretæ ĩ
ꝓpriã fulxionem habentes cõſonãtia diſſonãtia benefici parhæretæ ſuã fulxionẽ hñtes
conſonãtia diſſonãtia.malefici ſynhæretæ ſuã fulxionẽ habẽtes cõſonantia diſſonãtia.
malefici parhæretæ ſuã fulxionẽ habentes diſſonãtia.Malefici parhæretæ alienã fulxio
nem habentes diſſonãtia. 45. IN æquales habeãt rõnes maiores habenti rõnes ꝓpriã
præbere oportet alterã uero minores adepto.Si aũt diſcere uelimꝰ etiam tẽpus quo de
bent exercere & ſi ſimul exercebũt uel differentibꝰ tẽporibus cõſiderare conuenit utrũ
ſimul ſint necne.nã ſi ſimul ſint idẽ erit tẽpus actionis. ſubſcribit aũt hoc ipſum natura
quã faciunt ad ☉ & horoſcopũ matutine nãq; exiſtentes celerius efficiũt. Veſpertinæ
uero tardius.Quod ſi in differẽtibus ſint calculis uel etiã eiſdem & in locis differẽtibꝰ
ex eiſdem fulxionibus cognoueris tam tarde q̃ cito efficientẽ ſi nãq; matutini tarde &
poſt prima tẽpora. 46. NIHil putãt diſponi magnũ diſponit pariter geneſim oĩs ſtel-
la ſed nõ uniuerſaliter neq; magnũ qcq̃ ſed cũ domicilii dñam habet rõnẽ nequaq̃ pri
mi domicilii dñatus cãm. 47. DE Fratribus.Cũ de fratribꝰ habuerit orõnẽ q̃ de gene
ſi hoc ẽ de ortu orõnẽ num qđ conſequiť exponi t qđ ipſos cõſequiť oſtendit de fratri
bus oſtẽdit nũc de indicatione locũ a quo conſiderandũ eſt de fratribꝰ rõ qa inquit de
fratribus q̃rens nil aliud q̃ de ſobole q̃rit de matris fratribꝰ dicere.Eſt aũt ſectio nõ ge-
neſis ſed matris & aſcẽſio matris.Capitur nimiꝝ nõ idẽ ut iam didicimꝰ ſed ĩnocturna
quidẽ geneſi ☾ in diurna uero ♀ dodecatemoriũ ex hoc nãq; inueniemus ſectionem
hoc mõ.capiẽdæ ſunt partes horoſcopũ faciẽtis loci ♀ & ☾ inde ĩducere expedit ad cli
ma capeq; adhærẽt ex aſcẽſoria tẽpora eaq; ad rectæ ⊕ inducere paginulã & aſpicere
ubi cadit ĩductũ aſcẽſoriũ tp̃s & ubi nõ deſierit ibi dicere oportet eẽ ſectionẽ.& ex hoc
cõſiderare opus ẽ de fratribus eſſe geneſim.nã ſi benefici locũ ſpectarint dicito multoꝝ

fratrum eſſe geneſim.ſin malefici paucorum fratrum.Sciēdum primo quæri oportere
in hoc capitulo num raritas ſit fratrum necne inde craſſiore modo numerus uidendus
nam examinatim ac ad libellā inueneris quantitatē.tertio in his utrum formoſi ſint
necne uel formoſi fortūati. Quarto aut mares ſunt aut fœminæ.Quinto quales ſunt p̄
cedentes & quales ſequentes utrū mares an fœminæ.Sexto ſi maneant amici uel inimi
ci.igitur totā fraternitatem conſiderabimus ex medio cælo ut dicebamus & hoꝝ aſcē
ſione & ſi multi ſæmini hæc conſiderando dodeca temoria & ſi benefici iſta ſpectātes
numerum uero ex multitudine cognoueris ſpectantium beneficoꝝ ♃ ♀ ☿ & ſignoꝝ
natura.nam ſi fuerint ſignabi corporea ubi ſunt inſpicientes ſtellæ illoꝝ duplicem ra.
tiocinabimur formoſitatē & deformitatem ornate ex præbentibus ſtellis cognoſcem⁹
habitudine.mundane enim bene diſpoſiti formoſitatē ſignificant.male uero deformi.
tatem abſolutionemq; eā.utrum mares an fœminæ ſint didiceris ex ſtellarum ſpecioſa
natura utrum maſculeſcant an fœmineſcant cōpte præbētes fratres ſtellæ . maſculeſcūt
& fœmineſcunt compte tripliciter aut per angulos & centra prout fuerint alii quidem
in maſculinis quadripartiis.Alii aūt in fœmininis & ſi in maſculinis fuerint ſignis iſti
illi uero in fœmininis & iuxta ſuas fulxiones hi maſculi erunt illi uero fœminæ . hæc
nempe in præcedentibus integre didiciſti primos ſignificant qui in ſubſolanis locis.ut
ꝙ in ab horoſcopo ad meridiem uſq; & ☊ locis.poſteriores aūt in libycis magis locis
hoc eſt a meridie ad occaſum uſq; & horū ☋.amici manent quicūq; habent præbētes
ſtellas conſonas dn̄o meridiei ſignificando nobis de fratribus orationē . at ſi non ſolū
præbentes fratres figurentur ad dn̄um meridiei ſed ſortē fortunæ quā curæ ſit intueri
tum non amicos ſolū ipſos dixeris ſed etiam una uitam agere.qđ ſi figuræ ſint exptes
dic fratrum inimicos. 48. FERE & ab his.Nō temere fere aſcripſit ſed indicās ut exa
minatius ex ipſis cognoſcamus geneſes.nunc per alias geneſes nūc alias augurabimur
& hic ut in parentibus fere adiecit. 49. ET Non ultra poteſtatem ac numerū.Nō uti
q; oportet numeri acrius ratiocinio inſiſtere uel qđ multitudo fratrum uel qđ poſitio
multi ſit ſæminii.Satis enim eſt dicere pinguiore mō proximū numerū. 50. QVAN
do & æque matre natis ſolum.bene quærit in patre licet ☉ admiſerint quando quidē
& ipſe de fratribus ſignificat.Semper igitur cū maleficis inuentus totam facit fraternita
tem.Cum beneficis fraternā multitudinem. 51.SIN Autem in centris . Sæpe diximus
centra poteſtatē in ipſis præbere euentis quodq; ualidiores centroꝝ ſectiōes in primis
horoſcopus cum igitur aduerſatio figurationum maleficoꝝ fuerit præcipue horoſcopi
tum ♄ exiſtente primiparæ uel primiſæmines fiunt ♂ alios ipſorum ab ſumūt fratres
♄ quidem quo antiquiorē ob ſuā naturā faciat.at ♂ ut corruptiōis fiat cauſa. 51. DE
Saturno.Hinc ægyptii dicere conſueuerunt quod ſi ♄ horoſcopi Luna medii cæli pri
miparas uel primialtos faciat ſi ſuper inuehatur contra.neceſſe nimirum ſtellas ab ſum
ptionem facientes aut ait ad loca figurari quæ de fratribus ad ad ſpectātes ſtellas cū igi
tur ſpectarint figuratos breuis temporis efficiunt qui mundanæ maſculeſcūt ut aūt ma
ſculi fiant ſuapte natura uel fœminæ & uel ī ſubſolanis uel in libycis dando ſtellas ſup
poſito ut te docuit in oratrone quā de parentibus habuit ut oportet ab ipſis & particu
laria dicere eodem mō & hic uult facere capere enim expedit dantem ✳ ſi una ſit ipſam
ſolam.ſin multæ cuiuſlibet propria quærentia q̄ proportionem habeant illāq; pro ho
roſcopo effictam ex ſingulis locis particularia dicendo. 53. DE Maſculinorum & fœ
mininoꝝ aduiſum deq; fratrum oratione.Rurſus diuiſionem comitatur de naribus &
fœminis oratio.Hoc enim conſequens erat ut completo de geneſi capitulo & poſt ge
neſim reliquum eſt ut ꝙ in ipſa geneſi dicatur ex quo par eſt de maribus & fœminis di
cere.oportet aūt in uniuerſum ad lumina & horoſcopū ſpectare ac ut inuenerit hos di
ſpoſitos uel etiam domicilii dn̄os ipſorum ita prædicito.non enim inuentis ī huiuſmo
di locis definiendum ſed ſi inueniantur congrue ipſe necnon domicilioꝝ dn̄i poſiti tū
audacter definiendū ſin aūt contra oportet potius plures habētes rationes cōſequi enu
merat aūt modos quibus maſculeſcunt & fœmineſcunt ſtellæ ut utendo diſciplina in
uenias contemperamentum & qui imperent quā uim conſequantur eligendo hoc eſt
congruendo iuxta ſæminii affectionem & perinde difficillimum hoc præceptum ī to
tum enim īuenit pinguiore mō idq; eſt qđ ſuperius dixit iuxta id qđ poſſibile ſit. 54.
De Natis

DE NAtis geminis. Ac de geminis natis eſt propoſitum differere ac de geminis natis
propoſitum eſt tractare & hoc de eiſdem capitur locis conſiderare opus eſt lumina ac
domicilii dominos ipſorum ſi enim hi inueniātur inſignis bicorporeis bicorporei erūt
qui eduntur præſertim etiā domiciliorum domini in his inuenti fuerint locis idem au
tem faciunt cum in bicorporeis quidem non fuerint ſignis cum alia ſtella proportionē
nāqꝫ habet numerus ſtellarum naturæ geminorum ac ſi plures inueniantur. idē fit qđ
ſi bicorporea ſint ſigna & ſtellæ non duæ ſolū ſint ſed plures ſimul plus uel quæ pariter
bina. potueris autē diſcere multitudinem a multitudine cuſtodientiū facientem ſtellā
at genus a figuratis ſtellis ipſi ☉ & ☽ & horoſcopo. Iam utiqꝫ didicimus quo pacto cō
ueniat diſcernere fœmininam & maſculam ſtellam ſpeculatione conſiderat fœtus ac
reducit ſingulos ad diuinam aliquam poteſtatē non temere ut quiſpiā cenſuerit faciēs
ſed conferentia quæpiam ad prædicta ſcribit: quoniā neceſſario aut fœminīa quæ edūt
aut maſculina aut utrunqꝫ ſunt ac uel plura maſculina uel fœminīa maſculina quidem
imperiis fœminina uero gratiis & reliqua geminis caſtori polluciqꝫ ac cereri & proſer
pinæ & dionyſio putarunt dari. Quomodo igitur ex his præſcierimus nō enim cōme-
morauit niſi quæpiam conſideratio iam conficiat quod didicimus. opus nimirū eſt cō
ſequi cōiecturā & indicare ex diuerſa ſingulorum ꝓprietate ante geneſim inſpectoꝝ in-
quiunt deoꝝ in imperantium ordinationē & mundum prædicto ingratus euphroſy-
nem & in geminis metum & metus liberationem & in cerere ſumminiſtrationē uario
rum fructuum aliaque præſciſcere potueris ex eis quæ accidant puerperæ cōſequi nam
que conſueuit tenebras inquit horoſcopus & lumina præter namque cōtemperatiōes
horum locoꝝ fieri conſueuerunt gemina aut tria puerperia. 55. MVLtitudinem qui-
dem ab hoc facientia. Vult te reliquū docere quomodo debeat dicere & quotus ſit nu-
merus & utrum maſculina an fœminina. multitudinē quidem a domicilii dominis cū
inuecti fuerint uel ſimul inuicem poſiti uel ipſi per ſe at genus ab īſpectis ſtellis utrū ma
ſculinæ an fœmininæ. iam didicimus quo pacto opus ſit diſcernere maſculinos & fœ-
mininos fœtus. cū autem talis fuerit affectio opus eſt in totū unum ex centris aſſumere
luminibus ut uel horoſcopum uel ſectionem ſiquidē horoſcopum cum luminibus cō-
ſiderans cōpereris bicorporea ſigna in quibꝰ ſunt parata gemina eſſe. Quod ſi horoſco
pum nō inuenias. medium cælum in his tum alicendū quid & de puerperis ꝙ gemina
ſunt puerperia quæ plura aut domicilii domini indicarint. 56. DE MOnſtris. Nō eſt
autem alienum: ut cum de puerpera habita ſit oratio deqꝫ naturaliter effictis at nūc de
non naturalibus docet quo undiqꝫ elaborata ꝓfecta ſit oratio. Conſidera igitur lumina
ut habent utrū ſine figura ſint ad horoſcopum: aut ad ipſum figurantur. ſi enim decli-
narint lumina ſintqꝫ ſine figura horoſcopo & malefici ſint in centris duobus alterutrī
aut ænigma eſt puerperiū aut talis eſt infeliciſſimus. quo pacto diſcernimus a ſe inuicē
talia: cōſidera præfactā coniugationē & domicilii dominos non ſolū in coitu aut ple-
nilunio te querere opus eſt ſed etiā in eductione. Iidem quidem ſunt. contingit aliubi
quidē ipſos cōpoſitos eſſe in coitu ſi cōtigerit & aliubi in partu ac ſi hos inueneris lumi
naqꝫ quæ ſint inconnexa ad factā cōiugationem monſtrū dicito puerperium inde ī his
quære utrū uerū hoīum monſtrū ſit qualia conſueuerunt ex hoībꝰ parturiri an ex rōnis
ex parte ſit qđ genitū eſt & rurſus tenuius & exactius hoꝝ ſingula exquire cū nāqꝫ inue
neris irrationale puerperiū exquire utrū in numeꝝ agreſtiū an cicurū & ſi cicuꝝ utiliū
hominibus quorūcunqꝫ anne at cū ex hoībus quære utrū ænigmaticū ſit quod factum
uel honoratoꝝ ut hermaphroditi uel harpactores. Quo pacto igitur diſcernemus utrū
ex irrationali an ex hoīe editū ſit conſiderare expedit cognoſcendo prædictas figuras
ꝙ monſtrū ſit puerperiū in qualibet ſignis ſint lumina in humanis formis an ferinis &
ad ſigni naturā dic eſſe puerperiū. cæterū ſit ſignū ubi lumina cōſtiterūt. beluoſum &
malefici centra amplexi ſint. dicemus irrationale eſſe ob ſigni formā. Conſiderandum
aūt in his ſi figurant͂ benefici ad lumina necne. ſi enim non figurentur dicemus puerpe
riū immite etiā ſin figurentur eſſe mite pronūtiabimus. ſin autē qualecūqꝫ ē adhuc exa
minatius exquiremus conſiderum beneficū luminaribus figuratū ♀ enim exiſtēte. dic
mite genitū eē felles & canis & taliū editoꝝ uel ♃ & ♀ ſpectabit tale erit ☿ aūt ſpectās
ad uſum humanū tendētiū dicemꝰ ſin aūt nō inuēto hoc puerperiū mōſtrū eſt ſi lumi-

na in humano inueniantur ſigno puerperium ex hoībus eolitum eſſe dicemus. at ſi ue-
limus ut in ratione carentibus dicere proprietatē: cōſideranda proprietas ſignoꝝ ubi
ſunt centra uel in quibus ſunt malefici uel ubi ſunt lumina & ſi nullū beneficum ad hæc
delatum loca inuenerimus ænigmaticū ipſum pronunciato. ſi inuenero ♄ uel ♀ aio
beneficoꝝ monſtrorum genitum eſſe. ſi ☿ inſpexeris edentulos & ſurdos facit & intē-
peſtiue loquentes his tales erunt cauſæ quales ſunt uaticinia præſagiaq;. 57. DE MOn
ſtris non alienū. Superiori hoc ſubiecit capitulū quo per omnia unio & cōmunicatio
cedat. nam de monſtris puerperii eſt oratio. neceſſario namq; puerperia aut naturalia
aut contra naturam cōparari ut plurimū: inuenitur enim idem inquit in humilibus ge
neſibus eiuſmodi: unde nolis admodū confidere huic ſoli ſtatim conſiderando: quan-
doquidem qđ dictum eſt cōmune eſt humilium & monſtroſarum geneſium conſequē
ter docet qualibus potius cōfidendū & credendū præceptis præſagium. 58. DOMIci
lio dominantem. Iterū domicilii dn̄m te uult capere in coitu dn̄antem ſed iuxta euer-
ſionem ſignificat ꝑ quæ inquit & euerſionis lumina & ☽ & horoſcopi cum dixerit iam
domicilii dominos luminum rurſus ☽ memorauit indicans ut magis neceſſaria ē aliis
eius cōſideratio ipſa ſiquidē prohibet corporis domina. 59. SI IGItur hoꝝ dn̄a erit.
Cum dixerit quo pacto dinoſcere oporteat an mōſtrum ſit puerperiū necne nūc aliud
ſcribit elegātiſſimum quo pacto poſſimus dicere an ex feris ſit partus aliiſue aīalibus
an ex hoībus. 100. CVM hæc ita habeant. Hoc eſt nō inſpectis cōſiderātib⁹ cōiunctio-
nis loca maleficos & centrū faciētes ſigni unde ad lumina beluoſi exiſtētis putare opor
tet beluoſum eſſe partū. at ex bn̄ficiis cognoſcemus mite ſit an īmite id ita aliis habēti-
bus nēpe domicilii dn̄atū habentib⁹ cōuerſis exiſtentib⁹ & maleficis centrū habētibus
nō ꝓnunciauit ut in eis. quæ anteceſſerunt ꝙ omnino erit ex hoībus aut ꝑter hoīes nā
qualitatis inquit inuenies ꝓprietatē cōſiderando ſignoꝝ formationes: ſed cū malefici
figurati fuerint ad lumina centraq;: tū cōſidēter ꝓnuntiemus ex hominibus eſſe partū.
101. DE NON altis & editis. Cū de mōſtris habuerit orationē docueritq; quid te noſ
ſe oporteat an ſit naturalis partus an cōtra naturā nūc cōſequenter querit utrū nutrien-
dus accedat partus necne id namq; reliquū erat. querens prius differentiā eius qui ē de
tēpore uitæ & de eis qui nō alent inquitq; tēpus eē annū q cunctas in ſe horas cōtineat
& pfectū ſibi aſſumat qcunq; igit de tempore uitæ differit nō de menſibus nō de dieb⁹
ſed de annis. 102. Q VIA igit opus eſt pfectū eſſe uaticiniū. Non ſolū ſcire quotannis
uiuat ſed etiā mēſes ſolos & dies uel horas q de fratrib⁹ ſermo cōtra inducit ex quo di-
ſcemus utrū dies uel mēſes uel horas uiuat & pinde qualitate quidē cōmunicat. de ui-
ta nāq; ac morte differit at de quātitate omittūt loquit aūt nobis pri⁹ de eis q̄ circa par
tus uerſant abſolutos & de uiuētib⁹ mēſes aliquot uel dies & de expoſitis & ſi pariter
aſſumant uel in ſeruitutē elabant an filioꝝ ꝓcreationē. cū enim non nutritile radio be
nefici mitigatū fuerit tū ad expoſitā decidet figurā & cōſequens erat de nō nutritilibus
differenti utpote hoc quoq; nō omitteret. rurſus diſciplina uniuerſali utēdo ex lumi-
naribus cōſiderat lumina & maleficos nā ſi maleficos inuenias cū luminibus exiſtētes
aut dimetientes ꝑ partes & nō ſignifere & domicilii dn̄os ipſoꝝ nō ſimul exiſtētes uel
figuratos maleficis nō nutritile dicito & illico abolitū iri puerperiū. Idē āt hoc erit & ſi
lumina nō dicto fuerint mō diſpoſita: ſed alio. Quod ſi nō æque partibiliter figuret ma
lefici nō erit uerū dictū dimetiēs ſed cū inueneris aliquā diſtātiā īter axē luminū & ma
laꝝ ſtellaꝝ tum erit cōſiderandū an due ſint ſpectātes ſtellæ. tum nāq; id ꝓpemodum
erit attēuat nāq; & obliterat a diſtātia partiū auxiliū at malefici additamentū nō dubiū
quin ſi diſtent inuehant aut ꝑ ☍ uel ꝑ p̄ſentiā ambo ꝑ dimetientē alter. & alter ꝑ p̄ſen
tiam uel ambob⁹ luminarib⁹ uel uni ſolū nullo bn̄fico figurato erit manifeſtū qđ dixi-
mus ꝙ ſi figuret aliud quidpiā erit. Sed qa cōtingit mortua uel ſemiuiua edere planeq;
eiicere hoc pacto id licebit intelligere ☉ & ☾ ne inſpiciāt malefici: nam tum ex centro
magis offendentē habebūt actionē ut iā didicim⁹. hæc nimiꝝ ita dinoſcant a malefi-
cis & luminarib⁹. etiā beneficoꝝ lumia nō ſuccedere ſi curæ ſit hæc quoq; lumina cōne
ctere. id hoc mō diſcernem⁹ cū lumina uel ipſoꝝ alteꝝ defluxerit. cum poreutici & cū
aphæretici fuerint ſunt aūt poreutici cū ꝓgrediunt. aphæretici autē cum repedāt retro
q; gradiunt benefici inquā cum indictis partibus q̄tenus malefico alligant. quot enim

fuerint partes inter luminare & maleficum totidem oportet dicere menſes uel dies uel
horas uiuere puerperiū.id ſane diſcernere potuerit ex poteſtate uel ībecillitate ſtellarū
inſpectarū nam ſi fuerint proſthetici & orientales ualidiorē habebunt poteſtatē qui ue-
ro occidentales.aphæretæ imbecilles imbecilliū aūt dies & horas præſagiemus.ualido
rum aūt menſes ſin contra cōtingerint bn̄ficum defluatq; a malefica extheta dicit. In-
de querendū eſt ſi in ſeruitutē reuoluatur an ſobolem ꝓcreandā. conſiderandū an quiſ
quam maleficoꝝ feratur ad beneficū radium īmittendo luminibus an lumini.nam ſi ſu
pereuadetur a malefico in ſeruitutē reuoluetur.ſin beneficus ſupereuadet ad libertatē
eſt aūt cū recognoſcentes patres reſumpſerint.id erit cū beneficus lunæ cōnectetur aut
centro qd' horoſcopū facit aſſumpſerit ſpectantē maleficum uel alterutrū ipſoꝝ habue-
rit poteſtatē & conſtitutū ſit ſub fulgore luminaris planeq; cōbuſtum eodem modo &
in plurimis genituris conſiderandum namq; cū inuenerimus unū aliquē dictoꝝ ſimul
inſpicere ⚹ ⚹ ſub radiis tum dicimus īperfectū fore & carnulentū quiddā neq; omnī
no perfectū editū iri ſi a malefico ſupereuadetur manens cōbuſtus tum erit nutrimenti
expers & temporis ꝙ non inquā uictuꝝ puerperium. 103. MOdus habetur de tēpori-
bus. diximus nimirū de uita & morte. conſiderandū præmonet tēpus proprie tale an-
nus aſſumitur poteſtate.nam perfectū eſt cōpræhenſoriū exiſtens quattuor.īperfectum
aūt ex una uel duabus & paucioribus perfectū horis. 104. HInc.Hac inquit de cauſa ꝙ
unus quidē circa menſem fit alter uero circa annos unus quidē ſimpliciorem habet cō
ſiderationē alter uero multifidā & magis uariā in eis quæ maleficoꝝ. duo igr̄ ex omnī
modo oportet querere ſi centrū tene nt ⚹ ⚹ cum luminaribus maleficæ & ſi nulla be
nefica ipſas reſpiciat pararætes aūt utraq; alterius inuenitur. 105. SI COhibeant loca-
liter.Hoc ē adſint tū ☉ & ♂ mortua uel ſemiuiua pariūtur cū ut dictū eſt ☉ qdē ♄ di
menſus fuerit ☽ aut ♂.ſi igr̄ ualidi inueniant mortua aut ꝓſthetæ aut oriētales iuēti.
ſin imbecilli ſemiuiua.ībecilli autem facti dictis contraria faciūt ut aphæretæ occidui.
106. DETEmpore uitæ.Q m̄ circa uitā & mortē de nō nutritilibus & de tpe uitæ ſer-
mo ſurrexit iure tum unā ambobus & eandē dixit & ꝑceſſit quidē de nō nutritilibꝰ ſe
quitur aūt de temporibus uitæ cū de non nutritilibus Ptolemæus dixerit par eſt ut de
uitæ tempore loquatur incipienſq; cauſam perfert ob quam poſt geneſim ante omnia
collocauit hoc capitulū ridiculū inquit Ptolemæus eſt qd' ſcripſere quidā de nuptiis
aut reliquis apoteleſmatis.cum necdū tēpus uitæ oſtendiſſet præuenit namq; mors ip
ſa apoteleſmata.expedit igitur prius de tempore uitæ dirigere capitulū. quo autē hoc
habeamus capienda prius hæc tria apheticos in quibus eſſe debet ſtella quā oporteat
emeritā eſſe inde aphetas hoc eſt emiſſas & tertio anæretas.ſunt autē anæretici loci &
ſtellæ. 107. HOC qd' faciunt aphetici loci poſitionis ſunt quinq;.Q uoniā igitur ante
cedunt alios aphetici loci age doceamus qui ſunt & quot aphetici loci.ſunt nempe om
nes quinq; horoſcopus:mediū cœlum aſcenſio medii cœli qui eſt locus undecimus &
nonus & occaſus:hos namq; inuenies locos inſupra terrā hemiſphærio non iniuria ſu
pra terrā ſolum hemiſphæriū aſſumpſit.id namq; habet cū uita ꝓportionē ī aperto exi-
ſtens mundo ſed quia pars una eſt quæ facit horoſcopū & una mediū cælū & altera ſub
lata & occidua opus eſt horoſcopū & reliqua centra locoſq; latius inſpicere quid pars
faciat & quā dicamus centrū obtinere habet quaſdā ante productas & alias ſublatas igī
tur ex productis partibus quæcūq; fuerint cape quinq; partes reliquas uero ad cōplen-
das triginta partes relictas ex aſcenſionibus . neq; enim opinionē ſequitur ægiptiā ut
opus ſit quindecim partes capere & perductas & ſublatas nō ipſos ſequitur id aſſerens.
ex his nāq; ſit conſequens capere inſupra terrā hemiſphærio partes triginta infelicis ex
cedēdo ut habeas ſequentes fœlicitatis & ꝓxime triginta medii cœli & poſt illas.9.ip
ſius & cōſequentes.8.loci deinde occaſus & perinde iuxta hāc doctrinā ſæpe fœlicis lo
ci partes ad infœlicē cadere cōtingit ſignifere aut partibiliter nō ſimpliciter neq; abſo
lute neq; enim ut aliis unū aphetē ſuſcipit neq; indefinite partientes eſt.dicit ſane partī
cularē horoſcopū dextræ ac nō ſiniſtræ.nec enim inueniuntur inſupra terrā hemiſphæ
rio. 108. INDE eoꝝ qui ad orientē.Hoc cōtra Dorotheum eſt ille ſiquidē præponit
horoſcopū hic uero cœlū mediū uidetur nāq; cœlū mediū cum capite habere propor-
tionē at ꝙ caput cætera ꝑcellit corporis mēbra. 109. NEq; qd' in cōnexū . Cū dixerit

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

loca oīa aphetica nunc cāſ dicit per quas ſub terra hemiſphæriū relinquat parteſq;.15.
ſublatas horoſcopo ſuſcipiat cur p̄ſtituendo huic ſupra terrā neq; octauū ſuſcipiat do-
decatemoriū qđ in cōnexū eſſe dixit neq; dodecatemoriū qđ orit̃ ante horoſcopū &
trāſumit a terræ exhalatione perturbatq; ꝓpriā puritatē. 110. AD Qđ & coloribus. In
ſpicimus nāq; in ſolaribus artibꝰ nebuloſiorē aerē ut nequeat pure ut plurimū oculoꝝ
acies in ipſos intēdi. 111. POſt uero ipſas. Ruſus aphetas p̄iudicādas cenſet dicendo
aphetica loca & hoꝝ inuētionis doctrinā. nūc etiā inqt aphetas enumeroſq; ipſos i uni
uerſum & inordinate. ſiue ita diſcernit & ordinē exponit. ſunt. n. inqt ☉ & ☽ aphetæ.
horoſcopus ſors fortūæ & taliū domicilii dñi. tum aūt ex his iudicabit̃ aphetes cū i lo
co aphetico fuerit. Qđ ſi ita nō hēt non aſſumet̃. qs aūt ipſoꝝ ordo primū expedit cō
ſiderare utrum geneſis diurna an nocturna in diurnis qdem geneſibus ſolē ut dñm fa
ctionis conſiderabimus an in loco ſit aphetico ꝙ ſi nō inueniat̃ in ullo dictoꝝ locoꝝ
ad lunam procedimus & eodem modo exquiremus in loco ne ſit aphetico. ſi autē ipſi
non affuerit ad domicilii dñatum ☉ & ☽ & horoſcopi at domicilii dominus nō om
nes ex neceſſario trium erit. ſed trium optimus hic eſt qui ad plures quam duos uel ſal
tem unū tris habebit rationes ex quinq; dictis. Quod ſi neq; ☉ neq; ☽ neq; domicilii
dominum inueniamus in aphetico loco tū poſtremo ad horoſcopum cōtendimus. at
in nocturnis geneſibus incipimus quidem a ☽ non inueniendo aūt ipſam in aphetico
loco ad ☉ pergemus ꝙ ſi nequidem ipſum inuenerimus ad domicilii dominos ☽ &
ſortis fortunæ ac plenilunii. uidetur autem diurna quidem ☉ ☽ nocturnū pleniluniū.
Quod ſi nequidē domicilii dominos luminum inueniamus in apheticis locis conſide
rabimus utrum coitiua ſit poſitio an pleniluniaca & in pleniluniacis quidem ſortem
fortunæ capiemus in coitiuis autē horoſcopum. uidetur enim. ☉ ☽ tanq̄ factionē trāſ
mutare & nocturnam exiſtentē in diurnā tranſducere. nam horoſcopus diurnus eſt at
ſors fortunæ rurſus ipſa ut mox demonſtrabitur horoſcopus eſt diurnus. Sciendū aūt
ꝙ non quemadmodū alii ſortem fortunæ capit Ptolemæus ſed omnino a ☉ in ☽ nu
merat & æque ab horoſcopo enim inquit nouerunt quæ ſub ſorte fortunæ ſcripta ſunt
dicit aūt Ptolemæus nec hepſo & petoſiri. 112. DE SORte fortunæ. Hi namq; primi
de aſtrologia præſagia cōplexi ſunt. quinā igitur hi? Cum fortunæ ſortem capias di
es quidem a ☉ ad ☽ annumeres & per æque ab horoſcopo & in conſequentia ſignoꝝ
abſolue. noctu uero cōtra cōtra porro ē cum a ☽ in ☉ feceris & neutiq̄ in cōſequētia
ſed in præcedentia abſoluas. rurſus namq; eadem inuenitur quæ prius inuenta nume
rata a ☽ in ☉ at quæ fiant non amplius contra in omnibus cuſtodierunt ſed in enume
ratione quæ fuit ab ☽ in ☉ neutiq̄ ordinem ſignorum in contrarium eſt præcedentia
fecerunt. Quod aūt ſors fortunæ horoſcopus quidem ſit nocturnus & luminaris mani
feſtum eſt ex eis quæ ait Ptolemæus. eandem namq; rationē partium habebit ad ſortē
fortunæ ☽ eandemq; figurationē quam habet ſol ad horoſcopum. manifeſtum īſuper
magis erit etiam ex his ſi eadem diſciplina utemur per canonē qua etiam in horoſco-
po. inuenietur enim rurſus ut horoſcopus ſors fortunæ inducentes nanq; partem lunæ
in diurnis geneſibus in nocturnis aūt per ♋. capiendoq; aſcenſoria tempora & horas
multiplicamus & factū numerum componentes cum aſcenſionibus queremus in ipſo
rum climate ubi cadat numerus & ibi eſſe dicimus lunarem horoſcopum itidem inue-
nietur ab ☉ ad ☽ dimenſo ut quam habet rationem & figurationem ☉ ad orientalē
horizontē eundē habet & ☽ ad ſortē fortunæ. eodē modo ſors. fortunæ capta eandē
habebit figurationē ad ☽ ut horoſcopus ad ☉ & contra: quam figurationē ☉ ad ho-
roſcopum eodē modo habebit & ☽ ad ſortē fortunæ. ſimiliter & ratione uterq; ad alte
rum habebit. hoc eſt quot partes abfuit ☉ ab horoſcopo. totidem luna quoq; a ſorte
fortunæ. 113. IVXta conſcriptum. Hoc eſt iuxta id qđ a principio conſcriptū ſit ſunt q
dicant nec hepſo tangere qui primus hæc præcepta & indagauit & cōſcripſit. 114. PRI
mum ſolem. Nam domicilii dominus rationē habere debet non ad parhæretas ſed ad
factioſos factioſi aūt diei ☉ & ob ip̄m coitus. opus enim eſt ipſi omnino apponi ☉ in
de horoſcopum. hoc namq; principium ſupra terrā hemiſphærii. opus autem eſt domi
cilii dominum non cum omnibus eſſe ductis ſed aliquibus uel uno nam ſi omnium in
ueniantur bene habuerit ſin ſecus nequidē ita abiiciendis. oportet aūt omnino ipſum

tris habere ratiões domicilii dominam ſtellam ex quinq; dictis nã duo obtinens unũ-
ue non eſt domicilii domina. 115.SI Non poſtremum.Poſtremum ipſum capit quia
idem inuenitur aphetes & apheticus locus. 116. HORoſcopum & ſortem fortunæ: ut
in diurnis geneſibus horoſcopus admittitur ita & in nocturnis ſors fortunæ & ipſe no
cturnus horoſcopus. 117. SIN utrũq; luminare. Memorauit ſimpliciora iam de cõpo
ſitis loquitur unumquẽq; apheten dicendo ait nũc duos ſimul & tris inueniri aphetas.
Cum enim inquit inueneris bina lumina in aphæticis locis conſidera quis magis ipſo
rum euenerit in dominantiori loco & illum præpone. Quod ſi inuenias domicilii do
minum tum illũ cape. Cum etiã in dominantiori fuerit loco q̃ lumina. quærere par eſt
de ſorte fortunæ in nocturnis geneſibus. Nam quia ipſum ultimũ aſſumpſit. non ſemp
aũt ita in ſupra terram inuenitur hemiſphærio. Cum non inueniatur quid faciendũ oc
curremus neceſſarium eſſe geneſim aut cõiunctiuam eſſe aut pleniluniacã ſi igitur coiti
ua ſit non ſortem fortunæ ſed horoſcopum capiemus ſin lunaris omnino in ſupra ter-
ram hemiſphærio ſors fortunæ inuenit̃ nec ulla nobis occurret ambiguitas. 118. CVM
hæc ita habeant. Dixit apheticos locos & aphetas. nunc uult memorare quomodo ca-
pere oporteat factas ex ipſis apheſes quibus peremptiones fiunt. Quoniam igitur quin
q; locos accepit ĩ ſupra terram hemiſphærio apheticos diſtribuit ſuper terrã hemiſphæ
rium primam in duo ĩ ſubſolanum & libycũ hoc eſt a medio cælo ad horoſcopum &
a nono loco ad occiduum & quicũq; igitur inueniuntur aphetæ in ſubſolana parte ad
horoſcopum capiũtur & apheſes ad illum ſuſcipimus ut in. 9. in occaſum opus eſtq; tẽ-
pus capere occaſus ipſorum & totidem dicere annos eſſe. quo pacto autem capiamus
occaſus tempora dicere neceſſe eſt. Nã Ptolemæus obticuit. tarditates aſcenſionum ſi-
gnorum celeres deſcenſiones fiunt & contra. tardæ aſcenſiones exignæ deſcẽſiones igi
tur quæ per dimetientem æqualibus ſcandunt temporibus quibus deſcendũt & rurſus
aſcendentia æqualibus ſublatorum deſcẽdunt capere igitur opus eſt ſublatas ad ☍ &
quotquot hæ inuenta fuerint tot dic deſcenſiones ut ♍ exiſtẽte ſtella ſi uelimus deſcẽ-
ſiones inuenire capiemus ♋ aſcenſionem. age exemplo conſtituamus propoſitum. Sit
igitur horoſcopus ♉ partium. 19. ☉ in ♃ parte prima ☾ ♍ parte. 27. ♄ in ♉ ♄ in ♋
parte. 28. ♂ in ♈ parte. 22. ♀ in ♊
parte. 6. ☿ ĩ ♐ parte. 19. Quia igi
tur ☉ diurna exiſtẽte geneſi aphe
ſim facit in. 9. loco capio per di-
metiẽtem quæ eſt ♋ partem pri-
mam & in duco in tertio climate
in hoc namque comparatum eſt
capioque adhærentia aſcenſoria
tempora inuenioq; ipſa exiſtentia
76. & horoſcopi inuenio. 36. auſe-
roq; minorem a maiore & ſuper
ſunt. 40. ac totidem aio tempora
occaſus poſteaq̃ autem hæc inue-
ni tempora opus eſt cõparare par-
tes inter occaſum & aphetũ ſi eni
inueniãtur prope plus uel minus
proportionem habẽtes examina-
tim ſunt inuentæ ſi minus conue-
niant ſubeſt error ut etiam nunc

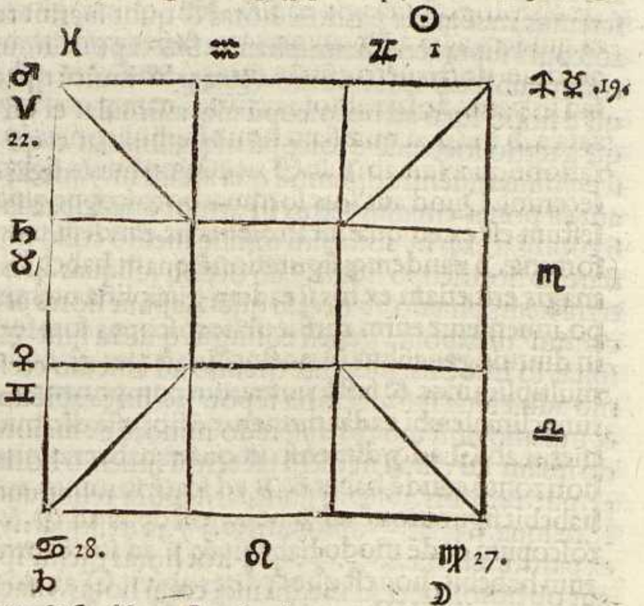

eſt inuenire conſonum numerum cape ipſius ♄ poſt apheti partem deinde ♐ partem ĩ
30. & ♏ ubi eſt occaſus partem. 19. collectæ autem partes. 40. inueniuntur ut erat deſcẽ-
ſionum auferunt autem uel addunt obuiantes ſtellæ beneficæ quidem obuiãtes addũt
at maleficæ ſubtrahũt. quædam autem ſunt quæ in propoſita geneſi occurrentes ♃ pri-
us per ⚹ occurrit inde ♄ per △ & ♀ cum uero aphetes inueniatur in. 9. loco tum ho-
rimæa dicitur quod iuxta horarum conſtitutionem capiatur. opus autem eſt ita facere
ſi in ſupra terram hemiſphærio ſtella inueniatur ipſius partem proferemus ad rectam

ſphæram ſin autem ſub terra ad ♈ capiemuſq; adhærentes ei & medio cælo aſcenſoria
tempora & minorem a maiore auferemus & relictum partimur per horiæa tempora
at tempora horiæa ita proferemus. i 18. QVO pacto opus ſit inuenire horiæa tempo-
ra.inducendo inclima ſubiectum per ♈ partem ipſarum ✱✱ cuiuſmodi inuenerim⁹
horas totidem dicemus abeſſe a medio cælo ſtellam igitur econuerſo dicemus ꝙ ſub
terra centrum.Quoniā igitur ipſum centrum ſubterraneū ſex horas diſtans fuit ab ho-
roſcopo:a mouentes ab ſex quæ ſunt a partitione reliquas eſſe dicimus diſtantiā horo
ſcopi.ſed quia cōtingit horiæa tēpora non eſſe æqualia horis ſed uel plura uel minora
opus eſt qđ ſupereſt uel deeſt partiri per duodecim & quot fiant tot horas addere uel
auefere cuiuſlibet horæ.Quod ſi inueniatᷣ ſtella in occaſu oēs apponis numos ſin diſtet
a centris iam dicta utitor doctrina cū eo ꝙ mars & ♀ in ♏.his ita habentibus conſide
rare opus eſt unde cognoſcamus quantū auferat aut addat occurrēs ſtella ſcireq; opus
eſt ut opus ſit ſupra terram exiſtentem ſtellā ipſam capere minime operoſe at ſub terra
diſponi in ♈ proinde rurſus ipſam in ſupra terrā inueniri hemiſphærio.inde opus eſt i
ferre medium cælū in eo qđ in terra inueniantur hemiſphærio adhærentia aſcenſoria
tempora facitq; id exceſſum auferēdo minorem a maiore & exceſſum hoꝝ hoc modo
effectum partiendo per horiæa ſtellæ tempora.cōperies autem horiæa tēpora partem
per ♈ ſtellæ in clima inducendo. & ſi ita inuēte fuerint pures.12.horis atq; ita iuxta ꝓ-
portionē ipſaꝝ auferendū uſus aūt horiæoꝝ tēpoꝝ ſunt diſtātiæ horaꝝ horoſcopi.Si
igitᷣ inueniatᷣ ſtella in horoſcopo apponimus cuncta horiæa tēpora.Sin abſit ab horo-
ſcopo quot ab fuerint ab horoſcopo horæ tot auferemus horiæoꝝ tēpoꝝ.Vnde etiā ſi
inueniantᷣ horiæa tēpora plus.12.horis aut pauciora partimur ipſa p.12.& ut ita ex ipſis
auferamus quas inuenim⁹.ꝓprie tibi utriuſq; hoꝝ efficaciā explicabim⁹.cū uoluerim⁹
diſcere quot diſtent horis horiæa ſtellæ tēpora in eū quē ex exceſſu partiētes inuenim⁹
horaꝝ aliquē habebimus numeꝝ.Inde cōſiderabimus utꝝ in p̄cedentib⁹ eſt medii cæ
li ſtella an incōſequentib⁹.ac ſi in cōſequētibus partib⁹ inueniatᷣ pmittemus inuētis ho
ris ab horoſcopo ad cœlū mediū q̄ ſūt ſex . ſiqdē ſol oris.12.ſupra terrā mot⁹ hemiſphæ
riū cōficit utrūq; ſupra terrā quadripartiū ſex oīb⁹ mouetᷣ horis.Sin aūt ī p̄cedentib⁹ au
feremus inuētas ex partitōe horas & quot fuerint relicte totidē dicemus eē diſtātiæ ho
roſcopi ī ſupra terrā hemiſphærio.Sin cape uelimus diſtātiā in ſub terra hemiſphærio
trāſmutabimus ipſa hoc mō.Quæ p ♈ inuicē quadripartia eādē uim hn̄t diſtantiæ ut
qđ a nono loco ad horoſcopū uſq; aſſimulatᷣ ei qđ eſt a tertio loco ad occaſum uſq; &
qđ a tertio loco ad horoſcopū uſq; aſſimulatᷣ ei qđ ab nono ad occaſum uſq;.Proinde
ſi uelimus inuenire diſtantiā qua abfuit in.9.medii cœli eadē ꝓportiōe faciem⁹. exēpli
aūt cā ponatᷣ circulus ſectus in q̄ttuor quadripartia ſitq; ſtella q̄piā in.9.loco īueniatᷣ āt
ſi cōtingat ex p hypotheſim diſtāte medio cœlo horas.2.in.9.ſumēdi loco.dixerim⁹ di
ſtare ab horoſcopo horas.8.ab occaſu reliquas.4.exaltera parte agētes dicem⁹ ꝙ ī ſupra
terrā hemiſphærio ab occaſu qdē.4.abfuit horas at ab horoſcopo.8.hæc cū ita habeāt
cernim⁹ ut expoſita geneſi cōtingūt q̄ dicta ſunt. ♃ prius ī loco facit ī ſupra terrā hemi
ſphærio hoc ē in.9.loco:& q̄rendo ad ī medio cœlo recte ſphæræ.4.q̄ pars eſt ♒ inue
nio adhærētia ipſi aſcēſoria tēpora.36.hæc capiēdo q̄ro etiā ☉ ipſius ♍.1.partē iducēs
& inuenio unū mō tp̄s auferēdo minorē ex maiore habeo relicta.35.inde iteꝝ inducē-
do ipſam ad clima ut dictū eſt tertiū inuenio horiæa tēpora.12.30.partior p.12.30.ip̄m
35.p.12.24.& bis.30.60.q̄ fiunt.125.tēpora relinquuntᷣ tēpora.10.$\frac{1}{2}$ ipſoꝝ.12.&.30.6.&.
15.reliqua.3.45.at.$\frac{1}{4}$.ipſoꝝ.12.30.3 7.30.reliqua.2.37.30.q̄ fiunt ip̄oꝝ.12.30.20.fiunt igitᷣ
ex partitiōe horæ.2.$\frac{1}{2}$.$\frac{1}{4}$.$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$.tot horas dicim⁹ ip̄am ſtellā diſtare a meridiæ.addētes
aut ob horoſcopo ad mediū uſq; cœlū horas.6.facim⁹.8.$\frac{1}{2}$.$\frac{1}{4}$.$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$.& totidē dicim⁹
ip̄am abeſſe ī ſupra terrā hemiſphærio ab horoſcopo.ſed qa in ſub terra eſt diſcem⁹ & e
cōuerſo dicem⁹ ꝙ ī ſupra terrā hemiſphærio ab occaſu diſtat horas.3 $\frac{1}{3}$.igitᷣ reliquas.
12.horas ſupra terrā hemiſphærii dicemus abeē horoſcopū hoc eſt.8.$\frac{1}{2}$.$\frac{1}{4}$.$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$.igitᷣ
totidē auferem⁹ horiæa tēpora.ſed qa plura ſunt.12.horiæis tēporib⁹.30.ſcrupula debe
mus.30.ſcrupula ptiri in.12.inueniuntᷣ aūt partes.2.31.ſi igitᷣ hora hēt ptē.1.dic dimidiū
at ſcrupulū.ptes.6.20.colligūtᷣ āt ſcrupula.80.hoc ē accōmodat ip̄is.3.5.horis dic.7.ad
hæcq; ēt.5.qđ ē.12.fiūt.19.ut dictū ē ꝓpe.30.q̄ faciūt dimidiū ānū.ait auferri horiæa tp̄a

3.& ſex

.&fer.☿.totidē igiť dico additos eē ānos itidē igiť & ī ♄ & ī ♀ & aliis occurrētibus ſtellis eadē utemur duos modos amplectendo ptes aſcenſiones.36.capricorno aſcenſio .i.exceſſus.35.at horiæa tpa.12.30. aliter.n. phetes ī ſequēti pte medii cœli mouebiť & aliter in pcedēti. didiciſti aūt iam ab eo qď in conſequentib⁹ p iactū radioꝝ.uocat enī in cōſequētia apheſim radioꝝ iactū qn̄ per figurā etiā ſtellæ radiū inferūt aphetæ. horæā uero in pcedentia. qm̄ ex horarū diſtātia ad occaſum ſumptaꝝ inueniť additio & ablatio annoꝝ cū fuerint in declinationib⁹ q̄ ſaltē inclinate ſolū inueniatur hoc eſt in quo loco.nam ſi in occidente neutiq̄ ad præcedentia capiať ſed ad conſequentia. 119. QVAE occidui horizontis.Opus eſt igitur capere diſtantiā apheti & occiduæ partis ut iā didicimus per occidentiū ſignoꝝ aſcenſiones. capere enim opus ē p dimetientē partes ✳ & ad clima inducere & capere ipſius aſcēſoria tēpora & occaſum eodē mō inducētes inuenire rurſus aſcēſoria tēpora minorēq; a maiore auferēdo & reliquū eſſe dicēdo & diſtātiā apheti & occidētis qď nō inferanť.uideť nāq; aphetes in ipſos ueni re uniuerſitatis motu delatus unde nō perimit & iterū auferť q̄titate.bn̄fici namq; non auferunt at malefici auferunt quomodo aūt & quantū didicimus. 120. VTRis ipſoꝝ figurenť præponēdo. Qui ſuperficie tenus ꝓpoſitum attigerūt dicere cōſueuerūt ipſū omnino ꝓpoſuiſſe mercuriū ſiue maleficis ſiue bn̄ficis cōfigureť at hoc nō ita habet ſed ait cuicūq; ſtellæ cōfigureť illi addiicit & eiuſdē cū illa efficitur poteſtatis qualia fuerit horiæa tempora ipſe profecto ꝑplexe & obſcure locutus eſt ut ab horiæis temporibus adhærentibus cuiuſlibet parti opus ſit ablationē & additionē facere. at nos perſpicue ī eis quæ anteceſſerūt doctrinā expoſuimus die quidē exiſtente diurnas ait inſupra terrā exiſtētes hemiſphærio.nocturnas uero in ſub terra qď & in oriente cū inquit inueneris horoſcopa tēpora ſtellæ.cōſidera ſtellā ubi eſt in horoſcopo an ne & ſi inuenias eā ī horoſcopo quo ſigno cūcta horiæa tēpora ꝑpone aut aufer ut ſi cōtigeret natura ſuccurētis ſtellæ ꝙ ſi nō inueniať in horoſcopo ſed eius abſentia iuxta ꝓportionem abſentiæ fac ablationē uel additionē quod in occaſu obuiarit. illic namq; inueniendo ſtellæ additio uel ablatio ad nihilum uenit.Quid autem eſt cum inueniatur ſtella in occaſu neque addit neque aufert. inueniuntur quippe horiæa tempora abſumentia ad horas quibus occidens ſtella abſuit ab horoſcopo. 121. DE RAdiorum iactu conſequentiū cum expleuerit ablationem in præcedentia quam horiæam quoq; uocauit nunc ad in conſequentia tranſiuit quæ etiā radiorum iactus appellatur obuiantiū ſtellarū radios aphetæ inferentiū p ✳ & △ & □ & ☍ nec ſolum occurentes ſtellæ ſed etiam aphetes cum ſe mouens quadratū faciat aut ſexangulā figurā aut triquetrā.ceterū non ſemper ✳ capiemus ſed cum ✳ multi aſcenſoria fuerit tuo namque uidetur ob multiplicem aſcenſionem æmulari □ potaſtatem.ſed △ cum paucæ ſint aſcenſionis:nam hæc quoque correpta □ admittit poteſtatem niſi unum inueniatur ſignoꝝ multiplicis aſcenſionis.alterū aūt paucæ tū enim opus ē aut lat⁹ totū capere aut a canone paucā aſcēſionem aut multiplicē aſcēſionē inuenire.capiať aūt hoc mō.inducere opus eſt in clima unius ſigni partē & capere ei adhærentes aſcenſoria tēpora inde etiā alterius & auferre minorē a maiore & quæ relinquanť cōparare ī partib⁹ lateris utrū pauciora ſint an plura.in ſola uero lūa.glutinatio ☉ peremptoria eſt nō enim ut in pcedentia concurentes auferunt aut apponūt ita & hic.illic enim aphæretes in illos ferebať. at hic aphetæ inferuntur nō autē ſimpliciter anuntianda ꝑemptio ſed cōſiderandū prius num īprobeſcat aphetes an probeſcat īprobatus enim ualidus erit facietq; peremptionē & ꝓbatus conſeruabit & pro peremptione faciet climactera. ſi unq̄ compoſitas inuenias figuras alias quidem bonas exiſtentes alias uero malas conſiderare expedit qualis ſit ualidior numero ac potentia maleficorum loci hoc eſt ſigna in quibus ſunt. ſunt autem nunquā ſiue ex cōſequentib⁹ iam ſignis ſiue ex pcedentib⁹. nō enim ut iā dictū ē prius ex cōſequentibus. nunc certe ſumptus eſt aphetes inſtans uniuerſitatis autem motui ſigna in ipſum delata & ita inferuntur radio.prius non ita.ipſe ſiquidem aphetes delatus uniuerſitatis motu in contingentes ferebatur ſtellas. 122. QVEnq; etiam ab audientibus reſpicientibuſq;.Cum a ſtellis pemptiones dixerit nunc a ſignis ait ut ✳.△ □ & ſi nō ſit ſtella in his ſignis ipſe aphetes ſuſcipiens ſexangulam ipſius partem uel triangulam hoc eſt ſeſe ſexangulam hoc eſt ſexanguliſſando peremptorius euadit addidit aūt quēque ob deinceps illata opus eſt namq; tibi dicere ut non omnia ſexangula perimat ne-

que omnia △ ſed ſexanguloꝝ multipliciter aſcenſoria imitatur nāqꝫ talia multiplici
aſcenſione improboꝝ quadratorū poteſtatem. triangulorum aūt contrariū quæ ſunt
pauci aſcenſus mala ſexangula ſpectare autē & audire inuicem diſcurendo cū aliis pōt
perinde non eſt neceſſe ipſi querere. Quo modo aūt poſſit improbeſcere ut inueniatur
in terminis malefici quo ſublatus eueniat determinarit uero partiū diſtantiam non ea
de latitudo dixit ſane in eis quæ anteceſſerunt ut contactus & defluxus iuxta uētoſquo
que capi quo eundem faciant uentum. hoc aūt querendum in ipſo ſignis exiſtentibus
nam ſi per figuram ſpecto ipſos non tale mihi ſatagendum. 123. VTRum ſpecierum.
Hoc eſt bonaꝝ malarumqꝫ quoniā ſenſilem multitudinē dixit numerum tanq̄ nō a mē
te ſed ſenſu aſſumitur de poteſtate ante locutus q̄ ſint potentiores ſtellæ & nunc tibi de
ſcripſit ꝙ orientales ꝙ in ſuis exiſtentes domibus medius namqꝫ temperamento eſt ☿
& conuertitur coeunti ſtellæ. 124. CONuerſi. Hoc eſt non concedentes habere a con
ueniente maliciā. 125. REſolutæ. Sed ſub boni poteſtate reſolutus ob adiectā ipſi ſub
malefico uitioſicatem. 126. QVO modo ſint anni capiendi annoꝝ utiqꝫ numerus quē
faciunt peremptiones capitur ex exaphetis & ex peremptoriis locis. uult nunc te doce,
re quomō oporteat capere tēpus abſentiæ apheti & peremptorii & quia ægyptii ſemp
aſcenſiones capiebant in climate rectus quidē ſermo ita non poſcit ut primo diluenda
ſit falſa opinio inde ita ueriorem exponit q̄ lubet ex horoſcopo fortuitū apheten iuxta
climatis īuenire diſciplinā & euenientē ī medio cœlo iuxta rectā ſpherā medii cœli ita
namqꝫ quilibet horum inueniatur ut horoſcopum faciens ſignū per clima alterū autē
mediū cœlum tenens per rectam ſpherā. opus igitur eſt in horoſcopū faciente induce,
re partē horoſcopū facientē & in ipſo ſigno figuratā partē huic re alicui ſtellæ & cape,
re adhærentia utrinqꝫ aſcenſoria tempora auferendoqꝫ minorē a maiore & relictū dicē
do eſſe tempus diſtantiæ. nam ſi partes capiebat centroꝝ horoſcopi in quam & medii
cœli indifferens ſit capere in climate aſcenſiones. inuenies namqꝫ ipſa aſcenſoria tem,
pora herentia horoſcopū faciēti parti & medio cœlo. Qm̄ diſtantias ipſoꝝ capimus q̄
differūt nō amplius eadē habēt adhærentia tēpora iure qd'libet ī ſuo ceperimus ut di,
ctum eſt loco. 127. FACTorum ortuum. Hoc eſt horoſcopum facientium æquinoctia
lia tēpora uocauit annos. præcedentē aūt apheten ad quæ ambo abſentiaꝝ ſimilitudi,
nes. nā locus abſentiā inuenit horoſcopi & horoſcopū facientis ſtellæ eodē mō inue,
nit etiam medium cœlum & paremptorium. ſimiliſqꝫ inuentio eſt ex omni modo. di,
cta. hæc prius omnia in horimæa. nam annorum numerus quem faciunt. dicendo &
de hora in conſequentia. 128. CVM autem in ipſo meridiano īparticulariter horoſco,
pum facientibus in climate aſcenſoriis utendum temporibus. At in medium cœlum te
nente rectæ ſpheræ ut exiſtentibus in occiduo centro utendum diametrorum aſcenſo
riis temporibus in ſub terra exiſtentibus tranſmutabimus in ſupra terram meridianū,
129. AT PRæcedente loco necdum exiſtente. Modum dixit ut ſit opus capere loca di,
ſtantiarum cum aphetæ particulariter fuerint centrum obtinentes nunc uult dicere de
eis quæ ſunt in centris. non profecto particulariter ſed ſignifere fuerint centrum obti,
nentes. uult nimirum dicere de exiſtentibus in centris non equidem particulariter ſed
ſignifere. uult indicare differentia inueniri tempora abſiſtentium aphetarum in parti,
culari centro. niſi enim inquit centrum tenentes particulatim capiantur. Inde tanq̄ mo
uentes ipſos differentia non eadem inuenimus tempora multo magis cum non inue,
niantur centrum obtinentes itaqꝫ in totum ut iam dictum eſt ſi non fuerint in horoſco
po inducendo horoſcopum agentem partem & conſequentem ipſam eam quæ parem
ptorii capiemus adhærentia tempora & faciemus exceſſum totidemque eſſe dicemus
tempora diſtantiæ. Sin in medio cœlo capiemus eadem omnia niſi ꝙ non inclinate
ſed in recta ſphæra. Sin autē in occaſu quo modo horoſcopo niſi ꝙ per 99 aſcenſiones
capiemus in quot enim horis per diametrū ſcandent totidem hæc deſcendent. ſequen
teſque locos iam ꝑſpicue indicauit. ꝓinde aphetē præcedentem uocat at extinctorium
conſequentem quibus intentis nunc non inflexerit ad aliena nomina. ſimiliter illud
dicit eandem poſitionem habere & ſimilem loci horizontis & meridiei hoc eſt eadem
habent tempora. nam ſi inducas medium cœlum tenentem partem & horoſcopum fa
cientē unā quidem ī recta ſphæra altera uero in climate eadē īuenies utriqꝫ hærētia tp̄a

positionem

poſitioné.n.dixit tépora aſcenſoria.nã eidé poſitioni eadé tépora adiacent. 130.HOC aũt fere.His ſimile patiunť nõ de uno & eodé exiſtentes.Id aũt fere hemicyclii ait aũt ſub terraneum & occiduũ nã circulus per horoſcopũ deſcriptus cõpræhendit ſe occidé ti at per meridianũ ſub terraneũ.qd aũt uult ſibi illud fere.nempe aut craſſiore mõ æqͣ lem fere ſubaudiendũ eſt ♋ ueluti ſi circũagať.Si.n.inquit noueris circũactã ſtellã aut ab horoſcopo aut a meridiano in horoſcopũ inuenis diſtantiaꝶ tépora.eodé mõ & cũ non fuerint in centroꝶ partibus.uidenť nãq; iam diſtantiã inchoare. 131. VNA aũt q̃ dam diſciplina.memorauit aphetas & aphetica loca & peremptoria nunc uult docere nempe doctrinã tradere qua poſſis inuenire tépora diſtãtiaꝶ ſiue in ſequentibꝰ ſint par tibus:ſiue in ꝑcedentibus ſiue in centris ſiue in cõſequentibus ipſas uel ꝑcedentes ptes ne uero laboré ſubſtituas maioré in operibus.Si fuerit aphetes in horoſcopo æquipar ticeps aſcenſionibus climatis uti opus eſt.Sin aũt in meridiano æquipartius exiſtes ipe quoq; in recta ⊕ ut iam didicimus.Sin aũt non fuerint æquipartia ſed diſtent aliquot partes tum utendũ eſt ſubiecta doctrina:q̃ eſt hmõi capienda eſt pars medii cæli & ĩdu cenda in rectã ✳ & conſiderãda hærentia aſcenſoria tépora & deſcribenda inde rurſus in rectã ſphærã inducenda aphetæ parté & deſcribenda hærétia aſcenſoria tépora & fa ciendus exceſſus.Inde ita capiendũ a climate horiæa tépora aphetæ partes & inducéda partiendaq; horiæa tempora in exceſſum q inueniať in recta ſphæra & uidendũ quotꝰ fiat numerus ex partitione.Inde cuncta hæc notãdo rurſus capienda eſt pars perempto rii & inducenda in rectã ✳ & ſcribenda in ipſa adhærétia aſcenſoria tépora & faciéda ad meridianũ exceſſum & capienda horiæa tépora adhærentia parti peremptorii iteꝶ in q̃ſito climate & ex prima partitione in aphetos factũ numeꝶ multiplicãdo in horo ſcopiæa tépora peremptorii & factũ numeꝶ auferendo ex exceſſu meridiani & perem ptorii & relictum diſtantiæ numeꝶ dic in quo copulas peremptoriũ aphetæ ut in exé plo ſit perſpicuum qđ dicimus capiať itaq; per hypotheſim meridies ♒ partes.4.aphe tes aũt ♓ partes.2.peremptoriæ partes ipſius ♈.20.& inducendo in rectã ⊕ in uno q̃ dem inuenio hærentia aſcenſoria tempora.36.aphetæ aũt hoc eſt.2.partes ipſoꝶ.♓ 64. partiũ quaꝶ exceſſus 28.inde ad clima tertiũ in ducédo aphetæ parté deſcribo horiæa tempora.14.& partior exceſſum in ipſa & ab eo.2.horas bis enim.14.fiunt.28.quibus ait diſtare apheté a meridiano.ſed quia uolo inuenire quãtũ diſtet a meridiano anæretes ſiue peremptorius.ſi inuenio q̃bus diſtat aphe es habeoq; quot horas diſtet perempto rius ab aphetæ.facio iteꝶ hoc mõ capiendo parté ♈ inducendo in rectam ✳ inuenio hærétia tempora.120.at habeo etiã meridiani.36.& faciendo exceſſum inuenio.72 & ca pio in climate horiæa tempora.15.47.& multiplico ab apheto partes.2.nempe horas in 15.47.& habeo partes.31.quas aufero ab exceſſu inuento ipſoꝶ.72.& relinquunť tépora 40.26.q̃ aio ét diſtãtiæ tempora ꝙ aũt ſi horoſcopum faciat idem erit & ex climate nec opus erit tanto labore manifeſtum nobis erit exemplo.Sit horoſcopus partiũ.19.♉ at ♋ peremptoria pars.1.primoq; per clima producať nobis tempus diſtantiæ ipſorũ in ducendo in tertiũ clima.19.♉ & habeo aſcenſoria tempora.36.iteꝶ ♋ parté.1.& inue nio tempora.76.aufero ex ipſis minore.36.& habeo reliqua.40.tépora.at etiã per præ cedenté doctrinã perducať tépus diſtantiæ.Inducẽdo igiť in rectam ⊕ horoſcopi.19. partes inuenio aſcẽſoria tempora.136.atqui habeo etiã.36.exceſſus.100.ſunt aũt horiæa tépora in tertio climate 16.40.partior exceſſum circa.16.facio decies ſex.ſexies ſex & fiũt 96.& ſcrupula ſexies.40.fiuntq; relictæ.4.partes habemuſq; ſex numeꝶ horaꝶ ex partiti one.100.partiũ iteꝶ.1.partem ♋ inuenio in recta ✳ hærentia.181.aufero partes medii cæli & habeo exceſſum.145 & horiæa tempora.17.30.igitur.6.aphetæ partes nempe ho ras multiplico in.17.ſcrupula.30.habeo.105.tépora hæc aufero ab exceſſu & relinquunť 40.tépora qualia per clima.Cernis quéadmodũ una & eadé doctrina cunctis congruit propoſitis.dicat autem ipſe quoq; exemplo cuncta q̃ dicta ſunt quibus præcipue mens adhibenda eſt una quædã in cunctis uidelicet cõueniés qua in quali loco exiſtéte aphe te poterimꝰ inuenire q̃to tépore cõglutinatio erit in ipſa ferétiũ hoc cũ exceſſu itellectũ facile eſſe defeť tale ꝓportionale eoꝶ q̃ ad ipm faciens exceſſu ferentiũ.dicito in ipm ſequenté locũ quotas téporales horas totã dixit intentioné ꝙ poſitum ſit prius inue nire quotas horas diſtet a meridiano.quo pacto ſimus inuenturi a principio ſcribit ait nãq; ꝙ numerando inter ipſam & quæ medii cæli diximus quéadmodum opus ſit ca

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE GRANADA

pere exceſſum in recta ſphæra aphetæ & medii cæli & horiæa tẽpora in climatæ & ex.
ceſſum partiri ꝑ horiæa tẽpora & dicere tot eſſe horas diſtantiæ nempe ſupra terrã aut
ſub terra.hoc nempe eſt qđ ante dicebat nocturnoꝝ quidẽ nocturna & diurnoꝝ diur.
na.uidetꝰ nãq; ut ſuperfluũ eſſe ſubiectũ nã ſi apheten ſuppoſuit ĩ ſupra terrã hemiſphæ
rio oĩo hic dixit in eo qđ ſub terra cõmuniorẽ fecit orõnem.qñquidẽ ſunt ſunt aphe.
tæ in eo qđ ſupra terrã inuẽti nõ in eo qđ eſt de tpe uitæ ſed in aliis capitulis ut ꝓcedẽ
te didiceris orõne.Capiemus aũt nõ eadẽ ſemp horiæa tẽpora ſed cũ aphetes in eo qđ
ſupra terrã hemiſphærio eidẽ parti adhærentia in climate horiæa tpa at cũ ĩ eo qđ ſub
terra ꝑ dimetientẽ.nã ſi ſupra terrã fuerit diurnoꝝ hoc eſt hærentiũ diurnæ parti.ea ue
ro eſt ſupra terrã torũ nãq; hoc hemicycliũ diurnũ nuncupatꝰ eoꝝ uero q̃ noctis ſunt ꝑ
dimetientẽ.Idem nãq; cõtinget ut ſæpe dictũ q̃ in ſub terraneo.trãſmutãtibus nobis ĩ
id qđ ſupra terrã hemiſphæriũ ut ipſe ſupra dixit ĩ eodẽ hemicyclio tum mediũ cælũ
& ſub terraneũ dictoꝝ hemicyclioꝝ.bina ſiqdem ꝓpoſuit hemicyclia unũ qdem ꝑ me
diũ cælũ & ſub terra.alteꝝ aũt ꝑ horoſcopũ & occaſum. i32. ET Opus erit cape. Qm̃
inquit ĩuenimus ꝑ iã expoſitã doctrinã quot horas diſtet aphetes & meridiano opus
eſt inuenire qñ ꝑemptorius totidẽ abſit a meridiano horas tum ad aphetẽ fit nõ hacte
nus ſiſtemus.ſed opus erit cõparare aſcenſoria tpa meridiani & ꝑemptorii & inuenire
exceſſum & horiæa tpa & multiplicationẽ & multiplicare horas aphetæ quas iam inue
nimus ĩ horiæa tpa & multiplicationẽ ab exceſſu auferre.Scire aũt oportet ut nõ ſemp
auferimꝰ ab exceſſu multiplicationem horiæoꝝ tempoꝝ ſed eſt qñ apponimꝰ neq; au
ferimus ſed ambobus an miſcemus tã ex multiplicatione q̃ ex exceſſu idq; tẽpus eſſe di
cimꝰ diſtãtiæ in quo cõſequens in p̃cedens ibit.inuenies aũt dictũ canonẽ & in exẽplo
cõſeruatũ ut indicabo tibi in ipſo qđ factũ & quot. i33.CVM æquales ẽt particulares
horas faciebat p̃cedenti.hoc eſt horas capiendo diſtãtiæ p̃cedentis.nã cũ ad p̃cedentẽ
uel ſubiectã fiet ꝑ æq̃lem ipſam diſtãtiã diſtabit a meridiano. i34.SIQuidem ad id qđ
ſupra terrã.geminos ſubiecit horoſcopos diurnos & nocturnos exẽplo oñſa fient eui.
dentiora.incipit exẽplo cuncta explicare & qa ut dicebamus nõ ſemp ex multiplicatõe
horaꝝ ab exceſſu auferimus ſed eſt cũ addimus.eſt cũ miſcemus pluribus exemplis fa.
cit uerba. i35. ARGumentũ Ptolomæi quo mõ opus ſit inuenire ꝑemptoriũ quot ho
ras a meridiano abſit.Prius exemplũ eſt tale.horoſcopũ facit ♈ & apheten facit horo.
ſcopus eſt ãt ♈ principiũ ut examinatĩ ſit ſtellaꝝ terminꝰ meridianus utiq; ♍ erit.nã
ſi capiendo aſcenſiones horoſcopi in clima inducas ad rectã ♋ inueneris principio ♍
adhærentes.at ꝑemptoriũ principiũ ♊.ſit uero clima tertiũ ĩ quo dies efficitꝰ horaꝝ
i4.igitꝰ dicta diſciplina opus eſt primũ capere aſcenſoria tpa medii cæli.at ſũt nihil neq;
enĩ.1.parti ♍ æqnoctiale tp̃s adhæret atq; comparatꝰ ſed pars nulla adhæret principio
pſius ♍ inde aphetæ hoc eſt adhærentes principio ♈ in recta ſphæra . ſunt utique.6.
inon exceſſus erit ipſe meridiani & aphetæ.iterum in clima in duco principium ♈ in.
ueni horiæa tempora.i5.hæc partior in.6.& inueni horas quibus aio abeſſe apheten a
medio cælo.nam aphetes horoſcopum facit diximus ſane a centro ad.i5.diſtãtiam ho
rarum fore.6.rurſus in rectam ſphæram inducens principiũ ♊ inuenio adhærentia ipſi
aſcenſoria tẽpora.i48.q rurſus erunt exceſſus ipſius meridiei q̃ hẽt ad adhærentia ipſi
aſcenſoria tẽpora.rurſus inducẽdo principiũ ♊ in dictũ clima inuenio adhærentia ipſi
horiæa tẽpora.i7.at q habeo horas.6.& multiplico.6.in.i7. habeoq; partes.io 2.aufero
has ex.i48.exceſſu & relinquuntꝰ partes.46.quas aio eſſe tẽpus diſtãtiæ.intueris ut abſtu
lit a medio cælo exceſſum exiſtente in ſequẽtibꝰ medii cæli aphetæ. i36.VBI maxima
clima noĩauit per inſcriptionẽ.qa nil apponit ad ſciendũ quot horis ſit maximus dies
in climate. i37.AT Horiæa magnitudo.intueris ut horiæa tẽpora ĩ climate accepit &
nõ in recta ſphæra.ſcire expedit horiæa tẽpora accepiſſe & diſtantiã aphetæ obticuiſſe
ut mãifeſtũ faciẽtibus horoſcopũ ſint gemini & oĩm diſtãtia horaꝝ ſit ſex unde & aſcẽ
ſoria tempora ♊ deſcripſit.Quoniam ad ſub terra partem diurna ait horiæa tempora
♊ accepit quod temperamemtum fiat ad medium cælum ut ſit ad ſubterraneũ per ♈.
i38. CAEperunt tempus abſentiæ.abſentiam uocauit exceſſum totidem nãq; ſunt do
ctrinã tradentes in exẽplo dicit ꝙ cõſentit ipſi doctrina climatis.nã ſi capias in climate
aſcẽſoria tẽpora ♈ & ♊ feceriſq; exceſſũ relictũ erit æq̃le memorato ꝑ expoſitã do
ctrinã. 139.MEDiũ teneat cælũ.Sicut mouet apheten & circũagit ipm per cẽtra.Quia
igitur medium

igitur mediũ tenet cælũ aphetes facile admodũ ut nup p clima inuenimus tẽpus aphe
tæ horoſcopũ facientis eodẽ mõ & tẽpus inueniemus per rectã ſphærã qualiter ĩ hæ rẽ
te medio cælo ♈ principiũ hẽt herentia tempora aſcẽſoria in recta ſphæra.6. capiãtur
etiã ♊ hñt & hi hærentes numeros.148. exceſſus.58.tanto tpe dicemus glutinationẽ p
emptionis iuxta ſecundã poſitionẽ debere mediũ cælũ agere quo pemptorius quẽad
modũ aphetes mediũ cælũ agit prima nãq; poſitio aphetæ inquã uenturus eſt aphetes
140. POSSit ſane hoc pacto.Itẽꝝ aphetẽ ad reliquũ centrũ adduxit.erat aũt occiduus
inuenit̃ utiq; in p̃cedentibus partibus medii cæli & aphetes & anæretes & pinde auſe-
rim⁹ exceſſum ex multiplicatione horiæoꝝ tẽpoꝝ ut quia occiduus ♈ mediũ tenebat
cælum ♋ inferemus igit̃ recte ♋ mediũ cælum habebimuſq; hærentes ipſoꝝ aſcẽſio
nes.180.at ſunt ♈.6.eſt igit̃ differentia exceſſus.6.has.6.p horiæa tpa diuidimus.15.in
principio Arietis adhærentia erunt igit̃ horæ ſex q̃ etiã a principio manifeſtæ fuerũt q̃
centrũ obtinuerit aphetes.oẽ aũt cẽtꝝ abeſt a reliquo centro horas.6.at nos ob exercĩ
tationis expientiã doctrina uſi ſum⁹manifeſtoq; exñte apotelesmate inuenim⁹ quot ho
ras a medio cælo abſit aphetes.iteꝝ medii cæli & pemptorii capiemus exceſſum adhæ
rent ãt medio cælo.180.at ♊ principio.148.differentia igit̃ ipſoꝝ erit tpoꝝ. 32. Qm̃
igit̃ horiæa ſunt tpa.17.horæ aũt aphetæ.6.multiplico.6.in.17.& habeo tẽpora.102.ex
his auſero exceſſum hoc eſt.32.inueniet̃.n.ſequens in hac p̃cedente portiõe medii cæli
dictũ aũt eſt ante ut cũ qdem aphetes & pemptorius in cõſequentib⁹ ſunt portiõib⁹me
dii cæli tum ex exceſſu auferim⁹ q̃titatẽ horiæoꝝ tpoꝝ ex multiplicatione facta cũ aũt
in p̃cedentib⁹ cõtra exceſſum ipm auferim⁹ ex horiæoꝝ tpis multiplicatiõe ĩ p̃cẽdẽtia
tpa.32.Nã exceſſus ♊ ad mediũ cælũ aphetes p dictũ canonẽ q̃ ſit ĩ cẽtro.nã ſeptẽdecĩ
ſunt horiæa tpa in qb⁹ oportet facere horas.erunt ergo tpa.102.q̃ cõtinet principiũ ♊
horæ multiplicatæ in horiæa tpa pemptorii nil aliud fecerint q̃ diſtãtiã qua diſtat ĩ ipo
p̃cedentis loco cõſtitutus medii cæli inquã quo fiat qd̃ dictũ eſt aptius p canonẽ qd̃ p
poſuimus indicemus.Qm̃ in occaſu accepimus principiũ ♊ capiemus p ♋ exurgẽtẽ
quo inueniamus q̃ mediũ teneat cælũ.Inducendo igit̃ in clima ipſius ♎ partẽ.1.& iue
niendo tpa.250.hærentia ipſi habeo etiã ♊ in recta ♋ tpa.148.Si aũt hæc auferam⁹ ex
250.relinquent̃.102.tpa q̃ dicemus abeſſe ♊ a medio cælo.tenet aũt cælũ mediũ pars.1
♍ abeſt aũt iuxta receptũ qñ ♋ mediũ tenet cælũ.Hæc necdũ erãt in occaſu tpoꝝ.32.
Quia igit̃ tota abſentia tpoꝝ eſt.102.centri abſuit aũt a medio cælo.32.capient̃.70.tpa.
141.ATTollet̃ aũt.Quẽadmodũ cũ horoſcopũ tenentẽ cœpit ♈ hac doctrina te docet
ut oporteat ĩuenire q̃titatẽ tpoꝝ diſtãtiæ eo de mõ & hic capiendo ♈ occiduũ doctri
na docet quo tum ſit diſtãtiæ tp̃s eodẽ mõ nunc rurſus oſtendit ut ꝓcliuius ſit occiduã
capere diſtãtiã capere ſiqdem opus eſt dimetiẽtiũ aſcenſiões & auferre a maiore mino
rem & relictũ dicere eſſe tp̃s diſtãtiæ.nã ſicut nunc inuenim⁹ tp̃s diſtãtiæ qd̃ uideam⁹ li
cet p clima idem inueniat̃.Inferemus igit̃ ĩ tertiũ clima capiemuſq; aſcenſiões p dime-
tientem ♎ & ♊.ſed inuenio principiũ ♊.180.hærentia aſcenſoria tpa principio ãt ♎
250.ſi.180.ab.250.aufero relinquent̃.70.qualia etiã p hãc diſciplinã.eſt igit̃ etiã p hanc
diſciplinã & p clima idẽ facere cũ inueniant̃ centꝝ obtinentes. 142.VT Mediũ tenue
rit cælum ♉.18.ptes.dixit de centꝝ obtinentib⁹ aphætis docuitq; quo mõ opus ſit ĩue-
nire q̃titatẽ tpoꝝ diſtãtiæ p rectã ✳ & quo pacto expeditius p clima.qa cõtingit aphe
ten nõ in eadẽ centri pte ĩueniri ſed diſtãtiã aliquã fieri uult & hoꝝ doctrinã facere &
ſupponit ♉.18.ptes mediũ cælũ inuenit̃ igit̃ anæretes ſequentib⁹ portiõib⁹ medii cæli
at aphetes in p̃cedentib⁹portiõibus medii cæli.cõponẽdo igit̃ exceſſum & horaꝝ mul
tiplicatiõem habebim⁹ diſtãtiæ q̃titatem ipſe igit̃ ex ſe capit tria horas anæretẽ mediĩ
cæli abſentiã tu aũt reſolue docte ſicut didiciſti & ĩuenies qb⁹ abeſt horis.3.hæret.n.in
recta ſphæra ipſi.18.pati ♉ aſcenſoria tpa.135.at ♈ exceſſus eſt.45.partitor p.15.& ĩueni
es horas.3.Sed ſi uelimus inuenire quot horas anæretes abeſt ab aphete q̃remus quot
iteꝝ diſtet anæretes in cõſequenti portiõe medii cæli & cõponendo diſtãtiã & ex mul
tiplicatione horarum totam habebimus diſtantiam anærete ad apheten ut quia ipſi.
18.parti ♉ in recta ✳ adhærent.135.tempora principio autem ♊.148.differentia eſt tẽ
porum.13.atqui ſunt etiã horiæa tẽpora.17.horæ.3.has.13.in.17.facio & habeo tẽpus.51.
miſceo ipſum cũ.13.& facio.64.quẽ aio eſſe tempus diſtãtiæ.dixim⁹ nãq; ut ſi inueniat̃

anæretes quidem in conſequentibus portionibus medii cæli aphæretes aũt in p̄ceden
tibus tum etiã exceſſum aſcenſionum anæretæ & medii cæli & ex multiplicatione ho.
rarum aphetæ & horiæoꝝ tẽpoꝝ anæretæ cõponendo faciemus tẽpus diſtantiæ tem-
pora æquinoctialia tria hæc aũt ſunt quæ eſſe dicim⁹ ipſius exceſſus oĩa aũt ſicut habẽt
quantitatem diſtantiæ aphetæ dimenſam.at faciebat per eandem ductionem. ductio-
nem uocauit doctrinã complendo iteꝝ exẽpla uult indicare aſſumptionẽ ex prius de.
monſtratis relatũ conferens plurimũ ad ea q̃ dicta ſunt ꝙ augumenta centroꝝ p æqua
lem additionem fiant ut ♊ horiæa tẽpora habet.46.addita his ſunt.12.cum mediũ cæ
lum obtinuit aphetes & fiunt.58.itaq; non ſolũ per æqualem additionẽ factæ ſunt au.
ctiones ſed in qualibet hora.2.tẽpora habet.at eſt cum pauciores.atqui ſemp in.6.ho.
ras centri augumentũ diſtribuitur ob hoc & ꝓportionaliter anæretes inter centra diſtã
tiam obtinuit.non quia tribus abeſt horis & quælibet hora tẽpora habet.2.oĩa fiunt tẽ
pora.6.his addimus præcedentis centri ut medii cæli tempora.58.& facio.64.quotũ in
uenitur & hac percepta doctrina uideamus quo pacto ſequentibus accõmodetur id p
poſitis & proportionaliter.nõ ſimpliciter neq; fortuitu differentiã habet ſed eadẽ ꝓpor
tione & ſimilitudine. 143. Q VOniã hæc qdem in aliis.Hic uult dicere ut proportio.
naliter etiã trium augumentum factũ ſit horaꝝ quia inquit additio cẽtroꝝ duodecim
nobis perſpecta tẽporibus dimidium ipſaꝝ addam medii cæli tribus horis ut poſitum
eſt diſtare a centro ſex igitur tẽpora inueniuntur his addamus medii cæli tẽporibus q̃
ſunt.8.& oĩa fiunt.64. 144. Q VOniã aũt & in oĩbus an miſcet & ex aſſumptione uti.
le corollariũ nã quod oſtenſum augumentũ inquit centroꝝ per æquale augumẽtum
factũ eſt.expedit uero noſſe additamento geneſeos quantum ſit augumentũ centroꝝ.
non enim ſemp duodecim inueniuntur centra ſed eſt cum eũ pauciorum.inueniemus
aſcenſiones in recta ſphæra centroꝝ capiendo exceſſumq; faciendo.Inde etiã quot ho
ras abſit a medio cælo aphetes & q̃tam inuenerimus eſſe partẽ ipſoꝝ.6.tãtum addem⁹
ex augumento capiendo addemus his cõſequentia centra.Quod dicimus erit manife.
ſtum nobis & his q̃ deinceps cõponemus. 145. RVRſus enim oriente.multis & imen
ſis auditorem liberat laboribus.doctrinã deinceps tradẽdo qua facile poterit inuenire
quæ prius longa diuiſione anxie capiebantur capiamus apheten ubi inuenitur.neceſſe
igit̃ ipſum aut in centris eſſe aut inter centroꝝ interualla.Quod ſi in centris inueniat.
horoſcopum faciens per clima inuenitur.Nã inclimate ut iam didicimus in ducendo
aphetæ & anhære æ partem & auferendo minorẽ a maiore ꝙ relinquitur dico eſſe di.
ſtantiæ numeꝝ at mediũ cælũ obtinendo per rectam ſphæram iteꝝ aſcenſoria tẽpora
cõparando & auferendo minorem a maiore.Sin occidenti ad dimetientẽ exiſtentibus
ſignis aſcenſiones in climate capiendo.ſimile horoſcopo feceris.Sin in media ſit cẽtro
rum diſtantia:tum conſiderabimus quot ſint tempora cuilibet centro adiecta. quo pa.
cto diſcamus ſi aphetes particulariter horoſcopum faciat hinc inferamus horoſcopum
ad clima & capiamus aſcenſiones.Rurſuſq; in climate anhæretæ in ducendo minorẽ a
maiore auferemus & exceſſum tempoꝝ habebimus unius centri.deĩde ipſum horoſco
pum ut medium cælũ ſupponendo eadem capiemus in recta ſphæra & capiẽdo duorũ
centroꝝ exceſſum quota ipſoꝝ declinatio.iteꝝ in occaſu ſupponentes ꝓ diametrũ in
climate capiemus ut i hærente Aries eſt aphetes ♊ an hæretes capiatur prius horoſco
pus hæret nãq; ♈.70.♊.48.ſed utiq; cælum mediũ teneat at igitur in recta ⊕ aſcẽſio
nes conſiderabimus.hæret quidem principio ♈.6.at principio ♊.148.exceſſus itaque
ipſoꝝ eſt.8.igitur declinatio centroꝝ.12.tempoꝝ factum eſt cæteꝝ rurſus occidat ♈ p
♋ capiemus aſcenſiones ſunt autem tres per dimetientem quæ ♎ habendo hærentia
tempora.180.& ♐.250.♍.70.differentia igitur eſt tempoꝝ.70.itaq; & ipſa.12.tempora
declinatio a medio cælo.ſed ſi aliud medium teneat cælum tum idẽ faciemus ſupponẽ
do totum locũ aphetæ mediũ cælum tenendo & horoſcopum faciendo & occidendo
ut ſi nõ ♈ medium cælum teneat.ſed ♓ eodẽ modo in centri tranſferimus.Inde quæ.
remus quot horas abſit a medio cælo.Non dubiũ quin ſi debeat anhæretes agglutina
tionem ipſi facere.debet ſimiliter ipſi abeſſe a medio cælo.diſtando nãq; æquali diſtan
tia ab aphetæ in eodẽ fit loco.quo pacto aũt cognoſcamus quot horas diſtet a medio
cælo medii cæli partẽ inferemus in rectã ⊕:capiemuſq; hærentia tempora & ſimiliter

aphetæ

aphetæ faciemuſq; exceſſum ipſumq; partiemur per horiæa tempora quæ ex climate in
ueniemus & quot ex partitione horæ tantundem abeſſe a medio cælo apheten quere-
mus autem quota pars ſunt ipſæ.6.horarum.totidem namq; hæ omnis centri & tantã
partem æquabilis additionis centrorum auferendo. addemus iniicientibus tempori-
bus ſequentis centri. at ſi auferre uelimus capiemus præcedentis tempora &auferemus
ex ipſis proportionale & quod relictum eſt dicemus eſſe tempus quod iniiciat anhære
tæ.uelut in propoſita in V hypotheſi augumentum per.12 tempora fuit tantum dum
namq; additio præcedentium centrorum.nam horoſcopus.46.medium cælum.58.cen
trum occaſus.70. quia igitur receptum eſt tris horas abeſſe apheten a medio cœlo inue
nio dimidiam partum eẽ has.6.horarum. dimidia ergo pars additionis uel appono ſe
quenti centro:uel aufero a præcedente.at qui erat additio ut dictum eſt.12.igitur ſex ſi
apponam horoſcopi temporibus inueniam iniiciens tempus auferendo autem ab oc-
caſu tempus idem habebo relictum. 146. MODus igitur quantitatis temporalis diſtã
tiæ abſoluit de apheticis glutinationibus tempus. Reliquum eſt ut ad aliud perueniã-
tur capitulum ſed quia ipſæ glutinationes omne apertæ non ſunt.ſed aliæ quidem ha-
bent cuncta mala effectiua aliæ autem pereque & quæ cuncta habent mala cunctæ per
emptionem adducunt.at quæ plurima mala climacteras quæ plurima bona tranſuolã-
tes triſticias.non iniuria de his de his prius tractat docetque quando ſint peremptio-
nes.quando autem climater & quãdo tranſuolans triſticia.conſidera namque perem-
ptoriũ locum an malo inquinetur an inſiſtat quiſpiam maleficus ſi radium quenq̃ in-
ferat.conſidera inceſſum tum & terminum ſi per fixionem ſit maleficus in loco aut ad
ipſum figuratur.ſi fuerit terminus talis ſignificat interitum ſi fuerin bona plurima trãſ
uolans erit climacter ut quo per fixionem ſit maleficus ſin inceſſus & rectitudo benefici
fuerit.ſin inceſſus introituſq; ſolus bonus ſit & reliqua omnia mala difficilis & difficul
ter liberabilis erit climacter.unũ præterea apponendo præceptum abſoluit de uitæ tẽ-
pore orationem quandoquidẽ binos contingit aphetas inueniri ſimul & duos anære-
tas.cum uerbi cauſa ☉ unus & alter horoſcopus aut medium cœlum tenet aut in deci
mo loco. at ſi in medio cælo tum per factionem ☉ adiicio iuxta loci dominatum ☽
aliquãdo autem ſimul duo eodem in loco occurrunt anhæretæ partes permutantes &
tum fit dubitatio quem ipſorum capere opus ſit anhæretem ſeu peremptorium · neq;
turbari opus eſt ſed ambo aphetæ capiendi & anhæretæ. dominantiorẽ autem cogno
ſcemus ex omnibus quæ præceſſerunt iuxta ordinẽ paucioris temporis uim habentiũ
hoc eſt ꝙ pauci temporis & qui multi paremptoriaſq; horum uires ac glutinationes co
gnoſcemus.deinde ſcribit quomodo debeas diſcernere totidem glutinationes dicto
iam a nobis mõ dictum.n.a nobis prius quicunq; benefici pariter exiſtentes aut aſcen-
ſione ſublati conſeruent. 147. INGreſſuum temporalium.Hoc eſt ꝓinde tempus eue-
nientium ingreſſuum dñantiſſima loca aphetæ autem dicit. 148. AT ALterius ut in-
greſſus ſeu ut nunc introitus aut terminoꝝ.Quod ſi utrũq; bonũ fuerit tum facta erunt
ſola trãſitoria. 149. ET In his ꝓprietatis ſpeciẽ inqt detrimẽti & purgatõis cognoueris
a proprietate occurentis loci. nã ſi in cœlo medio inciderit circa actiones erit de trimẽ
tum.ſin i ſorte fortunæ circa poſſiſſiones ac ſimili mõ ĩ aliis oñdeť locis. 150.PERem-
ptoriam dñam.hinc orditur quæ occurrãt ambigua.cũ duo pariter occurrerint ipſe nõ
ſolũ in anhæreticis intelligas.ſed etiã aphetis.binos tibi canonas dicit aut enim ad in-
gredientia iudicandũ dñantius aut ambos dicere oportet anheræ tas & oſtẽdi aut hoc
aut illo tẽpore ſore peremptionẽ &ſi nõ perimit uterq; ueꝝ triſtitias & climacteras effi
ciet. 151. DE FOrma & cõplexione corporali.Tradita de uitæ tẽpore cogitatione exi-
ſtimat ſibi de corporis ſcribendũ proprietate.quã animæ præpoſuit ſiquidẽ prima dif-
fingitur.at illa poſt effictionẽ inſtrumento corpore utitur & cum illo ptãtes cognatas
habet ipſa uero demum ſuã indicat actionẽ his omnibus de cauſis præponit de corpo-
re orõnẽ q̃ eẽ uideť duplex ait nãq; & figurã & effigiationẽ ante ire inde exaltero prĩci
pio ſecundã habet orationẽ de affectibus quæ corpori adueniũt facitq; hic doctrinæ in
uẽtionẽ horoſcopũ & lunã & ipſoꝝ domicilioꝝ dños & quales hi fuerint ꝓprietateſq;
ſuſcipientiũ locoꝝ & ſtellaꝝ diametri ſtantiũ talẽ dicas eſſe figurã & cõplexionem. ai t
nãq; ipſe de ſtellis ꝓpria de locis ꝓpria tuũ poſtea reliquũ ẽ ipſoꝝ cõplexionẽ cõſequi

coniectura at alterum adhuc tenuiorem ſermonem habet cunctas ut ipſorum natura-
les & aſciticias exquiremus potentias ſicut qualem faciat complexionem ♄ per ſe ful-
xionem aliquã faciens talem ad ☽ talem in totũ ſtellæ orientales quidem exiſtentes i
differentes ſuas conſuetudines & ſalubres faciunt. occiduæ aũt imbecilliores & eaſdẽ
& matutinæ quidem ac orientales exiſtentes magna faciunt corpora. primam aũt ſta-
tionem facientes ablationem firma & ualida. uidẽtur namq; ipſæ in geneſi eſſe ualidio
res auferendo ĩmoderata. ſtationem aũt facientes ad additionẽ ſecundam ſtationem i
becillam: quandoquidẽ nec dum ualidæ in additione fuere. cæterum adhuc ferunt ab
lationis reliquias & idonea ad malos humores cum aũt fuerint occiduæ in gloria & in
moderata. ſtationariæ autem in additionem ſecundam ſtationẽ imbecillã. quoniam
necdum ualidæ in additione fuerunt ſed adhuc ferunt ad malũ humorem idonea &
ablationis reliquias. ita igitur ſtellarum uires tenuius ſubtiliuſq; conſideraueris. at ſi-
gnorum hoc pacto primo ad ipſoꝝ integriora. faciendo diſtributionem inde ad tenui
us ſecedit cum proportione ꝙ quædã in æſtiuo ſolſtitio quædã in uerno æquinoctio
quædam in autumnali. inde ut quædã magna ſunt quædam parua. magna quidem
♌. ♍ ♎. at parua ♓ ♑ & rurſus concina quidem & alia in concinna & ad partes nõ
omnia ſigna partes ſortita ſunt ſimiles. ſed alia quidẽ anteriora ualida poſteriora uero
ĩmbecilla ſunt. ibecilla ſunt aliquibus anteriora quia ſiluoſiora qđ' ſit magis ſiluoſum
corpus. conſueuit uero præ aliis ſiluam natura ſufficere. igitur & corpus materiam ma
gis participat in geneſi reliqua poſterius. multo igitur inquit magis ĩ aliis poſt memo
rabimus capitulis cuiuſuis doctrinã iuxta ſuum ordinem explicando. particulatim ☽
eodem modo nã magis particularia & magis ſpecialia ex ☽ cognoſcemus. hoc autem
itidem uult hoc eſt in horoſcopo conſiderabamus namq; quæ ipſum ſequerentur & ip
ſius domicilii dñm & complexionis aliam ſpeciem nec expedit proprietatem ſolum
cuiuſlibet dictoꝝ inſpicere ut ꝓprietates ſignorum faciant & hærentium cœlo. parua
namq; ſigna parua corpora ſignificant. at magna ingentia. ac ut quis ſimpliciter ita tri-
buerit hoc eſt ſine complexione. ipſe namq; figuras omnes exponit ſeparatim. tuum
autem fuerit concernere & cõiectare. 152. AT IOuis domicilii dominus. Vides ne ut
non ſimpliciter ſtellaꝝ dicit proprietates: ſed qñ domicilii dominũ faciant. manifeſtũ
autem & quando horoſcopum faciant a principio operis iſtius dixit introducendo ut
diſtantia ☉ humidiora fiunt aliquatenus. Item alĩquando ab ipſo calidiora ex figura
ita licet cõplexionem coniectare cum fulxionem faciunt nempe cum orientales primo
hoc eſt per ablationem. 153. PRæcedente. Hoc eſt aphetico. & extra hoc eſt hærentiũ
cœlo ſtellarum proinde tibi regulam prodidimus ut debeas & de hærentibus cælo
ſtellis facere cõiecturam: quæ enim inſignis inquit hæc & inhærẽtibus cælo audire ex
pedit ad ualidius effigiandum ꝓſpicere dixit enim in ♐. intuemur namq; ut anteriora
ſunt tenuiora. poſteriora uero minus nutrita & magis uieta at in ♊ quando pedes ma
iores ſunt & præoriuntur. cõtingit aũt eadem ſigna etiam bene compoſitum habere re
liquũ corpus. habitiora namq; ſunt aliqua membra atq; in aliis idem eodẽ inquit mo-
do & in aliis ſignis opus eſt ratiocinari qualia ſint cõpoſitiora & qualia incõpoſitiora
a conſtructione & pariter orientibus ratiocinãdo. 154. DE OFFenſis & affectibus cor-
poreis. Poſt hæc & de corpore oratio in binas dirimitur ſpecies in naturalem & contra
naturã. præcedit aũt naturalis eam quæ cõtra naturam. cum ergo dixerit de naturali
nunc par eſt ut dicat de ea quæ contra naturam dicat. ut igitur in ꝓximo capitulo uni-
uerſaliter primũ perfecit capitulũ deinde expoſuit particulariter eodẽ mõ nũc uult ma
gis uniuerſalem tradere doctrinam inde ita quid particularia exercitare. conſidera igiť
inqt tria in ſignifero loca horoſcopũ & occaſum & ſextũ ab horoſcopo q̃re ĩ hoc capi-
tulo proximũ offenſam aut morbũ habebit hoc corpus. inde circa quã partẽ & cauſam
ĩn his a qua ſignificat. q̃re aũt hæc ſignifere ĩ totũ malefici radiũ mittunt iuxta ſtatũ □
aut ☍ aut p̃ſentes affuerint extẽdiť aũt malũ. & ualidius efficiť cũ aũt alteꝝ luminum:
aut utrũq; in dictis inueniať locis ut in ſigno & horoſcopo tũ.n. & ſi nõ æquipartes in
ueniant malefici luminaribus. Cæteꝝ aũt ꝑemicãt: aũt ſupra ĩferunť. ſignifere ãt ſolũ p̃
ſentiã habuerint offenſas & morbos opus eſt ratiocinari diſcernitq; id tũ a fulxione ma
leficoꝝ. nam ſi inueniant oriẽtales detrimentũ erit ſin occidẽtales morbus. nam detri

mentum eſt a ualida cā factū & ſtabile ī corpore.at morb⁹ ex defectib⁹ ꝓiectus ī corpus incertior quo ualidiores fuerint ſtellæ leſionē facient quæ ſunt oriētales imbecilliores aūt morbū.exquirēdū aūt a modoꝝ natura conſequentibuſq; ſtellis dicitoq; quale de trimentū ſit & morbus dicet tibi utiq; qualis ſtella qualē morbū facere in uniuerſum conſueuerit.quo prouidus in ſtellæ partibus inſiſtas ut de aſpectu ꝓponat̃ nobis cōſide randū.Quoniā ☉ & ☽ aſpectui dn̄antur ſi ☽ luna in aliquo dictoꝝ inueniatur locoꝝ coitū cū ſole aut pleniluniū faciens nempe ☽ ☉ uel pleniluniaca in altero duoꝝ ocu loꝝ erit detrimentū & cnm inueniat̃ occurrens.☉ in ☽ ☉ aut plenilunio copulata alī cui nebuloſaꝝ conuerſionū annumerat tibi ipſe Ptolemæus inuenies quomodo opus ſit eiicere tales attactus ex canone.erit aūt idem & cum nō in aliquo dictoꝝ locorum malefici orientales exiſtentes inferunt radiū utiq; p ☍ aut □ ut ſit expulſoriū id eodē modo ſi ☉ ſpectarint aut inuehant̃ in totū magis ad ☉ fecerint matutinæ figuratiōes at circa ☽ ueſpertinæ.Sin aūt de ambobus hoc idē contigerit amboꝝ oculorum erit interimentū Dixit ex ſtellarum natura eſſentiā ex natura martis quæ ignē comitantur & ferrū & tales cauſas ex natura ♄ quæ de frigore manant turbatione & glauco colore & quæ de talibus omnibus caſu aliquo obueniāt & præcedens occaſum ut ueteres pro priē de leſione locū uocant qui eſt etiā horoſcopi abalienatio ſi aſcenſiones ſpectes ne quomodocūq; capias ſignifere. ſed ut iam aſſumpſiſti ſuper aſcendētes & nō uergētes deorſum quo diximus modo ne ſimpliciter cētrū nactæ ſed aut in.7.aut in horoſcopo rurſus namq; etiā utraq; luminaria in dictis inueniantur centris non ſolum ſi non præ ſupraferātur.nam quia ſimul receptū eſt luminaribus maleficos adiungi ait ne incuſes ipſos omnino æquis eſſe uiribus licet præferantur in morbis inferendis.curæ ei eſt de- finire ac dicere magis faciant cum matutini ad ſolem fuerint figurati ueſpertini aūt ad ☽ pōt id euenire cū ☍ fuerint lumina & malefici cum ipſis ipſos diſpartiant̃ ante attol- latur aliquis maleficoꝝ: ut cum ſimul ſteterint lumina id cōtingit ut quæ figurationū ſint præferant̃ cuiuſmodi horizontis loca.curæ eſt dicere ipſæ pre ſe ſtellæ facere cōſue uerint qualia ipſa ſigna & partes ipſoꝝ male agentiū & male paſſoꝝ ut ☉ & ☽ & ♀ cū enim male acta ſint uiſus offendūt at ♀ fæminalia & germinantiū genera itemq; fi- guratis cum ipſis p ☍ aut □ nā ſi alter inſpiciat̃ inde cōmodū nullū.at ī dn̄antiſſimis dicere ordit̃ quæ corporis partes cui opponant̃ ſtellæ a ♄ ſumendo exordiū is utpote frigidus frigidioribus omnibus partibus dominari ꝓhibetur ut ſpleni ueſicæ.at ♃ ta- ctui & pulmoni. nam moderatus temperatis dominat̃ & ♂ renibus. ſunt nāq; partes calidæ.ſicut ☉ cerebro quæ ꝑcipuæ & dn̄antiſſimæ partes.quæ in medio cōſtituta ſo- li & āno ob mobilitatē ☿ ſicut ☽ utpote toti dn̄ata corpori cunctas habet ptātes p cor pus cōſtituit proportionē nāq; habet cū guſtus electrix.potionē cōfirmans.ſtomachū alterans.in aluo excernens. 155.EXCEcationes quidē uiſus apoteleſmata efficiūt.Præ cepta delige deligit obſeruationis.ordit̃ in totū dicens ſupra quæ reliqua particularia & cōſequentia.ea quæ ꝑceſſerūt exponit in coitu illud dicit ꝙ ſi inueniat̃ ☾ ☉ aut ple- niluniū in dictis locis erit excæcatio & cum in altera ad ☉ figura quæ rationē habeāt hoc eſt diuiduaꝝ hæc enim ſunt quæ relicta & habentia ad ☉ rationē de ☍ præuenīē do dixit. Quia igitur dixit □ & ☍ figuras tempoꝝ capi ꝑueniendo de dimetientib⁹ quas græci diametros uocāt cum dicebat coitiua uel pleniluniaca.reliquū eſt ut de □ dicat quæ ad ☉ dixit habere rationem & cum ipſius ♂ .rurſus aliā tradit obſeruationē talem cū unus maleficoꝝ aut ambo ☽ expulſoriæ exiſtenti attoluntur in centrum ali- cui iam dictorum exiſtenti offendunt uiſum ipſi epicentri exiſtentes .nam iterum ueſ- pertini inueniuntur doryphoriam facientes ad ☉ in locis leſoriis in unum uero col ligens ambas figuras in ☉ & ☽ dicta deinceps refert ubi in eodem ſigno cum ☉ & ☽ inueniantur ☉ quidem præ ſublati ☽ inſublati ut inter duo luminaria inueniantur am bo oculi offenduntur ſi ut diximus figurentur in memoratis centris nam ♂ uult tibi cauſas memorare in quibus accidunt quæ dicta ſunt. dicit autem a cauſis facientibus. ſunt certe malefici an miſcetq; ipſis ☿ utpote cōmunem exiſtentem & cōmutabilem beneficis & maleficis ſtellis iterum ſupra locutus de ♀ de eis quæ oculis obuenirēt nūc de eis quæ accidat circa ſeminales partes loquitur opponuntur aūt hæc ♀ . nam ſicut qđ a luminaribus de oculis perfecit eodem modo & de ſeminibus a ☍ quia leſionem

uult inuenire ſimul cum ipſa compræhendit maleficos. Cæterum ipſam uult habere rationem ad loca leſoria ubi affuerit ipſis præſertim in occaſu multam habet rationem occaſus ad germen ubi nuptialem locum appellare ueteres conſueuerunt. Cum igitur uenus in his fuerit locis & cum ♄ figureturq; ad ipſum & unus ex maleficis ipſi ſuperin uehatur ubi id quadrangula uel dimetientem faciat figurã ſcrupulis partibuſue. nã tũ ipſam feruntᷣ ſine ſtirpe uiri & fœminæ erũt in abortus & embrionũ ſectiones incidunt eunuchi admittũt ☿ prima figura obſeruata. is namq; ob cõmunem naturã facit ipſos ambiguos cõmunes cum mulieribus & uiris. Cum aũt ☉ admittens ☿ aſſumit ☉ qui ſi ſimiliter figureᷣ & inueniaᷣ cum his quædã huic maſculeſcunt. at ☽ appulſoria maleficis radiũ ſupra illatis partibus mittentibus ſine langore fiunt maſculeſcentiũ. maſculeſcunt aũt aut fulxione aut ſignis aut finiente tales uiſibus ꝙ ſol cum ipſis ſit admiſſus fiuntq; balbi id ob mercuriũ euenit. nam is linguæ dominaᷣ ſubiiciunᷣ & figurãtur. tũ maxime efficax erit figura cum lunæ figurabuntur. ipſa namq; ut ſæpe dictũ totius eſt dña corporis. 157. OCCIduus. Hoc eſt cõbuſtus his interueniens ♂ ob acumen ipſe ♂ a ♄ linguæ uinculũ aduenĩes ſoluit. iterũ ſi ☽ de germinibꝰ dicta. dicit nũc de eis q̃ in membris cõtingant ut claudicantibus giboſis & toto corpore offenſis. Si igitur fuerint lumina centrata in dictis centris & malefici comites ac & dimetientes ſupra aũt illati ſimiliter æque ☽ aſſiſtente aut in coitibus aut in flexuris hoc eſt quadrãgulis figuris aut eclipticis erũt dicti morbi ſignis idoneis hoc eſt quæ ad hæc accedãt ac ut ſic loquar ſimul cãm afferentibus. nam ♉ & gibboſus eſt & ꝓcumbit at ♑ & ♋ ſqualens taleſq; p̄nicies corporibꝰ ſolent ĩuehere. 158. INFLexura. Inflexuras dicit □ eclipticorum coituũ. Ita apud Dorotheũ dici cõperias inflexuras pernicioſas a geneſi ipſius dicendo ex qualibus figuris fiãt leſiones & morbi. nũc dicet unde nã ſcire liceat utrũ ex genitura cõtingant ipſis detrimẽta ante poſterius ſuccedãt. cum igitur malefici inuẽti fuerint cum luminibꝰ ſignificãt ex genitura malũ fore. cũ uero in medio cælo figuras habẽtes ad luminaria ſuper aduenĩedo tñ aduentuꝝ ſignificat malũ & cũ dimenſi fuerint ſuperne inuecti luminibꝰ nõ detrimẽta mõ aduẽtura ſignificant ſed etiã ex ingentibus periculis ſignificãt fore diſcrimẽ. 159. CIRca tropica de uniuerſalibꝰ detrimẽtis a ſignis. Simplicẽ quendã canonẽ tradit quo noris detrimẽta. Cõſidera ubi ſit luna & ſi ſignum tropicũ fuerit æquinoctiale dicito detrimentũ fore ſpeciemq; detrimenti a natura ſignoꝝ poterit cõiectari in ♈ quidẽ exiſtẽte ui iligines dicito humoribꝰ nãq; in aere redundãtibꝰ uitiligines fiũt in cute ♋ aũt in petigines habebũt ĩ geneſi ex acutioribus & aridioribus humoribꝰ at in ♎ lepras facit prohibeᷣ aũt namq; ex humore melancholico hic humor in autũno capit incrementũ in ♑ cancros quia hi ex frigidis & humidis fiũt geneſibꝰ. 160. MORbi aũt aduenĩũt. De detrimẽtis locutus. nũc de affectibꝰ in uniuerſum aũt querit dictas figuratiões in detrimẽtis & affectibꝰ. at ſi inueniãtur matutini quidẽ ad ☉. ueſpertini uero ad lunã detrimẽta faciunt ualidiores nãq; inuenĩũtur in quibꝰ diximus inueniri figuris ſin aũt cõtra affectus ob p̄cognitã ipſis ex cõtrariis flatibꝰ faciũt ĩbecillitatẽ itidẽ febres quia ꝓnuntiauit partẽ dicturũ illa ad detrimentũ cõcurret nũc ait figuratas ſtellas quæ ſunt in leſoriis locis & ab hærẽtibꝰ ipſis partibꝰ prædicito fore detrimẽtũ quæ uero cui opponaᷣ parti iã didicimus. 161. MERcurii ✶. Iam dicet unde ſcias utrũ morbus iugis lãguenti ſit an ne hoc autem a ☿ capit. is namq; nõ ſolum mobilis eſt motu cõtinuo cauſa morbo efficitur ſed etiam cum ſtella pariter mutatur inteditq; ipſius uim maleficã in duobus centris non ſolũ inquit ab ſtellis fiunt uiciſſitudines morboꝝ. ſed etiam a natura ſignorum uerum ut in ſtellis non cuncta ſtellarum ſuſcipimus ſed quæ in leſoriis ſunt locis. eodem modo non omne ſignũ admittimus ſed quæ leſoria inueniantur in centris & in totum terreſtria & piſculenta. dicit terreſtria quæ faciunt ſtrumas & fiſtulas ꝙ reliquis gaudeãt elephãtiores autem ob ſqualorem. hæc cum ita habeant rurſus apponit ſibi conſiderandum utrum futurum ſit aliquod auxilium an potius detrimentum. benefici loca ſpectantes & morbos & leſionem facientes tum inuectos morbos & detrimenta faciunt ſi minus perſpexerint triſtes & laborioſos ĩfeſtoſq; morbos incurrent & ſi ſpectarint maleficos benefici conſidera qui quos ſuper inuehantur. nam ſi malefici beneficos ſuper inuehentur malum intendetur ſin contra benefici maleficos ſuperinuehentur lãgores cõciliabuntur.

cum fuerint etiam orientales tum namque ſuam poteſtatem cuſtodiunt aut dignitates morbi namq; curſu opulento plurimam habent conciliationẽ. dein in ſuis non popularibus lauacris exuunt formoſa ut ſtrabiſmum eſt intueri ſæpenumero factũ cum gratia & ex contionibus ueteres namq; adducentes in ſacra loca agros ſupplicationes numinibus proferebant extendentes languentes ut multitudo cogeretur & morbus oſtẽtaretur ac prædicaretur. 161. DE Animæ qualitate cum de corporalibus dixerit omnibus nunc animam ſpectantia promittit ac ut de corpore orationem bifariam diſtribuit in id quod de qualitate & id ꝙ de detrimento eodem hic modo bifariam q̃ ad animã attinent diſtribuit in qualitatẽ & detrimentum propoſuitq; ſibi nunc de animalibꝰ tractare qualitatibus quia animæ pars una intellectiua. altera aũt rationis expers & contẽtioſa ſciendũ ĩtellectile ab intelligibili cognoſci. at morale quicquid eſt a ☽ & domiciliorum dominis & a pariter cum ſole figuratis & centra dicit & item ſignorum naturæ in quibus ſtellæ inueniuntur in propoſita habitatione conſiderabis earumq; naturas & aliud tropica ſignificat aliud ſolida & alterũ bicorporeum & aliud horoſcopum conſiderando & aliud medium cælum inſpiciendo in aliiſq; centris. 163. ET ITErum oriẽtales exiſtentes aliud ſignificant at aliud occidui. accepiſti hæc ſingula ex ordine a Ptolemæo perſpecta ſingulorum circunſtantia figurationũ qualiumcũq; ait id enim ſignificat quandocũq; ipſi & ipſos excipientium quorum natura corporatior. nam quæ habent poſitionem terreſtrium complentur uaporibus nam quæ lõge magis tenuia ſunt ea non ſunt corpulentiora. nam ſemper ſignoꝝ conciſiora tibi memorat de conſideratione quattuor ſola contemplatus. ſtellas inquit conſiderato propoſitã ſortientes actionem & ipſarum domicilii dños naturaſq; ipſorum ſignorum quæ excipiunt domicilii dños & facientes domicilii dños & figuratos ad ☉ ac ad centra quibus dicuntur oriẽtales centrati uel inſuper aſcendentes & declinati naturaſq; ſtellaꝝ dñari dixit domicilii dñatum. nam domicilii dñi iuxta imperium rationem habentium ſtellarum capiuntur. 164. ET QVI rationem habent. Nõ ſolum domicilii dños dicit ſed etiam dños ipſos conſiderationis ut ☿ & ☽ adꝰ☉ & ad centra. nã figurationes quæ ad ☉ faciunt ortus occaſus ſtationes non dixit aũt centrales ſed ſtationarii ad centra. ut non ſolum centratos dixerit ſed etiã ſuperlatos & declinatos diuinos cæſariæ & diuinos cuiuſmodi inſomnia diuina offendunt conficiunt diis quid implicando iura ſolida ſigna ꝙ medium ius habeant. nam iuſticia medietas quædam eſt & figuratio expoſita comitatur quodlibet enim expoſitum exercet. 165. DE FIgurationibus. Cum dixerit de natura ſignorum nũc de figuratione diſſerit ad ☉ & ad centra & æquantes exponit ſimul figuras ut ꝙ matutinæ ſimul orientales ſint aſſimulantur horoſcopi centro & eadem ſignificantur ab ambobus & matutinæ ſtationes medium tenentibus cælum. ſed prægreſſus hoc eſt ablationes occidui centri. at ueſpertinæ ſtationes ſubterraneis. item in mercurio hoc comparatum eſt proportionem faciendo cum dictis. nam poteſt quãdo matutina ſtatio & ſub terra centra. id poſſunt quæ dicta ſunt de mercurio & uenere. Interim audiendum qui dñatum habent hoc eſt ☿ & ☽ & domicilii dñi ipſorum ſtellæ præcipue cum iidem melius eſt eandem ſtellam domicilii dñam eẽ hoc eſt ☿ & ☽ uel non duos uel unum. proinde eundem haberem ad ☿ unum alterum autem ad ☽ ſed unumquenq; habere ipſam ad ambos rationem non uere affecti non in ſuo exiſtentes loco in ſuis inueniendo factionibus neque ad utroſque figurati obſcura & imperfecta erunt quæ ex ipſis apoteleſmata. 166. MALEficorum imperantia. Volens memorare & in contrario apoteleſmata tranſfert ad malefices. Quærit igitur tradere doctrinam qua poſſit prius procedere male agendi uis aut interimentum & ultio. nam ſi fuerint in illis locis & in illis factionibus inueniantur ad malum & ultionẽ erit ipſis iniuſtum & aliud alterius ſententiæ ut non putetur ipſis iniuriã facere aut malefacere. 167. DE BEneficis. Cum de maleficis ſatis ſibi dixiſſe uideatur iam de beneficis loquitur. Si igitur inuenias maleficos domicilii dñum habentes iuxta ea quæ dicta ſunt per nuntia. ſin beneficos conſidera ſi non ſuperinuehuntur ab aliquo malefico & in ſuis locis & in ſuis factionibus exiſtentibus. Nam ſi ita habeant ſi in maſculinis inueniantur ſignis uiri quidem ferociores euadẽt mulieres aũt uiragines ſi præterea ♂ & ♀ uel eorum alter ſolũ maſculeſcunt tum non uiri ſolũ ad ferocius tendũt ſed etiã libidinis habebunt cu-

piditatem ingentem & adulterii. at mulieres maſculorum opera imitabuntur.tribaces
fricantes & turpitudine repletæ latent aũt hæc ſi ſola ♀ cõtigerit maſculari at ſi ♂ ma
nifeſta erunt quæ facta.ꝙ ſi fœmininis fuerint ſignis & luminaria & ♂ uel etiã ♀ tum
erit momentum ad fœmininam ꝓpenſius. Sin rurſus conſiderare uelimus utrum ma.
nifeſta futurã an occulta ſint a ♂ id cognoſcemus . capiemus aũt hoc ab matutinis &
ueſpertinis figurationibus ♂.matutinis nãq; exiſtentibus palam erunt ueſpertinis aũt
occulta. excedunt id qđ naturale hoc eſt.non eſt ipſis exceſſus contra naturam uiro nã
que uirile ut fœminæ fœminile & ſolubile intenſio igitur iſtoꝝ alicuius efficitur ma.
gis p naturam ſubtenditur ſimul aduentante ☿ & ♀ & ♂ & cunctis. ut ipſe quoq; ra.
tionem habet ad ea quæ animæ ſunt hoc eſt ad id qđ facile depræhendat & conſpicia
tur nã ☿ tam & ſi prius dictũ ob celerẽ mobilitatẽ omniũ quæ diximus cauſa efficitur.

GEORGII VALIæ Placentini in quartum uolumen Ptolemæi apote.
leſmaton : Commentarium :

Vm ea quæ geneſim præcedunt abſoluerit tertiumq; uolumẽ non ſimpli.
citer neque ut caſus tulit impoſuit finem:ſed ꝓſequendo quam fecerat di.
C uiſionem.nam aſtronomiæ præſagium conſiderat quæ ante geneſim uel
quæ in ipſa geneſi uel quæ poſt ipſam qđ poſt geneſi duplex eſt. unum q
dem eſt circa cõplexum alterum uero circa extrinſecus euenientia . dixit i
tertio de eis quæ ante geneſim & quæ in ipſa geneſi. nunc reliquũ eſt ut
dicat de extrinſecus aduenietibus qđ dicere ꝓpoſuit. ſunt aũt hæc de fortunæ adeptio
ne & de fortunæ dignitate & de actione ac nuptiis & amicitiis & id genus aliis. Scien.
dum eſt ꝙ fortunæ equidẽ adeptio corpori attribuitur at fortunæ dignitas animæ &
quemadmodũ de corpore prius dixit inde etiã ita de anima. ita nunc de fortunæ ade
ptione ꝑſtruit capitulum inde porro de dignitate ſubiungit.quo pacto igitur de ade.
ptione facienda ſit conſideratio capitulum. Capiemus igitur ſortem fortunæ a ſole i ☽
cunctaq; & conſiderabimus quæ hos ſequãtur ſtellæ & qui domicilii dñi quam poſitio
nem ac uim habeãt & figurationẽ ad luminaria.bene enim figuratæ a bñficis uel parhe
retis abundantes & copioſos efficiunt male uero affecti uel etiã ad maleficos figurati
inopes efficiunt qualitatẽ uero poſſeſſionis & cauſam qua poſſeſſio aduenit ipſis ſigni.
ficabunt ex ſtellis qualitates. manifeſto ipſas Ptolemæus deſcripſit nec de ipſis longa
habenda eſt oratio. 2. QVAE conſtitutionis ſint ꝓpria peculiariter contingerit teſti
monia non enim ab oĩbus quæ ad conſtitutionem. Nec ſimpliciter dixit peculiariter.
ſed indicans non ad utraq; luminaria prorſus figurari ſed ad eum qui ſit factiõis qđ ſi
ad utrunque melior ac utilior figura. Verum quæ ♄. Subaudiendum domicilio do.
minans præcipue figurata adeptioni fortunæ ſimul comparq; erit. Iure autem ♃ aſſum
pſit is ſiquidem eſt facultatum effector in ſuperioribus centris horoſcopo & medio cæ
lo opus eſt igitur domicilii dñm eſſe ♄ & bene diſponi erga ♃ & ferri ad ☽ & bicorpo
reo inſidere ſigno. 3. DE ESSentiæ delebilitate.Maxime neceſſarium ꝑceptum tradit
quo pacto cognoſcere conueniat an indelebilis maneat eſſentia an delenda uideatur.
Conſiderandi domicilii domini.nam ſi hi ſub eadem pſpecti fuerint factione firmam
adeptionem habent ſin ſub contraria factione ſupereuaſerint tum deletiones poſſeſſio.
num faciendo peculiaria loca. Quo domicilii dñi ſupereuadant ſortem fortunæ uni.
uerſalis temporis aliud tertium cõmodiſſimum ſubnectit præceptum a quo cognoſce
mus qñ erit adeptio uel deletio. conſidera qui cauſam habent adeptionis uel deletiõis
ut habeant ad centra & ad aſcenſiones.nam ſi centrẽtur celerius conficient. ſin ſubter
agantur ſerius & a fulxione erit dicere nam ſi matutinæ fuerint celerius conficient ſin
ueſpertinæ ſerius & extremis temporibus. 4 DE FOrtunæ dignitate . Cum de digni.
tate & tali fœlicitate dicendo de fortunæ adeptione ſermonem compleuerit. Nũc hoc
præcepto uult referre de fortunæ dignitate ſequitur namq; ut iam didicimus de anima
Conſiderãdum ergo quo pacto habeant poſitionis luminaria & doryphoriam eis faci.
entes ſtellæ. ut enim poſitionem habuerint ita & dignitatem fecerint. Sciendum ſane
fore aliam doryphoriam in ☉ & aliam in ☽. nam ſi in ☉ doryphoriam facientem ſtel
lam non plus uno ſigno abſentem in præcedentibus partibus. at in luna inſequenti.
bus admodum ex ordine ac propoſito præceptorum progreſſum facit. primo quidem

ponit extremas

ponit extremas & regificas poſitiones.inde conſequenter ſpectãs & ſubueniẽs exponit ut illa dicit regifica in quibus luminaria ſunt in maſculinis ſignis aut alter ipſorum factionis dñs & in doryphoria habetur a quinq; uagantibus ſtellis ubi ☉ in præcedentibus partibus doryphoriam habere dederint at ☽ in ſequentibus.ex hoc ſane modo cognoſcemus regificas poſitiones:Sane eſt uidere quomõ oporteat diſcernere.num poſſint necne.Quærit igitur duo quædã conſtituta circa ſtellas.doryphoriam facientes ſi náq; hæ inuentæ fuerint centratæ quæ ſint domicilii dominæ potentes fecerint ſin declinantes fuerint impotes & imbecillos & rurſus ſi inueniantur ſupra terram cẽtrati doryphoriam facientes præſertim dextri.hoc eſt præcedentes ☉.ſin cuncta alia affuerint ſintq; eccentra & in doryphoriam agantur a quinq; uagis his quidem matutinis exiſtẽtibus illis uero ueſpertinis ſintq; centrati doryphori ſolũ aũt luna in fœmininis ſignis at ſol in maſculinis duces erunt hoc eſt non reges ſed uitæ & mortis ſolũ domini. Sin dictorum omnium neq; in maſculinis ſignis hæc affuerint.neq; doryphoriam faciẽtes centrati fuerint uel atteſtabũtur circa terrã centra tum duces nõ inueniunt ſed piſiti dũtaxat in faſtigio & non ſollertes.ſin luminaribus nõ exiſtẽtibus in centris plurimi inueniantur centrati ſtellaꝝ q̃ doryphoriã agant tum erunt mediocres dignitates & præſertim ciuiles quales conſequi ſolent uitas præcedentes.militiamq; obtinebunt nam cõſequi eos talis dignitas conſueuit.nullis uero in his doryphoriã habentib⁹ uel centratis uel figuratis obſcuræ fiunt actiones.ut igit̃ didicimus quales erunt regificæ & extremæ poſitiones & qualia media.ita eſt noſſe neceſſarium qualia fiant poſtrema hæc aũt ſunt quæ hñt contrarias dictis figurationes ubi fuerint luminaria ĩ ſignis maſculinis ubi nõ centrentur doryphori facti ſub maleficis aut ex parhæretis doryphori facti.in cũctis autem his unum præbet præceptũ quo poſſimus cauſam perſcere qua in dignitatem euectus dignus habitus.Conſidera igitur inquit admittentẽ doryphoriã & ab illius qualitate pronuncia nã ſi ♄ inueniat̃ ob copioſas poſſeſſiones ſin ♃ & ♀ ob congiarium & gratiam ſin ♂ ob uictoriam.ſin ☿ ob orationes uel diſpẽſationem & rerũ tractationẽ.

5. VESpertinoꝝ aũt ad lunam ueſpertinũ non ſumitur ut ad ☉ hoc eſt in conſequentibus partibus ☽ ad ſupra terram centrũ ſimul figurantur.figurãtur ait non ut p △ aut □ aut alia tali figura ſed ubi non fuerint in hac centrata parte prope ac non oĩno incidentes. 6 SI Doryphori ſtellæ dextræ ſupra terrã centris figurant̃.Dextri ſunt qui in p̃cedentibus ☉ partib⁹ ubi medii inueniantur ☉ & ☽ ante ☉ quidem at pone lunam ĩ fœminino non eſt enim ☽ detrimentũ.bene ſi utrũq; lumen centretur & in maſculinis ſignis.ſin ſecus ☉ in maſculinis ſignis omnino eſſe opus eſt in fœmininis náq; inuentus offendit magiſq; ☽.atteſtãtur centra hoc eſt horoſcopum aut mediũ cælũ nã in ſuperioribus utrũq; memorauit ꝙ dixit ſupra terrã cẽtris.hoc aũt per egreſſionẽ eius qđ anteceſſit dictum.nã ante ipſum alteꝝ luminare erat ſolum in maſculino ſigno centratus hoc poſtea non centrari ſubiũgit doryphoros. 7. SIN lumina & hoc per egreſſionem dictum eſt nã ante hoc habuit & alteꝝ luminum centratum eſt & alteꝝ maſculinorum ſignoꝝ.at hoc neutrũ niſi ꝙ in priore prædictis omnibus exiſtẽtibus doryphoriam nacti nõ erant centrati.at hic plurimos doryphoriã habentium centratos capit p̃ter aduictum acceptiones quæ dignitates ex præceptione uitæ conſequuntur ut in præcedẽti præceptione dictum eſt:deniq; humiles & malefici demones.hæc eſt geneſis cõtraria oĩno primæ adeptitiæ.nã cæteræ oẽs horum medium inueniunt̃.inter hæc uero præter dictas mixtiões relinqt ſubauditiõi ut in aliis fecit p̃ceptionib⁹. 8.HVIus ſiqdẽ circa factionẽ hñtes docuit ut te oporteat cognoſcere utrũ authẽticas & firmas eſſe dicas dignitates necne.inuenies autem hoc a doryphoriam habẽtibus ſtellis. nam ſi hæ & ſynæretæ & beneficæ inueniãtur adminiculatrices euandent dignitatem. ſin ad parhæretas:aberrabunt. 9.DE Actionis qualitate actionis dominam capiens iure poſt de dignitate orationem de actione præponit.ꝙ contermina utraq; fortunæ uideatur conſiderare uero oportet a ☉ & medii cæli ſigno actionis qualitatẽ.Q uærere enim opus eſt quæ abſit a medio cælo.quæ matutinam fulxionem Solem proxime faciat ubi ſub ſigno uno fulxio ſit. Hoc eſt uſque ad partes. 30. Doryphoriam uero hanc nominare conſueuerunt antiqui. Neceſſe namque aut eandem ſtellam in medio eſſe cælo aut differentes.aliã præcedentem ☉ aliã uero medium cælum:aut unam modo

adeſſe aut in p̃cedentibus partib᾿ ☉ aut in medio cælo.ſi igit̃ una affuerit & in medio
cælo & in p̃cedenti parte ☉ aut una ſolum in utrouis dictoꝶ locoꝶ illo ſolo utemur.
Sin duæ quæremus quæ magis ipſaꝶ duaꝶ potentior ſit & plures habeat rationes illā
q; præponendo nobis aſcibimus.ſi uero nulla inueniatur apud ☉ & nequidem in cæ
lo medio huiuſmodi ſunt inertes.Conſiderare autem opus eſt domicilii dn̄m.is enim
ſignificat ſuo tempore ſtudia . ita nāq; conſiderabimus actionis cauſam.at qualitatem
cognoſcemus ex capientis ſtellæ proprietatis actiōem.Scire aūt expedit quēadmodū
non omnis ſtella in præcedenti parte ☉ aut in medio cælo inuenta p̃bet actionē: ſed
ſi inueniatur actionem præbentibus ſtellis.ſunt aūt tres ☿ ♂ ♀ hæ nāq; ob celerē mo
tum actionibus ſunt accōmodatiores quodq; ſoli ſint uiciniores doryphorias faciunt.
at quæ ex aliis ſtellis inuenta adducit aliquid ſuæ proprietatis.ip̄e uero manifeſto mix
tiones ſtellaꝶ faciens non dedit ſeparatim uolentibus ab ipſo longā habere orationē.
Scire ſane opus eſt ut etiam ſignoꝶ proprietas multā quandam actionibus mutationē
præbeat.formā nāq; humanā habentia artem ab hominibus indicant.quæ aūt quadru
peda circa iſta etiam mercimonia indicant.at aquatica circa aquas & quæcūq; argutæ
poſſimus ad uſum reuocare ſignoꝶ proprietatibus p̃terea conſiderare maxime neceſſa
rium iubet utrum actionē habens primos faciat ſtudio uel ſecundos & uicarios. Conſi
derare enim inquit opus eſt capientes domicilii dominatum actionis & ſi hi inuenian
tur orientales & epicentri faciunt authenticum.ſin autem declinantes ſecundos & ſuc
cedentes atq; uicarios.at medias horum figuras eſt cognoſcere & in ipſis factis explica
re moliemur. 10.FVLxionem uero matutinam proxime facientē.Non ſimpliciter ma
tutinam fulxionem facientem ſed proxime ſolem exiſtentem in præcedentibus parti.
bus.Neq; enim ſiquis putarit duabus exiſtentibus in præcedētibus partibus uicinioré
præferemus ſed quæ non plus abſit uno ſigno a ſole utq; paucis abſoluā doryphoriam
facientē ad ſtudia ipſam nāq; ut dn̄am medii cæli . tales nāq; ſcurræ actionib᾿ fiunt ali.
as alii intenti ſtudio nō uni ſoli modo ex ſuis trium modis.Cernis ut nolit oēs ſtellas
doryphoriam facientem ad ſolē aut ad mediū cælum actionis eſſe dominas ſed ex tri.
bus unam uelut qui ante ipſum omnes.ſimpliciter cuncta ſequentia medium cælū dici
to domari actioni & in illius ſpectantes proprietatem impotens fiunt in qualitate actio
nis motus ac præſagii.at ♀ mixtiones facit aliaꝶ ſtellarum erga actionem admittētes
♄ & ♃ deſtituerit autem tibi ipſos ad ſe inuicem miſcendo dominos actiōis. adhucq;
magis intelligentiores facit mixtiones ipſarum pariter & dominorū actionis aliarūq;
ſtellarum ♄ ♃. 11. RECEptus.Receptus uocat tranſitus quos a ſe inuicem mutuant.
12. AT ♂ cum ☉ figuratus.♄ ſtellam duobus capit modis præter alias ſtellas.aliæ.n.
ſiue cum ſole fuerint ſiue minus eadem dimetientem habent.at ♂ cum ☉ utpote ex
igni complexionem habēs adhuc magis ad in moderantiam conuertitur ex ad ſolem
uicinitate. 13. CIRca fuſiones hi nāq; aquæ & ignis ſeruiunt locis ut ſunt admittentes
ubi ☉ uerbi cauſa exiſtente in geminis ♀ quidem cum ☉ inueniatur at ☿ in altero ſi
gno nempe ♉. 14. FACile conficientes.Facile negocia tranſigentes hoc noīe appel.
lauit. 15. OCCurſantes.pro aliis obiectos & ſupra alios agētes ob armatos quales ſunt
qui ob armati ſaltitant.quos uocant armaturas apud priſcos animalia ſacra quæ ſerui̇e
bant uariiſq; actionibus honore præferebantur.quia enim compares ſimul binæ ſtellæ
non unam aliquam artem faciunt ſed multa ſignificāt iure præceptum aſciuit quo poſ
ſis diſcernere artium uarietatem.erit tibi diſcretio a ſignorum natura quæ ad coitū igi.
tur ſi uelit in ſollerti eſſe curam loco ab ☽ ☉.☽ aut in medio cælo erit.neq; enim in p̃
cedenti ſigno poterit ☉ adeſſe quia a plenilunio erit ac non ab ☽ ☉. 16. EX Domici.
lio dominatibus domicilii dominos dicit.dominos actionum qui in medio cælo aut
in præcedenti parte ☉ inueniuntur.coloris mixtiones hoc eſt fœditates. 17. DE Incō
gruis nuptiis aut amicitia poſt hæc cum hoc ſit capitulum eſt de multiplicibus ac mul
tifidis in eo namque dicit de legitimis nuptiis:necnon de aliis non legitimis priuſque
acquirit num nuptiæ futuræ ſint necne & ſi fiant num tempori an ſero & utrum cum
unica ſit cohabitaturi an cum pluribus & qualis erit nubilis aut uir & poſtremo utrum
perduraturi an nuptias diſſoluturi: repudium inquam diuortiumque facturi: & ſi
perſtiterint utrum mutuo amaturi an ſecus. Conſidera igitur Luna inquit utrum in

libycis ſit

libycis ſit quadripartiis an in ſubſolanis.nā in ſubſolanis nouas facit nuptias at in liby
cis ſerotinas. 18. DE Mulieribus.De mulieribus aūt non a ☽ ſed a ☉.ſimiliter eodem
mō cōſiderabimus niſi ꝙ aliud circa ☽ quadripartiū capiemus aliud aūt in ☉.nā in ☽
a lūa ☉ ad primū uſqꝫ diuiduū & a plenilunio ad ſecūdū uſqꝫ diuiduū ſubſolana ſunt
quadripartia.at hoꝝ dimetiētia libyca.at in ſol cētra ſæpe dicta q̄ ab horoſcopo ad me
dium uſqꝫ cælū.aliaqꝫ conſequenter.Si igiť inueniať in bicorporeo ſigno uel ☽ uel ☉
uel ſi cū pluribus inueniant ſtellis multinubos faciūt qñqꝫ & in multi ſæminii ſignis in
uenta duplices ꝑbet nuptias.& ſi ☽ ad bonos feratur pulchrā & maritū amantē mulie
rem ſignificat.ſin ad maleficos cōtra.poteriſqꝫ a ſtellaꝝ ꝓprietate ipſis qualitatē dicere.
pſeuerant igiť cū lumina cōgrue inter ſe inuicē figurata fuerint & ꝑſertim cū alterabū
tur & ☉ quidē ipſi ☽ altero & ☽ ☉ neceſſe figuratiōes ſtellaꝝ inſpicere ſub ſtellis aut
non.ſi nō inſpiciam⁹ erūt q̄ diximus.ſi inſpiciam⁹ aut cōſonæ figuratiōes erūt aut in cō
ſonæ.ſi conſonas figurationes malefici ſpectarint diſſoluenť deniqꝫ ſin cōſonas benefi
ci ꝑmanebunt amantes ſe inuicē.Si malefici cōſonas inſpiciēt & benefici conſonas me
diæ erunt figuræ ut neqꝫ oīo diſſoluanť nā rurſus redintegrabunť & reſtituenť cōicati
oni. 19.DE Legitimis.Eſt dicturus de illegitimis copulis in hoc eodē capitulo.nō igiť
opus eſt oſtēdere ac memorare nouas nuptias ſæpe nouas iteꝝ iteꝝ capiunt ipſi ꝓueni
entes.ſin cōbuſtæ fuerint quo iuxta ꝓportionē cū aliis cōbuſtū capias ſub.15.partibus ī
una ſpecie unius ſpeciei eſſe dicit tropica & ſolida ꝑter multi ſæminii:ea nāqꝫ ꝓportio
nē hñt cum bicorporeis. 20. AVT etiā ꝑ conglutinationē.conglutinationē uocat ꝑ.
ſentiā atteſtationē uero cōfigurationē.Item ♀ poſt ♃ a ☽ iuxta legē factā copulā uati
cinať.at a copula ipſa mulieris qualitatē ꝑ diſcendā uel una matutina ſtella quō & lūa.
uult aūt non ſimpliciter ſtellā adeſſe ſol ſed in ꝑcedentib⁹ partib⁹ hoc eſt q̄ faciat matuti
nā fulxionē.Significare aūt opus eſt ꝙ abſolutē dixit unā ſtellā matutinā.ſit nāqꝫ oriē
talis ſolū matutina & ita excipit ipſam ♄ igitur itidē ut in luna a figuratiōibus qualita
tes cœpit eodē mō & ī ☉ unde & itidē ita adiecit quo ſimile & idē indicet etiā occidē
te.at hoꝝ dimetiētia obticuit ut libyca ac iam de ipſis percurrēdo at in lūa a coitu.non
ut capias a coitu figuras ſed a ſole geneſis.Sæpe nāqꝫ præueniēs coitus lōge eſt at ſol ꝓ
pior unde a ☉ capere opus ē diſtantiā diuiduoꝝ ſiquidē a ☽ ☉ & plenilunio nil aliter
ipſi ſignificat q̄ angumentū & diminutionē.ꝑmanent igiť Nunc dicere incipit utrū ꝑ
maneant cōtacti an diſtēt.ueꝝ qa contingit ꝑmanere quidē cōuentus at iurgia & rixas
conſequi.id quoqꝫ ipm̄ coniectať.Incipit iuxta conſuetudinē id a moderatis figuris &
deſinit ex ipſis in extremas uſqꝫ ac malas pueniendo figuras.lumina nāqꝫ neceſſe eſt aut
in connexa eſſe:aut figurari & ſi figurenť neceſſario aut congrue aut incongrue didici
mus nāqꝫ quales qdem ſint congruoꝝ figuræ:& incōgruæ ac ſi cōgruæ fuerint aut uti
qꝫ lumina in utriſqꝫ poſitionib⁹:aut alteꝝ altera & ſi alteꝝ aut ſol ſoli aut ☽ lunæ aut ꝑ
mutatæ ☉ lunæ & ☽ ſoli tum nāqꝫ naturali quodā mō mas putať coire. 21. OMNiū
aūt pulchritudo eſt cū non ſimpliciter naturali quodāmō putatur mas cōuenire. Cun
ctoꝝ aūt eſt pulchritudo cū non ſimpliciter ſol lunæ figurabiť:tum nāqꝫ maxime natu
raliter inſpicitur nā mulier uiro copulať.didicimus queādmodū a ☽ qdem mulier.at
a ſole uir ut ſi cōtigerit uiro ſolē hr̄e in ♋ mulieri aūt ſolē in ♓ nā ſi uir habeat ☽ in ♓
non erit tale.age nō ſolū uiciſſim ut exēpli cā oſtendit;ſed etiā alteꝝ & ꝑinde ☽ uiri cō
grue ☉ figurari.ponať nāqꝫ uirum hr̄e ☽ in ♒ at mulierē ☉ in ♋.& rurſus uirū ☉ in
♊ mulierem aūt in ♓ lunā.eſt igiť hic uiciſſim factum non equidē uiri ☽ ſpectabat ☉
mulieris poſitum nāqꝫ erat ſol mulieris in ♋ lūa uiri in ♒.ſi permutem⁹ lunas & uiri q
dem ♓ ſubiecerimus at mulieris ♒ inueniemus ☽ mulieris ſpectātem ☉ uiri & figura
tam ad ☉ mulieris præcipue cum uiciſſim fiat ubi non ☉ ipſis ☉ ſed ☽ ipſi ☽ ſed ☽ lu
næ & ☽.ſol aderit uel in non connexis tam inconnexa q̄ incōgrua diſſoluit. Queād
modū igitur beneficæ ſtellæ connectunt maleficæ uero diſſoluunt.Cum ſimiles inuen
tæ fuerint figuræ tum extrema congruunt ut ſi congrue figurantur & a beneficis ſpectā
tur cum pari affectu etiam unio erit.ſin aūt inconnexa fuerint lumina uel incōgrue fi
gurentur uel a maleficis aſpiciantur rurſus omnimō diſſoluenť:uel etiā prorſus nō erit
concurſus & idē iter.Si uero mediæ fuerint figuræ & an mixtæ tū erit diſiunctio aut cō
ciliatio poſtea fiet.mixtæ erunt figuræ cum uel luminibus inconnexis exiſtentibus be

nefici inſpexerint:uel cum congrue luminibus ſpectatis.malefici figurati fuerint. cum eo ꝙ ueneris maleficis inquã figuratis. 22. AT Alias quoquomodo factas de illegitimis nuptiis.Cum de legitimis dixerit nuptiis.Nunc ſibi dicendum exiſtimat de non legitimis .non legitima frequenter ad legitima recidunt nam clanculũ conueniens poſt ſuccedente tẽpore legitime copulatur capit aũt tales conſiderationes a ♂ & ♄ & ♀ uidetur nãq; hi quandã ad ſe inuicem habere affinitatem intuere ut ♂ in ♃ habet exaltationem at ♀ in ♓ rurſus in △ ♂ habet exaltationem atq; ♂ & ♀ non amplius exaltationem ſed domeſticos nam ♄ ♎ & ♀ in ♃ aſſumitur ad legaticum munus ♄ ſenilẽq; perſonam.miſcetur nãq; uuluis & patriis & diuinis.at ad pubeſcens ♂ fratribus nãq; uel ſororibus an miſcet figuratur ♀.prius a ♀ conſiderat qualem habebit mulierem at nunc ipſam conſiderat geneſim qualem ipſam efficiat.conſidera igitur ♀ ut diximꝰ quomodo afficitur cum ♂ quidem exiſtens & ſimpliciter per ſe amatorias efficit animas.Quod ſi ☿ affuerit quippe qui ut dictum eſt celeris eſt motus diuulgationes facit Sane in his conſiderandum ſignorum naturas.nam ſi inueniãtur ultra hæc affines nuptias faciunt.Sin autem ♀ & ♂ uel ☽ uel ♄ affuerint tum binis ſororibus cõmiſcetur niſi ꝙ uirorum conſiderare oportet ☽ at in mulieribus ♄. uerum aſſum tur utiq; rurſus ♄ is nempe ſolus uel cum ☿ copulatꝰ ♀ facit utiles copulas at cum ♂ pernicioſas. ac ut in ♂ diximus a promiſcuis ſignis confines copulas.modus in his quærendus eſt nunc aduerſus eiuſdem ætatis ſit ipſorum mixtio an aduerſus ãnus uel ſeniores. conſideranda inquã talia a ſtellarum fulxione hoc eſt ♄ & ♂ & ♀ hanc enim neceſſe eſt aut figuræ ſimilis eſſe uel diſſimilis figuræ.Quod ſi ſimilis figuræ cõperta ſit aut optabiliores aut magis orientales neq; alia præter has figuras.ſed ſimilis figuræ inueniantur eiuſdem ætatis eſſe ſignificat.ſin occidentalior cum anibus copulas ſin orientalior cũ ſenioribus.Conueniendo nãq; cum luminibꝰ familiariter hoc eſt ♂ ♄ & ♀ & alterutro nõ dubiũ quin clãculum fiant ad legitimam conueniendo copulã & perinde nos hic Ptolemæus docet quõ cognoſcere conueniat utrũ domeſtica ſit copula & legitima an nõ. at familiariter quid uult.nẽpe ut in fœminis ad ☉ ſplendores bene diſponi in maribꝰ aũt ad ☽ ad ſenilitatem tanꝗ quopiã pcunctante ſi ambobus una habitet quiſpiã ipſoꝝ aut differentia inquit ꝙ cũ ♂ ♀ pubertatem ſignificat faciei oris in primis at cũ Saturno ſenilẽ ætatem.& ſi figuræ ſimilis ubi quã habet figuratiõe congrediẽs ♀.ſtella eãdem habet ipſa quoq; ſiue occidua ſit ſiue orientalis.hoc aũt ut cõe iniecit ambaꝝ ſtellaꝝ pcepto.perinde a ♄ neq; ♂ dices nomen ſenile uel pubeſcens . at a figuris ætatẽ ſcribes.eiuſdẽ ætatis ſenes cũ iuuenis iuueni nouercæ:uel amitæ:eiuſdẽ ætatis neceſſe eſt cũ iuuenes duo fratres.ſenex ad iuuenẽ:cum pater filiã ĩpubis ad ĩpubem cũ mediæ ætatis cũ iuniori ſorore.ſenex cũ ſeniore cũ uiridis ætate cũ amita.adoleſcẽs cũ grãdiori ætate ut iuuenis cũ maiore ſorore.æquales ætate ſenes cũ amita.eiuſdẽ ætatis grandiores natu cũ ſorore.cõtigerit nãq; ætatem æqualẽ eſſe.at nomẽ ſenile ut in amita nã pater & filia produxere.at qui eſt amitæ nomẽ ætate maius ætas eadem.dices igit̃ a ♄ ut diximus ſenile nomen ut cũ auunculo aut patri aut patruo cõiungetur.at a ♂ cum fratribus uel conſobrinis uel fratruelibus prædicta figura ubi ♄ cũ ♀ & ☿ uel etiã ♂ i horoſcopo uel etiã in medio cælo inueniat̃. 23 SI In ſequentibus ſignis'. reliquũ ẽut incipiat te docere quomõ debeas cognoſcere nõ ſolũ ꝙ naturale capietur connubium ſed etiã qđcũq; cũ dictis oĩbus utrũ agit adſit ipſis ☉ & ☽.utrũq; enim lumen oſtẽderit faciei ꝓprietatẽ cognatoꝝ.cognata uocat ſigna ꝗ promiſcua.Cum igitur dictæ fuerint figurationes in cognatis ſignis.ſed in fœmininis locis & perſonis tum ſimul affectos facit homines.loca uero uocat ſigna.perſonas aũt ſubſolana & libyca quadripartia & ueſptinas & matutinas fulxiões & hæc oĩa maſculeſcũt & fœmineſcũt & tibiales ut teſtes nõ habeãt at tibialẽ ſolũ.frequenter his aliquis ꝓportionalis cõuenit ut non p ſe non inueniantur quæ dicta ut in ſterilibus uel raroꝝ filioꝝ.habent nãq; tali an proportionẽ aliquã qualẽcunq; ad uenerea non plurimæ ſunt hoꝝ differentiæ alia nanq; ſunt legitima. Alia uero illegitima.& alia ſunt unius generatiõis alia confinia.hæc oĩa didiciſti in uiris quidem a ♂ at in mulieribus a ♀ nunc dicturus quales habebit uterque ipſorum appetitus.utrum honeſtos an inhoneſtos & immodeſtos.hoc autem capit a ♂ neq; ut alii oẽs in mulieribus ♂ ipſum ſpectat at in uiris ♀.nam ad beneficos delati ſiunt

delati fiunt honeſti ad ♄ inhoneſti.inuenies aũt figurationes in particularib⁹.neq; no
bis longius ducenda eſt oratio uolentibus particulatim inquirere aſente ♄.is nãq; tur
pem præbet& adminiculatoriũ nã ☿ utpote ſolus exiſtes ꝙ facile moueatur ꝑbet & ſi
ueſpertinus fuerit & ſi fœmineſcãt ſtellæ.Deinde uult oſtendere quomodo erit cupidi
tas quam in ſuperioribus uocauit affectionẽ.utrum fœminarum an marium ſit appetĩ
tus.hoc aũt conſidera ex figurationibus.nam ueſpertinum proportionaliter ſignificat
fœminas.at matutinũ mares.ut inueneris affectos ♂ ♀ ita dicito & appetitum fore nõ
ſupra uim affectus hoc ẽ immoderate & ĩportune.Sin aũt ♂.nam ♀ utpote muliebrẽ
ſignificans faciem humile ſignificat.at ♂ utpote uirile cum formidine occultum aut ſi
figuris quo duplicem oſtendat modum:tam ad ☉ q̃ ad horoſcopum propoſitis figu-
ris ♄ quærit naturam.orientalis quidem exiſtens efficit petulantiã ad apertũ agit ĩmo
deſtiam.at occiduus cõtra. 24. DE Liberis.Quoniã de cõnubio ſermonẽ ſequit̃ ꝙ de
liberis eſt inde ordinẽ conſequentẽ admiſit.eſt aũt ut alia iam indicata multifidum ca-
pitulum:quærit enim in ipſo an habeat liberos inde etiã quot & tertio utrũ claros an
obſcuros inde offenſos an ĩmunes offenſa & ſolitarios an nõ & ſi amicos an infenſos
quicũq; procreabunt̃.Capitur aũt capitulũ ex locis & ſtellis quæ ſunt datrices liberoꝝ
quæ anhæreticæ hæ ſunt ſine ſæmine.q̃ ſæminales audias nãq; Ptolemæum dicentem
ſæminis expertes & multi ſæminii locos.Sunt autẽ quattuor loci ex quibus qui delibe
ribus inſpicitur.10.&.11.& horum dimetientia hoc eſt ſub terreſtre &.5.locus at quin-
tum locum ægyptii in definite liberis præbuerunt.Si igit̃ hi omnes loci uel qui ex ĩpis
in multi ſæminii ſigna inciderint circũſteterint liberi.ſin aũt in ſæminis ĩmunibus nõ
circũſteterint.ſtellaꝝ porro aliæ qdẽ ſunt effectrices aliæ anhæreticæ ſeu peremptoriæ
☽ quidẽ & beneficæ datrices ſunt liberoꝝ ☉ & maleficæ anhæretæ ſiue pemptoriæ ☿
cõi exiſtente.Si igit̃ datrices in occiduis inueniant̃ citra impedimentũ ꝑbent.ſin mix-
tim alios quidẽ dabunt alios uero periment.at q̃titatẽ cognoſcemus ex ſignoꝝ natura
in bicorporeis nãq; uel multi ſæminii exiſtentes uel duos uel plures ꝑbuerunt.at in ſo
litariis unũ mõ fœtum cõficient.Si maſculeſcant datores liberoꝝ iuxta dictos modos
marẽ dabunt.Si minus fœminã.& ſi hi ipſi datores fuerint liberoꝝ & in ſuis locis ꝑcla
ros dabũt liberos.ſin occidui inueniantur & in locis alienis obſcuros ignobileſq;.Cõſi
dera uero in his utrum erunt hi parentib⁹cari necne.Si enim datores liberoꝝ conſonã
habeant figurationem ad horã & ad ſortẽ fortunæ quã iam didiciſti & cari parentibus
erunt & inſtituentur bonis artibus.Sin ipſe datrices liberoꝝ.Conſonũ inuicem inſpe-
xerint cari permanebunt ſin incõſoni inimici. 25.AD Verticem loco.Nã inde fratrib⁹
loco a.10.&.11. ☽ loco cœpit.proportionẽ nãq; habet ut ſæpe didiciſti matri ☽ & ♀.Iu
re igitur & hic ab.10.&.11.loco horoſcopi.nam horoſcopus ipſi edito refertur datorq;
cum datricibus eſt ſtellis nihilominus & ſi orientalis fuerit nã ſi orientalis fuerit nihilo
minus eſt ablatiuus & ad ☉ figurationibus.reticuit circa horoſcopum figurationem.
Quia uero iam ſubiecit locoꝝ in ꝑcedentibus partibus horoſcopi alios.& alios in cõ-
ſequentibus.& perinde certum ſuperfluũ ſemel dicentes ſemel memorando ipſos. 26.
FACtionum ambaꝝ rõnem.Factiones nũc dicit non nocturnas & diurnas ſed ſtellaꝝ
quæ dent quæq; auferant. 27. AVT potentiores hoc plus ut clareſcat non eget interꝑ
tatione.at potentiores deinceps dicit ut opus eſt iudicare.at in ferri ſignificat indifferẽ
tibus aliquos peremptorioꝝ datiuo in ferri uel contra. 28. QVæ uero particulariter.
Doctrinã tibi ꝑbet gratiſſimã qua poſſis cognoſcere q̃ particularia.Iam uero huius ĩ ali
is ſupra mentionem fecit datricẽ nãq; ſtellã dicit ut horoſcopum ĩtelligas & cõſequen
ter reliqua conſiderãda. 29. DE Amicis & inimicis.amabiliũ affectionum.Cũ dixerit
de cõnubiis & liberis cõſequens eſt ut in ꝓxima pmaneat habitudine aut ad extra poſi
tas conuertat habitudines quæ eſt amicitia:hocq; capitulum eſt multarum partiũ.neq;
enim eſt una amicitiæ ſpecies.nã eſt maxima & extrema & ſecunda ac media nomina-
que apponit utraque amicoꝝ primam & maximam appellando parem affectionem.al
teram uero ſynaſtriam.Secũdo loco præterea quærit utrum taciturnitates in amicitiis
fiant qualia cõtingũt amicitiis necne ſed manent in defeſſi.tertio cãm quærit qua con
ſiſtit amicitia.nõ enim eſt eadẽ amicitia.ſed alii quidẽ ob modeſtã & ſapientẽ cõſtitue
rũt amicabilẽ electionẽ.alii ob utilitatem.alii ob uoluptatẽ.Quarto & de ad tempus

aliquod cōſtitutis amicitiis erga cōſecutos diſputat ut etiam dicat utrũ diſſolutum iri
uideantur cauſamq; conſecutionis poſtremo an miſcet de dolis orationem non iniu
ria uidetur nãq; quoquomodo inſerere inter amicitias & inimicitias alii nãq; ſunt ho·
neſti & mites dominis.alii pernicioſi & inhoneſti.amicitias igiť in totũ conſiderat ex
quattuor locis ex ſolari & lunari & horoſcopis ſolaris & lunaris quæ ipſe ſortem fortu
næ nominauit.nã ſi in ambobus geneſibus dicta loca in eiſdem inueniantur ſignis uel
mutuis.& proinde ☉ cum ☽ aut cum aliquo cuius horoſcopo uel cōtra erit dicta par
affectio maximæ amicitiæ.ſin autem non in eodem ſigno ſed in triquetta figura tum
ſynaſtria continget.at inimicitia infeſtiſſima cum in non cōnexis aut quadratis aut di
metientibus & rurſus maxima quidem & inſuperabilis erit inimicitia cum in non con
nexis.maxima porro in dimetientibus at media cũ in □ .cauſam qua amicitia conflať
cognoueris hoc modo quandoquidē non oēs inueniuntur in oībus figuræ:ſed aut ali
quæ aut plurimæ conſidera ſint ne luminarium figurationes necne.nã ſi luminariũ ſint
figurationes delectu ac propoſito bono erit amicitia q̄ ab aliis differt omnibus firmior
ac conſtantior eſt. ſin ſortes magis ex uſu.at horoſcopi ex uoluptate ſin ſimul oīa inue
niantur ex oībus dictis conſtituentur uel etiam plura.idem enim erit licet nō oēs figu.
ræ conueniant ſed plurimæ in alio ēt ſeptē & circa.7.ubi non multũ diſtent horoſcopi
ſed ſub dictis fuerint partibus neq; aliter extiterint neq; in eodē ſigno neq; male figurã
tur ſed dumtaxat in cōſonis triquetris.triquetris aũt ait uel ſexangulis ſynaſtriam ſolũ
fieri. 30. CVM malefici figurationem.Docet etiã quo modo poſſis ſcire ſi taciturnitas
aliquando erit amicitiæ ex beneficis inquit hoc cape & maleficis.nam cum fuerint cō·
præhenſiuæ amicitiæ figuræ inſpexerint malefici tum detectiones erunt ſecretorũ cũ
aũt benefici intēſiones. 31. CVSTodiendum aũt.Rurſus docet uter amicoꝝ amicitiæ
eſt magis tenax & obſeruantior & uter utiliorem & magis cōmodam inimicitiã.Cōſi·
dera igitur inquit loca inuicem figurata ut horoſcopoꝝ.fortiũ:luminarium & ſi ambo
æquipartes fuerint ambo igitur erunt iuxta rectitudinem ꝙ ſi plures alteri habere conti
gerit paucioꝝ erit director nã eminet.ſed intuere ſpectantes ſtellas nã qui beneficas ha
buerit inſpicientes in ſua geneſi ad admunificentiam & officiũ erit propenſior. 32. SI
idem ipſum uel proxime.Memorauit tibi horoſcopos ſub.7.partibus cōtingit aũt has
non ſolum in eodē compleri ſigno ſed & in ſequentibus ut habeat quis horã ♌ partes
5.alius aũt ♍.29.is nãq; habet eminentiam ſequentis ſigni puuculus enim ipſe uniꝰ par
tis erit ipſis benignus at reliquus plurimus quoad aphetes altero aliquo aliũ cōtigerit
locum. 33. HANC igitur ad magis & minus.Quoniã quæ tēporariæ conflantur ami
citiæ multæ ſunt indifferentes ipſaꝝ nãq; aliæ ſunt magnæ aliæ paruæ.ſcire aũt opor·
tet ꝙ cum aphetes alicui dictorum quattuor locoꝝ glutinabitur tum ingens futura eſt
utilitas cũ aũt alicui aliaꝝ ſtellaꝝ exigua & fortuita. 34. DE Hoſpitalitate. qui de ho·
ſpitalitate modus in hoc capitulo non unũ aliquod quærit:ſed plura.prius nãq; cōſide
ra num prorſus facit hoſpitalitatē necne & cōmode an cũ damno & īmunē a periculo
an periculoſam & an bene repenſurã an male repenſuram.Inde & qbus in locis erunt
peregrinationes conſidera igitur inquit declinamenta & occiduũ centrum hoc eſt.3.6.
9.12.7.nam ſi in his luminaria inueniantur hoſpitalitates faciũt ſin ♂ adhuc magis &
plures cum rationem habet aliquã figurationis ad ☉.ſin aũt ſors fortunæ dicta in quē
q̄ hoꝝ locũ inciderit uitã propetē tales in hoſpitiis faciunt.ꝙ ſi ſolida fuerint firmaq; ſi
gna diu peregrinanť.Sin bicorporea continue. 35.QVANdoq; illud quãdoq; & ſæ·
pe ipſe explicuit qua de cauſa poſuerit.ait nãq; cum luminaria figuranť.non enim ſatis
eſt ſolum occidere aut declinare ♂ & ſi non declinare contingerit:feratur aũt ad lumi
na:hoſpitalitatis cã erit tali geneſi. 36. ET Difficulter repenſuros. Difficulter repenſu
ros dicit difficulter & ſero admittentes at cōmixtum porro tibi reliquit.nam ſi inueniã
tur ſimul malefici tum etiã inutiles & difficulter rependētes erunt hoſpitalitates & cũ
aliqua difficili actione cōmoditates prouenient definiemus dixit nãq; in præcedentibꝰ
ut opus ſit ad numeꝝ & occaſum inſpicientium ſtellaꝝ conſiderare licet īperantibus i
perium tribuere apoteleſmatis. 37. IN Eis quæ matutinæ docet & ubi peregrinatiōes
euenturæ.matutina nãq; uocanť quadripartia orientalia hoc eſt.12.&.6. loca ueſperti·
na uero occidua hoc eſt.3.&.9 loca. 38. VEL domicilii dñatum habentes didicimꝰ ubi

de geminoꝝ

de geminorum genitura quomodo ſtellæ fiāt duplæ & proportionem habentes cum bicorporeis aīalibus cū nō ſolitariæ ſed cū aliis inueniant̃ p ſublationes ut attollant̃ & ſimpliciter & temere fieri uaga itinera. 39. DE Seruatione. Vult te porro docere cām peregrinationis quomō oporteat. cognoſcere. cōſidera inqt q̄ nā ſit q̄ peregrinationē faciat ſtella & īpoſitiōe quis nā dn̄s nā ſi uitæ horoſcopus. ſiue mediū cœlū actiōis ſeu ſors fortūæ pecuniaꝶ & cauſæ ſiue cōmoda ſiue incōmoda etiā hinc p̄dicito. 40. DE mortis qualitate & deſtitutione & adhuc mortis qualitate. Cū tp̄s ꝓtulerit libet iam de qualitate dicere: eſt ſane ut dictū una qdem naturalis: altera uioléta: ſed nō naturalis ac de ambabus differit tibi: q̄ris nāq; utrū erit hæc uiolenta uel non uiolenta ſed naturalis ſiue ita in utroq; q̄re qualitatē. alia nāq; qualitas naturalis alia uiolentæ: ut in naturali qui aliud facere ♄ cōſueuit at inuiolenta aliud & aliæ oēs ſtellæ conſequēter faciūt. uti tur ſane aliquo eoꝶ q̄ ante demōſtrata ſunt. demōſtratū nāq; iuxta horimæā atq; iuxta radium. Cōſiderare igit̃ prius opus eſt quomō fiat periclitatio. Cū aūt ipſam inuenim⁹ iuxta horimæā tum occiduo utimur cētro. cū aūt iuxta radioꝶ iactus tum pemptorio periclitatorioq; loco. Cōſidera nāq; q̄ abſuerit ei ⚹ uel figuret̃. utimur nāq; figurata. ſi nulla figurataꝶ inueniat̃ aut naturali ſigni ꝓprietate aut etiā ipſis terminis. ita demum naturalē inueniemus ipſius mortis qualitatē at uiolentā. hoc mō. non cōtingit cū ī uniuerſum uiolentā ſequi mortē nō aphetis exiſtētibus uel una luminibus uel ipſoꝶ alteꝛo. alio nāq; iudicato uiolenta nō erit periclitatio. opus eſt aūt ad inuenienda aphetica lumina etiā peremptorios eſſe maleficos ut obuient luminibus ſufficit unus maleficus cū utraq; lumina apheſim cohibeant. at cū alteꝶ e luminaribus aphetē habuerit tū oēs malefici obuiarint. Sane inueniemus hoc iuxta p̄cedentē expoſitā doctrinā: aut occiduum cōſiderādo locū aut pemptoriū radiū aphetis inferēdo. 41. DOMinatoris hoc eſt eſſe aphetē. aphetē. n. dn̄atorē impatorēq; uocitauit uel qa habeat īperiū multāq; uim. in poſitione. hāc aūt apheſim inde uitæ tpibus horimæā appellauit. Alioꝶ primi. Primos dixit ꝓxime illatos uel p figurā: uel p p̄ſentiā. contingit aūt nō unū ſolū eſſe ſed ēt duos ſignifere. ꝙ aūt modi qualitas bifariā ei aſſumpta ſit manifeſte indicauit ſignificat enim & ſigni naturā quatenus q̄dā dicunt̃ arida. q̄dā humida. q̄dā uulſoria. nā a dn̄is terminoꝶ cognoſcemus etiā mortis qualitatē. ꝓprie igit̃ dicendo de interitibus naturalibus. nūc inqt de: ut ſic loquar: cōtra naturā & ꝓprie uocauit ultroneos & nō aliūde nobis illatos. dicit autē prius in totū quo pacto noſſe quæas an ꝓprias mortes faciat an uiolétos interitus. cū igit̃ inquit pemptores nō prorſus in alienis iacēt ſignis. ſed quā dā h̄nt neceſſitatē & ne ſubſternant̃ a maleficis tum interit⁹ ꝓprii cōtigerint at īpropria uel etiā domeſtica ꝓpriā dicit cū in ſynheretoꝶ fuerint domib⁹ in quib⁹ gaudēt uel ubi diurni in diurnis. 42. AT Qualitatis alia nimirū ē qualitas ꝓprioꝶ interituū alia uiolentoꝶ ☉ aut ☽ ubi ambo fuerint anhæretæ altero luminariū aut ambobus exiſtētib⁹ aphetis. Quod ſi fuerint aphetæ nō ubi inueniant̃ indifferentibus apheticis locis ſed in eodē ſigno & in eadē parte. ſimiliter & ſi occidat ubi ☽ in. ♍. inueniat̃ h̄ns apheſim: at ♄ in occaſu tum nāq; infert̃ ſaturno ☽ hoc eſt ad ip̄m fert̃. 43. ET Si q̄ ♃ licet dixerit ipſe ubi de tēporib⁹ uitæ ꝙ benefici non ſolū non perimūt ſed etiā cōſeruāt & illati. quo pacto etiā hic dedit ipſis mortis qualitatē. hiſce nō oīno perimētibus ſed ēt ſeruātibus. at qui adiecit male actis ubi ībecillior fiat etiā ex ſigni ꝓprietate utpote in aliena domo & in alienis terminis & in humilitate & ab maleficis inſpectus cōtra ſpectās ubi poſt ☍ habet ſtatū ad lumina & horoſcopū faciat. 45. PRæcipue in ſphæra ſerpentes. dicit ſerpentes cælo hærētes ut draconē & hydrā. at q̄ ♂ ab ♄ & capiendo ip̄m figuratū reliqs uagis rurſus ſimilē circa ♄ eodē inqt mō capitq; figurationē mēbris laborantē īperfectoꝶ iperfecta qdem ut ♉ mēbris uero laborātē ut ♈ & ipſe ♉ & ♓ at in ♏ & ♉ hæc enim ſigna uulſoria dicunt̃ unde & cauent in his medici mamariā actionē adhibere luna in ipſis exiſtēte. Confectis aūt ſua de ſingulis dicēdo. nunc ſimul de ambobus dicit. Si inqt ſimul inueniant̃ in aliquo dictoꝶ anhæriticoꝶ locoꝶ tum multo plus fecerint & ambobus martis p̄bunt qualitatē. 46. IVXta qualitatē. Quoniā cōtingit ſæpe in eadem parte ambos eſſe aut indifferentib⁹ inqt. ꝙ ſi indifferentibus inueniant̃ partibus firmitudinē mortis continebit qualitatis qui inſederit in ipſa pemptoria parte. Sin aūt ambo in eadē inueniant̃ parte duplos facit interitus. ſæpe enim uocant̃ & abſcindūtur uel iuxta quantitatē. hoc admirabile uideat̃ nemo ſiquidem bis aboletur. at ita non eſt

dicit igiť aliquis lapſus ĩ aquã præſcripto regio enataſſe & euitaſſe. 47. SIMilẽ ſpecie.
nã qđ coruus aut canis extẽdit. 48. IN Declinationib⁹. In declinationib⁹ didicim⁹ ut
declinationes lola ſunt de hoſpitalitate. 49. DE Tempoꝝ diuiſione. Progrediente no
bis capitulatim fato quoddã eſt uniuerſale:quoddã particulare & ſupat & una cõuertiť
particulare ab uniuerſali. quo circa opus eſt aſtrologũ uniuerſale ĩprimis fatũ conſide.
rare. iam didicimus ut in Italia nõ quiſq̃ inqt ſororẽ admiſerit at in ægypto capiũt. & i
ægypto uitať matris cõnubiũ in pſide aũt nõ. & æthiopes qdem nigri at ſcythæ ſunt al
bi. ꝓinde ſi incidas in indũ ex ſtellaꝝ poſitione albũ corpus non dices ꝙ nõ contingat
ut uniuerſali fato conuertať. uelut in quolibet genethlialogico ſubſtituiť aliqđ uniuer
ſale fatũ:eodẽ mõ ſunt tẽpora uniuerſalia q̃ cunctis conueniãt hoĩbus qbus uſq; quaq;
aliqua hoĩbus efficiãť. ſunt ætates. annis utiq; quattuor exiſtentib⁹ ſi cõnubialis figura
contigerit nõ dicemus nõ cõnubio cõiuncturi talẽ neq; nonaginta annoꝝ dixerimus
infantẽ eſſe particulari tẽpore hoc ſignificante. uniuerſale. n. mouet particulare & auer.
tit. ꝓportionale dicemus qđ puer a puero ſpectať uel ut paruus ualde ꝓcabiť uel a mu.
liere amatũ iri. ſunt igiť uniuerſalia tẽpora ſeptẽ ætate. hñt hoc mõ. infans puer. adole.
ſcens. iuuenis. uir. ſenex. decrepitus. habetq; ꝓportionẽ q̃libet dicta ætas uni ſphæræ ex
7. prima lunari. ſecũda mercuriali & cõſequenter aliæ aliis nã fert q̃ uis ætas cuiuſlibet
numinis inſidẽtis ⊕ ꝓpria. Prima lunæ ſecũda ☿ ita cæteræ eodẽ ordine & tẽpus qđ
libet ætatis definiť a reuolutionis quolibet tpe p̃ter ☿ & ☽ ꝙ ad ãnos uſq;. 4. uel ſub ip
ſam ꝓcedit ætatẽ. mercurii aũt ad. 14. uſq; annos. uideturq; ☽ reuolutio una cũ plenilu
niis p. 4. annos ſiqdem ☽ ☉ & pleniluniũ in eadẽ parte cõtigerit ad quattuor annos at
☿. $\frac{1}{2}$. reuolutionis p̃bemus ob eius duplicẽ naturã & partitionẽ nã cũ nocturnis inuẽ
tus eis gaudet unde. $\frac{1}{2}$. totius reuolutionis capit q̃ in qualibet ſpecie. iam tibi de oĩbus
dixit capitulis nec ullũ ab ipſo p̃teribiť:conſequens aũt & particulatim nõ ut caſus tule
rit amplectemur ait de tẽporibus:ſed ut dixit prius diſſeruit ut ꝓpoſita hñt ordine capi
tula ut ſi de cõnubio diſſeram⁹ dicamus & de tẽpore in quo erit & ſi de poſſeſſiõe ſcribe
mus de poſſeſſione tẽpus & ex ordine de aliis capitulis. 50. ASSimile. Inueniunť nãq;
aſſimilãtia p̃cepta apud indos & germanos ſed nõ eoſdẽ colores ĩueniemus ſed ut uni
uerſale factũ indiceť. 51. VNA iniectione. Vniuerſale dicit tẽpus minimeq; particula.
re nam in cunctis hoĩbus eadẽ ſunt & eadẽ poſſunt. 52. PRImo a nobis. Natura qui.
dem nõ eſt primũ ſed ultimũ. 53. NEQuaquã iuxta ſuã reuolutionẽ cõtigit hoc. Nã
qui poſt p̃euntem illã ætatẽ oẽs ad ipſum referunť. 54. ET IGitur iuxta cõem. Cũ di.
xerit de uniuerſalib⁹ temporib⁹ & tempoꝝ dñis nunc loquiť de particularib⁹ in quali.
bet geneſi inſpectis. neq; unũ capit tẽporis imperatorẽ ſed plures nam quia nõ contin.
git ut plurimũ humanã naturã immixta habere bona uel mala:habeat plures aphetas
neceſſe eſt. ſæpe enim in eodẽ tẽpore cõtingit mœſticia & lucrũ & ab eodẽ apheto cõ.
traria dicere nõ poſſumus. ſed ex alio & alio. opus eſt igiť aphetica loca quattuor quo
dam mõ capere horoſcpũ. ſortẽ fortunæ ☉ & ☽ & p̃terea mediũ cælũ. nam horoſco.
pus ſignificat corporalia & hoſpiciũ ſors fortunæ quæ ſunt fortunæ. ☉ q̃ ſunt dignita.
tis ☽ q̃ ſunt aĩæ & cõnubialia. mediũ uero cælũ actiones & amicicias & liberos. ita igi
tur aphetica loca capiemus at apheten neutiq̃ definitũ quenq̃ ut in de tẽporibus uitæ
didicimus. Sed primo queramus quis inſederit in parte horoſcopũ faciẽte aut mediũ
cælũ tenẽte:q̃ eſt iuxta figurã ut qñ radiũ ĩmittat. ſin aũt nõ affuerit qſq̃ neq; figurať aſ.
ſumemus q ſit ꝓximus in partib⁹ p̃cedentib⁹. rurſus aut p corporis p̃ſentiã aut p radiũ
illũq; dicem⁹ apheten inde q illũ cõſequiť. in cõſequentib⁹ partib⁹ & nõ in p̃cedentib⁹
atq; ita cõſequenter. ſecundũ aũt apheten & uelut una dñantẽ capiemus terminoꝝ do
minũ. a quib⁹ incipit horoſcopus aut mediũ cælũ. at tẽpus glutinationis capiemus hoc
mõ partẽ horoſcopũ facientẽ inferemus in clima capiẽdo adhærẽtia tẽpora inde futu.
ræ ſtellæ tẽpora ſuſcipiendo eodẽ mõ inducendo. capiemus aſcenſoria rurſum tẽpora
& exceſſum dicemus eſſe tẽpus apheſis ad mediũ cælũ in recta ⊕ cũcta eodẽ faciemus
mõ. ſed age quæ diximus exẽpla faciamus clariora. ꝓponatur talis quæpiã geneſis ☉
♋ partẽ. 1. at ☉ radiũ p̃cedentib⁹ partib⁹ imperat tẽporib⁹. ſed tempoꝝ apheſim non
ab ipſo:ſed a centro capiemus ut nũc ♀ radiũ miſit. 6. parti ♉ apheſim ab. 19. parte ho.
roſcopi feci ☽ ♍ parte. 27. ♄ in ♌ parte. 26. ♃ ♋ 0.30. ♂ ♉ parte. 20. ♀ in ♌ parte. 6.
☿ ♒ parte. 9. horoſcopus ♉ parte. 19. mediu cælũ ♒ parte. 3. quia igiť neq; iuxta cor.

pus neq; iuxta figurā eſt in horoſcopo ꝓxime præcedentē ♀.ea nāq; radiū mittet p ♊.
6.partis.hoc in horoſcopi præcedentibꝰ partibꝰ & dn̄atur tēporibꝰ a.19. parte ad.20.uſ-
que. at ab.20.♂ eandē ſuſcipit.poſt ipſum ♄ poſt quē ☽. inde poſt.30.partē hoc etiā.
6.♒ uel etiā aſcenſionē poſtq̄ iteꝝ ☿ inde ♂ & ♄ & ☽ perinde tēpus.age igitur & in
canone tēporis quo pacto ſit opus eiicere apponamus. Quia igiť in.3.climate factū eſt
illinc tēpora capiemus.19.quidē partis tēpora.35.39. at ♉ partes.20. tpa.36.28.in anno
igiť dicemus ♂ tēpora ſuſcepiſſe.at ſumptæ ſunt aſcēſiones ipſiꝰ.26.partis.ſunt aūt.41.
& dicemus in.6.annis ♄ glutinationē fore.eodē aūt mō & ī aliis dictaꝝ glutinationū
capiemus.ita ēt in medio cælo cōſiderabimus & hæc capiemus nō in climate ſed in re
cta ⊕ & primo inſidentē medii cœli parti capiemus aut p figurā radiū mittētē uel ꝓxi
me p̄cedentē. Q̄m igiť mediū cœlū ꝓpoſitæ geneſeos eſt ♒ pars.3.nullus aūt inſtitit
neq; radiū p △ emiſit.27.parti ♍ ip̄m.1.☽ apheten putamus & apheſim tēpoꝝ uideli-
cet a.3.parte ♒ facimus iuxta rectæ ſphæræ canonē iuxta prius expoſitū exēplū. p̄mo-
nui nāq; ut in ipſis partitionibꝰ.q̄dā ſunt uniuerſaliora.q̄dā magis particularia & ꝙ di
cit qdē ipſe de uniuerſali.deeſt aūt artifici magis particulariū inuētio.hoc igiť nunc cō
memorat & inqt:hocq; capitulū ꝓpemodū uult q̄ ante pcurrere magis dn̄antiū dn̄an
tiſſimas apheſes uult qnq; eē q̄ a ☉ q̄ a ☽ q̄ ab horoſcopo.q̄ a medio cœlo q̄ a ſorte for
tūæ nō.n.ſicut ī eo qđ de tpe uitæ unū aliquē aphetē iudicauit.ita & hic.cāq; p quā plu
res capit mūdanos dn̄os ī priore inſpectione inueniať liberoꝝ ꝓcreatio ueluti porphy
rius ait pħus iure mediū cœlū capit.hic.n.aīæ pmeant ad pemptorias nō qn̄ ſunt hic p
emptores.ſed ꝙ īmanſit in momēto & nō in eo qđ eſt de tpe uitæ unū cœpit pempto
riū:ita & hic.ſed oēs ſtellas iuxta qualēcūq; figurā & rurſus aliū dicebat modū ut illic q̄
le.ſi parū aſcendēs ſit △ neq; multū aſcendens ✳ ſed differenter cūcta cōpareť in tpibꝰ
ꝓpriis inueniunť.aphetes nō uſq; quaq; horoſcopi cōtingit apheten uocaturq; tpis im
perator & tertius q terminoꝝ dn̄s q etiā ſimul domicilii dn̄s cū tēporis īperatore diciť
55.DE Hypātetore.Cum dixerit de apheticis locis & aphetas nunc doctrinā tradit qua
poſſis tp̄s ꝓportionaliter inuenire hypātetoris.neq; eſt in cūctis eadē diſciplina ſed in
horoſcopo qdem & medio cælo eadē uel p aſcenſoria tēpora q̄ per ꝓpriū clima & per
rectā ⊕ aſſumpta & reliquoꝝ per ad mediū cœlū & ſubterraneū diſtātiā ex qua diſces
at iuxta eas q̄ a reliqs ut qdem capere opus ſit q̈titatē in horoſcopo & medio cælo iam
didiciſti.reliquū ēſt ut tracteť ut opus ſit & luminū īuenire tempa & ſortis fortunæ ne
ceſſe aūt id aut in centris inuenire aut abeſſe a centris.ſed ſi in horoſcopo inueniať ad
mittemus in climate aſcenſiones.ſin aūt in medio cælo ſimiliter in recta ⊕. ſi in occi-
denti iuxta clima aſcenſiones ratiocinamur hoc eſt per ☍ aſcenſiones demonſtratū nā
q; eſt ꝙ quanto tempore aſcendit tanto deſcendit.Si in ſubterraneo rurſus in recta ⊕
eo mō quo & mediū cœlum ꝙ ſi in nullo inueniať centro neceſſario diſtantiā ī horo-
ſcopo ad centrū inuenias ſiue ita cognitas ad ipſum centrū cōparationē facio quātita-
tem tempoꝝ inueniemus ſciendum aūt eſt ꝙ ſi in ſequentibus partibus centri fuerint
aphetes & hypantetor ex exceſſu centrorū & hypantetoris multiplicationem horiæoꝝ
tempoꝝ & horarum non ab exceſſu auferimus ſed cōtra ex multiplicatione exceſſum
eximimus ſin aūt fuerit in præcedentibus unus:alter uero in conſequentibꝰ tum etiam
multiplicationem & exceſſum unum faciendo.numerū hunc eſſe dicimus tempus glu
tinationis ut aūt hoc manifeſto dicamus in exemplo ꝓpoſitæ poſitionis quod diximꝰ
exerceamus.Capietur ☽ & quia ipſa eſt in ♍ non eſt qdem in centro neceſſe eſt inue-
nire quot horas diſtet a ſub terreno centro.ſed non inueniemus tempoꝝ quātitatem
hoc prius nō cognito in totū aūt cum uelimus inuenire in quacūq; ſtella quot abſit ho
ras a ſub terraneo aut medio cælo tum inferemus in rectā ⊕ ſtellæ diſtantiam & ſtellæ
exceſſum & aſcenſionū exceſſum reſcribemus.Inde porro inde temporis partem medi
um cœlū tenentem inducendo ſi ſub terraneo fuerit ipſam ſtellæ capiemus in climate
horiæa tempora & ea iuxta exceſſum partiendo facta ex partitione tempora eſſe dice-
mus horoſcopoꝝ ut inſident rectæ ✳ in recta parte ♌ aſcenſoria tempora.215.ſi uero
♍.27.partes tempora uero.307.igitur exceſſus ipſoꝝ.52 ſunt tēpora & dimidium.15. ē
7.$\frac{1}{4}$.ut ſint.42.dicimus igitur abeſſe ☽ a ſub terraneo centro.3.$\frac{1}{2}$.horis inde rurſus ca

piendo partem qua uolens continget hypantetor & exceſſus ad ſubterraneum faciẽdo
capiemus horiæa tempora iterum in dimetiente & multiplicando horas quibus abeſt
☽ a ſub terraneo ad horiæa tempora glutinationis auferemus exceſſum ſubterranei &
partis ut ☽ in improposito ♍.27.partes ponatur at ☿ in ♊ parte.9.capiatur igitur.19.
pars horoſcopi. 56. QVOT partes aſcenſoriæ in recta ⊕aſcenſiones igitur huius in
recta ⊕ſunt.287.ſunt autem etiam ſub terranei aſcenſiones.215.at exceſſus ipſorum ē.
72.excedit.19.pars.3.partibus ſub terranei temporis.72.ſunt autem ♈ horiæa tempora
15.45.ipſius.19.partis ♈ horarum.3.½.ſi igitur horas multiplicemus ☽ in horiæa tem
pora habebimus.52.Sin hæc tempora ab exceſſu capiamus.72.relinquetur nobis.18.di.
cemus ergo in.18.annis copulatam iri ☽ ♎ cæterum capiatur ☉ quo norimus etiam
duobus exiſtentibus quomodo opus ſit in præcedẽtibus centri facere partiemur aphe
ten & anhæreten.quia igitur in ☿ unius partis ponit̃ quærẽdũ prius eſt quot horas ab
fuit a ſubterraneo centro ☉.capiatur itaq; in recta ⊕per hanc ipſius ♋ parte.½.hui⁹
aſcenſoria cõmunis eſt.181.ſunt aũt ſubterranei aſcenſiones.215.exceſſus.34.horæ tẽpo
rum.1.partis ♍ climatis tertii ponãtur.12.30.partimur p exceſſum & inuenimus horas.
2.½.6.¼½.fere ac totidem horas dicimus ☉ a ſub terraneo abeſſe centro.Capiamus
igitur ſola horiæa tempora in ♈ capiemus.20.♋ partem uel quam etiam cõtingat.1.
pars ♉ ubi etiam ponitur ♂ huius igitur aſcẽſio eſt.201.exceſſus igitur ad ſub terra cẽ
trum erunt.4.horiæa tempora ♉.20.parti.12.multiplico.2.½.6.⅓½.horas quibus ☉
abeſt & habeo.35.ex his.35.aufero exceſſum ſubterranei.14.contra prius dictis & relin,
quuntur.21.tum igitur dicemus poſt annos.21.occurſurum ♂ ☉.cæterum ♄ ipm con
tingat capiatur igitur quæ per ♌ aſcenſio.exceſſus.23.ad ſubterraneum & horiæa tem
pora.27.partis ♒.13.42.quæ ipſorum collectio multiplicationis tempora.16.apponit &
exceſſum temporum.23.& ait in.49.temporibus fore occurſum ♈ cum ☉ per corpus
aſcenſionum uel deſcenſionum.nam ſi inueniantur in horoſcopo aſcẽſiones ipſius ho,
roſcopi capiemus inclimate.at in occaſu aſcenſiones cæli medietatũ.medium cælũ ait
ſubterraneũ & in recta ⊕capiemus & in uitæ tẽporibus.hæc oĩa nos euidentiæ cã ſcri,
bere ĩpulſi ſumus q̃ in eo qđ de uita aperte nos docuit. 57. DE Annis & qñ cõtingat
apoteleſma.Q m̃ ſcire uult in hoc anno euẽtuꝝ apoteleſma ꝑpetuale docuit ut ſcire q̃.
a s nũc te docere uult quo pacto ſcitu poſſibilis ann⁹& ps.Cũ.n.ann⁹figurat⁹ſit ad aphe
ten & ĩpreſſio ſtellæ bonæ in bonũ locũ.tũ inqt & in illo ãno ſequit̃ apoteleſma.at mẽ
ſis de menſe ĩ primis cũ in ſimillimis fiat ſignis.rurſus ad aphetẽ ſumptis ipſis. ſcire por
ro expedit ut eſt in quolibet aphetoꝝ annũ capere ꝓpria ab horoſcopo ꝓpria a ☽ & ☉
& ſorte fortunæ uel medio cælo & menſes itidẽ.Si.n.de poſſeſſione.q̃ro & apheſim a
ſorte fortunæ capiam⁹ & occurſum ad ip̃m & annũ ab ipſo & mẽſem & dies.annũ igit̃
ab ipſo eiciendo.ſingulis ſignis annũ unũ dabimus at mẽſem eiiciẽdo nõ amplius.30.
dies q̃tũ & mẽſis eſt dabimus horas cuiuſlibet ſigni ſed.28.neq;.n.aliqd cõtinget.nã ſi
30.dies mẽſem cõputemus duodecim oẽs erunt & in'duodecim incident ſigna & non
unde in cœpit & cõtingit primũ mẽſem ſecũdi anni nõ ĩcipere a principio anni aliũde
& ante ip̃m deſiit ut qđ dicã ♈ ſi obtigerit ann⁹.igit̃ & mẽſis ex ♈ apheſim ſumet.30.
igit̃ diebus in ſingulis ſignis cõputatis.♓ terminabit incipiet igit̃ & ſecũdum annũ in
♉ menſis nõ ex Tauro ſed ex ♈ in ♓ nãq; deſiit.ſi etiam ex ♉ unde annus incepit di,
cat quiſpiã debere mẽſem incipere.audiet ut etiam ita abſurdum aliquid appareat.erit
plane intercedens ſignum deſinentis menſis & incipientis & dies propemodum menſi
bus diſtribuit nam ipſi quoq; incipiunt unde mẽſis exorſus eſt & prorſus oĩa unũ & idẽ
habuit principiũ hæc dicẽs.adducit uniuerſalia pronunciata ſignificantia nobis ad co,
gnoſcendũ tẽpus præſagii.inquit igitur oportere cuſtodiri ingreſſus proprie tẽporum
nã ♄ ſtella conficit in perpetuũ cũcta ut ingrediẽs in eũdẽ apheticũ locũ uel hypãteto,
ris intenſionẽ facit uniuerſaliũ tẽpoꝝ actionem & firmã fidẽ nobis præbet.at ♃ in an,
num ingreſſa uel figurata intenſionem facit actionis . & tum præcipue dicere opus eſt
apoteleſmatis actionẽ at ☿ & ☽ & ♂ ad mẽſes capiunt̃ & coitus ☽ ad diurnos motus
ut ſi ſignificat ♃ ad uniuerſalẽ uenire tpis ĩperatorẽ at ad annũ pmutes ordinẽ ĩbecil,
lum & obſcurũ inuenies ĩgreſſum.ꝑterea ſciendũ ut uniuerſales tẽpoꝝ dñatores perfe

ctionem

ctionem apoteleſmati gratificant.at ingreſſus & intenſiones fiunt.ſunt aũt uniuerſales tempo℞ dñatores tres.aphetes & hypantetor. & termini ĩperator qualitatemq; cognoſceris ex naturali ꝓprio modo ſtella℞. nam ut iam didiciſti benefici benefacere agnati ſunt. ſicut malefici cõtra a quolibet apheticoꝶ locoꝶ.nec oportet ab uno ipſoꝶ annũ fieri & annũ a ☽ uel a fortunæ ſorte & a medio cælo ordiente ex hoc in quo eſt aphetes & confecto ſigno.cum igiť inquit deſieris in ſignum queſiti anni tũ opus eſt te domicilii dñm ſigni illius querere. ille enim eſt dñs anni.manifeſtũ aũt ꝙ ꝓſthetes quidẽ exiſtens & orientalis & bene affectus cooperabiť apoteleſmatis orientalibus.& illo anno dicemus fore actionem. Sin aũt etiam apheres & cõbuſtus impediens conſtituet:& aut omnino impediet eius actionẽ aut ipſam efficiet obſcuriorẽ:dieꝶ diuiſionẽ iuxta lunæ motũ conficiet.ipſa ſi qdem frequentiſſime binos pluresue uel pauciores dies facit ad tempoꝶ loca : nec ſimpliciter capiendi ſunt ingreſſus & in quolibet ut te docet ſcribens ubi capiendus ſit.& ſtella ingreſſus ſummenda. opus eſt namq; ipſum eſſe in loco ubi ſunt tempora.qualis demum is fuerit? nempe ſignum ĩ quo fit glutinatio hypantetoris ad apheten.ueluti in prius expoſita geneſi ♊.ponitur ☿ partium.19. ♉ aũt horoſcopus. glutinatio igitur eſt ☿ ad horoſcopum cũ fieri debeat occurſus ſi ſub ingreſſus fiat in ♊ circiter.19.partem tum maxime erit apoteleſmatis ad ea quæ ſunt diurnalium cũ enim inueneris ☽ in ſigno dierum ingreſſam tũ maxime dicas fore expectatum ut opus eſt prius ſcire uniuerſalia tempora ex apheſibus inde annũ & menſem & dies ut quodlibet dictoꝶ inueniendum eſt iam ſatis didiciſti:nam uniuerſale uult tibi memoriæ.unde temporum ꝓprietas unde ipſa qualitas qua bonum malumq; cognoſcimus. ſpeciem igitur diſcamus ex apheſis loco.nam mediũ cælum ſignificat agibilia horoſcopus autem hoſpitalitates & corporalia. quilibet enim locus naturalem quandam habet ꝓpriam uerſionem: iamq; dictum.tempus autem ex intermedio interuallo aphetæ & hypantetoris. at bonum uel malum a naturali proprietate temporarii imperatoris cõplexionis ubi naturalem aphetæ & hypantetoris remiſceas ꝓprietatem.inuenias a mixtione abſolutã complexionem aduerſus imperitatẽ. Conſiderandũ uero & quomodo familiaritatem habent ſtellæ ad loca utrum familiares & in ipſis gaudeant uel contra patiantur. hæc nãq; beneficæ & maleficæ poteſtatis fit cauſa. 58. AD CAVſales locos. Cauſales nominauit apheticos locos quibus opus eſt annũ figurari iuxta ♊ uel ♈ naturalis & temperatæ.naturalis quidem qua dictum beneficum conſtat.temperatæ uero ad ut ita dicam aſſiticiã & aduenticiã poteſtatem iuxta geneſim habitudine ut ſi factioſus ẽ in geneſi aut in ſua ẽ domo aut in ſua exaltatione aut in △ aut in bono loco aut in geneſi eſt erga imperio habitũ locum.quomodo erga apheticum locũ hypantetor. Conſiderare prius oportet num familiariter erga ipſum habeat an contra hoc eſt aut eſt alicuius factionis aphetæ locus aut ipſius hypantetoris & an quempiam ad ipſum ſimpliciter habeat rationem domicilii dñm uel repugnantiam. quid enim ꝙ in ſua eſt humilitate aut ſibi ipſe aduerſať aut etiã ſua domo aduerſus cauſales ubi etiã annus apheticum quadratum faciat uel dimetiatur & menſis.in his ſiquidẽ perfectio cõuenit apoteleſmatis iuxta ingreſſus ut ingreſſus quadrateſcat aut dimetiatur apheticũ locum & lunæ fulxionem ubi ☽ ☉ aut plenilunium aut diuidua in aliquo quadratoꝶ ſignorum propemodum ut aliis fit. nam conſone habentes ad diſpoſita loca a principio in geneſi & iuxta ingreſſus. 59. DE EO quod. qualia ſunt bona & qualia mala: Dixit tibi in totum in qualibus te oporteat figuris diſcernere honeſtum & malum nũc peculiarius ait qualia bona & qualia mala ubi aphetes & hypantetor in primis a principio & in geneſi potentiores & ualidioies inueniant ut rationem habeant multã in poſitione. nam ſi imbecilli fuerint iuxta fixionem & in tempoꝶ imperiis imbecilli permanent. Sin autem in conſone & ad monitionem.non ipſas per ſe coniiciunt figuras:ſed ſtellas non bene poſitas. figuræ igitur & ualidæ ſunt & poteſtatem habent in ipſis inuẽtis.ſiue in ipſis ſunt poſite:ſiue in bonis ipſoꝶ extendunt actionem . quo circa nõ dixit in conſone figuræ ſed intulit ad monitionem ubi ſolius intenſionis fiat figura nec qualitatis. 60. ET SI QVIdem ſunt iidem . Vult memorare tibi quæ ſint de menſura fœlicitatis uel infœlicitatis nam quia docuit quomodo te ſcire oporteat utrum

bonnm uel non bonum erit & ſimpliciter qualitatem apoteleſmatis nunc uult tibi memorare per quæ poſſis cognoſcere utrum in temperans ſit uel qualitas necne cũ inquit temporis imperatores inueniantur & aduenientes & domicilii dominatũ apheſis per auerſionẽ hñtes tũ extrema erũt apoteleſmata. cũ aũt q̄dã affuerint q̄dã uero abſuerint tum medietas quædam erit: atq; ſymmetria quam cõmenſurabilitatem quiddã dixere. 61. PER omnia ſimul infeliciter agunt. Hoc theorema conſequit̃ quæ a principio dicta ſunt. qñquidẽ principio eius capituli qđ eſt de tẽporis diuiſione id demonſtrauit. ut oporteat apheten unũ capere ſed plures. cõtingit enim aliquẽ triſtari & adiuuari. cũtingit etiã uel ſimul triſtemur & ſimul undiq; oblectemur. nũc ut aliquo inſtante & interrogãte qd facere oporteat. præterea dicit cum aphetæ ſimul oẽs ĩueniant̃ in uno & eodem ſigno: uel qñ indifferentibus inuenti glutinationes fecerint ſimiliter etiã erga ſtellas inueniunt̃ una oẽs cum in horoſcopo ☉ & ☽ inuenta fuerit. tum nãq; etiã ſors fortunæ inueniat̃ & illic inuenit̃. Ptolemæus itaq; hoc ſolũ ſcribens denuntiatũ cõplet quartũ apoteleſmaticũ librũ. hoc aũt ꝓnuntiatũ iam ſæpe ſcripſit. nã quia poſſibile nõ eſt perito ſcribere particularia neceſſe eſt auditorẽ principia & uniuerſalia capientẽ reliqua indagare reꝝ ſequẽdo partes. hoc igitur ſciens exhortat̃ ubiq; ne aliquo pacto imperfecte ſcribere uideat̃ ob inuidiã ſed ob rei uſum magis particularia cõticuerit capitula. 62. DE TEmpore diuiſionis. De uitæ tẽporibus oratio abſoluta eſt ex aphetis & apheticis locis. ſunt quidẽ aphetæ ☉ & ☽ & ☽ ☉ & ſors fortunæ & plenilunium & horoſcopus: apherica uero loca q̄ttuor cẽtra & aſcenſiões medii cæli. opus eſt igit̃ eẽ aphetẽ & in aphetico loco & ſpectari a domicilii dño ut domoꝝ dño aut termini aut exaltatiõe aut triquetra figura: nã niſi ĩſpiciat nõ erit aphetes. opus aũt ẽ primũ pemptoriũ lumen exquirere ut ſi fuerit geneſis diurna ſolẽ. ſi nocturna ☽. ac ſi fuerit pemptionis lumen in aphetico loco & inſpiciat̃ ab aliquo iam dictoꝝ quattuor ipſo utemur. Qđ ſi nõ fuerit aliud lumiare cõſiderabimus ut ☉ quidẽ nõ exiſtente lunã at ☽ nõ exiſtente ſolẽ. qđ ſi luminariũ neuter fuerit aphetes ad ſortẽ fortunæ cõuertemur. ſi nõ ſortẽ fortunæ ad factũ ☽ ☉ uel pleniluniũ. coitiua nãq; exñte geneſi ad coitũ. uerũ pleniluniaca ad pleniluniũ qđ ſi neutrũ iſtoꝝ apheſim admiſerit ad horoſcopũ poſtremo ueniemus qui etiam eſt aphetes: & apheticus locus. cum ergo apheten inuenerimus. cõſideremus radios quos emittũt ipſi ſtellæ p figurã aut p corpus & deãbulatũ ab aſcẽſiõe ſigni capiẽdo & diuidẽdo in. 30. partes ſigni p clima ubi genitũ fuerit & uniuerſalẽ quidem apheten cuius eſt deãbulat⁹ dicemus particularẽ uero terminoꝝ dñm. 63. EXEmplum eius qđ eſt de tẽpore uitæ. In eo qđ habitũ eſt de uitæ tẽporib⁹ nõ ſimpliciter capere oportet ante latas qnq; partes & ſup illatas aſcẽſu. 25. partes frequẽter enim nõ inueniunt̃: 30. partes ꝑficientes dodecatemoriũ. Capere igitur oportet diſtantiã partiũ a mediũ cælũ tenẽte ad horoſcopũ uſq; & querere utrũ deſint ad. 6. partes an ſupſint. & ſi deſint opus ẽ querere quota parte. 90. partiũ deſint & ſi redũdent quota parte ſuperfluant & capiẽdo qnq; partes ut ad oriẽtẽ auferẽdo ipſoꝝ multipartiũ qđ polloſtemoriõ græci uocãt qđ inuenimus defficiẽs aut etiã addendo cũ ſupſuerit ab examinata medium cælũ tenẽte parte ut ad horoſcopũ & poſt inſtitutuꝝ deinceps capiẽdo bonæ fortunæ partes. 30. auferẽdo ab ipſis quantitatẽ deficientẽ hoc eſt apponẽdo ſi qd redũdet & iteꝝ annumerãdo ab occiduo cẽtro retrorſum ad partes ad mediũ cælũ uſq; & cõſiderare nũ deficiãt an ſuperfluãt & polloſtemoriũ inuenientes rurſus abſiſtere. 5. partes ut ad occaſum auferẽdo uel addẽdo atq; ita. 9. locũ faciẽdo ueluti exẽpli cauſa. Sit quẽpiam habere horoſcopũ ♒ partes. 25. at mediũ cælũ ♐ partes. 5. annumero igit̃ a. 5. partibus ♐ ad. 25. uſq; partes ♒ & habeo partes. 80. habeo enĩ. 25. partes ♐ & ♑. 30. & ♒. 25. igit̃ deſunt partes. 10. qđ eſt ipſoꝝ. 8. nonũ capiendo igit̃ dimidiũ ſigni hoc eſt partes. 15. aufero ex ipſis. 9. ipſius medii cæli qđ deficiebat nonageſimæ parti. at eſt unũ $\frac{1}{3}$. igitur relinquit̃. 13. $\frac{1}{3}$. has partes quæ ſunt. 13. $\frac{1}{3}$ ab. 5. partibus ♐. dimitto ut ad ortus hoc eſt ad horoſcopũ fiũtq; partes. 18. $\frac{1}{3}$. hoc eſt. 18. & ſcrupula. 20. & iteꝝ. 30. partiũ bonæ fortunæ aufero. 9. eaꝝ quæ medii cæli qđ eſt. 3. $\frac{1}{3}$. dimitto ab. 18. partibus ♐. 24. $\frac{1}{4}$. partes & cadit ad qntã partẽ ♑ atq; ita inueniemus bonã fortunam ut græci loquunt̃ agathodæmona at. 9. locũ deũ ab illis appellatũ. proinde numerãdo rurſus ab occaſu

ad medium

ad mediū uſq; cælū ab.25.parte ♌ ad.5.partes uſq; ♐ inuenimus partes.100. habemus
nāq; ♌ partes.5.& ♍ partes.30.& ♎ partes.30.& ♏ partes.30.& ♐ partes. 5. quæ fiūt
partes.100.atq; iteꝝ ipſa ſuperfluūt decē partes ipſaꝝ.6.partiū.itaq; iteꝝ capiēdo.15.par
tes addo ipſis.9.ipſaꝝ partē quæ eſt una bina tertia & ab.5.parte ♐ eſt.17.pars eius. de-
uenio ad.9.locū & appono.9.ipſaꝝ.30.partiū hoc eſt.3.$\frac{1}{8}$ & ab.13.partibꝰ.30. numerās
puenio ad.16.partē ♎ in temporꝝ diſtributione hæc aūt opus eſt cognoſcere ī medio
cælo & horoſcopo.hæc doctrina inuentionis ipſoꝝ facilis & directuſ.pcliuis quia cen-
trum eſt aphetes.cui opus ſit an ne terræ quia horoſcopi inferēdo horoſcopi partē & q̄
hyantetoris ad ſuū clima & exceſſum aſcenſoriū temporū deſcribendo totidē tempo-
ra dicemus eſſe tempora glutinationis ſeu adhærentiæ.at medii cæli eadē faciemus in
eandē ſphærā inducēdo partē cæli medii & ſideris partē epicratetoris.inquā.at quia ☉
& ☽ & centri fortunæ neutiq̄ ſimplicior ipſoꝝ eſt indagatio.nam neceſſe eſt aut in cen
tris eſſe aut nō in centris.ac ſi inueniant in centris eadem utemur diſciplina qua & in
horoſcopo & in medio cælo.nā & in occaſu & in ſubterraneo inueniri eundē cū dime
tientibꝰ locis indagat. demōſtratū nāq; ꝙ quoto tēpore aſcēdit tāto etiā deſcendat &
ſub terraneū p rectā ſphærā inuenimus.Q d' ſi in locis q̄ poſt cētra ſunt inſpiciat tum
oportet conſiderare utrū aphetes & hypantetor in eiſdē ſit locis ut in cōſequentibꝰ aut
in antecedentibus aut in locis differētibus hoc eſt aphetico loco . Vbi in cōſequentibꝰ
fuerit locis unus.alter aūt in p̄cedentibus aut cōtra.non.n.eadē eſt diſciplina.at cōe in
oībus eſt præceptū inueniēdo quotas horas diſtet a medio cælo aphetes. Capiēda aūt
pars aphetæ & adducēda in clima aut in rectā ſphærā & capiēdæ aſcēſiones & exceſſus
ipſaꝝ deſcribēdus rurſus inducēdo partē ſideris capimus nō aſcēſiones ſed horiæa tpa
illius climatis q̄ partiendo circa deſcriptum aſcenſionū exceſſum ex partitiōe facta nu-
merū dicemꝰ eſſe horas qbus abſiſtit aphetes a centro ſcire aūt oportet ꝙ ſi ſtella inue-
niat in ſub terraneo centro ꝓpius accedēs nō ad eandē inferemus partē in eā q̄ horaꝝ
ſed ea q̄ ſit p 99.Ita igit in cunctis inuentis horis p apheten Capiendo iteꝝ ipſius hypā
tetoris partē cōſideramus eius aſcenſiōes & cētri exceſſumq; ſimiliter deſcribēdo. ut ēt
in aphete faciebamus.ſecūdo loco inferamus hypātetoris ſi ꝓpius acceſſerit medio cæ
lo.Si uero minus p 99 & capiēdo horiæa tpa horas multiplicamus unūq; faciendo ex
multiplicatione numeꝝ ſi in cōſequentibꝰ centri fuerint utriq; horiæoꝝ tēpoꝝ multi-
plicationē auferendo exceſſum aſcenſionū q inuentus fuerit p hypantetore relictū ha-
bebimus tēpus glutinationis ſeu ad hæſionis ſin in p̄cedentibus centroꝝ utriq; fuerint
contrariū faciemus exceſſum a multiplicatione horæoꝝ tēpoꝝ auferemus in p̄cedentī
bus exceſſus numeꝝ & multiplicationis factū dicemus eſſe tēpus glutinatiōis adhæſio
niſq;.Hic finis eſt expoſitionis Ptolemaicorum apoteleſmatum.

VOniam frequēter contingit horoſcopi ad mediū cælū diſtantiā non p.4.ſi
q gna fieri ſed p.5.& p.3.ut ambigendū ſit nobis ī quo loco q̄libet ſit ſtella:lo-
ca diſcernere oportet hoc pacto inducendo horoſcopū facientē & mediū cæ
lum tenentē partē ſigniferi in eū qui rectā ſphærā canonē capiendo adhærē
tes ipſi aſcenſiones & quia dictū eſt a Ptolemæo ualere centra a quinq; præactis partibꝰ
auferendo ab aſcenſionū partibus quinq; & hærentes ſumptis aſcenſionibꝰ ſignoꝝ capi
endo partes habebimus principiū horoſcopi & medii cæli inde differentiæ taliū aſcen
ſionum tertio capiendo & auferendo ex adhærentibus principio horoſcopi aſcenſioni
bus & in eundē inducēdo rectæ ſphæræ.ſcribemus etiā adherentē ipſis ſigniferi partē
capiēdo habebimus.12.loci principiū idē in reliquis centris faciendo ex eo qd' infertur
ex ablatione aſcenſionū rectæ ſphæræ capitulo.16. oīm cētroꝝ habebimꝰ primordia.

IMPreſſum Venetiis ære Eruditi Viri Marci Firmani In officina Simonis Biuila-
quæ.Illuſtriſſimo Principe Domino Leonardo Lauredano Rem publicam moderan
te.Anno Domini.Mileſimo quingenteſimo ſecundo. Die tertio menſis Nouembris.

A B C D E F G Omnes ſunt terni præter G qui eſt duernus.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

¶ IOANNES Petrus Valla Magnifico Victori Piſano Veneto optimati patricio Salutem Dicit æternam.

Mecum aliquādiu reputanti Doctiſſime Victor Piſane quid nam demum:meæ erga te obſeruantiæ pignus:exhibere poſſem:unde animum meum ob tua de me iugiter benemerita ſingularemq; doctrinam tuam tibi deuinctum eſſe cognoſceres: ſuccur, rere patris in Marcitulii particiones ad filium commentaria:utilitatis non contem, nendæ:quæ tuo nomini deſtinando id præſtare pollicerentur. Tum q̄d præceptoris tui amantiſſimi eſſent:in quibus animum tuum morte ipſius proxima exhulceratum & iuectum mœrorem ſi non penitus leuare.ſaltem quires reddere leniorem:te a mo ribundis cogitationibus ad īmortales rerum ſcientia reuocando. Tum quia autoris eminentiſſimi ciceronis a quo & iam perſuaſum omnibus eſt:ipſe totus pendes:qué ut par eſt tā q̄ humano generi datum numen ſuſpicis:admittis:ſequeris & præceptis eius pares ac obtemperas. Hinc dicendi arte excellis opulentæ quādam ciceronianæ facundiæ præteferens imaginem. Hinc debitis quoq; tuæ doctrinæ decoraris magi, ſtratibus:ut in hac tua iuſtiſſima ciuitate nunq̄ fere ab officio uel publico magiſtra, tuum : uel priuato amicorum plane tibi ceſſare liceat : ita in ea inſignibus uirtuti, bus cunctis te ſpectantibus ad oēm æquitatem offers affabilem:iuſtū piūq;:quo Ve netiis ipſis in tā inclyto ſenatu nihil benignius:nihil hūanius:nihil ītegrius eē uſpiā prædicatur. Poſſem certe hic plures mentis tuæ cultus celeberrimos multis laudi, bus efferre:quibus ſuperſedeo:ne dum pluribus tecum agam ſubblandiri tibi ali, quibus uidear quandoquidem te eum eſſe cognoui:qui malis re ipſa in conſcientiæ tuæ penetralibus eſſe q̄ dici bonus. Cæterum pulchertimæ eſſe facultatis nobilita, tem ad gratiam utriuſq; autoris conciliandam memorare conniterer . niſi te q̄ me, ditatiſſime cuncta de ipſa tenere ſciam:& amborum cineres uenerari ne dum con, ciliatos habere. Quæ igitur ad te dedimus commentaria inſpicito non enim admo dum multis litteris continentur ut poſſint plurimum occupata tua tēpora longiore ſermōe diſtinere:q̄d cū facies noſtri memineris ſcio. Vale & nos amore pſequere.

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE GRANA

GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN CICERONIS PARTITIONES COMMENTARIA.

ARCVS TVLLIVS Latini eloquii ſpecimẽ inſigne partitionum ad
Ciceronem filium opuſculũ ſcripſit iam natu grandior quo ſuam de
rhetorica facultate nobis aperiret ſentẽtiam. Siquidẽ rhetorica uolu-
m mina admodum ſcripſiſſe adoleſcentem: tam ipſe ad fratrẽ:q̃ Quinti-
lianus in oratoriis inſtitutionibus memoriæ prodiderunt. De inuen-
tione quidem:ut ipſe in ſecũdo eiuſdẽ operis oſtendit uolumine Ari-
ſtotelem & græcos alios ſecutus autores. Ad Herennium uero ſuum
uelut ipſe atteſtatur præceptorem.ut mihi non uideantur audiendi : qui ad Herẽnium
libros negent eẽ Marci tullii caſſa nuce inaniores adducẽdo rationes: quaſi eadem ali-
quando dici a pluribus autoribus non poſſint & quaſi id nuſq̃ inueniatur:quod frequẽ
tiſſimum eſt ſtilum eundem non eſſe ciceronis ubiq;.Quid mirum cum ipſe ab Apollo
nio rhodio ſe in dicendo ita rediiſſe inſtructum noua quadam dicendi forma dicat : ut
a priore dicendi more mutatus iam alius eſſet:ut etiam diuus dicat Hieronymus ipſum
inq̃ Marcum Tullium in xenophontis interpretatione non iam aureo illo ſuo eloquẽ-
tiæ genere niteſcere:ſed adeo ſcabris turbulentiſq; retardari obiicibus: ut q interpretata
neſciãt a cicerone dicta nõ credant:nec mirum.Erat enim tum adoleſcens cum tam oe
conomicos q̃ rhetoricos libros ſcripſit:ut ipſe fateatur rhetoricos adoleſcẽti ſibi excidiſ
ſe planeq; ſubruſticos uocet:Cumq; deſint ad comprobandum ciceronis non eſſe ratio
nes citant Laurentii Vallæ teſtĩmonium quod nuſquam eſt ut circunſpectum planeq;
prudentiſſimum uirum leuiſſimum uideri uelint quippe qui ubiq; teſtimonia ex eo
ciceronis citat libro ciceroni ipſum ſemper attribuendo. Quam ridicule deinde aiunt
indicem ſpectari non oportere.quiſnam quæſo improbarit a ciceronis tempore propa
gatum per tot manus uirorum doctiſſimorum ad noſtra uſq; tempora ſinceriſſime per
ueniſſe.Quis adulterinum eẽ titulum arguat?aut quo modo.Quis inuertit?aut cur?aut
qñ proferãt ſi poſſint. ſi nequeunt ſileãt peruicaces Cõtra uero antiquiſſimi clariſſimiq;
eloquentia autores ciceroni ſemper abacta omni dubitatione id opus deputant. Ii ue-
ro q̃ maxime dici poſſit ridicule aiũt eorum tollẽdam autoritatem. Cum ipĩ falſa laurẽ
tii nitãtur autoritate. Antiquiſſimorum eorundemq; præſtantiſſimorum auferri hi iu-
bẽt autoritatem.ſatis imperioſe ſi nacti ſint qui obediant & peruertant eoꝝ ĩperio quæ
rectiſſime ab aliis poſita ſint.At nõ ſũt tanti.Aiũt porro quod in quæſtione ſit id ratum
haberi non oportere.quis eſt quæſo antiquorum qui hoc faciat ambiguum niſi iſti pau
culi modo neoterici parum proſpicientes rentur ambiguum.His ergo:quo modo non
ſit certi autoris liber probandum eſt quando id addubitẽt.Aiunt etiam ideo ciceronis
non uideri quod Quintilianus id opus nuſq̃ nominarit:q̃ id acute . Nemo certe nega
uerit multos eſſe ciceronis libros quorum nullã prorſus facit mentionẽ Quintilianus.
Quid ni?quaſi uero hanc ſibi quintilianus ſuſceperit prouintiam ciceronianos libros
nominãdi: quos ergo nõ nominauit aſciticios adulterinoſq; dicamus.Cum præterea
in eodem libro Terentiæ uxoris ſuæ meminerit:aiunt acute ſane ideo non uideri cice-
ronis quod anteq̃ uxorem duceret rhetoricos illos ſcripſiſſe libros neceſſe fuerit quaſi
ariolos habeamus:qui ſine teſtimonio ullo præterita tã bene noſcitarit ut neceſſe putẽt
hos libros editos antequã duceret uxorem:q̃q̃ ſi ciceronis non ſunt quid hæc dicere at
tinet.Aiunt p̃terea in libro de oratore ad herennium libros damnatos ſua iam: nõ am
plius aliena innixi autoritate. Alios libros dici:nõ illos.nec rõnẽ uel rõnis umbellã ꝓſe
rũt.At nõ eadem p̃cipit quæ in aliis?quaſi uero multis modis eadem præcipere non ſo
leat Cicero.aliter in libris de oratore:aliter in topicis.In partitionibus aliter.Et quoniã
Hermetis meminit præceptoris Cicero aiũt opus uideri ñ oportere cicerõis quod eius
nominis nemo ciceronis tempore fuerit. quaſi uero iſti pythagorei euphorbii ritu ab
eo tempore iteratam generationẽ ad nos uitium more propagarit nõ alia certe de cau
ſa niſi ut id modo indicarẽt ad Herẽniũ libros rhetoricos Ciceroni falſo deputatos:quĩ
tam audaculi auſint aſſerere nullum fuiſſe tum hermetem.Sane Aulus Gelius in.xii.no
ctium atticarum ait ſe non comperiſſe quẽq̃ ante Auguſti imperium eorum qui ĩtegre

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

locuti ſunt dixiſſe barbariſſimum.Idem quoqꝫ in quinto neminem aut latinũ: aut græ,
cum:eorum qui facundi haberentur dixiſſe barbariſmum:aut ſolœciſmum . ſi uerum
ſit quod Aulus Gelius inquit dici profecto potuit:ideo etiam Ciceronẽ eos libros ſub
ruſticos appellaſſe:Verum ut in hoc:ita pleriſqꝫ aliis in locis Aulus Gelius hallucinatus
eſt:ſiquidem elegantiſſimi autores græci tã barbariſmum q̃ ſolœciſmum dixiſſe facil,
lime arguuntur:ut Ariſtoteles:& Dionyſius halicarnaſeus:ita alii.Cumqꝫ ut Strabo do
cet id a græcis cõfictum ſit uerbum:uſiqꝫ ſint ante Auguſtum plæriqꝫ inſignis doctrinæ
elegantiæqꝫ auctores.Cur tandem eis latini non utentur uerbis? ac ſi poſt Ciceronem
ĩdoneum uerbum:quo uteremur exiſtimatum a clariſſimis eſt auctoribus:cur nõ fuiſ,
ſe ſemper exiſtimabitur.& quoniã Laurentii Vallæ mentiuntur auctoritatem: ꝓferam
ipſe quid Laurentius dicat in pogium:Verba certe quæ Auli gelii proferunt:nec enim
iterandi ea locus eſt neqꝫ attinet.ſtatim ſubiungit immo in utraqꝫ lingua Aule geli ꝓ
biſſime.nam & græce Ariſtoteles tũ atticus:tum elegans ſcriptor:eo utit᷑ in libris elen
chorum:et de arte poetica:& eum ac cæteros imitati ſunt.cũ alii tũ Gicero atqꝫ Quin
tilianus.hæc ita Laurentius. Quis hoc ergo opus ciceronis eſſe poteſt ambigere? Cũ
incorruptiſſimus ad noſtra uſqꝫ tempora eius operis titulus ad nos peruenerit . Cum
Marcellus & Seruius & Priſcianus & Diuus Hieronymus & Diuus Auguſtinus cicero
nis id opus eſſe confirment:etiam ex eo citando teſtimonia.Cum ipſemet familiari ut
fieri ſolet uxoris utatur exemplo:cũ in aliorum rhetoricorum ſecundi libri parte extre
ma reliqua rhetorices præcepta ſe deinceps dicturum polliceatur.neqꝫ eis quicq̃ tamẽ
libris addiderit.nam de oratore libri ſtrictim Antonii:& Craſſi de oratore continent
ſententiam.partitiones aliam rhetoricorum præceptorũ faciem.quis ergo potuit am,
bigere mentis compos quin ad herenium ſcribens omnem rhetoricam præceptionẽ
tradere uoluerit. Ait ſubinde Cicero cum biennium uerſatus eſſet in cauſis:eiuſqꝫ no,
men in foro celebratum ſe adoleſcentem athenas conceſſiſſe:& philoſophiæ ſtudium
a prima cultum adoleſcentia nunq̃ intermiſſum:& ſemper auctum:quod conuenit cũ
eius operis prohemio ad Herennium: qui Herennius an is fuerit:cuius meminit Pro,
pertius aliuſue mihi curæ non eſt quærere.Velut is:cuius pro Celio meminit inquiẽs
Animaduerti euim Iudices audiri a uobis meum familiarem.L. Herennium pattente,
in quo etſi magna ex parte ingenio eius: & dicendi genere quodã tenebamini & quæ
ſequuntur. Cur inquã hic eſſe herẽnius non poſſit.At inquient hunc non legeramus
locum.non ergo tam præcipites ad id aſſerendum eſſe debuerunt nõ fuiſſe quenq̃ he,
renniũ:qui tam familiaris eſſet ciceronis. Et perinde cum a præceptoribus:ut aliis:ita
hermete dicendi præcepta hauſiſſet: ea in libros regeſſiſſe ad herennium : quod uiſus
eſt annotaſſe Quintilianus.ſunt enim inquit uelut regeſta in hos cõmentarios:quos
adoleſcens deduxerat ſchola & ſi qua in his culpa:tradentis eſt. ſiquidem de aliis idĩ
telligi rhetoricis qui poteſt? Cum in ſecundo eius operis uolumine quos græcos ſit
ſecutus antiquos auctores dicat.Deniqꝫ ne in re apertiſſima diutius commoremur.ſi
Cicero non ſcripſit:alius ergo quicunqꝫ fuit poſt ciceronẽ ſcripſerit neceſſe eſt.ſi Quin
tilianum:ſi alios audiamus autores.ſi id.quid eſt ergo quod ſtupidi iſti non uident in
quarto uoluminis eiuſdẽ operis prohœmio dixiſſe cũ probat ſuis ſibi utendũ exẽplis:
potiuſq̃ exemplis a Catone. a Gracchis.a Lelio.a Scipione.galba:Porcina:Craſſo:An
tonio:nec ciceronis ulla facta mentione:ſi cicero non eſt. Vnde queſo magiſq̃ a cicero
ne exempla petere oportuit:aut quis ei rei magis potuit ſuffragari.quis potior? quis
dicendi rationis accuratior locupletiorqꝫ adduci potuit? Ait nãqꝫ de ſe ipſe.nulla eſt
enim ullo in genere laus oratoris:cuius in noſtris orationibus non ſit aliqua ſi nõ per
fectio:at conatus tamen:atqꝫ adumbratio.q̃ ridiculum ſit putare:cæteros eum quiſquis
ſit multo inferiores nominare.unum uero omittere Ciceronem:non Hortenſium Ci,
ceronis etiam æmulum:philippumue:uel poſt Ciceronem quẽpiam alium. faceſſant
ergo iſtorum præſtigiæ:quiſquiliæ neniæqꝫ : ne in mentes rudium repant doceantqꝫ
non ſcientiam ſed uecordiã:& imperitia teneras adhuc mentes imbuant.proinde hæc
ſatis.nos id procuremus:ut in hoc opere quicquid minus obuium ſit id aperiamus:ne
utiliſſimum capeſſendæ eloquentiæ librum in ſitu iacere permittamus & aliquando
ad oratoriam facultatem aſpirantibus innoteſcat.Cicero filius patrem itaqꝫ percuncta

tus inquit. STVDEO MI Pater latine audire ea:quæ mihi de ratione dicendi græce
tradidiſti. His uerbis docet nos patrem Marcum Tullium filium Ciceronem græce p-
cunctatum quæcunq; latine percunctaturus. SI MOdo tibi otium eſt & ſi uis. Magnã
filii oſtendit modeſtiam:qui otium pariterq; uoluntatẽ patris cupit adeſſe. QVONI-
AM aliquando mihi romam exeundi poteſtas data eſt. Hinc colligitur nõ in urbe ro
ma hæc ſcripta eſſe:ac forte in uilla dum eo animi mulcẽdi cauſa cõceſſiſſet. OMNIS
DOctrina dicendi. Quã uoce græca rhetoricam appellamus. CEDO QVAS? Hoc
uerbo cedo tam in dicendi quam in dandi ſignificatione uſurpatur: cuius pluralem
numerum Terentius cete patri meo poſuit. INVENIENDA SVNT & collocanda.
Quæ partes ſunt binæ rhætorices inuentio ac diſpoſitio:ſed diſpoſitionem utcunq; tã
elocutioni:quã inuentioni deputetur. Ait tamen peculiariter inuentioni deputãdam:
ut elocutioni pronunciationem:quam in uocem:motum:uultum & omnem diuidit
dictionem nempe corporis motum: ut inuentionis:diſpoſitionis elocutionis:pronun
ciationis:cuſtodem & quaſi theſaurum memoriam eſſe det intelligi. QVATTVOR.
Non ita in cæteris preceptionibus rhetoricis. Plures namq; orationis partes eſſe alibi
uoluit. At hic ex ſua alibi ex aliena id pronunciat ſentẽtia. DVAE VAlent ad rem do
cendam. Narratio & confirmatio. Ideo areopagitæ ut Trophonius ait has ſolas admi-
tebant ad quos cum orator accedebat cauſam dicturus pro foribus precone exordio:
atq; peroratione uteret̃ pſcribebat inquiẽs μυ τοροϊμιαξοῦ μυλε επιλέξέ. Nempe
quo oĩs a iudicibus abeſſet affectus. INFINItam. Quam græci theſin. noſtri tum infi-
nitam quæſtionem:tum propoſitum:tum conſultationem uocant. ET DEFINItam:
Quam Græci hipotheſin. Nos modo controuerſiam modo cauſam nominamus.
QVONIAM igitur inuenire. Diſtributa omni ratione dicẽdi in partes tres primam
primo ſibi diuidendam tractandamque ducit:& quia eius partes inuentio antecedit:
præponendũ cæteris recte iudicat inuẽtionẽ:quã ait ſpectari in fide facienda alioqui p
ſuadere non poterit auditores niſi uere dici putent:quæ ab oratore ſignificantur:tum
etiam in motum:quem animis orator afferat quod potuerit obtinere niſi moueatur
auditor? PROBABIle inuentum ad faciendam fidem. Argumentum certe triplex eſt
aut neceſſarium:quod mathemathicis congruit:& ſophiſticum quod ſycophantis.: &
topicum:ſeu probabile:quod dialecticis pariterq; rhetoribus:ac oratoribus. Cumq; de
monſtratiuum conſtet ex ueris neceſſariis primis medio carentibus notioribus cauſiſ-
q; concluſionis ex ſuo primo ac precipuo modo atq; ſecũdo ea : quæ per ſe inſunt præ
dicato recipit. Sophiſticum ex eis quæ non probabilia quidem:ſed uidentur:probabi
le porro ex eis quæ probabilia qa omnibus placẽt:aut pluribus aut clarioribus. ORA-
CVLA:quæ uoce diuina proferuntur. Vnde etiam oracula diui auguſtini teſtimonio
in libro de ſpiritu & anima dicimus inſomnia in quibus futuris rebus aperiendis diui-
na quæpiam perſona appareat. AVSPICIA:Ex auium enim aſpectu futura ueteres p-
nunciabant. VATICINAtiones: Quas uates prophetæq; fore protulerit. RESPON
ſa. Sacerdotum quæ cuſtodienda obſeruandaq; pontifices præſcripſerint. HARVSPI
cum. Ab arigie inteſtiginis inſpiciendis ſunt haruſpices dicti. Hariga uictima eſt:quod
ex hara ideſt ſtabulo agatur dicta. CONIEctorum. Qui ſomnia quid portendant pui
dent atq; prenuntiant. EX AVTOritate. Vt unius cuiuſq; ſua. nam ut Platonis Ariſto
teliſq; eſt philoſophiæ:ita Virgilii poeticæ facultatis:ita aliorũ. EX VOLVNtate. Vt
ſuperioris cuiuſpiam. AVT LIBEra Cui non tenetur. AVT EXPREſſa. Ideo tenetur
ut ſcriptis pactis promiſſis iuratis queſitis per tormenta. TVM EX toto. Vt ſi res tota
queritur definitione uis uniuerſa explicanda eſt:ſic ſi maieſtas eſt amplitudo ac digni-
tas ciuitatis:is eam minuit:qui exercitum populi romani hoſtibus tradidit. non qui eũ
qui id feciſſet in populi romani poteſtatem tradidit. PARTIbus. Partiendo hoc mo-
do aut ſenatui parendum eſt de ſalute rei pu. aut aliud conſilium inſtituẽdum: aut ſua
ſponte faciendum. Aliud conſilium ſuperbum:ſuum arrogans. utendum igitur conſi-
lio ſenatus. TVM EX nota. Hoc eſt ex uocabulo ut Carbo ſi conſul eſt qui cõſulit pa
triæ quid aliud fecit opimius. QVAE QVOdammodo affectæ ſunt. Nempe quan-
dam habentes inter ſe inuicem relationem. DIFFINItio adhibetur. Vt quia rhetorica
eſt bene dicendi ſcientia. Cognoſcenda rhetorica igitur. TVM PARtium enumera

tio.Si liber eſt:aut cenſu:aut uindicta liber eſt.aut teſtamento nō eſt ullo horum mo.
do. nō ergo liber. TVM NOtatio uerbi. Aether a ꝑpetuo curſu dictus ergo ꝑpetuo
currit: ut Ariſtoteles ait. ALIA CONIVgata.Si pietati ſumma tribuēda laus eſt.debi
tis moueri Cum.Q.Metellū tam pie lugere uideatis. ALIA EX genere. Si magiſtra.
tus in po.Romani eſſe poteſtate debent quid Norbanum accuſas:cuius tribunatus uo
luntati paruit ciuitatis. ALIA EX forma.Si omnes qui rei.p.cōſulunt cari eſſe debent
certe imprimis imperatores quorum conſiliis uirtute periculis retinemus & noſtram
ſalutem & imperii dignitatem. ALIA EX ſimilitudine . Si feræ partus ſuos diligunt
qua nos in liberos noſtros indulgētia eſſe debemus? ALIA EX differētia Non ſi plu
ribus cœna poteſt una ſufficere uox quoqꝫ docentis multis eam excipientibus non po
terit quoqꝫ ſatis eſſe. ALIA EX contrario.Si gracchus nefarie preclare opimius ſi am.
plectendæ bonæ artes fugiēdæ ſunt malæ. ALIA EX coniunctis.Si amanda uirtus:be
ne uiuendum eſt. ALIA EX antecedentibus. Si grauida eſt:cum uiro cōcubuit.ALIA
EX conſequentibus.Si ferro interfectus ille & tu inimicus:& cum gladio comprehen
ſus ī illo ipſo loco: & nemo preter te ibi uiſus eſt:& cauſa nemini imputetur:& tu ſem
per audax:quid eſt quod de facinore dubitare poſſimus? ALIA EX repugnantibus.
Vt Craſſi adoleſcentis.non ſi opimum defendiſti Carbo idcirco te bonum ciuem pu.
tabant ſimulaſſe te & aliud queſiſſe perſpicuum eſt ꝙ Titi gracchi mortem ſæpe in con
tionibus deploraſti.ꝙ Publii africani necis ſocius fuiſti.ꝙ eam legem in tribunatū tu.
liſti.ꝙ ſemper a bonis diſſenſiſti.& qui ſapiens eſt:ſtultus non eſt. ALIA ex cauſis.Aua
ritiam ſi tollere uultis: mater eius eſt tollenda luxuries.ſi doctrinam quæritis doctiſſi.
mos quos legatis autores:& quos adeatis præceptores uobis deligatis. ALIA AB effe
ctibus.In topicis ipſe ab effectibus rebus hoc modo cum mulier uiro in manum con.
uenit omnia quæ mulieris fuerint uiri fiunt dotis nomine.In locorum tractatione pau
lopoſt coniunctus huic cauſarum loco locus ille eſt qui efficitur ex cauſis:ut enim cau
ſa effectum indicat ſic quod effectum eſt:quæ fuerit cauſa demonſtrat.Hic locus ſuppe
ditare ſolet oratoribus & poetis:ſæpe etiam philoſophis:ſed his qui ornate & copioſe
loqui poſſunt mirabilem copiam dicendi cum denuntiant quid ex qua re ſit futurum
cauſarum enim cognitio cognitionem euentorum facit. In libro de oratore ex his au
tem quæ ſunt orta de cauſis ſi ærarii corpore & ad belli adiumenta:& adornamenta pa
cis utimur uectigalibus ſeruiamus. Quintilianus quæ utiqꝫ fiunt talia ſunt. ſi ſapientia
bonum uirum facit:bonus uir eſt utiqꝫ ſapiens:ideoqꝫ boni eſt honeſte facere:mali tur
piter & qui honeſta faciunt boni:qui turpiter mali iudicantur recte. Aut plerūqꝫ exerci
tatio robuſtum corpus facit: ſed non quiſquis eſt robuſtus exercitatus : nec quiſquis
exercitatus robuſtus eſt.neqꝫ quia fortitudo preſtat ne mortē timeamus:quiſquis mor
tem non timuerit uir fortis erit exiſtimandus.nec ſi capitis dolorem facit inutilis ho.
minibus ſol eſt.et hæc ad demonſtratiuum genus maxime pertinent. Virtus facit lau.
dem:ſequenda igitur. At uoluptas infamiam fugienda igitur.Recte autem monemur
cauſas non utiqꝫ ab ultimo eſſe repetendas ut Medea utinam ne in nemore pelio:& q̄
ſecuntur. ALIA EX comparatione maiorum aut parium aut minorum. Ipſe ī topicis
ex comparatione autem omnia ualent:quæ ſunt eiuſmodi: quod in re maiore ualet:
ualeat in minore ut in urbe fines non reguntur:nec aqua in urbe arceatur.Item contra
quod in minore ualeat in maiore licet idem exemplum conuertere . Item quod in re
pari ualet ualeat in hac quæ par eſt|:ut quoniam uſus auctoritas fundi biennium eſt:ſit
etiam ædium ut in lege ædes non appellātur:& ſunt cæterarum omnium:quarum an.
nuus eſt uſus ualeat æquitas:quæ paribus in cauſis paria iura deſiderat in locorum tra.
ctatione.Comparantur igitur ea omnia quæ aut maiora:aut minora: aut paria dicun.
tur in quibus ſpectantur hæc:numerus:ſpecies:uis quædam etiam ad res aliquas affe.
ctio:numero comparantur ut plura bona paucioribus bonis anteponantur: pauciora
mala:malis pluribus:Diuturniora bona breuioribus.longe & late peruagata anguſtis
ex quibus plura bona propagentur:quæqꝫ plures imitentur & faciant:& in hoc genere
quæ ſecuntur:Commonſtrato enim loco quilibet longius poterit proſpicere.In libro
de oratore maiora autem inquit & minora & paria ſic & maiore.ſi bona exiſtimatio di
uitiis preſtat:& pecunia tātopere expetitur quanto gloria magis expetenda eſt.Ex mi.

nore ſi hic paruæ conſuetudinis cauſa huius mortem fert tam familiariter quid ſi ipſe
amaſſet?Quic hic mihi faceret patri? ex pari ſi eſt eiuſdem & eripere contra rem pu-
& largiri pecunias. Quintilianus.appoſita uel comparatiua dicuntur quæ minora ex
maioribus maiora ex minoribus paria ex paribus probant.confirmatur coniectura ex
maiore ſi quis ſacrilegium facit: faciet & furtum ex minore qui facile ac palam
mentitur peierabit:expari qui ob rem iudicandam pecuniam accepit: & ob dicen-
dum falſum teſtimonium accipiet.Iuris confirmatio eſt eiuſmodi ex maiore ſi adulte-
rum occidere licet:& locis cædere.ex minore ſi furem nocturnum occidere licet quid
latronem?Ex pari quæ pœna aduerſus interfectorē patris iuſta eſt.eadem aduerſus ma
tris.Quorum omnium tractatus uerſatur in ſyllogiſmis illa magis finitionibus: aut
qualitatibus proſunt.ſi robur corporibus bonum:non eſt minus ſanitas.ſi furtum ſce-
lus:magis ſacrilegium:ſi abſtinentia uirtus:& continentia.ſi mundus prouidentia regi
tur:adminiſtranda ea res publica.ſi domus ædificari ſine ratione non poteſt quid agē
dum in nauilium cura & armorum.fit inquit etiam Quintilianus ex plurib⁹ ad unum:
& ex uno ad plura comparatio.unde eſt qui ſemel & ſæpius & ex parte ad totū ex ge-
nere ad ſpeciem ex eo quod continet ad id quod continetur.aut ex difficilioribus ad
faciliora:& ex longe poſitis ad propiora infinitaq; eſt rerum comparatio. Iucundiora
grauiora magis neceſſaria honeſtiora utiliora:ac ut ex Cicerone quæ ponit Quintilia
nus proferamus exempla ex maiore pro cecina Cicero qui exercitus armatos mouet
is aduocatione non uidebitur mouiſſe.ex faciliore ut in clodium & curionem at uide
an facile fieri potueris tu cum is factus non ſit cui tu conceſſiſti.ex difficiliore uide que
ſo Tubero ut qui de meo facto non dubitem de ligarii audeam confiteri:& ibi an ſpe-
randi ligario cauſa non fit cum mihi apud te locus ſit pro altero etiam depræcandi.ex
minore pro cecina ita neſcire eſſe armatos ſat eſt ut uim factam probes in manus eo-
rum cecidiſſe.VT DIFFINItio.Breuiter tractat locos quos expoſuimus.VT PRIMor-
dia rerum & quaſi præcurrentia.Cauſas dicit hoc eſt locum a cauſis.AVT RERum cō
tentiones.Ideſt comparationes quoniam comparando alterum cum altero contendi-
mus.AVT NATVræ rerum.Comparationes enim fiunt in naturis rerum ut dulcibus
ad auſtera.utilibus ad inhoneſta.FACVLTATES.Vt profeſſiones:& artes:& ſcientiæ
inter ſe comperantur:& facultates ideſt opes.facultates inquit Cicero ſunt aut quibus
facilius fit:aut ſine quibus aliquid confici non poteſt.OMNIBVS ne igitur.Ex iſtis lo
cis argumenta ſumentur.Sane docet in ultima topicorum parte quibus queſtionibus
qui loci magis congruant.itaq; hic ait eruenda ex omnibus his locis argumenta.at ad-
hibēdum iudiciū:ut leuia reiiciamus.nam leuia a coniugatis putat argumenta Quin-
tilianus:ſed cauſa una leuia aliquādo habet:quæ alia cauſa grauia putauerit:quare hoc
ipſe orator poterit perpendere & perinde reiicere inutilia:& utilia cauſæ accōmodare.
LOCOS TV quidem quæris.Ideſt ubi nam motus excitetur & in qua orationis par-
te auditoris animus incendatur.CVM INVENEris. Cum materiam fueris aſſecutus.
in qua ubi orandum.COLLOCARE.Suo loco digerrere. INDEFINITA autem ad-
hibenda ſunt illa.Hoc dicit in queſtione infinita fidem faciemus eo modo:quo locos
digeſſimus.at in ipſa definita locos alios adhibebimus de quibus dicetur ſuo loco ad
motus animorum faciendos.HABEO COMMVnia præcepta fidem faciendi.Et cō-
mouendi.nam eodem tempore inquit & fidem faciam & commouebo ex locis defini
tæ quæſtionis ideſt q̄ſtionis:quæ in cauſam & cōplexū uenit perſonarꝫ. QVONIAM
fides eſt firma opinio.Ideo ſi mouet aīm obnixe opinat̄. TOT SVNT enim genera:In
tot genera diuidit̄ affectus ut ipſe in tertio q̄ſtionū tuſculanarū itaq; uoluptatē nūc pro
ſpe & moleſtiam pro dolore poſuiſſe uidetur hic Cicero ut Virgilius in ſexto exponit.
PARTES PLVRES generum.Ideſt multæ ſunt ſpecies in quæ hæc genera diuidun-
tur ut ipſe in tertio quæſtionum tuſculanarum docet.COMMVNEM Collocationē.
Tam fidem faciendi q̄ mouendi. INCONSVLTATIONE.Ideſt definita quæſtione.
VEL PROPOSItione.Ideſt infinita queſtione.IN CAVSA.Hoc eſt definita queſtio
ne.nam ita eam Cicero ipſe uocat in topicis. IN QVA eſt propoſitum. Ideſt queſtio
infinita ut ipſe alibi uocat.In cauſa autem ideo propoſitum eſſe dicitur quoniam cau-
ſa ideſt finita queſtio probatur ſemper per propoſitum ideſt per infinitam queſtionē:

neq; enim obtinere unquam potuero licuiſſe clodium utpote inſidiatorem occidete:
niſi conſtet licere omnibus inſidiatores ſuos occidere. AVDITORVM Cauſa genere
diſtingui. Ideſt quot ſunt auditorum genera:tot ſunt etiam cauſa℞ genera. AVSCVL
tator modo. Ideſt ſolum auſcultat non etiam deliberat:aut iudicat. AVT DISCEPTA
tor. Hoc eſt diſcuſſor propoſitæ ſententiæ. VT AVT Delectetur. Quod eſt demonſtra.
tiui generis. DE PRAETEritis. Vt iudex:& inde iudiciale genus. AVT DE futuris. Vt
ſenatus:& inde deliberatiuum cauſæ genus. IVDICII. Ideſt iudicialis. DELIBERA.
tionis. Hoc eſt deliberatiui generis. ET EXORNAtionis. Hoc eſt demõſtratiui. quod
rebus exornandis accõmodatur. PROPRIVM Habet nomen. Quia a multis laudati.
uum & panagyricum nominatur. DELECTATIOnem. Quod in demonſtratiuo:ſiue
laudatiuo:uel ut nunc libuit Ciceroni appellare exornatione nihil fere aliud ſibi pro.
ponit:q̄ ut delectet. IN IVDICIO:Ideſt genere iudiciali ſcæuitiam ſi accuſat: quam ex
torquere uult a iudice. AVT CLAEMENtiam. Si defendit. IN SVASIONE. Ideſt de
liberatiuo genere in quo ſuademus:uel diſſuademus quid:quod fieri oporteat. AVT
SPEM aut reformidationem. Cum ſpem habemus ita deliberatum iri. AVT REFOR
midationem. Cum metuimus ne ſenatus contra noſtrā deliberet ſententiam. VT RA
TIONEM collocandi. Propria cuilibet generi accommodandi. NAM AVT tempo.
rum ſeruantur gradus. Namq; inquit Quintilianus alias ætatis gradus geſtarumq; re.
rum ordinem ſequi ſpecioſius fuit:ut imprimis annis laudaretur indoles:tum diſcipli
næ poſt hoc operum:ideſt factorum dictorumq; contextus. AVT GENErum diſtribu
tiones. In ſpecies ibidem inquit Quintilianus uirtutum diuidere laudem fortitudinis,
iuſticiæ:continentiæ:cæterarumq;:ac ſingulis aſſignare quæ ſecundum quanq; earum
geſta erant. AVT A MINOribus ad maiora aſcendimus. A bonis externis uel corpo.
ris ad animi bona:aut quæ puſilla & īde ad maiora. AVT HAEC in æquali uarietate.
De omnib⁹ pariter ac tempore uno bonis tractabimus. SIMPLICIA. Quæ ſolus quis
aut primus feciſſe dicitur. CONIVNCTIS. Vt ſi cum paucis uel etiam pluribus & eiſ.
dem illuſtribus fecit quis. OBSCVRA. Minus cognita. DILVCIDIS. Quæ palā ſunt
omnibus. LAETA TRIſtibus. Vbi cordis magnitudinem in aduerſis oſtenderit. IN
CREDIbilia. Quæ credi ſua magnitudine non poſſe uideātur. PRINCIPIA. Hoc di
cit in deliberatiuo genere aut breuia:aut nulla eſſe exordia expedit PRAETERITA.
rum rerum. Vt in iudiciis. AVT PRæſentium. Vt in demonſtratiuo genere. AD MO
tum. Vt cōcitatum habeat auditorem. RERVM ORdinem proſequitur. Ideſt ut reus
accuſari pro cōmiſſis dignus uideatur facinoribus. QVASI HAſta in manu colloca.
ta. Quod ita argumenta contorqueat:eiſq; compungat reum:ut in militia hoſtem ſu
um miles haſta petit. VAEHEMENTER proponit in exordiis. Vehemēs eſt & erectus
ut in uerrē Cicero. CONCLVDIT acriter. Inſtādo adurgēdoq;. CONFIRmat tabu
lis. Hæc ſupra expoſita ſunt ubi de locis dixim⁹ artis expertib⁹. ACCVRAtiuis. Vt mo
tus aīo℞ maiores faciat. IN PEROratiōis p̄ceptis. De qb⁹ ſuo loco dicet̃ ubi de ptib⁹
orōnis p̄cepta tradent̃. PAVLVLVM digrediēs decurſu. Quod facit aliqñ in uerrem
Cicero ut in ſegeſtana diana. VT IRATVM iudicē efficiat. In reum iudicis aīum exul
ceret. AVT RELINQuendæ. Ideſt nullæ narratiōis partes referēdæ ne moleſta q̄ nar.
rata ſunt iudicis mentem adhuc in odium reficiant. FIRMAMENTA. Quibus ſubla
tis defenſio nulla ſit ut inquit Quintilianus in tertio libro. Hoc eſt firmiſſima argumē
ta:quibus magnopere nititur aduerſarius. AVT PER SE diluenda. Sine aliis argumē
tis infirmanda. AVT OBSCVRANda. Ideſt non plana non aperta eſſe oſtendenda.
AVT DIGRESSIOnibus. Hoc eſt a propoſito reuocanda. AVDITORES MOdera.
tur aures oratori. Hoc eſt audiendo quid dicendum & quid fugiendū ſit oratori oſtē.
dunt:quod ex ipſorum uultu motuq; facile deprǽhendi poteſt. VNVM GENVS eſt
eloquendi. Poſtea q̄ de inuentione ſimulq; de diſpoſitione locutus eſt ſequitur ut de
elocutione:unde & eloquentia nomen habet dicat. Eius itaq; duo eſſe ait genera unū
ſua ſponte fuſum hoc eſt naturale:ut omues loquuntur. ALTERVM uerſum atq; mu
tatum. hoc eſt tropis ſchematiſq; diſtinctum. SIMPLICIA Inuenienda ſunt. Hoc di.
cit naturalis oratio:aut in ſimplicibus:aut coniunctis conſideratur uerbis. ſimplicia in
uenieda hoc eſt eligenda:ut Quintilianus libro octauo inquit. ſunt alia aliis honeſtio.
ra:ſublimiora:

ra:ſublimiora:nitidiora:iocundiora:uocaliora ut ſyllabæ e litteris melius ſonantibus
ſunt clariores:ita uerba ſyllabis magis uocalia & quo plus quoque ſpiritus habent au-
ditu pulchrius: & quod facit ſyllabarum idem uerborum quoq; inter ſe copulatio: ut
aliud alii iunctum melius ſonet. diuerſus tamen eſt uſus nam rebus atrocibus uerba
etiam ipſo uultu aſpera magis conuenient. NATIVA Sunt. Quæ ſignificata ſunt ſen-
ſu. ideſt proprietate intellectus. proprietas inquit Quintilianus non ad nomen: ſed ad
uim ſignificandi refertur: nec auditu: ſed intellectu perpendenda eſt. Secundo modo
dicitur proprium inter plura quæ ſunt eiuſdem nominis & unde cætera dicta ſunt: ut
uertex eſt contorta in ſe aqua: uel quicquid aliud ſimiliter uertitur. Inde propter flexũ
capillorum pars ſumma capitis ex hoc inquam in montibus eminentiſſimum recte di
xeris hæc omnia uertices. & tertius eſt huic diuerſus modus cum res communis pluri
bus in uno aliquo habet nomen eximium. ut carmen funebre proprie nenia & taber-
naculum ducis auguſtale. Item quod cõmune eſt & aliis nomẽ intellectu alicui rei pe-
culiariter attribuitur: ut urbem Romam accipimus & uenales nouicios: & corinthia
æra cum ſint urbes aliæ quoq;: & uænalia multa: & tam aurum & argẽtum: q̃ æs corin-
thium ſed ne his quidem uirtus oratoris inſpicitur. At illud iam non mediocriter ꝓ-
bãdum qui hoc etiam modo laudari ſolet: ut proprie dictum ideſt quo nihil poſſit in-
ueniri ſignificantius ut Cato dixit. C. Cæſarem ad euertendam. R. publicam ſobrium
acceſſiſſe. ut Virgilius deductum carmen. & Horatius acrem tibiam: Annibalemq; du-
rum in quo modo illud quoq; eſt a quibuſdam traditum proprium genus ex appoſi-
tis quæ epitheta dicuntur: ut dulce muſtum: & cum dentibus albis. de quo genere po-
ſtea dicemus. etiam quæ bene tranſlata ſunt propria dici poſſunt: quæ ſunt in quoq; p̃
cipua proprii locum accipiunt ut Fabius inter plures imperatorias uirtutes cunctator
eſt appellatus. REPERTA. Quæ ex his facta ſunt. ideſt reperta dicuntur: quæ ex nati-
uis. hoc eſt naturalibus: quibus omnes utuntur a nobis deducta repertaq; ſunt: ut Cice
ro ab eo quod eſt beatus beata beatum finxit reperitq; beatitas & beatitudo: quæ dura
inquit Quintilianus quidem ſentit eẽ. Verumtamen uſu putat poſſe molliri ac ut a Ci
cerone etiam ſyllabatum ita ab Aſinio fimbriatum: & figulatum. NOVATA. Vt quæ
memorauimus. AVT SIMILItudine. Sicut bonitas dicitur: ita beatitas beatitudo ita
dicit̃: ut magnitudo. AVT IMMITATIOne. Vt enĩ græci dicunt μεσοτυτασ. Ita Ci
cero de uniuerſitate medietates. ac ſicut a græcis ὤν & οὐσια dicit̃. ita a ſergio flauio
ut Quintilianus ens & eſſentia. & quæ a græcis ἀνάργυ dicitur a Cicerone in hortẽſio
tum perſpicuitas: tum euidentia. AVT INFLEXIOne. Quemadmodum piraticam
ut tradit Quintilianus ſicut muſicam a piratis deriuarunt multi uſq; eo ſunt uerbo nec
ideo ait hic Cicero inflexione quin ſuperiora quoq; inflectantur: nam ait primo reper
ta quæ ex his facta ſunt: ſed propter id quod ſequitur. AVT ADIVNCTIONE uer-
borum. Hoc eſt cum per compoſitionem nouantur: ut Lucretius terriloquis dictis
inquit & barbigerum pecus & Cicero ſoliuagas feras. nam cum ſint eorum ſimplicia
natiua compoſita certe reperta ſunt: quod genus uehementer Horatius in arte poetica
probat cum inquit. Dixeris egregie notum ſi callida uerbum. Reddiderit iunctura no
uum. ALTERA Natura. diſtinguit Cicero adhuc uerba ut alia natura dicat. alia tracta
tu ipſo conſiderari. Natura ut ſonantiora ſint alia quẽadmodũ ductor: q̃ dux. GRAN-
diora. Vt uaſtum pelagus: q̃ magnum. LEVIORA. Ideſt magis lubrica & quodãmo-
do nitidiora: ut meliuſcule leuiuſcule: & tales moliuſculæ pronunciatæ dictiones.
ALIA CONTRA. Vt horrida terra tremit & ſimilia. TRACTATIONE. Cum aut
propria ſumunt̃ uocabula eo mõ quo tradẽte Quintiliano diximus fieri ut cũ dicim⁹
ſterilẽ platanũ: tõſaſq; myrtos: maritã ulmũ: & huberes oleas. AVT ADdita ad nomẽ.
Ideſt epitheta ut ĩpiũ parricidã: euerſorẽ carthaginis & numãtiæ Scipionẽ ĩtelligim⁹:
principem eloquentiæ ciceronem. AVT NOVA: ut cicero fauorem: & urbanum tra
dente Quintiliano noua putat: ut putat Terentius primo dixiſſe obſequium. AVT pri
ſca. qualia Ciceronis ſentẽtia in libro de oratore ſunt reor: autumo & ut Quintilianus
inquit nuncupare: fari & huiuſmodi multa quæ certe grandem & ſanctiorem & magis
admirabilem noſtram reddunt orationẽ. AVT AB oratore modificata & inflexa quo
dammodo. Qualia ſunt ea quæ transferũtur: uerba inquit in alium modum trahuntur

aliūq; inflectuntur ſignificatum q̄ ſit eorum naturalis ſignificatio per trāſlationem.trāſ
fertur ergo nomen aut uerbum ut Q uintilianus inquit ex eo loco in quo primū erat
in eum in quo aut proprium deeſt:aut tranſlatū proprio melius eſt.id facimns aut quia
neceſſe eſt:aut quia ſignificantius eſt:aut ut dixi quia decentius eſt ubi nihil horum pre
ſtabitur quod tranſferetur improprium erit:neceſſitate ruſtici gēmā in uitibus īde gem
mare etiā uites inquit Cicero:ſitire ſegetes & frutices laborare:nos neceſſitate durū ho
minem aut aſperum:non enim proprium erat quod daremus his affectibus nomen.nā
incenſum ira & inflamatum cupiditate & lapſum errore ſignificandi gratia nihil enim
horum ſuis uerbis q̄ his arceſſitis magis proprium erit. Illa ad ornatum Lumen orati
onis:& generis claritatē & concionum procellas:& eloquentiæ flumina ut Cicero pro
milone clodium fontem gloriæ eius uocat & alio in loco ſegetem ac materiem quædā
etiam parum ſpecioſa dictu per hanc explicantur hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior
uſus ſit genitali aruo & ſulcos oblimet inertes. AVT IMMVtantur:quæ figura meto
nymia dicitur:quā ut Cicero in oratore inquit hypallagen eē rhetores dicunt:hæc inuē
ta ab inuentore & ſubiecta ab obiiciētibus ſignificat ut cererem corruptam undis. Et re
ceptus terra Neptūnus.refert autem inquit Q uintilianus in quātum dictus tropus ora
torem ſequatur nam ut Vulcanum pro igne uulgo audimus &uario Marte pugnatum
eruditus eſt ſermo: & Venerem q̄ coitum dixiſſe magis decet:ita liberum & Cererem ꝓ
uino & pane licentius q̄ ut fori ueritas ferat. AVT EA quibus tanq̄ abutimur.hæc figu
ra a græcis catachreſis nominatur quam ut inquit Q uintilianus recte dicimus abuſio
nem:quæ non habentibus nomen ſuum accōmodat quia in proximo eſt: ut parricida
matris quoq; aut fratris interfector & ſi dicas ut ſis bonus hoc ego non metuo & cum i
quit Iuuenalis quartanam dudum ſperantibus ægris pro timentibus. AVT EA quæ
obſcuramus:hanc græci allegoriam uocant:quam nos ut Quintilianus inquit inuerſio
nem interpretamur ut aliud uerbis:aliud ſenſu oſtendat aut interim contrarium.Prius
ut o nauis referent in mare te noui fluctus o quid agis fortiter occupa portum: totuſq;
ille Horatii locus quo nauem ꝓ populo : fluctuum tēpeſtatem pro bellis ciuilibus.por
tum pro pace atq; concordia dicit:tale Lucretius auia pieridum petagro loca & Virg.
Sed nos immenſum ſpacio cōfecimus æquor.Et iam tempus æquum ſpumantia ſolue
re colla.Sine trāſlatiōe uero ī bucolicis Certe equidem audieram qua ſe ſubducere col
les Incipiūt molliq; iugum dimittere cliuo. Vſq; ad aquam & ueteris cōfracta cacumi
na phagi.Omnia carminibus noſtrum ſeruaſſe menalcam:hoc enim loco preter nomē
cætera propriis expreſſa ſunt uerbis:uerum non paſtor menalcas:ſed Virgilius eſt intel
ligendus. Apud Ciceronem equidem cæteras tempeſtates & procellas in illis duntaxat
fluctibus concionum ſemper miloni putaui eē ſubeundas niſi adieciſſet inquit Quinti
lianus dūtaxat fluctibus concionum allegoria eēt eam nunc miſcuit:eſt ergo mixta cū
tranſlatione allegoria.Illud uero longe ſpecioſiſſimum genus orationis in quo trium
eſt permiſta gratia:ſimilitudinis:allegoriæ & tranſlatiōis ut ꝓ Murena cicero quod fre
tū:quē euripum:tot motus tantas tam uarias habere creditis cōmutationes agitationes
fluctus quantas perturbationes & quantos æſtus habet ratio cōmitiorum dies intermiſ
ſus unus aut nox interpoſita ſæpe perturbat omnia & totam opinionem non nunquā
cōmittat aura rumoris.Hæc allegoria īquit Q uintilianus quæ eſt obſcurior ænygma
dicitur uitium meo quidem iuditio ſiquidem dicere dilucide uirtus quo tamen & poe
tæ utuntur Dic quibus in terris & eris mihi magnus apollo tris pateat cœli ſpatium nō
amplius ulnas.ænygmata itaq; ſunt quæ niſi quis interpretetur non intelligas iō dum
ait Cicero aut quæ obſcuramus non ueriſimile eſt ut ænygma intelligat. Sed allegoriā
quæ paulo obſcurius effert quod ſibi uult ut tamen poſſit intelligi. Q VAE INcredibi
liter tollimus.hanc græci figuram hyperbolem uocant ut Geminiq; minantur in cœlū
ſcopuli.& Fulminis ocior alis.& Illa uel ītactæ ſegetis per ſumma uolaret gramia:Nec
teneras curſu leſiſſet ariſtas.Cicero in Antoniū quæ charibdis tā uorax: charibdi dico:
quæ ſi fuit animal unū oceanus medius fidius uix uideret tot res tā diſſipatas diſtanti
bus in locis poſitas tā cito abſorbere potuiſſe.& rurſus in uerrē Pindarū ſecutus uerſa
batur in ſicilia longo interuallo non Dionyſius ille nec Phalaris. tul it enim illa quon
dam inſula multos & crudeles tyrānos ſed quoddā nouū monſtrū ex uetere illa ima
nitate:quæ

nitate:quæ in hiſdem uerſata locis dicitur:nõ enim carybdim tam infeſtam: neq; ſyllã
nauibus:q̃ iſtũ in eodẽ freto fuiſſe arbitror. QVæq; admirabilius q̃ ſermonis cõſuetu
do patiť ornamus. Hanc figurã piphraſim uocãt græci circuitũ loquẽdi ornatũ: inquit
Quintilianus petit ſolũ q eſt apud poetas frequẽtiſſimꝰ tẽpus erat quo prima qes mor⸗
talibus ægris incipit:& dono diuũ gratiſſima ſerpit. Et apud oratores nr̃os:ſemp tamẽ
aſtrictior qcqd enĩ ſignificari breuius põt & cũ ornatu latius oſtenditur periphraſis eſt.
NVMEri qdam ſunt in cõiunctione ſeruãdi. Expoſitis ſimpliciũ uerboꝝ præceptis
nunc tradit cõiunctoꝝ:& primo qdẽ numeros in or̃one cuſtodiendos dicit:q quales
nam ſint breuiter & utiliſſime ex oĩbus colligemus autoribus q de numeris locuti ſũt
Numerus omnis oratorius:quẽ græci rhythmon uocãt:tũ in principio clauſulæ tum
in fine conſiderať. In principio qdem clauſulæ nõ duo. aut tres mõ qualeſcunq; qui flu
ant bene iunguntť pedes ſed ẽt incipiť a carminis principio: & aliqñ ab integro uerſu:
ut Plato timæũ orſus a uerſu heroico εισ δυο τρεισ ο δε δη τεταρτοσ ημιν ab inte⸗
gro aũt ſenario iambico dicẽdi accuratiſſimus præter alios oẽs oratores Iſocrates pa⸗
nathenaicũ icepit cũ iqt νεωτεροσ μεν ων προηρουμην γραφειν Tituſq; liuius ut qn
tilianus putat a uerſu heroico hiſtoriã ſuã inchoauit ut melius q̃:ut nũc legať facturus
ne operæpreciu; ſim. ita Diomedes annotat Saluſtiũ in principio Iugurtæ & Ciceronẽ
ſæpiſſime principia orationũ a metris integris icepiſſe: q̃re ut in principio clauſulæ bñ
a carmine incipiť:ita male deſinit in carmẽ clauſula ſiue integrũ ſiue uerſus ultima par
te. Luſoriũ ſiqdẽ habet qddam et pinde cõtemnendũ: cuiuſmodi ergo pedibus clauſu
la recte termineť iam uideamus. Cũ igiť aures extremũ ſemp expectẽt in eoq; conquie
ſcant id uacare numero nõ oportet. At & Ariſtoteli & Ciceroni & Quintiliano placet
ſententiæ quoq; initiũ cuiuſmodi diximꝰ numeroſum eẽ:qđ ſtatim a principio ſenten
tiæ dictionis cõcinitate multũ afficiamur:& ipa cõcluſione ne claudicãs ac quaſi fluctu
ans ſed æqualiter habeat oratio:illud igiť primo nos nõ fugiat non tm̃ referre qui pe⸗
des:ſed ẽt quæ uerba cõmiſſura quadã claudant or̃onem. Primo igitur pedes numerus
oratorius nullos ut ẽt Quintilianus exiſtimat reſpuit:quare non pedes ſed pedũ iun⸗
cturæ damnãdæ ſunt. aut eligẽdæ. Cõmonebimus ergo iuncturas aliquas ut ex eis au⸗
rem ſuã cõſulens & iudiciũ adhibens cæteras poſſit cuſtodire:ut ergo de uerbis loqua
mur ſi in extrema clauſulæ parte breuiora locaueris infringiť illa quaſi mẽbroꝝ com⸗
prehẽſio:quare aut paria ſyllabis eẽ oportet poſteriora ſupioribus: aut ut Cicero putat
melius iucundiuſq; lõgiora claudẽt. Verum tamen non refert ſi monoſyllabum ſit: in
fine enim antecedenti iungi uidetur:ut auxiliũ eſt:ſpondeus ergo ut a duarum ſyllaba
rum pedibus ordiamur:quo Demoſthenes plurimum uſus eſt morã affert:ac illud ge⸗
neraliter tenendum eſt. quod qui pedes ſunt temporibus pleniores lõgiſq; ſyllabis cõ
ſtant hoc ſtabiliores ſunt & grauiores:grauiorẽq; reddũt orationem: breues autem ce⸗
lerem ac mobilem. ſpondeus præcedente ſe pyrrhichio bene ſonat ut timuerũt:uel tro
chæo ut arma ſumpſi:& acta res eſt:uel iambo ut manus armant. ipſe aũt ſibi male ſpõ⸗
deus præponi creditur. ut oratores preterq̃ in cæſis ac mẽbris ut craſſi illud nos oppu
gnant. neqdem dactilus bene præponiť quod finis uerſus uideatur heroici ſunt tñ quĩ
admitãt:ſi Anapeſtus antecedat in una parte orationis lubrica ſtructura eſt: ut dñabať
ubi diuerſæ fuerint partes orationis retẽtus ſpiritus firmitatẽ facit:ut uideãt ipſi. Idẽ de
tribracho dicimus ut gerere morẽ & facilitates. Spondeus recte iambo præponitur ut
doctus fui ſeipm̃ præcurrit iambus bene ut bona fide. & cretico antecedẽte:ut proſpera
fide. Trocheus bñ ſe præcedit:quo frequẽter utiť numero Tullius ut eſſe ei penas pſolu
tas:& gracchi illud temeritas filii cõprobauit. Trochæus aũt ſpondeus & iambus ut Ci
cero putat male concludunt rerum tamen tumor ex ſpondeis atque iambis maxime
cõtinetur ut ſceptrum mihi liquit Pelops. Pyrrhichius currit:ut quid igitur faciam. Da
ctylus Ariſtoteli amplior ſicut humanior uidetur iambus clauſulam is ſortem reddit
antecedente trochæo:ut iure fecimus pyrrhichio antecedẽte:ut bene dicitur ſpondeo.
Cauſas audias iuſte fecimus Iambo fide dicitur dies attulit. Tribrachus dactylum bene
præcedit recole nomina. Anapeſtus repetes cætera & moloſus quærebat dicere. Facit
etiam tribrachus ad clauſulam præcedente cretico. ut ſi dicas de cæteris agite:deprælíis
reddeo: de litteris dubito. Amphibrachus quoque recte ponitur in clauſula ſpondeo

ſere antecedente ludos habete recte locutus trocheo iuxta querela. Anapeſtus etiam cō
uenit:ſed in rhythmi modum profluit ut inocentiæ leue præſidium eſt:mollior fiet p̄,
cedente ſpondeo ut ſi mutes leue innocentis præſidium eſt:profluit etiam ſi trocheum
anteponas ut nomen erat imperii.Creticus antecedēs eum paulo fortiorem reddit:ut
nobiles homines ante ſpondeum exultat : ut de quo nihil dicam niſi depellendi cri,
minis cauſa & quouſq; tandem abutere catillina patientia noſtra . Duo autem:aut tres
ut uult Cicero ſunt ferme extremi ſeruandi pedes ſi modo ſuperiora breuiora nō ſint
aut creticus:aut herous:aut pæon:creticum bene antecedent:uel anapæſtus:ut populo
conſerunt:uel pæon ultimus.ut placat facilitas nobiles : uel epitritus tertius ſeruare q̄
plurimos:uel trochæus turpe ducerem.Hæc de duarum & trium ſyllabarum pedibus.
Nunc alios uideamus pæonem primum & quartū probat Ariſtoteles.cui a priore or,
diendum placet:ut hæc uerba ſunt definite:incipite:comprimite: poſteriore autem fi,
nire.ut in hæc uerba agilitas facilitas domuerant.Pæona tertium aiunt omnes bñ cō,
cludere:cui Cicero tribrachum anteponit ut facere uideamur:aliquando Iambum : ut
in catillinam cum omnibus potius q̄ ſoli pati uoluerunt:ſæpiſſime autem trochæum:
ut quantum laboris ſit habitura:& diu multumq; mecum Brute dubitaui. & frequen,
tiſſime.eſſe uideatur.Dichoreo quoq; frequenter utitur.ut dicere maluerunt. & crimi,
na detulerunt.& exercitum compararunt : & contra amentiam perditorum. Antiſpa
ſtum bene dactylus antecedit ut uir optimus uideretur:& trochæus ut interfectam eē
fateretur:Ionicum maiorem bene præcurrit tribrachus:ut te ad crudelitatem acuet ora
tio nonnunquam trocheus ueſtit oratio his Cicero utitur.Ex quinque autem ſyllabis
pedes fluxiorem ſtructuram faciunt:ut arbitramini.Interrogauerunt . deſiderauerunt
omnium quinque ſyllabarum Cicero dochymum probat maxime : cuius ponit ex,
emplum amicos tenes : & ubique aptum eſſe dicit modò ſemel ponatur : quoniam
iteratus apertum faciat numerum. Hæc ſunt quæ breuiſſime dicenda de numeris puta
uimus.Nunc reliquam proſequamur interpretationem . NVMEROS Aures ipſæ
metiuntur ne aut non compleas uerbis quod propoſueris aut redundes . Hoc eſt ne
clauſula quæ numeris clauditur ſit longior quā uno ſpiritu pronuncietur : aut breui,
or ut aures fruſtretur audientium. CONSECVTIO Autem.Ne generibus : nume,
ris.perſonis : caſibus:perturbetur oratio. Hoc eſt ne ſoleciſmum grammatices uitium
facias. VT IN SIMplicibus.Q uod non eſt latinum:ſed barbarum reprehenditur.
ita in coniunctis inquit ſolæciſmus. Vitanda ergo hæc duo in oratione uitia monet
barbariſmum.& ſoleciſmum. DILVCIDVM Apellat dilucidum: quod etiam aper
tum in Rhetoricis nominat : ubi narrationis præcepta tradit . Quintilianus aperta in,
quit & dilucida erit oratio ſi fuerit primum expoſita propriis uerbis & id ſignificanti,
bus & non ſordidis quidem . non tamen exquiſitis. & abuſu remotis . tum diſtin,
cta rebus : perſonis : temporibus : locis : cauſis ipſa etiam pronunciatione in hoc ac,
commodata.ut iudex . quæ dicuntur quā facillime accipiat . Hæc de narratione lo
cutus . At de elocutione nobis inquit prima ſit uirtus perſpicuitatis : propria uerba : re
ctus ordo : non in longum dilata concluſio.Nihil neque deſit : neque ſuperfluat . ita
ſermo & doctis probabilis.& planus imperitis erit . Hæc eſt eloquendi obſeruatio.
Nam rerum perſpicuitas quomodo præſtanda ſit diximus in præceptis narrationis
ſimilis autem ratio eſt in omnibus . Nam ſi neque pauciora quā oportet : neque
plura:neque in ordinata:aut indiſtincta dixemus erunt dilucida:& negligenter quo,
que audientibus aperta . Recte ergo monet Cicero ut ſi dilucidam elocutionem ue,
linius : uſitatis utamur uerbis : ideſt non a loquendi conſuetudine remotis: PRO
priis . Quod Quintilianus inquit id ſignificantibus hoc eſt bene explicantibus. DI,
SPOſitis:Suo in loco collocatis. AVT Circūſcriptione concluſa.Ideſt clauſa aſtri,
cta non uaga. AVT INTERmiſſione.Cum parentheſim facimus. AVT CONCI
ſione uerborum . Cum uerba ſubticemus non neceſſaria : ut Plinanum illud an ue,
naris : an piſcaris : an aucuparis : an ſimul omnia . & infinita huiuſmodi.

OBSCVRVM.Tangit uitium dilucido contrarim uirtuti nam cotrupta ut inquit
Quintilianus oratio in uerbis maxime impropriis redundantibus comprehenſione
obſcura.

obſcura.Compoſitione fracta uocũ ſimiliũ aut ambiguarum puerili captatione conſi
ſtit.AVT LONgitudine.Igitur inquit longius euagatur oratio. AVT Contractione.
Cum oratio conciſa eſt & uerba neceſſaria ſubticuit. AVT Ambiguitate.Cum ſenſus
multiplex eſſe uerborum poteſt.AVT inflexione.Cum uerborum deriuatio non per
cipitur:uelut apud Ciceronẽ in Bruto cũ ſiſenna dixiſſet ſputatilica a grannio irriſus ẽ
quod pro eo uerbo uilia intelligeret.AVT IMMutatione uerborũ.Cum alia pro aliis
ponuntur uerba:ut qui ſolem aurũ & lunam argentum uocant.BREVItas autẽ.Quin
tilianus ac merito laudatur breuitas inquit integra:ſed ea minus præſtat quotiens ni-
hil dicit niſi quod neceſſe eſt βραχΰλογιαν uocant quæ redetur inter ſchemata. ẽ ue
ro pulcherrima cũ plura paucis cõplectimur quale Saluſtii eſt Mythridates corpore in
genti proinde armatus.Inter ſchemata aũt utimur hac figura inquit non ſingulis mo
do uerbis:ſed etiam ſententiis:ut Cicero dicit contra contionẽ Metelli.qui iudicaban
tur eos uocari cuſtodiri ad ſenatum adduci iuſſi in ſenatum ſunt poſiti:& totus hic lo-
cus talis.Hoc genus βρασΰλὄγιαν uocant.hoc ergo dicit Cicero.BREVItas Cõfici-
tur ſimplicibus uerbis non aceruatis.PROBAbile autem genus.Probabile autem in-
quit Cicero id genus dicit:quod non plus minuſue eſt:q̃ dicit non quia comi expoli-
riq; non debeat.nam & hæc ornatus pars eſt:ſed quia uitium eſt ubiq; quod nimium
eſt.SI NON nimis comptũ.Atq; expolitũ.quoniã hæc ueritatis fidẽ tollunt. SI EST
autoritas.In uerbis:ne laſciuire compoſitione uideamur.ILLVStris eſt autem oratio.
Quintilianus quoq; cũ de probabili loquitur oratione ſubiungit itaq; in nobis eſſe au
toritatẽ.in uerbis ſententias uel graues:uel aptas opinionibus hominum ac moribus.
his enim ſaluis licet aſſumere ea quibus illuſtrem fieri orationem putamus delectant
tranſlata ſuperlata ad nomen adiuncta duplicia & idem ſignificantia atq; ab imitatio-
ne rerum non abhorrentia:ubi licet nobis intueri aduerbum Ciceronis uerba ex hoc
loco ſuſtuliſſe nec tamen eum nominaſſe.& aliquãto poſt itaq; εναργαιαν inquit cu-
ius in præceptis narrationis feci mentionem quia plus eſt euidentia: uelut alii dicunt
repræſentatio:q̃ perſpicuitas magna uirtus eſt res de quibus loquimur clare atq; ut cer
ni uideantur enunciare:neq; enim ſatis efficit neq; ut debet plane dominatur oratio ſi
uſq; ad aures uolet:atq; ea ſibi iudex de quibus cognoſcit narrari credit non exprimi
& oculis mentis oſtendi.Eſt igitur unum genus quo tota rerum imago quodammo-
do in uerbis depingitur conſtitit indigitos extemplo arrectus uterq; & cætera quæ no
bis illam pugilum congredientium aciem ita oſtendunt ut non clarior futura fuerit
ſpectantibus.Cicero quoq; in Verrem.Stetit ſoleatus prætor populi Romani cum Pal
lio purpureo : tunicaq; talari muliercula nixus in littore non ſolum qui legit hæc ip-
ſum os intueri uideatur & habitum:ſed quædam etiam ex his quæ dicta non ſunt ſibi
ipſe aſtruat ego certe mihi cernere uideor & uultum : & oculos : & deformes utriuſq;
blandicias:& eorum qui aderant tacitam auerſationem:ac timidam uerecundiam.In-
terim ex pluribus efficitur illa:quam conamur exprime re facies:ut eſt apud eundem.
namq; omnium ornatum uirtutum exemplum uel unum ſufficiat in deſcriptione con
uiuii luxurioſi. uidebar uidere alios intrantes alios uero exeuntes : quoſdam ex uino
uacillantes:quoſdam heſterna ex potatione oſcitãtes.humus erat in munda . lutulen-
ta uino:coronis languidulis & ſpinis cooperta piſcium.quid plus uideret qui intereſ-
ſet?hæc eſt ergo illuſtris oratio de qua Cicero loquitur cum inquit illuſtris eſt autem
oratio ſi & uerba grauitate delecta ponuntur non ridicularia ſed quæ pondus ſuũ ha-
beant. ET TRanſlata & ſuperlata.Hoc hyperbolem de qua dictum figura.ET AD no
men adiuncta.Quæ dicuntur epitheta : de qua ſane figura ita Quintilianus epitheton
quod recte dicimus appoſitnm.a non nullis ſequens dicitur : eo poetæ & frequentius
& liberius utuutur.itaq; & dentes albi & humida uina in his non repræhendem⁹apud
oratorem niſi aliquid efficitur redundat.id autem erit huiuſmodi ut ſi dicas o facinus
indignum.o durum pectus quod ob rem ridiculam amiciſſimum perditum ire poſſit
ſolet fieri aliis adiunctis epitheton tropis:ut apud Virgilium turpis egeſtas.triſtis ſene
ctus:uerumtamen talis eſt ratio huiuſce uirtutis ut ſine appoſitis nuda ſit & uelut in-
cõpta oratio. ET DVplicata.Et idem ſignificantia ut Ciceronis illud in Catillinam.

Tandem aliquando quirites Catillinam furentem audacia ſcelus anhelantem:peſtem
patriæ nefariæ mollientem nobis:atq; huic urbi ferrum flammamque minitantem ex
urbe uel eiecimus:uel emiſſimus:uel ipſum egredientem urbe proſecuti ſumus. abiit:
exceſſit:euaſit erupit.HIS enim maxime ſenſus attingitur.Hoc eſt animus compungi-
tur.ET Cæteris. Quæ dicta:& quæ ſtatim dicentur de ſuaui oratione. ALTEro fit ut
intelligamus.Dilucidum dicit. SVAVE autem erit genus. Vt uno Ciceronis modo
contenti ſimus exemplo ſi patres conſcripti ueſtris immortalibus in me fratremq; me-
um liberoſq; noſtros meritis parum uobis cumulate gratias egero quæſo obteſtorque
ne meæ naturæ potiuſq̄ magnitudini ueſtrorum beneficiorum id tribuendum putetis
quæ tanta enim poteſt exiſtere ubertas ingenii? quæ tanta dicendi copia? Quod tam
diuinum atq; incredibile genus orationis.quo quiſquam poſſit ueſtra in nos uniuer
ſa promerita non dicam complecti ornando:ſed percenſere enumerando:& totus ille
locus. DEINDE coniunctione.Ideſt uerborum ſtructura. QVAE neq; habet aſpe-
ros curſus.Vt ſextus Roſcius melius dicas ſextus quoq; roſcius & non ſed rex Xerxes
at pro eo rex autem Xerxes & ſimilia.NEQVE diſiunctos atq; hiantes.Cum extrema
uocalis uocalem primam uerbi ſequentis includit:ut ſi dicas ære emit:illi incumbit fo
re omnia:& ſimilia.hiat enim iunctura quæ ſtructior plenior q; fieret ſi conſonantes uo
calibus applicarentur hoc modo ære mercatur.illi totus incumbit.fore cætera. ET SI
circunſcripta Non longo anfractu : ſed ad ſpiritum uocis aptum. hoc dicit ſi clauſula
longior non fuerit q̄ ut uno poſſit ſpiritu enunciari:ut in ipſa clauſulæ pronunciatio-
ne uocem mutare non neceſſe fuerint.HABEatq; ſimilitudinem æqualitatemq; uerbo
rum.ne alia grandia magnificaq;:alia porro humilia depreſſa . nam in ſermone tenui
ſublime nitidumq; non conuenit:fitq; corruptum quia in plano tumet.Ita humilia cir
ca res magnas carpimus:itaq; ut uidetur illud prætextam in ciſtamures roſere camilli:
ita probatur Virgilianum illud ſæpe exiguus mus.nam exiguus Epitheton aptum p-
prium effecit ne plus expectaremus . Et caſus ſingularis magis decuit: & clauſula ipſa
unius ſyllabæ non uſitata addit gratiam imitatus itaq; eſt utrunq; Horatius naſcetur
ridiculus mus.TVM Ex contrariis ſumpta uerbis.Crebra crebris:paria paribus reſpon
deant.hæc figura anthitheton appellatur.Latine contrapoſitum : cuius exemplum nō
uidemur commodius pro ferre poſſe:q̄ Ciceronis illud in Catillinam ex hac enim par
te pudor pugnat:illinc petulantia:hinc pudicitia:illinc ſtuprum hinc fides:illinc frau-
datio.hinc pietas:illinc ſcelus:hinc conſtantia:illinc furor.hinc honeſtas : illinc turpi-
tudo.hinc continentia:illinc libido. Deniq; æquitas temperantia. fortitudo:pruden-
tia:uirtutes omnes certant cum iniquitate cum luxuria cum ignauia cum temeritate
cum uitiis omnibus:poſtremo copia cum egeſtate.bona ratio cum perdita . mens ſa-
na cum amentia.bona deniq; ſpes cum omnium rerum deſperatione confligit.Quin-
tilianus autem de hac figura locutus non uno inquit fit modo nam & fit ſi ſingula ſin-
gulis opponuntur ut uicit pudorem libido.timorem audacia : & bina binis non no-
ſtri ingenii eſt.ueſtri auxilii eſt.& ſententia ſententiis:dominetur in concionibus iace-
at in iudiciis.RELATA Ad idem uerbum: ut neq; is es Catilina ut te aut pudor a tur-
pitudine:aut metus a periculo:aut ratio a furore reuocarit ad idem enim uerbum plu-
ra,referuntur:quod fit aut propoſito uerbo:aut in ultima parte collocato ut hic:aut in
medio.ET GEMINata ac duplicata.Vel etiam ſæpius iterata ponantur . ut perturba-
tio iſtum mentis : & quædam ſcelerum effuſa caligo : & ardentes furiarum faces ex-
citarunt & illud inueſtigata comperta patefacta ſublata deleta extincta . & illud. pa-
ter hic tuus : patrem hunc appellas patris tui filius eſt.CONSTRVCTIO que uerbo
rum. Tum coniunctionibus copuletur . ut tectumque laremque armaque amyclæ-
umque canem creſſamque pharethram. TVM DISSOLVTIOnibus relaxetur. Vt
de Alexandro Aquila ne in deliberando conſilium in præliando uirtus . in benefi-
cio benignitas non deerat : ſed dumtaxat in ſupplicio crudelitas . nam cum aliqua
res dubia accidiſſet apparebat ſapientiſſimus . Cum autem confligendum eſſet cum
hoſtibus fortiſſimus:cum uero primum dignis tribuendum liberaliſſimus & cum ani
maduertendū clemētiſſimus & apud Virgiliū hic illū uidi iuuenē bis ſenos:cui noſtra

dies altaria fumant.hic mihi reſponſum primus dedit ille petenti:ſed utrunq; horum inquit Quintilianus coaceruatio etenim iuncta aut diſſoluta omnibus ſcriptores ſua nomina dederunt:ſed uaria & ut cuiq; fingere placuit.fons quidem unus qui & acriora facit & inſtantiora:quæ dicimus & uim quandam præſeferentia uelut ſæpius erumpentis affectus. FIET etiam ſuauis oratio:Si aliquid in uiſum:aut in auditum:aut nouum dicas:ut ipſe Cicero pro Celio prægeſtit animus iam uidere primum lautos iuuenes mulieris beatæ ac nobilis familiares.deinde fortis uiros ab imperatrice in inſidiis atq; in præſidio balnearum locatos:ex quibus requiram quo nam modo latuerint:aut ubi.alueus ne ille:an equus troianus fuerit qui tot inuictos uiros muliebre bellũ gerẽtes tulerit:ac texerit.Illud uero reſpondere cogam cur tot uiri ac tales hũc & unum:& tam imbecillum:q̃ uidetis:non aut ſtantem comprehenderint:aut fugientem conſecuti ſint:qui ſe nunq̃ profecto ſi iſtum in locum proceſſerint explicabunt quã uolent in conuiuiis faceti:dicaces . nõnunq̃ etiam ad uinum diſerti ſint. Alia fori uis. Alia Triclinii.Alia ſubſeliorum ratio.Alia lectorum non idem iudicium commeſſatorumq; cõſpectus.lux deniq; alia eſt ſolis:& lychnorum. DELEctat.Etiam quicquid eſt admirabile:maximeq; mouet ea quæ motum aliquem animi miſcet oratio:Vt ipſe in Piſonem:ſed multam carnem ſubrancidam ſerui ſordidati miniſtrãt:nõnulli etiam ſenes: idem coquus:idem atrienſis.Piſtor domi nullus:nulla cella.panis & uinum a propola:atq; de caupona græci ſtipati:qui i lectulis ſæpe plures ipſe ſolus habiturus:quæ eodem de ſolio miniſtrentur.ubi galli cantum audiuit auum ſuum reuixiſſe putat:menſam tolli iubet. QVAEque ſignificat oratorius.Ipſius amabiles mores:qui exprimuntur aut ſignificando iudicio ipſius:& humano animo:ac liberali:ut pro Celio adulteꝝ ego putarem:ſiquis hãc paulo liberius ſalutaſſet:& contra Catilinam Serui me hercule mei ſi me iſto pacto metuerent: ut te metuũt omnes ciues tui:domum meam relinquendam putarem. Etrurſus pro Celio O magna uis ueritatis:quæ contra hominum ingenia calliditatẽ ſollertiã:contraq; fictas hominũ inſidias facile ſe per ſe ipſam defendat.AVT Inflexione ſermonis.Quæ figura apoſtrophe dicitur a græcis.hæc ut inquit Quintilianus mire mouet:ſiue aduerſarios inuaſimus.quid enim tuus ille Tubero in acie pharſalica gladius agebat:ſiue ad inuocationẽ aliquã conuertimur. Vos enĩ iam ego albani tumuli atq; luci:ſiue ad inuidioſam implorationẽ o lex portia: legeſq; ſemproniæ.AVT Augẽdi alterius.Vt in Tuberonẽ memorato in exẽplo.AVT Minuẽdi ſui cauſa.Vt pro Milone o me miſeꝝ.o me infœlicẽ:reuocare tu me in patriã milo potuiſti.ALIA dici ab oratore:alia exiſtimari uidentur.Idq; comitate fieri magis: q̃ ueritate.Hæc figura Ironia dicitur:ut illud in Catillinã a quo repudiatus ad ſodalẽ tuũ uirũ optimũ metellũ demigraſti.Vnde qm̃ Socrates:ea plurimũ uſus ẽ appellatꝰ εἴρων. QVAE orationẽ.Aut magis obſcurã:aut minus probabilẽ faciũt.Ideo illa a nobis repudiata ſunt præcepta.CVM Aut propriũ:aut idẽ ſignificans.Aut uerbũ factũ in plura uerba deducit.Vt Te nemus anguitiæ:uitrea te fucinus unda.Et hæc nauis honuſta p̄da ſicilienſi.Cũ & ipſa quoq; eſſet ex præda.Et multi & graues dolores inuenti parentibus & propinquis multi. CVM AVtem diffinitiones ad unum uerbum reuocantur. Vt qui ſunt qui fœdera ſæpe ruperunt? Carthaginẽſes. Qui ſunt qui bellum crudeliſſime geſſerunt? Carthaginenſes? Qui ſunt qui italiã deformauerũt? Carthaginenſes. Qui ſunt qui ſibi ignoſci poſtulãt? Carthaginenſes.AVT aſſumpta uerba remouent. Per correctionẽ hũc ego non ĩmanẽ:ſed feram duco. AVT ĩ circuitus dirigũtur.Ideſt in clauſulã uerba extendũt:ut quod dicit Sexto Roſcio qui ſcænã introeat ſolus cũ artifex eiuſmodi ut ſolus uideat dignus eſſe qui ſcænã introeat dignus uideatur qui nõ accedat. AVT cõiunctione.Fit unũ uerbum ex duobus nouatiõe uocabuli de qua dictum ſuperius eſt. VT CVM ſemel dictum ſit directe Sicut natura ipſa intulerit inuertatur ordo quæ figura græce ἐπάνοδος dicit ut ꝓpoſitis duobus ſecundũ prio deinde primũ capimus ut apud Virgiliũ.forte ſub arguta cõſederat illice daphnis. Compulerantq; greges coridon & thyrſis in unũ.Thyrſis oues corydon diſtentas lacte capellas. ET IDEM quaſi ſurſum uerſus retroq; dicat hæc κλίμαξ græce latine gradatio nominat:hæc repetit ea quæ dicta ſunt & priuſq̃ ad aliud deſcẽdat in prioribꝰ reſiſtit ut africano uirtutẽ induſtria. uirtus gloriã.gloria æmulos cõparauit & calui:nõ ergo magis

pecuniaꝶ repetundaꝶ q̃ maieſtatis:neq; maieſtatis magiſq̃ planciæ legis: nec planciæ
legis magiſq̃ ambitus.neq; ambitus magiſq̃ oīum legū iudicia perierūt. DEINde in.
terciſe atq; ꝑmixte ut ſtupere gaudio ſimul enim audiť cœpit ꝑmixte:ut tā deeſt auaro
qđ habeat q̃ quod nō habet. FACIT enim Et dilucidā orōnem & illuſtrem.Cum ſit
actio rhetoꝶ oīum cōſenſu in duas diuiſa partes uocē & geſtū:quoꝶ altera oculos al
tera aures mouet p quos duos ſenſus oīs ad aīum penetrat affectus.nō dubiū quin di.
lucidā orōnem & illuſtrē & ꝓbabilē & ſuauē ſi fuerit decora effectura ſit. cuiuſmodi
aūt eā eſſe cōueniat copioſiſſime expoſuit Quintilian⁹. QVAE eſt gēma litteraturæ.
Talis inquit eſt memoria:qualis gēma in qua ſculptæ ſunt litteræ:quæ in cera defigan
tur.nā & ipſa quoq; memoria ita reꝶ figuras cōtinet impſſas uel etiā uerba.eſt aūt me
moria qdem duplex alia naturalis.alia arte cōparata: Naturalis adiuuari ac augeri ar
te adhuc poteſt. Arte cōparatur aut p imagines:ut Cicero in rhetoricis ad herēniū tra.
dit:Aut ſollertia & diligentia quā exponit Quintilianus melior euadit:aut tertio me.
dicamine roborať.nā quēadmodū medici ꝓpemodū oēs & philoſophi tradunt me.
moriæ omnis ībecillitas aut a cerebro frigido eſt:aut a frigido & arido: aut a frigido
& humido:Aut aliquando etiā uarias mutat imagines propter calidū in humido uti
bilioſis ſolet accidere.his oībus cauſis inſpectis medelæ ſingulis ſuæ poſſunt accōmo.
dari. QVOniā igitur Quoniā totus hic oratoriaꝶ partitionū liber in tris diuiſus eſt
partes in uim oratoris.orōnis partes & queſtiones.Cū dictū de prima ſit:de reliquis
nūc dicendū eſt:primoq; de orationis partibus.QVArum prima & poſtrema ad mo.
tum animi ualēt nō quin reliquæ quoq; idē preſtent:ſed qđ in his duabus fere tota uis
mouēdi expliceť.ideo in areopago his uti oratores p præconē ꝓhibebātur ingredien
προοιμιάζου ti ſiquidem oratori ꝑco aiebat μη προοιμιαζου μὴ δεπίλεγε id aūt ideo quo uerꝶ
facilius ab omni affectu ſemoti poſſent diiudicare.SED amplificatio.De hac dicemus
ubi de cōcluſione tractabiť.VT ILla docendi.Hoc eſt ut cōfirmatio docēdi cā adhibe
tur ita amplificatio cauſa mouendi.SVNT aūt reꝶ tria genera.Ita Quintilianus cau.
ſa principii nulla alia eſt:q̃ ut auditorē quo ſit nobis in cæteris partibus accōmodatior
ꝓparemus.Id fieri tribus maxime rebus inter autores plurimos cōſtat ſi beniuolū:attē.
tum:docilē fecerimus:nō quia iſta nō p totā actionē ſint cuſtodienda : ſed quia initiis
ꝑcipue neceſſaria p q̃ in aīum iudicis ut ꝓcedere ultra poſſimus admittimur QVO.
rum primus:Locus eſt in perſonis noſtris diſceptatoꝶ aduerſarioꝶ.Quintilianus:ſed
perſonaꝶ inquit eſt ut plæriq; tradiderūt triplex ratio ex litigatore. ex aduerſario. ex
iudice.nā exordiū duci nōnunq̃ ab actore cauſæ ſolet :q̄q̃ enim pauciora de ſe ipſo di.
cit & parcius:plurimū tñ ad oīa momēti eſt in hoc poſitū. AVT meritis noſtris.Vt ip.
ſe ad quirites anteq̃ iret in exiliū.Si quādo inimicoꝶ impetū ꝓpulſare ac ꝓpellere cu.
piſtis defendite nūc uniuerſi unū qui ne oēs ardore flāmæ cōcideretis mei capitis peri
culo nō dubitaui ꝓuidere.nā quē uirtutis gloria cū ſumma laude ad cælū extulit eun.
dē inimicoꝶ inuidia indigniſſime depſſum opprimit.& Demoſthenes ꝓ cteſiphonte
πρῶτον μενῶ ἄνδρεσ ἀθηναῖοι τοῖσ θεοῖσ εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαισ ὅσην εὐ
νοῖαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν τοσαύτην ὑπάρξαι μοι πα
ρα ὑμῶν εἰσ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα.COntrariiſq; reb⁹.In aduerſarios cōferēdis:ut ip
ſe in uatiniū ſi tua tantū modo uatini qđ his uehemēter placebat ut te cuius teſtimo.
nium ꝓpter turpitudinē uitæ ſordeſq; domeſticas nulli⁹ momēti putareť tacit⁹ dimit.
terem.nemo.n.hoꝶ ita te refutandū ut grauē aduerſariū aut ita rogandū ut religio.
ſum teſtē arbitrabať.Demoſthenes cōtra Midiā τὴν μὲν ἀσέλγειαν ὦ ἄνδρεσ δικα
σταὶ καὶ τὴν ὕβριν ᾗ πρὸσ ἅπαντασ ἀεὶ χρῆται μειδίασ οὐδένα ἀυθ' ὑμῶν οὔτε
τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀγνοεῖν οἴομαι.Ita Iſocrates in lochitā ὥσ μὲν τοίνυν ἔτυπτε
με λοχῖτησ ἀρχων χειρῶν ἀδικῶν ἅπαντεσ ὑμῖν οἱ παρόντεσ μεμαρτύρηκασι
τὸ δὲ ἁμάρτημα τοῦτο οὐχ ὁμοῖον δεῖ νομίζειν τοῖσ ἄλλοισ. AVT deprecādo
Depcor uehemēter ꝑcor & refuto·Statius nec depcor umbrā accipere. Virgi· eqdem
merui nec depcor inquit.Luca. Nō depcor hoſti ſeruari dum me ſeruet ceruice reciſa.
Ouidi.in faſtis Ille metu pauidus mortē nō depcor inquit. Auguſti.in pſalmo octua.
geſimo nono deprecor cōmune eſt uerbū: dicimus enim depcor te & depcor a te: aut
depcando hic intelligendū ē recuſando refutādoq;.INTELligenter aūt: ut audiamur
& attente

& attente a rebus ipſis ordiendum:quia quæ primo dicuntur illa magis conſiderari ſo-
lent:ut de prouinciis conſularibus ipſe.Si quis ueſtrum.P.C.expectat:quas ſim prouin
cias decreturus conſideret ipſe ſecum qui mihi homines ex prouinciis potiſſimum de-
trahendi ſint;non dubitabit quid me ſentire conueniat: cum quid me ſentire ne-
ceſſe ſit cogitarit Lyſias in epitaphio auxiliantium corinthiis. εἰ μὲν, ἡγούμην οἷόν τε
εἶναι ὦ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶνδε ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν,
ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν.SI COMplectare a prī
cipio genus naturāq; cauſæ.Vt ipſe pro publio ſylla.maxime uellē iudices ut.P.ſylla &
ante ea dignitatis ſuæ ſplendorē obtineret: & poſt calamitatē acceptā modeſtiæ fructū
aliquē potuiſſet pcipe:ſed qm̄ ita tulit caſus īfeſt⁹ut āpliſſimo ī honore cū cōi ābitiōis ī
uidia tū ſingulari antonii odio euerteret:& q̄ ſequunt Dēoſthenes ad philippi epiſtolā
ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ἐνεβάλετο τὸν
πόλεμον, πᾶσιν ἡμῖν φανερὸν γέγονεν· ἐπειδὴ γὰρ Φαρσαλίοις Ἅλον παρέδωκε, καὶ τὰ περὶ Φω-
κέας διῳκήσατο, καὶ τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο πᾶσαν, αἰτίας οὐκ οὔσας πλασάμενος, καὶ προ-
φάσεις ἀδίκους ἐξευρών. SI DEfinitas.Hoc eſt determines ut ipſe in catilinam.Semper Rem,P.
quirites uitamq; oīum ueſtrorū bona:fortunas: coniuges liberoſq; ueſtros:atq; hoc do
miciliū clariſſimi īperii fortunatiſſimā pulcherrimāq; urbē hodierno die deorū īmorta
liū erga uos ſummo amore laborib⁹conſiliis piculiſq; meis ex flāma atq; ferro:ac pene
ex faucib⁹fati ereptā & uobis cōſeruatā ac reſtitutā:uidetis:Dēoſthenes de cheronēſib⁹
ἔδει μὲν ὦ Ἀθηναῖοι τοὺς λέγοντας ἅπαντας ἐν ὑμῖν, μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα,
μήτε πρὸς χάριν, ἀλλὰ ὃ βέλτιστον ἕκαστος ἡγεῖτο, τοῦτ᾽ ἀποφαίνεσθαι· ἄλλως τε, καὶ περὶ κοι-
νῶν πραγμάτων, καὶ μεγάλων ὑμῶν βουλευομένων· ἐπειδὴ δ᾽ ἔνιοι τὰ μὲν, φιλονεικίᾳ, τὰ δὲ,
ἥτινι δήποτε αἰτίᾳ προάγονται, λέγειν ὑμᾶς ὦ Ἀθηναῖοι τοὺς πολλοὺς δεῖ πάντα τὰ ἄλλα ἀφέν-
τας, ἃ τῇ πόλει νομίζετε συμφέρειν, ταῦτα καὶ ψηφίζεσθαι, καὶ πράττειν. SI DIuidas. Cice-
ro ipſe pro Cluentio habito.animaduerti Iudices omnē accuſatoris orōnē in duas di-
uiſam eē ptes quarū altera mihi niti & magnope cōfidere uidebat inuidia iā inueterata
iudicii iuniāi altera tatūmō cōſuetudīs cā timide & diffidēter attīgere rōnē ueneficii
criminū:q̄dere lege ē hæc q̄ſtio cōſtituta.Iſocrates ī orōne q̄ ab eo de pace īſcripta eſt.
ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς
ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύσειν· οὐ μὴν, ἀλλ᾽ εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν
πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νῦν παρόντων πραγ-
μάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν· ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσαντες περί τε πολέμου, καὶ εἰρήνης,
ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων. NAM aut magna quædam propone
mus:aut neceſſaria:aut coniuncta cum ipſis apud quos res agitur.Vt ipſe in uerrem Ci-
cero.quod erat optandū maxime iudices: & quod unū ad inuidiā ueſtri ordinis infa-
miamq; iudiciorū ſedādā maxime ptinebat:id nō hūano cōſilio ſed,ppe diuinitus datū
atq; oblatū uobis ſūmo rei.pu.tēpore uidet.Inueterauit.n.iā opinio pniciosa rei.pu.
uobiſq; piculoſa q̄ nō mō apud exteras natiōes:ſed oīum ſermōe pcrebruit his iudiciis
q̄ nūc ſint pecunioſū hoīnē q̄uis ſit nocēs nēinē poſſe dānari:& Dēoſthe.cōtra Timocratē,
τοῦ μὲν ἀγῶνος ὦ ἄνδρες δικασταὶ τοῦ παρόντος, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸν οἶμαι Τιμοκράτην εἰπεῖν αἴτιός ἐστιν
ἄλλος τις αὐτῷ πλὴν αὐτὸς αὑτῷ· χρημάτων γὰρ οὐκ ὀλίγων ἀποστερῆσαι βουλόμενος τὴν πό-
λιν, παρὰ πάντας τοὺς νόμους νόμον εἰσήνεγκεν οὔτ᾽ ἐπιτήδειον, οὔτε δίκαιον ὦ ἄνδρες δικασταί.
ὃς τὰ μὲν ἄλλα ὅσα λυμανεῖται, καὶ χεῖρον ἔχειν τὰ κοινὰ ποιήσει, κύριος εἰ γενήσεται, τάχα δὴ
καθ᾽ ἕκαστον ἀκούοντες ἐμοῦ, μαθήσεσθε· ἓν δ᾽ ὃ μέγιστον ἔχω, καὶ προχειρότατον πρὸς ὑμᾶς εἰ-
πεῖν, οὐκ ἀποκρύψομαι. τὴν γὰρ ὑμετέραν ψῆφον, ἣν ὀμωμοκότες περὶ πάντων φέρετε, λύει, καὶ
ποιεῖ μηδενὸς ἀξίαν ὁ τουτονὶ νόμος. SIT AVtem hoc etiam in præceptis:Vt ſiquidem tem
pus ipſum aut res aut locus.Quintilianus autem ad cauſam inquit extra pertinet tem-
pus unde principiū pro celio.locus unde pro deiotaro habitus unde pro milone. opi-
nio unde in uerrem deinceps ne omnia enumerem fama iudiciorum expectatio uulgi
nihil enim horum in cauſa eſt ad cauſam tamē pertinet.MAXime in perorando.Hoc
eſt in ipſa concluſione quod dictum fuerit:quoniam ultimo dictum loco magis hæret
dabit aliquādo exordii nobis occaſionē. QVOniam narratio. Poſt exordiū cōtinuo
ſequit narratio. FVNdamentū cōſtituendæ fidei.Quoniā narrant quæ facta ſunt:aut
quæ pſentia ex quibus magna uis argumentorū inde elicit. PARtim ſunt. Aſſumpta

ad ornandū: quæ nō tā neceſſaria:q̄ ornantia ſunt. VT DILucide. Quid dilucidū: qd
probabile qd ſuaue in dicendo ſit iā memorauimus. PROBAbilis. In rhetoricis ue te
ribus probabilis inquit erit narratio ſi in ea uidebuntur eſſe quæ ſolent apparere in ue
ritate ſi perſonarum dignitates ſeruabuntur ſi cauſæ factoꝝ extabunt ſi fuiſſe facultates
faciendi uidebuntur. ſi tempus idoneum. ſi ſpacii ſatis. ſi locus oportunus ad eandem
rem qua de re narrabitur fuiſſe oſtendetur. ſi res & ad eorum qui agent naturam & ad
uulgi rumorem & ad eorum: qui audient opinionem accōmodabitur: ac ueri quidem
ſimilis ex his rationibus eſſe poterit. quæritur enim ut ſit probabilis narratio quis. quid
cur. ubi. quando. quemadmodū: quibus adminiculis. natura noſtra. opinio Iudicū uul
gi mos: quæ ſunt omnia perſona. factum. cauſa locus. tempus. modus. facultas. opinio.
SI TEſtata dici uidebuntur. Ideſt de quibus teſtimonia habita ſint. EVENti cauſa po
netur. Euentus inquit ipſe in rhetoricis eſt exitus alicuius negocii ī quo quæri ſolet qd
exquaq; re euenerit eueniet euenturūq; ſit quare hoc in genere ut cōmodius quid euen
turum ſit ante animo colligi poſſit quid quaq; ex re ſoleat euenire conſiderandum eſt
hoc modo ex arrogantia odium: ex inſolentia arrogantia. OPINIone. Opinio eſt cū
ctorum ad quæ ancipiti feramur ſententia uni uel pluribus propenſior exiſtimatio. AV
TOritate. Autoritas eſt mentis & corporis quædam dignitas quæ efficit tum ſua præ
ſentia: tum etiam oratione cæteri: ei reuerentiam preſtent. SI CVM lege Lex ut Papi
nianus inquit eſt cōmune præceptum prudentium conſultum delictorum quæ & ſpō
te uel ignorantia contrahuntur coertio cōmunis rei. pu. ſponſio. SI CVM more. Mos
eſt quod inter hoīes ſolitum eſt fieri. CVM REligione coniuncta. Religio ē: quæ diui
næ naturæ cultum & cerimonias affert. SI ANtiquitas. Ideſt ueneratio. SI MEMoria.
Ne uera exciderint & falſa narret. SVAuis aūt narratio. ut Celii in Antonium. namq;
ipſum offenderunt temulento ſopore profligatum totis ſtertentem præcordiis ructuo
ſos ſpiritus geminare præclaraſq; contubernales ab omnibus ſpondis tranſuerſas incu
bare: & reliquas circumiacere paſſim: in quæ tamen exanimatæ terrore hoſtium aduen
tu percepto excitare antonium conabantur nomen inclamabant: fruſtra ceruicibꝰ tolle
bāt blādius alia ād aurem inuocabat. uehementius etiam nōnulla feriebat. quaꝝ omni
um cū uoce tactuq; oſcitaret ꝓxime cuiuſq; collū amplexu petebat: neq; euigilare ebri
us poterat: ſed ſemiſomno ſopore inter manus cēturionum cōcubinarūq; iactabatur.
QVAE ad fidem faciendā pertinent. Nam tam & ſi narratio ad fidem faciendam per
tineat imprimis tamen confirmatio & confutatio. QVOniam omne qđ in cōtrouerſi
am uenit id ita. habet. Genus totius artis ē rhetorices facultas. rhetoricæ uero ſpecies
tres quæ tria genera cāuſarum appellant᷑. Iudiciale. Demōſtratiuū. Deliberatiuū. materia
quæcūq; q̄ſtio circa quā uerſari oratoris poſſit orō. partes huius materiæ q̄ſtio infinita:
& definita definita diuidit᷑ in cōſtitutiones ſiue ſtatus ſeu cōtrouerſias libeat appellare
eæ itaq; oēs aut in ſcripti alicuius cā uerſant᷑: aut ex re ipſa ſibi nomē uendicāt. & perin
de q̄ in ſcripto legitimæ: q̄ in re rationales nominant᷑. In ſcripto cum unus ſcriptoris
uerba defendit. Alter ſententiam: qui ſtatus ſcriptū & uolūtas appellat᷑. Alter ſi inter ſe
leges diſſentiāt: & utraq; pars defendat᷑ ſtatus legis contrariæ. Tertio cū ſcriptū de quo
cōtendit᷑ ſententiā amplectit᷑ ambiguā. ambiguus ſtatus dicit᷑. Quarto cū ex eo quod
ſcriptū nō eſt per collectionē aliquid intelligit᷑: qđ quia ꝑ ratiocinationē & ꝑ ſyllogiſ
mi collectionē inueſtigat᷑. a græcis ſyllogiſmus a nr̄is ratiocinatio noīnat᷑. Quinto cū
ſcriptū qdem ē: ſed in quo uis eſt id uerbū nō clareſcit finis uel finitiuus in ſcripto no
minat᷑ ſtatus. Earū porro cōſtitutionū: q̄ rōnales, appellant᷑: ita diſtingunt᷑ iuxta Cicero
nem in rhetoricis: q̄q̄ uaria ē de his inter rhetoras opinio ſicut de mēoratis. In his ergo
q̄rit᷑ an ſit & q̄le ſit & p̄ter hoc: an iure: an more poſſit tractari iudiciū: qđ ſi qd factū ne
gat᷑ cōiecturalis: uel īficicialis ſtatꝰ appellat᷑. ſi factū cōſtet & quo noīe ſit appellādū q̄rat᷑
finitiuus ſtatꝰ: qđ ſi utrūq; cōtrouerſia careat. ſed quale id ſit q̄rat᷑ generalis ſtatus noīat᷑
In hoc aut querit᷑ de p̄terito. aut de p̄ſenti: aut de futuro. ſi de præterito iuriſdicialis. ſin
de p̄ſenti uel futuro negocialis. Iuriſdicialis igr̄ cuiꝰ inq̄ſitio p̄teritū reſpicit in duas p
tis diuidit᷑: aut. n. ī ip̄o facto uis defenſiōis ē & abſoluta cōſtitutio noīat᷑: aut extrīſecus
aſſumit᷑: & aſſūptiua nūcupat᷑: hæc porro diuidit᷑ quadrifariā: aut. n. cōcedit᷑ crimē aut re
mouet᷑: aut refert᷑: aut qđ ē ultimū cōpat᷑. cōcedit᷑ crimē cū nulla facti īducit᷑ defenſio:

ſed uenia

ſed uenia poſtulať.Id fieri duobꝰ mõis põt.ſi depceris:aut purges.depcaris cũ nihil ex cuſatiõis attuleris:purgas cũ facti culpa his aſcribiť:qbꝰobſiſti obuiariq; nõ poſſit.ſunt aũt ĩprudẽtia.caſus.neceſſitas.error.Remoueť uero crimẽ cũ ab eo q ĩceſſiť tráſferť:in aliũ:id duobꝰ fit mõis cũ aut cã referť:aut factũ referť.cã cũ aliena ꝑtãte aliqñ factũ eẽ cõtẽdiť.factũ uero cũ aliꝰ:aut potuiſſe:aut debuiſſe facere demõſtrať.referť crimẽ cũ iu ſte in aliquẽ faciñꝰ cõmiſſũ eẽ cõtendiť:qđ is ꝓuocarit laceſſiueritq; iniuria.Cõperatio cũ meliore de cã factum diciť.Nunc qd hic Cicero dicat ĩtueamur.NVNC cõiecturæ locos quæro.Hoc dicit qm̃ rõnaliũ.cõſtitutionũ prima eſt cõiecturalis uelim mihi ex plices locos unde in hac qõne poſſim argumenta deducere.IN VEriſſimilibus & in ꝓ priis reꝝ notis tota poſita eſt.Ideſt qm̃ factum eſſe negať.a uerifimilibꝰ & ꝓpriis notis reꝝ argumentandũ.ꝓpriis aũt notis ait ideſt.ſignis unde uideri poſſit aut factum aut nõ factum eſſe quidpiam. VT FVmus ignẽ.Videť ſiqdem unde fumꝰ erũpit: ibi ignis eſſe.EX PArtibꝰ & quaſi membris narrationis.Quod facit Cicero pro Milone cum ĩ narratione ipſa nihil apparatus fuiſſe Miloni oſtendit:ut inſidias faceret.At contra fuiſ ſe clodio.NATVræ primũ ſpectanť.Sint ne ꝓcliues ad id:an minime.QVEMadmo dum affecti ſunt uirtutibꝰ uitiiſq;.Hoc eſt an bene educati an ſecus.ARTIbus.Nunqđ laſciui uagi:errabũdiq; ſint nulla arte inſtituti:an ſecus.INERtiis.Hoc eſt an ſint artiũ expertes.AN Quẽadmodum Cõmoti:ut facilïꝰpotuiſſe fieri:aut nõ potuiſſe oſtendať. ſi affectuoſos:aut minime:eſſe oſtendamus.ſi nullo uerbi cã mõ ad irã ꝓuocari potuiſ ſe:ut id fecerint cõtendamus.IN FORtuna genus amicitiæ. Quibus oĩbus ꝓbari põt aliquid facilius fieri potuiſſe.OPES quibꝰ colimur:q̃ nõ tam uſum q̃ lautũ uſum rerũ nobis ſuggerunt:ut canes uenatici & ſimilia.DIVItiæ.Quibus utimur:ut ſi abundemꝰ frumento:uino:oleo:cæteriſque huiuſmodi.IN LOcis aũt.Loci ad coniectandum ar gumenta maxime ſuppetent cũ in omni genere tum ĩ deliberatiuo:ut ſi querať an Cæ ſar renum tráſgreſſus ſueuos'obſtãtibꝰ locoꝝ iniqtatibus poſſit debellare:an morinos qui ſe in paludes condant & huiuſmodi alia.LEVES.Prima producta accipiendũ.hoc eſt minime herbidi uel arboroſi. O PACI. Crebris arboribus ſolares radios arcentes. APRICI.Sole gaudẽtes.unde apricis ſtatio mergis:& apricos meminiſſe ſenes Virg. Perſiuſq; dixerunt.CELEbres.a multis habitati.OBSCVri.Incogniti.PROFAni.Ab omni religione remoti.ex his propoſita materia cuius ducere argumenta minime erit difficile.TEMPEſtas.Tempus quo aliquid agitur ut cum dicimus hac tempeſtate hoc non fit:ut nulli maior fuit uſus edendi tempeſtate mea dixit Iuuenalis. FORTVITa. Quæ obueniunt ut ipſis forte libuerit hominibus colere.ET EVENtus.Supra quid ꝑ euentum accipere oporteat expoſuimus.CASV.Eſt ſiquidem proprie caſus aut in ra tione carentibus:aut prorſus anima.ſicut fortuna in ratione utentibus cum aliqua præ ter propoſitum eueniunt.nunc ergo caſum fortuitum euentum accipiendũ.IN Impru dentia.Neceſſitas ponenda.quoniam prudentia:ac imprudẽtia arbitraria:ac in noſtra optione poſita ne utiq̃ ſunt.PERluſtrandæ animo:ut quotiens quæſtio aliqua conie cturalis in quouis genere fuerit oblata ex his oĩbus ſedibus educere poſſimus argumẽ ta.EX FActi ueſtigiis.Quæ ſigna ſuperius diximus appellari de quibus ſuperius abun de dictum eſt.QVOD ſenſu percipi poſſit.Præſertim uiſu & auditu:qui omniũ acerrĩ mi ſunt. MVLTum tamen Cum ſint coaceruata proficiunt.dixiſſe autem ideo uideri hunc illũ occidiſſe:qđ eum oderat parum eſt:at & qđ minitatus erat ſe occiſuꝝ: & qđ inuentus cum gladio cruento:& qđ argutus titubarit:& cætera huiuſmodi ſi addanť: hac coaceruatione fieri uideť iam ĩdubitatũ. PRImum exemplũ Si proferamus alios idem feciſſe.& ſimilitudinem oſtendamus.FABVla Etiã nonnunq̃:qđ ex uſu ipſo ap paret.QVID Diffinitionis.Poſt coniecturalem ſtatum ſequitur:ut paulo ante oſten dimus finitiuus.tractatis ergo coniecturæ locis ſequitur iam:ut finitiui quoque ſtatus locos pariter exponat.NON DVbium eſt id quidem.Quin diffinitio genere declare tur.Quintilianus ubi hunc ſtatum tractat: qui priuatam pecuniam inquit de templo ſurripit ſacrilegii reus eſt:culpa manifeſta eſt: quæſtio an huic crimini nomen quod eſt in lege conueniat.ergo ambigitur an hoc ſacrilegium ſit:accuſator quia de templo ſit ſurrepta pecunia utitur hoc nomine.Reus quia priuatam ſurripuerat negat eẽ ſacri legium.ſed furtum fatetur.Actor ergo ita finiet ſacrilegium ẽ ſurripere aliqđ de ſacro.

Reus ſit finiet ſacrilegiũ eſt ſurripere.aliquid ſacri.uterq; finitiõem alterius impugnat ea duobus generibus euertitur ſi aut falſa eſt aut parum plana.docet ergo Cicero diffinire.NON DVbium inquit eſt id quidem quin diffinitio genere declaretur & ꝓprietate quadam aut cõmunium frequentia.hoc dicit diffinitio fit multis modis: ſed potiſſimum genere & differentia ut homo eſt animal genus expreſſi rationale adiecta iam a cæteris ſeperans animantibus differentia:quã Cicero nunc proprium uocat quæ aũt inter ſit inter differentiam:& proprium ab Ariſtotele in topicis & porphyrio in quinq; uocibus percipi poteſt:ſed addit aut cõmuniũ frequẽtiam.id autem fit cum proprio aut differentia caremus:ut ſi dicas homo eſt animal bipes latis unguibus & protenſis ſurſum in cælum ſpectans:cui ab humeris bina demittuntur brachia:& cetera hoc modo.EX Quibus proprium.Quid ſit eluceat.nam ex omnib⁹ uideri poteſt proprium factum eẽ. DIFFIniendum.Sæpe ex contrariis. Subaudiendum addita negatione:ut horatianum illud uirtus eſt uitium fugere:ſapientia prima ſtulticia caruiſſe.id maxime ſolet fieri de principiis quoniam genera ſuperiora non habent: ut punctum eſt cuius pars nulla.SAEPE ex diſſimilibus.Vt ſi dicas rhetorica eſt ars liberalis:quæ nec grammatica:nec poetica & reliquas enumerando aliã ab aliis eſſe ſignifices.SAEPE ex partibus.Vt rhetorica eſt.quæ inuentione.diſpoſitione.elocutione memoria pronunciatione que conſiſtit. QVAMobrem deſcriptiones quoq; ſunt in hoc genere ſæpe aptæ Subaudi quoniam deſunt propriam:ut ſi dicas homo eſt in quo pietas.in quo iuſtitia: in quo æquitas:in quo religio:& rurſus flagitium:ſcelus:& cætera:quæ tam uitiorum: q̃ uirtutum nomen habere inueniuntur. ET ENumerationes Conſequentium: quæcunq; res id quod diffinias conſequi uideantur.IMPRimiſq; Cõmouet explicatio uocabuli ac nominis.hoc eſt etymologia.Idem ait Quintilianus.maximos enim inquit uſus in approbando refellendoq; fine propriorum ac differentium non nunq̃ ethymologiæ:quæ tamen oĩa ſicut in cæteris confirmat æquitas nõnunq̃ & coniectura mentis etymologia maxime rara eſt.quid enim eſt aliud tumultus niſi ꝑturbatio tanta ut maior timor oriat̃:unde ei nomẽ dictũ eſt tumultus.& Cicero:q ſicut pro celio ꝑ conſequentia diffinit accuſare hoc mõ.Accuſatio crimen deſiderat rem ut definiat:hominẽ ut notet:argumẽto probet:teſte confirmet.Ita pro balbo aduerſarii etymologiã uerbi carpit inquiẽs erat accuſatoris interpretatio indigna reſpõſione q ita dicebat comiter eſſe cõmuniter:q̃ſi uero priſcũ aliqd': aut'inſolitũ uerbũ interꝑtaret̃ comes benigni:faciles:ſuaues hoĩes eſſe dicunt̃:q erranti comiter mõſtrat uiã benigne nõ grauate cõiter qdẽ certe nõ cõuenit.IN EO genere ſubaudi q̃litatis. nã poſteaq̃ an ſit & qd ſit nouit quærit tertio loco q̃le ſit.hoc ẽ ſtatũ q̃litatis:q tertius rõnalis eſt ſtatus.AVT Iure factũ Depellendi:aut ulciſcẽdi doloris cã:ut oreſtes q ideo ſe matrẽ defendit occidiſſe q̃a illa patrẽ ſuũ occiderat.AVT deniq; Neceſſitate:inſcitia:caſu.hæc in diuiſiõe q̃litatis ſtatus ſupius expoſuimus.IN LEgitimis iudiciis nõ hñt. Quia legũ ꝑſcripta iudices ſeq oportet.IN LIberis.Vt ſunt apud principes q ſtatuũt libere ut uolũt aĩaduertẽdo ignoſcendoue.EX LOcoꝝ deſcriptione.Quos ipſamet ꝓferre nobis cã.AVT Totũ eſt negãdũ.Poſteaq̃ de cõfirmatiõe dixit:ſequit̃ locus reꝑhẽſionis de quo Quintilian⁹ patron⁹ inqt neget:defendat:trãſferat excuſet:deꝑcet̃:molliat:minuat:auertat:deſpiciat:derideat quare in directa fere & ut ſic dixerim clamoſa eſt actio.hinc mille flexus:& artes deſiderãt̃ cũ accuſator meditata plæraq; domo affert ꝑronus etiã ex inopinatis frequẽter occurrit.accuſator dat teſtẽ ꝑronus ex re ipſa refellit.ideoq; accuſatiõibus etiã mediocres ĩ dicẽdo ſuffecerint.bon⁹ defenſor nemo niſi q eloquẽtiſſim⁹ fuit q̃q̃ ut qd' ſentio ſemel finiã tãto eſt accuſare:q̃ defendere:q̃to facere:q̃ ſanare uulnera facili⁹.ꝑimũ igit̃ intuendũ eſt:cui reſpõſuri ſumus ꝓpriũ ſit ei⁹ iudicii:an ad cãm extra acceſſitũ.nã ſi ẽ ꝓpriũ aut negãdũ aut defendẽdũ:aut trãſferẽdũ extra hæc in iudiciis fere nihil ẽ.depcatio qdẽ:q ẽ ſine ulla ſpẽ defenſiõis rara admodũ & apud eos ſolos iudices q nulla certa ꝓnũciãdi forma tenẽt̃:q̃q̃ ille quoq; apud.C Cæſarẽ & triũ uiros pro diuerſaꝝ ꝑtiũ hoĩb⁹ actiões ẽt ſi ꝑcib⁹ nitunt̃ adhibẽt tñ ꝑrocinia:niſi hoc nõ fortiſſime defendẽtis ẽ dicet̃ qd aliud egim⁹ tubero niſi ut qd' hic põt nos poſſem⁹.qd' ſi apd' pricipẽ aliũue cui utrũ uelit: liceat dicẽdũ erit morte dignũ eũ ꝓ quo loq̄mur clemẽtia tñ ſeruãdũ eẽ hic nõ cũ aduerſario:ſed cũ iudice res erit.ide delibatiue potiuſq̃ iudicialis mãæ forma ẽ.

In perſpicui

INPERSpicui.Falſis.dicemus nãq; talia eſſe accuſantis argumēta:ut in manifeſto fal-
ſis eadē dici poſſint.NON Effici.Quæ uelit.hoc eſt nō ſequi ex eis q̄ arguerit. ACCE
dere oportet ad ſingula.Singulas inquit partes repræhendemus quo uniuerſam argu-
mētationē improbemus.COMMEmoranda exēpla .Alia in mediū proferemus exē-
pla in quibus licet tales adhibitæ ſint argumētationes tn̄ eſt creditū.CONQuerenda.
Hoc dicit exclamabimus & ingemēdo q̄ ſit conditio humana piculis obnoxia oſtēde-
mus ſi acumine dicētis alicuius innocētes picula ſub ira cogantur & infamias & dāna.
QVAE ſumpta.Ex locis his qui ſunt expoſiti:quos in cōfirmatione & repræhenſione
attigimus hypotheſeos ideſt cauſæ ſiue cōtrouerſiæ.nā loci theſeos ideſt infinitæ q̄ſtio
nis ante expoſiti:& quēadmodum ex ſingulis argumēta educant abunde oſtēſum eſt.
EXPLIcatio argumēti.Argumētatio.quid ſit argumētum ſupra abunde oſtēſum eſt.
argumētatio igitur eſt argumēti extenſio.Argumentationū aūt duo ſunt genera unū
ſyllogiſmū græce. latine ratiocinatio alteꝝ inductio a latinis.a græcis epagoge noiat
nam epichirema parum admodū a ſyllogiſmo differt.nam ut Quintilianus inquit dif
fert a ſyllogiſmis nullo niſi qđ illi & plures habēt ſpēs & uera colligunt ex ueris quē-
admodū in mathematicis.epichirematis frequētior eſt uſus circa credibilia: quare fere
ſemper epichiremate orator:raro ſyllogiſmis utetur.utitur & enthymemate qđ a ſyllo
giſmo naſcitur propoſitione modo una detracta.EX Quibus id Efficias.qđ aut dubiū:
aut minus probabile p ſe uidet.quoniā ſi certū eſt qđ argumentatione accuſatoris col
lectum eſt ut reſponderi non poſſit ſtultū eſt contra dicere.ARGVmētandi duo ſunt
genera.Ideſt duobus tēporibus utimur argumētatione & cum probare aliquid ex ali-
quo uolumus & cū mouere acrius uolumus auditorē.DIRIgit cū propoſuit aliquid
quod probaret.Sane Cicero ipſe in p imo rhetoricoꝝ ueteꝝ copioſiſſime argumenta-
tionū tractationē nobis expoſuit illincq; petere ſatius eſt:q̄ a nobis perdiſcere: q̄ in hac
re dicenda ſint paucis tn̄ tum ipſius tum Quintiliani ſnīa quid obſeruādum dicemus.
Quare argumētatio q̄ ratiocinatio eſt appellata tres habet Ariſtotelis & conſenſu fer-
me alioꝝ oīum partes.nā ita habet iſta natura ut ſit de quo quærat & p qđ probet ter-
tium additur uelut ex conſenſu duoꝝ antecedentiū.prima ergo erit pars intētio.ſecū-
da aſſumptio.tertia cōnexio ut ſi quærat an uirtꝰ ſit utilis. ita texatur argumētatio.oīs
habitus bene inſtitute mentis eſt utilis.uirtus ē habitus bene inſtitutæ mētis:ergo uir-
tus eſt utilis.ſunt qui quinq; faciant partes ut Cicero in rhetoricis oſtēdit ut ſit propoſi
tio:deinde ratio eius tum aſſumptio:& eius probatio quinta cōplexio:ſed neutrā pba-
tionū a ſuis ſepare oportet propoſitionibus pſertim cū ſint aliqn̄ tam notæ propoſitio
& aſſumptio ut probatione nō egeant.ſunt inquit Cicero qui putant nōnunq̄ poſſe &
oportere cōplexione ſupſederi cū id pſpicuū ſit qđ conficiat ex ratiocinatione hoc mō
ſi peperit uirgo non ē.peperit aūt hic ſatis eſſe proponere & aſſumere qđ conficiat qm̄
pſpicuū ſit cōplexionis rem nō indigere.At Cicero exiſtimat oīo inferendā cōplexio-
nem hoc mō cōcubuit igit cū uiro hoc ſi nobis inferre inferas qđ ſequit fecit igit ince
ſtum.poterimus etiā breuius colligere ut dicamus qm̄ peperit cū uiro cōcubuit . uel p
interrogationē cū peperit quis dubitat adulteriū cōmiſiſſe?Quod ſi ad motū tendemꝰ
pluribus uerbis rem ipam amplificabimus . Comere ergo & expolire conuenit orōnē
multa aggerando nō ſtatim concludēdo.ſubiungit porro Cicero uariare aūt orōnem
magnope oportebit nā oībus in rebus ſimilitudo ē ſacietatis mr.id fieri poterit ſi nō ſi
militer ſemp ingrediamur in argumētationē.nā primū oīum generibꝰ ipſis diſtingue
re cōuenit hoc tum inductiōe:tum rōcinatione deīde in ipſa argumētatiōe nō ſemp a
pppoſitione incipe:neq; ſemp qnq; partibꝰ abuti:neq; eadē rōne partitiōis expolire:ſed
tū ab aſſumptione incipe licet tū a pbatione alterutra:tū hoc:tū illo genere cōplexiōis
uti.Illud quoq; uolumꝰ itelligi nos pbe tenere aliis quoq; rōnibus tractari argumēta-
tiones in phia multis & obſuris de qbus certū eſt artificiū cōſtitutū.Veꝝ illa nobis ab
horrere ab uſu oratorio uiſa ſunt.ILLA aūt altera.Argumētatio:q̄ pcellere audiētium
aīos cupit.QVASI retro & cōtra.Quæ non directe pponit:aſſumit:& cōcludit:ſed q̄
uult cōcludere ſibi primo aſſumit Deinde confirmat.DEINDE id qđ pponendū fuit.
Quod in prima parte collocādū.PERMotis aīs.Iā incalētibus ppe q̄ dicta ſint. IACit
ad extremū.Et iacit inqt hoc eſt ui aliqua exaggerationis & ardore uerborum profert.
VT CVM interrogamus.Noſmetipſos:aut percunctamur.Quintilianus qd enī tā cōe

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE [illegible]

q̄ ĩterrogare uel pcũctari.nã utroq; utimur ĩdifferẽter quoꝝ cũ alteꝝnoſcẽdi Alteꝝ at
guẽdi gratia uidetur adhiberi.Interrogamus igiť cũ noſſe uolumus.pcunctamur con
tendi & inſtãdi urgẽdiq; cauſa ut Cicero ipſe pro ligario apud quẽ igiť hæc dico nẽpe
apud eũ qui cũ hæc ſciret anteq̃ uidit me rei.pu.reddidit. Aliter pro cælio ficta interro
gatione dicet aliquis hæc igiť eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcẽtes? & totus ille
locus cui diuerſum ẽ cũ aliũ rogaueris nõ expectare reſpõſum & ſtatim ſubiicere dom⁹
tibi deerat? At hẽs.pecunia ſuperabat? at eges.aliquando cõuiciantes & tamẽ interro
gantes quaſi ſcire cupiẽtes ut in piſonẽ ſcire cupio quid tandẽ iſto in uerſu reprehẽdas
cædant arma togæ tuæ dicis inquit togæ ſummũ ĩperatorem eſſe ceſſuꝝ quid nunc te
aſine litteras doceã? nõ opus eſt uerbis:ſed fuſtibus nõ dixi togã qua ſum amictus nec
arma ſcutũ:& gladiũ unius imperatorẽ:ſed quod pacis eſt ſignũ & otii toga cõtra aũt
arma tumultus atq; bella more poetaꝝ locutus .hoc intelligi uolui bellũ ac tumultum
paci atq; otio concesſuꝝ. AVT Imperamus.Vt pro cluentio ueſtrã iudices æquitatẽ &
manſuetudinẽ mulier oppugnat atq; una quã cæcã crudelitate & ſcelere cuius cupidi
tatẽ nulla unq̃ turpitudo retardauit q̄ uitiis animi in deterrimas partes iura hoium cõ
uertit oĩa cuius ea ſtulticia eſt ut nemo hoiem ea uis ut nemo fœminã ea crudelitas ut
nemo matrẽ appellare poſſit eo iam deniq; adducta eſt ut ſibi p̄ter formã ad ſimilitudi
nẽ hoĩs reſeruarit:quare iudices ſi ſcelus odiſtis prohibete aditũ mulieris generis neq̃
ſimi. AVT Optamus.Quod frequentiſſime quottidie ſolet fieri cũ dicimus o utinam
nũc eluceſcat ueꝝ taciteq; id ita eſſe uolumus ſignificare.QVAE ſunt.Cũ aliis plurib⁹
ſententiaꝝ ornamenta:qm̃ infinitis propemodũ inflexionibus uti ad repræhendendũ
poſſumus dicendi ornamentis q̄ nos figuræ locutionis docent.VITAre aũt ſimilitudi
nem.Docuit argumẽtari nos poſſe uariis modis.docet rurſus uitare nos poſſe ſimilitu
dinẽ/uel non ex ordine ut res poſtulat ſi orſi fuerimus & ſi non oĩa cõfirmare contenda
mus:& ſi q̄ erunt aperta paucis cõpræhẽdamus.QVODQue ex iis efficiť.Ideſt ſigni
ficatur tota argumentatione.NECEſſe eſt.Semper concludere.ne fallatur aĩus audien
tis ſi forte minus q̄ inferre oporteat cognouerit.QVAE ſine arte.Ideſt loci:quos artis
ex partes diximus ſupiuſq; tractauimus:ubi cæteros quoq; Theſeos locos excuſſimus.
ARGVmenta rerũ.Ad res explicandas.PROPria teſtimonia uoluntatũ.Teſtes enim
ut ex ſua pronuntiãt uoluntate ita res eſſe uideri faciũt & contra teſtes memorat locos
quibus nõ credi oportere dicit qm̃ hæc pars rep̄henſionis eſt.QVAEſtionib⁹. Vbi tor
ti hoĩes & excruciati cõtra nos reſpõderint.QVAM uere inficiãdo dolere q̃ ut uera p
ferẽdo diutius torquerenť.Inficiari eſt in factũ ire hoc eſt negare ſe quicq̃ deliquiſſe in
quo arguať.SVAM uitã neglexerunt.Et p̄inde mori maluerũt ut alios liberarẽt:quos
amarunt.Inde nobis naſcenť argumenta:q̄ ad nos faciant.AVT Natura.Corporis:aut
conſuetudine dolendi.ut cappadoces.ATQue hæc exẽplis.Docẽdo aliquos qui id fe
cerit.EXTRema tibi reſtat.Quoniã de partibus fidẽ faciẽtibus dictum de ultima parte
hoc eſt peroratione dicẽdum in qua imprimis motus exciri conſueuerũt.NAM Eſt di
uiſa in duas partes.Amplificationẽ & enumerationẽ.Quintilianus peroratio ſequebať
quã cumulũ quidã:concluſionẽ alii uocãt eius duplex ratio eſt poſita:aut in rebus aut
in effectibus reꝝ repetitio & cõgregatio:q̄ græce dicitur ἀνακεφαλαίωσις: a quibuſ
dam latinoꝝ enumeratio & memoriã iudicis reficit & totã ſimul cãm ponit ante ocu
los etiã ſi p ſingula minus moueat turba ualet in hac q̄ repetemus q̃ breuiſſime dicẽda
ſunt & qđ græco uerbo patet decurrendũ p capita:nã ſi morabimur non iam enume
ratio:ſed q̃ altera fiet oratio:q̄ aũt annumeranda uidẽtur cum pondere aliquo dicenda
ſunt & aptis excitanda ſentẽtiis & figuris utiq; uarianda.AVGEndi aũt.Hic ẽ proprius
locus in porando.prima ſane ſpẽs augẽdi in noĩe ipſo eſt cũ tum qui ſit cæſus:occiſum
qui ſit ĩprobus:latronẽ dicas.Quattuor tamẽ maxime generibus conſtat incremẽto:ut
facinus eſt uincere ciuẽ romanũ:ſcelus uerberare prope parricidiũ necare.quid dicã in
crucẽ tollere.Compatione ut P.Scipio pontifex maximus gracchũ mediocriter labefa
ctantẽ ſtatũ rei.pu.priuatus iterfecit.Catillinã orbẽ terræ cæde atq; incẽdio uaſtare cu
pientẽ nos cõſules pferemus.ratiocinatione:ut tu iſtis faucibus:iſtis laterib⁹ iſta gladia
toria totius corporis firmitate.nã reſpiciẽtes ad hæc poſſumus æſtimare q̃tũ illle uini i
hippiæ nuptiis exhauſerit:qđ ferre & cõcoquere nõ poſſet illa corporis gladiatoria fir
mitate.Congerie ut qd eni tuus ille tubero diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat:

cuius latus

cuius latus mucro ille petebat? quis ſenſus erat armoꝶ tuoꝶ:quæ tua mens? oculi ma
nus? ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas? Eſt etiã cõparatio cũ cõgerie mixta
ut pro cluentio.p.octauii ingenii prudentior iure peritior:fide:religione officio diligẽ
tior:aut ſanctior commemorari poteſt? Quis conſilio conſtantior quis iudiciorum au
tem eius dignitatis quæ in iuditiis publicis uerſari debent peritior Quis uirtute cõſilio
autoritate præſtantior? ne is quidem abſoluit longum eſt de ſingulorum uirtute ita dĩ
cere quæ quia cognita ſunt ab omnibus uerborum ornamenta non querunt:& ꝓ quin
tio qui mæror dignus inueuiri in calamitate tanta poteſt? miſerum eſt exturbari fortu-
nis omnibus miſerius eſt iniuria:acerbum eſt ab aliquo circumueniri.acerbius a ꝓpin-
quo.Calamitoſum eſt bonis euerti calamitoſius cum dedecore.funeſtum ẽ a forti atq;
honeſto uiro iugulari.funeſtius ab eo cuius uox in præconio queſtu proſtitit.indignũ
eſt a pari uinci:aut ſuperiore.Indignius ab inferiore atq; humiliore luctuoſum ẽ tradi
alteri cũ bonis.Luctuoſius inimico.Horribile ẽ cauſam capitis dicere.horribilius prio-
re loco dicere omnia circumſpexit quintius omnia periclitatus ẽ. IVNcta. Quæ per cõ
poſitionem.nouata de quibus ſuperius dictum ubi de ui oratoris ꝑcepta expoſuimus.
FACta.Quæ ex ſeſe inuenta de quibus item dictum. COGNominata. Vt ſi dicas p an-
tonomaſiam euerſorem carthaginis & ſcipionem des intelligi. INCOntinentibus ſo-
luta.Quæ per diſſolutum figuram proferuntur de quibus iam dictum etiam relata uer-
ba.Quintilianus de Ciceronis uerbis locutus relationem inquit quid accipi uelit non
liquet mihi:nam ſi apalagen aut epanodon aut metabolen dicit de omnibus locuti ſu-
mus. Quæ aſcendunt gradatim.Gradationem figuram dicit de qua diximus.NATV
ralis & non explanata oratio.Quæ ex naturali ſenſu animi proferri uideatur.non ĩ or-
namenta ambitioſa diffuſa.QVIDq; deceat.Vt ſeruemus τὸ πρέπον quod pq̃ diffici-
le eſt. MAXImeq; diffinitiones ualent conglobatæ.ſane diffinitionem.Plato ita diffi
nit.ὁρισμὸς ἐστί λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς φύσεως του ὑποκαιμένου
πράγματος.ideſt diffinitio oratio breuis eſt quæ ſubiectæ rei naturam exprimit.Ari-
ſtoteles autem in topicis hoc modo ὁρισμὸς ἐστι λόγος ὁ τὸ τί ἦν αναῖ σημαινῶν
ideſt ut uerbum uerbo reddamus diffinitio eſt oratio quid erat eſſe ſignificans:ubi erat
pro eſt ponitur:ut ſæpe etiam porphirius & alii ponunt.non differt igitur a platonica
ſententia ariſtotelica quoq; diffinitio.hoc ergo dicit multe diffinitiones ad amplifican
dum in concluſione copulabuntur hoc eſt expreſſiones rerum de quibus iam dictum
ſupra ubi de finitiua quæſtione locos tradidimus ad argumenta eruenda. ET DIſſimi
litudines & exempla.Hoc eſt & ſimilitudines.Nam a ſimilibus exempla ducuntur. FI-
ctæ deniq; perſonæ.Quintilianus illa adhuc audaciora & maiorũ ut Cicero exiſtimat
latentium fictiones perſonarum quæ proſopopoeiæ dicuntur miræ:nã cum uariãt ora
tionem tum excitant his & aduerſariorum cogitationes uelut ſecum loquentium pro-
trahimus.qui tamen ita demum a fide nõ abhorret ſi eos locutos finxerimus qui cogi-
taſſe eos non ſit abſurdum & noſtros cum aliis ſermones & aliorum inter ſe credibili-
ter introducimus ſuadendo obiurgando:querendo:laudando:miſerãdo:perſonas ido-
neas damus:& quæ ſecuntur.nam pluribus hanc figuram proſequitur q̃ hic ſcribendũ
exiſtimarim.MVTæ denique loquatur.Nã ut Quintilianus inquit urbes etiã & populi
uocem accipiunt quemadmodum Cicero ipſe in catilinam inquit etenim ſi mecum pa
tria mea q̃ mihi uita mea multo eſt carior:ſi cuncta Italia:ſi oĩs res.pu.ſic loquat̃.M.T.
quid agis? & quæ ſecuntur. NATVra:Vt cæleſtia ut diutna nam ut inquit. Quinti. in
ꝓſopopœia quin deducere deos ĩ hoc gñe dicẽdi & ĩferos excitare licet: & q̃cũq; inqt
ĩducent̃ q̃ mõ ꝓdeſſe aut obeſſe hoĩbus poſſint ad mouẽdos audiẽtiũ affectus . ET IN
eos a qb⁹ ea uiolata ut Cicero in Catillinã inuectus facit.CITO enim areſcit lachryma
ĩ alienis malis.Ita ĩ rhetoricis cõmotis aũt inqt aĩs diutius ĩ conq̃ſtiõe morari nõ opor
tebit quẽadmodum enim dixit rhetor Apollonius lachryma nihil citius areſcit idque
eſt ibi ultimum de concluſione præceptum.NIMis enucleandum. Ne illud arguendi
acumẽ ipſi officiat amplificatiõi:quod ipe oſtẽdit minuta eſt oĩs diligentia hoc eſt ſi-
milis & deiecta.QVAE ad delectationem.Hoc eſt in demonſtratiuo genere.IN CO
HOrtationibus. Ideſt in deliberatiuo.IN IVdiciis.Iudiciali genere.ACCVSATOR
miſericordiam ut in pupillo compillato.ET DEFenſor iracundiam. A falſo & a peſſi-

mis accuſatum̃ ſe hominibus dicat. ET REO rarius utendum eſt. Raro contingit ut
reus enumeratione utatur quoniã contraria ab accuſatore ſibi referenda ſunt. QVO.
rum. Subaudi enumeratorum breuis ponatur diſſolutio:ſed aculei pugnẽt hoc ẽ acu
men ĩuentionis & reſpõſionis: ut quẽadmodũ aĩaliũ aculei in cutẽ figunť:ita uis argu
mẽtoꝝ aĩos audiẽtiũ pcellat:ac ſicut accuſator ipm̃ reũ multitudĩe:ita reus accuſatore
accumine urgeat & obtũdat.deniq; Cicero ĩ rhetoricis cõcluſionẽ in tres diuidit ptes
enumerationẽ indignationẽ:cõqueſtionẽ:& indignationẽ qdem qndecim:cõqueſtio
nem uero ſexdecim locis tractandã eẽ docet. Veꝝ enimuero qm̃ exemplis plerũq; ma
giſq̃ p̃ceptis cõmonemur:atq; erudimur exiſtĩo utriuſq; eminẽtiſſimi oratoris græci
alterius:& alterius latini exẽplis oſtendere.& quomõ enumerandũ:& quomõ amplifi
candũ ĩ poratione eſſe uideať. Amplificatiõis itaq; unicũ cũ multa ſint exẽplũ ſatis erit
p celio ciceronis q̃re obteſtor oroq; iudices ut qua ĩ ciuitate paucis dieb⁹ his ſextus clo
dius abſolut⁹ ſit quẽ p bienniũ:aut miniſtrũ ſeditionis:aut ducẽ uidiſtis:q ædes ſacras
q cenſum.p.Ro.q memoriã publicã ſuis manibus incẽdit hoĩem ſine re:ſine fide:ſine
ſpe:ſine ſede:ſine fortunis:ore:lingua:manu:uita omni inqnatũ: q catuli monumentũ
afflixit:meã domũ diruit mei fratris ĩcẽdit:q ĩ palatio atq; ĩ urbis oculis ſeruitia ad cæ
dẽ & ĩflãmãdã urbẽ incitauit ĩ ea ciuitate ne patiamini illũ abſolutũ muliebri g̃ra.M.
Celiũ libidini mulieris cõdonatũ ne eadẽ mulier cũ ſuo cõiuge & fr̃e turpiſſimũ latro
nẽ eripuiſſe & hõeſtiſſimũ adoleſcẽtẽ opp̃ſſiſſe uideať Dẽoſthenes uero de haloneſo.
καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν τινὲς ἔφασαν γεγράφθαι· οἳ πολὺ ἂν δικαιότερον ὑφ' ὑμῶν ἢ Φί-
λιππος μισοῖντο· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἑαυτῷ κτώμενος καὶ δόξαν, καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, πάντα καθ' ὑμ
πράττει. οὗτοι δὲ Ἀθηναῖοι ὄντες, μὴ τῇ πατρίδι, ἀλλὰ Φιλίππῳ εὔνοιαν ἐνδείκνυνται, προσήκει
αὐτοὺς ὑφ' ὑμῶν κακοὺς κακῶς ἀπολωλέναι, εἴπερ ὑμεῖς τὸν ἐγκέφαλον ἐν τοῖς κροτάφοις,
ἀλλὰ μὴ ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένοι φορεῖτε. enumeratiõis aũt pulcherrimũ ẽ Ci
ceronis ſeptimiæ actiõis in uerrẽ cũ inqt nũc te o Iuppiter.op.max.cui⁹ iſte domũ re
gale dignũ tuo pulcherrĩo tẽplo.dignũ capitolio:atq; iſta arce oĩm nationũ dignũ re
gio tibi munere factũ ab regib⁹ tibi dicatũ atq; pmiſſũ pnefariũ ſcelus de regis manib⁹
extorſit cuiuſq; ſãctiſſimũ:& pulcherrimũ ſimulacrũ ſyracuſis ſuſtulit:teq; Iuno regina:
cui⁹ duo fana ĩ iſulis poſita:& tot⁹ ille locus:quẽ utpote paulo lõgiorẽ ãnotare ſup ſe
dim⁹ p̃ſerti cũ eo mõſtrato qlibet ſibi eũ poſſit uẽdicaȓ. Dẽoſthe. uero cõtra ariſtocratẽ
ὁ πρῶτος νόμος ἄντικρυς εἴρηκεν, ἄν τις ἀποκτείνῃ τινὰ, τὴν βουλὴν δικάζειν· ὁ δὲ, ἄν τις ἀπο
κτείνῃ, εὐθὺς γέγραφεν ἀγώγιμον εἶναι. τοῦτο φυλάττετε, καὶ μέμνησθε ὅτι πάντων ἐναντιώ-
τατόν ἐστι τῷ κρίνειν τὸ μὴ διδόντα κρίσιν ἔκδοτον ποιεῖν· οὐκ ἐᾷ μετὰ ταῦτα ὁ δεύτερος νόμος οὐδὲ
τὸν ἑαλωκότα ἀνδροφόνον λυμαίνεσθαι, οὐδὲ χρήματα πράττεσθαι· ὁ δὲ, τῷ ποιεῖν ἀγώγιμον,
πάντα ταῦτα δέδωκεν· ἐξεῖναι γὰρ τοῖς λαβοῦσι, ἔσται ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται. ἀπάγειν ὁ νόμος
ὡς τοὺς θεσμοθέτας κελεύει· καὶ τοῦτ' κἂν ἐν τῇ τοῦ πεπονθότος λάβῃ τις πατρίδι· ὁ δ' ἀγώγι-
μον αὐτῷ τῷ τὴν αἰτίαν ἐπενηνοχότι δίδωσιν ὡς αὐτὸν, κἂν τῆς ἀλλοτρίας του λάβῃ, ἔστιν ἐφ'
οἷς ἀδικήμασι δέδωκεν ἀποκτείνειν ὁ νόμος· ὁ δ' οὐδὲν ὑπειπὼν, κἂν τὸ κύριος τις κτείνῃ, δίδωσιν
ἔκδοτον τὸν ἀθῷον ἀφειμένον ἐν τοῖς νόμοις· ἄν τις πάθῃ τι τοιοῦτον, δίκας ὁ νόμος κελεύει αἰτεῖν
πρῶτον. ὁ δὲ, τοὐναντίον οὐδεμίαν κρίσιν οὔτ' αὐτὸς εἰπὼν, ὅτι παρ' ὧν ἀξιοῖ λαβεῖν αἰτή-
σας, ἀνώνυμον ἐποίησε· κἂν τις ἀφαιρῆται παραχρῆμα, ἔκσπονδον ποιεῖ τὸ ἀνδρολήψιον, τοὺς
οἷς ἂν ὁ δράσας ᾖ· ἂν δὲ μὴ διδῶσι, δίκας κελεύουσιν οἱ νόμοι μέχρι τριῶν εἶναι· ὁ δὲ, ἂν ἀφέληταί
τις τὸν ἄγοντα, μὴ βουλόμενος πρὸ δίκης ἐκδοῦναι, εὐθὺς ἔκσπονδον ποιεῖ, οὐκ ἐᾷ νόμον ἂν μὴ
τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τιθῇ τις εἰσφέρειν· ὁ δ' ἐπ' ἀνδρὶ γράφει ψήφισμα ἴδιον, οὐκ ἐᾷ ψήφισμα ὁ νό-
μος κυριώτερον εἶναι νόμου· ὁ δ' ὑπαρχόντων τοσούτων νόμων, ψήφισμα ποιεῖ κύριον, τοὺς νόμους
ἀναιρῶν. ταῦτα φυλάττετε, καὶ μεμνημένοι κάθησθε. DVO ſunt ut initio dixi queſtionũ
genera. Duabus expoſitis libri partib⁹ & pinde generib⁹:qđ in ui oratoris ẽ:& qđ ĩ ora
tionis partib⁹. Tertiũ reſtat genus qđ in queſtiõe poſitũ eſt. Repetit ergo qđ a pricipio
dictũ eſt duo eſſe q̃ſtionũ genera Infinitũ unũ:finitũ alteꝝ. Itaq; infinitũ qđ propoſitũ
uocat in duo rurſus diuidit genera ſicut & in duob⁹ p̃terea aliis tradit locis in libro de
oratore:ac in Topicis.& qm̃ plurimũ:tã & ſi idẽ dicat ĩ libro de oratore differre uidea
tur nõ alienũ putamus eius hic uerba referre.ait itaq; oĩs igr̃ res eandẽ hẽt naturã am
bigẽdi de qua q̃ri & diſceptari põt:ſiue ĩ infinitis cõſultatiõib⁹ diſceptaȓ:ſiue ĩ his cauſis
q̃ ĩ ciuitate & ĩ forenſi diſceptatiõe uerſanť:neq; ẽ ulla q̃ nõ aut ad cognoſcendi:aut ad
agendi uim

agendi uim rationemq; referatur nam aut ĩpſa cognitio rei ſcientiaq; pquiritur ut uir
tus ſuam ne propter dignitaté:an propter fructus aliquos expetatur:aut agendi conſi-
lium exquiritur:ut ſit ne ſapienti capeſſenda reſpu.Cognitionis auté tres modi conie-
ctura:definitio:& ut ita dicam conſecutio nam quid in re ſit coniectura quærit:ut illud
ſit ne in humano genere ſapientia.Quá autem uim quæq; res habeat definitio expli-
cat:ut ſi quæratur quid ſit ſapientia.Conſecutio autem tractatur quom quicq̃ qd' ré ſe-
quatur anquiritur:ut illud ſit ne aliquando mentiri boni uiri:redeunt rurſus ad conie
cturam eamq; in quatuor genera diſpartiunt.nam aut quid ſit quærit hoc modo natu-
ra ne ſit ius inter hoíes:an opinionibus aut quæ ſit origo cuiuſq; rei:ut qd' ſit initium le
gum aut rerũpu.aut cauſæ tractatio:ut ſi quærat cur doctiſſimi homines de maximis
rebus diſſentiant:aut de ĩmutatione:ut ſi diſputet num interire uirtus in homine.aut nũ
in uitium poſſit conuerti:definitiones autem ſunt diſceptationes. ut cum quæritur qd
in cómuni mente quaſi impreſſum ſit ut ſi diſſeratur id ne ſit ius quod maxime parti ſit
utile.aut cum quid cuiuſq; ſit proprium exquiritur:ut ornate dicere propriũ ne ſit ora-
toris:an id etiam aliquis præterea poſſit aut cum res diſtribuitur in partes ut ſi quærat
quot ſint genera rerum expetẽdarum.aut ſint ne tria corporis animi externarumq; re
rum:aut cum quæ forma & quaſi naturalis nota cuiuſq; ſit deſcribitur ut ſi quærat aua
ri ſpecies:ſeditioſi:glorioſi.Conſecutionis autem duo prima queſtionum genera po-
nuntur:nam aut ſimplex eſt diſceptátio ut ſi diſſerat expetenda ne ſit gloria.aut ex cõ-
paratione laus.an diuitiæ magis expetendæ ſint : ſimplicium autem tres ſunt modi de
expetendis fugiendiſue rebus ut expetendi ne honores ſint num fugienda paupertas:
de æquo aut iniquo æquum ne ſit ulciſci iniurias etiam propinquorum . de honeſto.
aut turpi ut hoc ſit ne honeſtum gloriæ cauſa mortem obire. Comparationis aũt duo
ſunt modi unus cum idem ne ſit an aliquid interſit quærit:ut metuere:& uereri rex: &
tyránus ut aſſentator·& amicus.Alterꝛ cum quid præſtet aliud alii quærit:ut illud opti
me cuiuſq; ſapientes:an populari laude ducant atq; eæ quidem diſceptationes quæ ad
cognitionem referunt ſic fere a doctiſſimis hominibus deſcribunt. Quæ uero referun
tur ad agendum aut in officii diſceptatione uerſant quo in genere quid rectum faciẽ-
dumq; ſit quærit:cui loco omnis eſt uitioꝝ ſilua ſubiecta.aut in animoꝝ aliqua ꝑmo-
tione.aut gignenda.aut ſedanda tollendaue tractantur.huic generi ſubiectæ ſunt hor-
tationes.obiurgationes:conſolationes.miſerationes omniſq; ad omnem animi motũ
& impulſio.& ſi ita res fert mitigatio. VT Veri ne ſint ſenſus.Nam a philoſophis quæ
ſitum eſt.εἰ ἀληθεῖς αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ φαντασίαι. Stoici itaque aiunt: τὰς μὲν
αἰσθήσεις ἀληθεῖς τῶν δὲ φαντασιῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς τὰς δὲ ψευδεῖς καὶ
ἡ μὲν αἴσθησις μοναχῶς ψευδοποιεῖται τὰ κατὰ τὰ νοητὰ ἡ δὲ φαντασία δι-
χῶς καὶ γὰρ αἰσθητῶν ἐστι φαντασία καὶ νοητῶν.QVIb⁹ officiis amicitia coléda
ſit. Vt an ꝑpter amicos ab honeſtate aliquádo declinandum ſit:qđ Aulus gelius quoq;
querit & a plurimis quæſitum fuiſſe oſtendit. Vt IVS in natura ſit:an in more. An ius
naturale dici poſſit:an in conſuetudine collocatum.ſane ut Vlpianus inquit ius aliud
publicum aliud priuatum.Publicum ius eſt quod ad ſtatum rei romanæ ſpectat.priua
tum qđ ad ſingulorum utilitatem pertinet.Publicum ius in ſacris & ſacerdotibus & ma
giſtratibus conſiſtit.Priuatum ius tripartium eſt collectum & enim ex naturalibus p̃-
ceptis:aut gentium:aut ciuilibus.Ius naturale eſt quod natura docuit omnía animan
tia.Nam ius iſtud non ſolum humani generis proprium eſt.ſed omnium animalium
quæ in terra: uel in mari naſcuntur:auiumq; commune eſt. Ius gentium eſt quo gen-
tes humanæ utuntur: quod a naturali recedere facile licet intelligere ueluti ut inquit
Pomponius libro ſexto erga dñm religio ut parẽtib⁹ & patriæ pareamus:ac ut hermo-
lanus libro prio inqt ex hoc iure gentiũ ĩtroducta bella ſunt diſcretæ gẽtes.regna con
dita:Dominia diſticta.agris termini poſiti & ædificia collata:cõmertium emptiões:uẽ-
ditiones locatiões cõductiões obligatiões iſtitutæ.Ius ciuile inqt Vlpianus libro prio
inſtitutionũ é qđ neq; in totũ a naturali:uel gentiũ recedit:nec p oía ei ſeruit: itaq; cũ
aliqđ addimus:uel detrahimus iuri cõmuni ius ꝑpriũ.i.ciuile efficimus.Papinianus aũt
libro ſecũdo digeſtorũ ius ciuile inqt é qđ eſt ex legibus plebeſcitis ſenatus conſultis
decretis:placitis principũ:autoritate prudẽtiũ uenit.Ius p̃toriũ eſt qđ p̃tores itroduxe
runt adiuuãdi uel ſupplendi uel corrigẽdi iuris ciuilis gr̃a pp utilitaté publicã qđ &

honorarium dicitur ab honore ꝑtorū ſic nominatū. QVEMadmodū in pauptate ui
uendū. An cōtentū eſſe oporteat ea cōditione: an q̄rendū quo mō poſſis ipſam deuita
re. RVRSVS aūt ex cognitiōis cōſultationibus. Primū genus q̄ſtionū qd̄ in cogni
tione uerſaſ hic trifariā diuidit: in topicis aūt in quattuor partes cōiecturæ ingens ratio
in quattuor partes diſtributa eſt quarū una ē cū q̄riſ ſit ne aliqd. Altera unde ortum ſit.
Tertia quæ id cā effecerit. Quartū qua demutatiōe rei quæriſ. ET qs nā pfecte ſapiens
eſſe poſſit. quoniā ſolus eſt deus ſapiēs. QVO nā pacto uirtus pariaſ. Natura ne: an
ratione an uſu. Nā ſunt q dicāt naturalē eſſe quæ ſi ita ſit oēs utiq; hoies cū ab eadē ui
naturæ orianſ uirtutē habebūt. Itē qd̄ a natura eſt laudabile nō eſt: qm̄ mutari nō pōt
nō igitur uirtus erit laudabilis: atq mutari pōt ſicut & uitiū nō ergo a natura ſunt: qui
apud platonē dicant eam diuino cōceſſu traditā hominibus. ſunt tñ etiā uirtutes natu
rales: ſed illæ nō morales dicunſ ut appetendi eſcā cōquoquendi & id genus aliæ. Alii
porro uirtutes morales in ratione eſſe collocatas ꝑtulerūt. Quoniā cū prudētia in rōne
poſita ſit: & a prudētia oēs morales uirtutes diriganſ ipſas in rōne poſitas eſſe duxerūt
qd̄ tñ nō ſeqtur. Nā tā ex affectibus q a parte oriunſ irrationali: q̄ ab ipſa ꝑficiſcunſ pru
dentia quæ de ratione manat. Alii porro per ipſum hoc eſt aſſuetudinē fieri uirtutes pu
tauerūt quod frequentes actus habitus faciant. NATVRAlibuſq; q̄ſtiōibus. q ſunt in
naturali philoſophia. ILLIVS aūt generis ī quo qd ſit id de quo agitur q̄riſ duo ſunt
genera. In topicis uero aliquāto ſecus dicit: qd̄ ī tñ idē recidere uideſ ait. n. cū aūt quid
ſit q̄ritur notio explicāda eſt & ꝑprietas: & diuiſio & partitio. hæc. n. ſunt diffinitioni
attributa. addiſ etiā deſcriptio. Vt ptinatia & perſeuerātia. Varro de lingua latina ad
Ciceronē a qua re ſit inqt ptinatia conſequitur oſtendiſ eſſe a ptendendo in qua re ſit
impoſitū diciſ cū demonſtraſ in quo nō debet ptendi: & ptendit pertinatiā eſſe. quod
in quo oportet manere ſi in eo perſtat pſeuerantia ſit. TERTIO aūt in genere. In topi
cis aūt aliter hunc locū tradit inqt namq; cū aūt q̄ritur quale qd ſit. aut ſimpliciter q̄riſ
aut cōpate. ſimpliciter expetenda ne ſit gloria cōparate ꝑponenda ne ſit diuitiis gloria
ſimplicium tria genera ſunt: de expetendo fugiendoq; de æquo & iniquo. de honeſto
& turpi. cōparationū aūt duo. Vnū de eodē & alio. Alterū de maiore & minore. RE
STAT actionis locus. qui ad uirtutem & uitium totus refertur. QVOD ad rationē
officii pertinet. ut totus ciceronis officiorum liber eſt. ALTERVM ad ſedandos ani
mos. ut cum conſolamur ut ipſe in quæſtionibus tuſculanis facit Cicero & præterea
plærūq; in orationibus: qui proprie locus eſt concluſionis cum aliquid amplificamus
indignationem cōmouemus: aut in conqueſtionem deſcendimus. COLLOCANDI
autem. quæ eſt expoſita in aliis: quam tradidimus ſupra ubi de motu & pariter de col
locatione locuti ſumus. PROPOſitarum conſultationum. quæſtionum quæ ſub the
ſi continentur: CONtrouerſiarum. ideſt cauſarum quæ ſub hypotheſi definitaq; q̄ſtio
ne ſunt. CAVSArum genera reſtant admodum: Prorſus ſuperſunt tractanda tria cau
ſarum genera demoſtratiuum deliberatiuum: iudiciale. DELECTAtionem ſectaſ au
rium demonſtratiuū genus dicit. ALTERA ut obtineat probet & efficiat quod agit:
quæ eſt deliberatiui & iudicialis generis. LATVM genus eſſe poteſt multifarie. Lau
dando ac uituperando. SANEq; uarium. ideſt admodum multiplex. VNVM ex eō
delegimus quod ad laudandos claros uiros ſuſcepimus: & ad improbos uituperandos
Genus enim nullum eſt orationis quod aut huberius ad dicendum. aut utilius ciuitati
bus eē poſſit. Quītilianus i huius gn̄is tractādi exordio potiſſimū icipiā iqt ab ea quæ
cōſtat laude ac uituperatione: quod genus uidetur Ariſtoteles atq; eum ſecutus Theo
phraſtus a parte negociali hoc eſt πραγματικη remouiſſe: totamq; ad ſolos auditores
relegaſſe & id eius nominis quod ab oſtentatione dicitur proprium eſt: ſed mos roma
nus etiam negociis hoc munus inſeruit nam & funebres laudationes pendent frequen
ter ex aliquo publico officio: atq; ex ſenatus conſulto magiſtratibus ſæpe mandanſ: &
laudare teſtem uel cōtra pertinet ad momentū iudiciorū: & ipſis etiā reis dare laudato
res licet & editi incōpetitores in. L. Piſonē: in Clodiū: & curionē libri uitupationē cōti
nent & tñ i ſenatu loco ſentētiæ habiti ſunt. RELIquū aūt genus cauſarū. Ideſt reliq
ꝗ duo genera q̄ unū ſepatū a ſupiore genus facere uidenſ q̄tenus illd̄ i delectatiōe poſitū
n hoc autē aliqd ut ſupra dictum aliquid ſtatuit auditor. QVAE nō ad bñdicēdum
ſolū. quoniā quæritur delectatio. SED etiam ad honeſte uiuendum. qm̄ laudatur &

uituperatur. ALTErius. Hoc eſt laudationis finis eſt honeſtas. ALTErius. Ideſt uituperationis finis eſt turpitudo. SINE ullis argumentationibus. Itaq; & Quintil. manifeſtū que eſt inquit errare eos qui nunq̃ oratorē dicturū niſi de re dubia putauerunt: an laudes capitolini Iouis perpetuæ ſacri certaminis materiæ uel dubiæ ſunt? uel non oratorio genere tractantur? ut deſiderat autem laus quæ negotiis adhibetur probationem ſic etiam illa quæ oſtentationi componitur habet interim aliquam ſpeciem probationis. ergo locus hic intelligendus Ciceronis eſt ſine ullis argumentationibus acribus acutis: uehementibus: ut ſunt aliorum generum ut tamen ſcias ſpeciem argumentationum in hoc quoque genere aliquam adhibendam. SINGVlorum uerborum inſignibus. Ideſt tropis & ſchematis: quæ orationem comunt poliuntque & eis quæ ſupra ipſe commemorauit. FACTIS uerbis. Ideſt nouatis. AVT VETVſtis. Non tamen nimium ab uſu remotis: ut ſupra diximus: quæ ſequuntur omnia iam dicta ſunt ubi de elocutione locuti ſumus. NON VD ſimilitudinem uerſuum. Admonuimus namq; in uerſum clauſulam concludere uitioſum eſſe. AD EXPlendum aurium ſenſum ut tantum periodus extendatur: ut uno ſpiritu poſſit enunciari: nec breuius contrahatur: q̃ poſſit ipſe ſpiritus protrahere: ac ut pedibus iam dictis ambitus ille concludatur. QVASI quodam uerborum modo. Ideſt modulatu. ORNAmenta rerū. Ideſt figuræ ſententiarū: SIVE quæ admirabilia. Cum ea dicimus quæ mirentur auditores. MONſtris. Cum quid naſcitur inſolitum: ut ſi mula pariat. PRODIgiis. Vt cū arma in cælo ſplenduiſſe aut crepuiſſe dicuntur. ORACulis. quæ Apollo aut alius dæmon: aut ſanctus etiam uir prophetatus fuerit. DIVINA atque fatalia. Quæ diuinitus & fato quodam proueniſſe uideantur. hoc eſt quod neceſſario futurū uideretur. SED quoniam tribus. In generibus omnia ſiquidē bona malaue aut animi aut corporis aut externa ſunt. animi ut ſcientiæ arteſq; omnes ac morales uirtutes: corporis ut forma robur bona ualetudo. Externa gloria amplitudo amicicia: quæ omnia ſuas habent ſpecies: ſed quæ neceſſariæ ſunt eas Cicero attingit. QVAE dicūtur a genere. Ideſt q̃ ſibi nomē uēdicāt a maioribus: qui excellentes fuerint aut ſi uituperamus qui obſcuri: aut ī fames. BREVIter modiceq;. Laudato. ut ī laudādi genere ne nimii ſimus ſed paucis attingamus. SI ERIT infame. Prætermiſſo ſi infamiæ nota inſignitum ſit dum reliqua laudamus ipſum genus prætermittamus. VEL SI humile ſi ignobile præteribimus inquit aut augendo gloriam eius: quem laudemus quantum illuſtrauerit ipſum ſignificabimus. DE FORtuniis. Quæ feliciter geſſit & quas opes iuſte: ac pie fortiterue ſibi cumulauerit dicemus. FACIllime forma laudatur. Quod quædam in ea uideatur ſpirare diuinitas: cultuſq; animi: ſicut e diuerſo deformitas incompoſitos immaneſq; mores ſignificare uideatur. TEMPorum ſeruandus ordo eſt. quia narratur hiſtoria. AVT imprimis recentiſſimum quodq; dicendum. Quoniam facilius perſuademus. IMPRopriæ uirtutū genera. Quæ ad prudētiā q̃ ad fortitudinē q̃ ad iuſticiā cæteraſq; uirtutes ptinere uidebunt: quod pro lege manilia de Pompeii imperio ipſe facit Cicero. SED HIC uirtutum atq; uitiorum. ſenſus eſt longe lateq; de uirtutibus: ac uitiis hoc loco poſſemus utiq; diſputare ſed cum non philoſophiam doceamus: uerum oratorem quid ſit in laude uituperationeq; tenendum admoneamus ſatis eſſe ducimus ſi anguſte breuiterq; omnia attingamus. AVT enim ſcientia cernitur uirtus. Ideſt quæ ſcientiam parit ab Ariſtotele διανοητικὴ appellata: unde & omnis ſcientia arſq; oritur. AVT actiōe. Quoniam uirtutes morales omnes in actione ſunt: ſiquidē ut Ariſtoleles Ptolomeus Theonq; tradunt: aut homo inſpector: aut agens eſt. Inſpicit quidem aut Theologica: aut mathematica: aut phyſica. Agirur uero in moralibus uirtutibus iuſte: fortiter temperate: atque in cæteris eodem modo. QVAE Prudentia: Hæc ut inquit Ariſtoteles ſapientiæ ſeruit cum omnibus affectibus moderatur. ita enim in ethicis inquit magnis ἀλλ' ἴσως ἔχει ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ ὁ ἐπίτροπος. οὗτος γὰρ πάντων κύριος, καὶ πάντα διοικεῖ. ἀλλ' οὔπω οὗτος ἄρχει πάντων, ἀλλὰ παρασκευάζει τῷ δεσπότῃ σχολὴν, ὅπως ἂν ἐκεῖνος μὴ κωλυόμενος ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, ἐκλύηται τοῦ, τῶν καλῶν τι καὶ προσηκόντων πράττειν. οὕτω καὶ ὁμοίως τούτῳ ἡ φρόνησις ὥσπερ ἐπίτροπός τις ἐστὶ τῆς σοφίας, καὶ παρασκευάζει ταύτῃ σχολὴν, καὶ τὸ ποιεῖν τὸ αὐτῆς ἔργον κατέχουσα τὰ πάθη, καὶ ταῦτα σωφρονίζουσα. QVAE Calliditas.

Cicero de natura deorum uerſutos inquit eos appello quorũ mens celeriter uerſatur. Callidos autem quorum tanq̃ manus operæ:ſic animus uſu cõcalluit. Q V AEq; grauiſſimo noïe ſapiẽtia appellat̃. Cũ ſit ſapientia rerum diuinarum humanarũq; ſcientia. Q V AE iure moderãdis cupiditatibus qd' prudẽtiæ ut diximus ẽ munus. PRVDEntia in ſuis rebus domeſtica:quam œconomicam dicimus. IN PVBLIcis. Ciuilis appellari ſolet pollitica a græcis nominat̃. TEMPErantia aũt. Ariſtoteles aũt σωφροσύνης δέ inqt ἐστι τὸ μὴ θαυμάζειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, καὶ τὸ εἶναι πάσης ἀπολαυστικῆς αἰσχρᾶς ἡδονῆς ἀνόρεκτον· καὶ τὸ φοβεῖσθαι καὶ τὴν δικαίαν ἄδειαν, καὶ τὸ τάχθαι περὶ τὸν βίον ὁμοίως ἔν τε μικροῖς καὶ μεγάλοις. παρέπεται δὲ τῇ σωφροσύνῃ, εὐταξία· κοσμιότης· αἰδώς· εὐλάβεια. Nam quæ uenientibus malis obſtat fortitudo. de fortitudine inquit Ariſtoteles. ἀνδρίας δέ ἐστι, τὸ δυσέκπληκτον ὑπὸ φόβων τῶν περὶ θάνατον, καὶ τὸ εὐθαρσεῖν ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ τὸ εὔτολμον πρὸς τοὺς κινδύνους. καὶ τὸ μᾶλλον αἱρεῖσθαι τεθνάναι καλῶς, ἢ αἰσχρῶς σωθῆναι. καὶ τὸ νίκης αἴτιον εἶναι. ἔτι δὲ ἀνδρίας, καὶ τὸ πονεῖν, καρτερεῖν, αἱρεῖσθαι, καὶ δύνασθαι. παρέπεται δὲ τῇ ἀνδρίᾳ καὶ ἡ εὐτολμία, καὶ ἡ εὐψυχία, καὶ τὸ θάρσος, · ἔτι δὲ, ἥ τε φιλοπονία, καὶ ἡ καρτερία. Magnitudo animi dicitur. Ariſtoteles μεγαλοψυχίας δέ inquit ἐστι τὸ, καλῶς ἐνεγκεῖν καὶ εὐτυχίαν, καὶ ἀτυχίαν· καὶ τιμὴν, καὶ ἀτιμίαν. καὶ τὸ, μὴ θαυμάζειν μήτε τρυφὰς, μήτε θεραπείαν, μήτε ἐξουσίαν, μήτε τὰς νίκας τὰς ἐναγωνίους· ἔχειν δέ τι βάθος τῆς ψυχῆς, καὶ μέγεθος. ἔστι δὲ μεγαλόψυχος, οὔθ' ὁ τὸ ζῆν περὶ πολλοῦ ποιούμενος, οὐδ' ὁ φιλόζωος, ἁπλοῦς δὲ τῷ ἤθει, καὶ γενναῖος. ἀδικεῖσθαι δυνάμενος, καὶ οὐ τιμωρητικός. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ μεγαλοψυχίᾳ ἁπλότης, καὶ ἀλήθεια. Cuius eſt liberalitas in uſu pecuniæ. de liberalitate inquit Ariſtoteles ἐλευθεριότης δέ ἐστι προαιρετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετὰ, τὸ δαψιλέα εἶναι εἰς δέοντι ἀναλωθῆναι. τὸ βοηθητικὸν εἶναι ἐν τῷ διαφόρῳ, καὶ τὸ μὴ λαβεῖν ὅθεν μὴ δεῖ. ἔστι δὲ ὁ ἐλευθέριος, καὶ περὶ ἐσθῆτα καθάριος, καὶ περὶ οἴκησιν, καὶ κατασκευαστικὸς τῶν περιττῶν καλῶν καὶ διαγωγὴν ἐχόντων ἡδεῖαν, ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος. καὶ θρεπτικὸς τῶν ζώων, τῶν ἴδιόν τι ἐχόντων, ἢ θαυμαστόν. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ἐλευθεριότητι τοῦ ἤθους, ὑγρότης, καὶ εὐαγωγία, καὶ φιλανθρωπία, καὶ τὸ, εἶναι ἐλεητικὸν, καὶ φιλόφιλον, καὶ φιλόξενον, καὶ φιλόκαλον. In cõmune autem quæ poſita pars eſt iuſtitia dicitur. de iuſtitia quoq; egregie Ariſtoteles inquit δικαιοσύνης δέ ἐστι τὸ διανεμητικὸν εἶναι τοῦ κατ' ἀξίαν τὸ σώζειν τὰ πάτρια ἔθη, καὶ τὰ νόμιμα· τὸ σώζειν τοὺς γεγραμμένους νόμους. τὸ ἀληθεύειν ἐν τῷ διαφέροντι. τὸ διαφυλάττειν τὰς ὁμολογίας. ἔστι δὲ πρώτη τῶν δικαιοσυνῶν πρὸς τὸν θεόν. εἶτα πρὸς πατρίδα, καὶ γονῆας· εἶτα πρὸς τοὺς κατοιχομένους, ἐν οἷς ἐστι καὶ εὐσέβεια. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότης, καὶ ἀλήθεια, καὶ πίστις, καὶ ἡ μισοπονηρία. In moderatione aïaduertendi .ideſt ulciſcendi lenitas. de qua Ariſtoteles πραότης δέ ἐστι τὸ δύνασθαι φέρειν μέτρια ἐγκλήματα, καὶ ὀλιγωρίας μετρίας, καὶ τὸ μὴ ταχέως ὁρμᾶν ἐπὶ τὰς τιμωρίας, καὶ τὸ μὴ εὐκίνητον εἶναι πρὸς τὰς ὀργάς· ἄπικρον δὲ τῷ ἤθει, καὶ ἀφιλόνεικον· ἔχοντα τὸ ἠρεμαῖον ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ στάσιμον. SVNT alie quaſi miniſtræ comiteſq; ſapientiæ. Ideſt philoſophiæ quæ ſapientia primo dicta. poſtea a Pythagora philoſophiæ nomẽ ſibi uẽdicauit. Q VArum altera quæ ſint in diſputãdo uera atq; falſa. dialecticã ideſt artẽ differẽdi dicit:cui hæc attribuunt̃ oïa. ALTEra aũt oratoria:quæ græco noïe rhetorica noïatur. hæc eadẽ ꝓpe quæ & dialectica ꝓſequit̃:niſi qd' preſſius dialectica. eloquẽtia copioſius oïa tractat. motuſq; animi diſputatiõi adiũgit. ATq; ii ſunt quidẽ fere quaſi quidã habitus utpote uirtutes & in actione uerſati. SVNT aũt alii quidam perfecti animi habitus ad uirtutem quaſi preculti. Qui propter uirtutem amplectendam nos premuniunt exornantq;. STVdia litterarum. Quæ græco uocabulo grãmatices nomen adepta ſunt. VT NVmerorum ac ſonorum: Vt menſuræ:ut ſiderum. hoc eſt mathematicæ omnes diſciplinæ:quarum dux Arithmetica eſt: quod ut oſtendã Nicomachi:& nihil amplius uerba apponã:q in primo arithmetices inquit. ὅσης μὲν γεωμετρίας, ἀνάγκη καὶ ἀριθμητικὴν ἐπιφέρεσθαι· ἅμα γὰρ τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, ἢ ὀκτάεδρον, ἢ εἰκοσάεδρον, ἢ διπλάσιον, ἢ τριπλάσιον, ἢ ὀκταπλάσιον, ἢ ἡμιόλιον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὧν γεωμετρία λέγει, καὶ οὐκ ἄνευ τῶν ἐν ἑκάστῳ ἐπιφαινομένων ἀριθμῶν ἐπινοεῖσθαι ταῦτα δύναται· πῶς γὰρ οἷόν τε τριπλάσιόν τι εἶναι λέγεσθαι, μὴ ὑποκειμένου τοῦ τρία ἀριθμοῦ· ἢ ὀκταπλάσιον, μὴ τοῦ ὀκτώ. ἔμπαλιν δὲ, τὰ τρία εἴη ἄν, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ τὰ ἑξῆς, μὴ ὄντων ὁμωνύμων σχημάτων. συναναιρεῖ ἄρα ἡ ἀριθμητικὴ τὴν γεωμετρίαν· ἀλλ' οὐ συναναιρεῖται ὑπ' αὐτῆς. καὶ συνεπιφέρεται μὲν ὑπ' ἐκείνης, οὐ συνεπιφέρει δὲ αὐτήν. πάλιν δὲ ἐπὶ τῆς μουσικῆς οὐ μό

νον γοῦν ὅτι προγενέστερον τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ πρὸς ἕτερον, καθάπερ ὅτι καὶ αἱ μουσικαὶ συμφωνίαι διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, κατ' ἀριθμὸν εἰσὶν ὠνομασμέναι. ὁμοίως καὶ τοὺς ἁρμονικοὺς λόγους ἀριθμητικοὺς πάντως ἔχουσιν. ἡ μὲν διὰ τεσσάρων, ἐπίτριτον. ἡ δὲ διὰ πέντε, ἡμιόλιον. ἡ δὲ διὰ πασῶν, διπλάσιον. τριπλάσιον δὲ ἡ διὰ πασῶν ἅμα, καὶ διὰ πέντε. τετραπλάσιον δέ, ἡ τελειότης, ἡ δὶς διὰ πασῶν. ἐκδηλότερον γε μὴν ἡ σφαιρικὴ διὰ ἀριθμητικῆς τυγχάνει ἐκπολύντων τῶν προσηκόντων αὐτῇ σκεμμάτων. οὐ μόνον ἐπειδὴ μετὰ γένεσιν ἀστέρα γεωμετρίας ἐστι, καὶ γοῦν κίνησις, φύσει μὲν τὴν μόνην, οὐ δὲ ὅτι ἁρμονίας ἐμμελοῦς ἐκ παντὸς τὰ τῶν ἀστέρων κινήματα τέτευχεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀριθμῶν περιόδοις καὶ ποσότησιν, ἀνατολαί τε, καὶ δύσεις, καὶ προποδισμοί, καὶ ἀναποδισμοί, καὶ ἐπιπροσθήσεις, καὶ φάσεις παντοῖαι διαρθροῦνται. VT NVmerorum. Hoc eſt. Arithmetices. AC SOnorum Hoc eſt muſices. VT MEnſuræ. Id eſt geometriæ. VT Siderum. Ideſt Aſtrologiæ. PROpenſiora ſtudia. Hoc ē in quibus ſciētiis magis ſe exerceat: quē laudemꝰ. AVT DIuinis rebꝰ deſeruiēdo. Operā dādo religioni. VITioꝝ aūt. Poſteaq̃ uirtutes oēs. amplexus ē: eaꝝ nūc ad uitupationis materiā ſuggerit cōtraria. NAm & prudētiā malicia. Prudētiæ cōtraria enumerās Ariſto. inqt. ἀφροσύνης δέ ἐστι τὸ κρίνειν κακῶς τὰ πράγματα. τὸ βουλεύσασθαι κακῶς. τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς. τὸ χρήσασθαι κακῶς τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. τὸ ψευδῶς δοξάζειν περὶ τῶν εἰς τὸν βίον καλῶν, καὶ ἀγαθῶν. παρακολουθεῖ δὲ τῇ ἀφροσύνῃ, ἀμαθία· ἀπειρία· ἀκρασία. ἐπαριστερότης· ἀμνημοσύνη· ET TEmperantiam immanitas. Hoc dicit ſunt qui dum temperantes uideri uolunt ac uoluptates aſpernari immanes fiant truces immites. ET MAGnitudinem animi ſuperbia in animis extollendis. Hoc eſt alii dum magnanimi uideri uolūt dū animos extollunt elati nimiū aīo ſupbi & ītollerabiles fiunt qd' ſane genus hoīnū odit deus: quare & Auguſtinꝰ ī pſalmo qnquageſimo octauo. dauid illud ē uitiū inqt capitale qd' cū qs bene ꝓfecerit ſupbia temptat̃ ut pdat totū qd' ꝓfecit. Dēiq; oīa uitia in malefactis timēda ſunt ſupbia in bn̄factis plus metuēda ē. ET DEſpiciētia ī cōtemnendis honoribus. ſunt enim qui dū honores cōtemnere uideātur & minime ambitioſi uideri uolūt in aliud maius uitiū deuoluūtur dū omnes homines cōtemnūt. ET LIberalitatem effuſio. Alii dū liberales eſſe cupiūt effuſi ſunt & prodigi. ET FORtitudinem audacia imitatur. Alii exiſtimant ſe fortes uiſum iri ſi audaces extiterint. ET PAtientiam duricia inanis pati debemus. AVT propter honeſtam rem nobis comparandam: aut utilē: aut deniq; iucundā. at cū nihil horum ſubeſt inanis & irrita ſtultaq; eſt huiuſmodi patiētia. IVſticiā acerbitas. Alii dū nimiū ad unguē iuſti eſſe uideri cupiunt: agreſtes: duri: barbariq; efficiunt̃. inde ut inquit Cicero ſummū uis ſumma iniuria factū iā tritū ſermone prouerbiū eſt. ET REligionē ſupſticio. Seruius ſulpitius relligionē eē dictā tradit quæ pp ſanctitatē aliquā remota ac ſepoſita a nobis ſit quaſi a relinquendo dicta: ut a carendo cærimonia. Lactantius autem in quarto. nimirū inquit religio ueri cultus eſt. ſuperſtitio falſi. ſuperſtitioſi aūt uocātur nō q filios ſupſtites optā omnes enim optamus. ſed aut hi q ſupſtitē memoriā defunctoꝝ colūt: aut q parentibꝰ ſuis ſupſtitibus colebāt imagines: eoꝝ domi tanq̃ deos penates. nā q nouos ſibi ritus aſſumebāt: ut in deoꝝ uice mortuos honorarēt quos ex hoībus in cælū receptos putabāt: hos ſupſtitioſos uocabāt: eos uero q publicos & antiquos deos colerēt religioſos noiabāt: un̄ Virgilius uana ſupſtitio ueterūq; ignara deoꝝ. Idē quoq; Lactātius rurſus de religiōe locutꝰ hāc ſequamur inqt hoc uīculo pietatis obſtricti deo & religati ſimus unde ipſa religio nomē accepit nō ut Cicero interp̄tatus ē a relegēdo q ī libro de natura deoꝝ ſecūdo ita dicit. nō enim philoſophi ſolū: uerū etiā maiores noſtri ſupſtitionē a religione ſperauerūt nā qui totos dies p̄cabant̃ & īmolabāt ut ſui ſibi filii ſupſtites eſſent ſupſtitioſi ſunt appellati: q aūt oīa quæ ad cultū deoꝝ ptinēt retractarēt & tanq̃ relegerēt hi ſunt dicti religioſi a relegēdo tanq̃ ex legēdo legētes & diligedo diligētes. his. n. uerbis oībus ineſt uis legēdi eadē quæ in religioſo ita factū eſt ut ī ſupſtitioſo & religioſo. Alteꝝ uitii nomē Alterū laudis. LENItatem molicies animi. ut qui lenis haberi uult plerūq; nimiū remoleſcat. ET VErecundiam timiditas. Vt qui uerecūdi ſint in proximū uitiū delabunt̃ timiditatem. ET ILlam diſputādi prudentiam cōcertatio captatioq; uerboꝝ. hoc eē qui dialectici eſſe uolūt ſophiſtæ ſint: & captiūculis ſermoanes aucupent̃: & illi rei ſoli ſtudeant. ET Hanc oratoriā uim. Hoc eſt ſit etiā ut qui oratores uideri cupiant inani uerborum tinnitu & loquaci utantur. ac inutili oratione.

STVDiis autem bonis ſimilia uidentur ea.quæ ſunt in eodem genere nimia. In omni
inquit ſtudio qcquid eſt nimiũ carpi pōt.Q VEmadmodũ qſq; generatus.quales parẽ
tes habuerit.Q VEMadmodum educatus.Moliter ac delicate an contra. Q VEmad.
modum inſtitutus.Quibuſcũ uerſatus ſit peritis ne:an imperitis:quales mores habue.
rit & ſi quid diuinitus ei apparuerit. AD EA quæ propoſita ſunt. Vt ſi iuſte ſi fortiter:
ſi argute:ſi facunde:dixerit feceritq; quidpiam:id illis ipſis uirtutibus adiungatur de q
bus illum laudantes locuti ſimus. NEq; uero mors.Hoc dicit ſi quid nobile in morte
euenerit ne id quidem ſilentio prætereundum eſt: uel quod mortem conſtantiſſime
tulerit:& ſi quid poſt mortem ipſam laudabile acciderit obliterandum ſilentio nõ eſt.
EST IGItur in deliberando finis utilitas.traditis in demonſtratiuo genere præceptis
nũc iam deliberatiui generis præcepta explicat:eiuſq; finem facit utilitatem:a quo pla,
ne diſſentit Quintilianus inquiens deliberatiuas quoq; miror a quibuſdam ſola utili,
tate finitas.ac ſi quid in his unum ſequi oporteret potior fuiſſet apud me Ciceronis ſen
tentia:qui hoc materiæ genus dignitate maxime contineri putat:nec dubito quin ii ſi
qui ſunt in illa priori ſententia ſecundum opinionem pulcherrimam ne utile quidem
niſi quod honeſtum eſſet exiſtimarint & hæc eſt ratio ueriſſima ſi conſilium contingat
ſemper bonorum atq; ſapientium:Verum apud imperitos apud quos dicenda frequen
ter ſententia eſt populũq; præcipue:qui ex pluribus cõſtat ĩdoctis diſcernẽda ſunt hæc
& ſecundum magis cõmunes intellectus loquendũ.Cicero tamen ut hic ita in topicis
finem facit utilitatem.VT ILla prima ſint ſuaſori aut diſſuaſori uidenda.Q uid aut poſ
ſit fieri:aut non poſſit.Quintilianus autem. quare in ſuadendo inquit & diſſuadendo.
tria primum ſpectanda erunt.qui ſunt qui deliberent: quis ſit qui ſuadeat rem de qua
deliberatur: aut certum eſt poſſe fieri:aut incertum. ſi incertum hæc erit quæſtio ſola
ac potẽtiſſima.ſæpe enim accidet ut prius dicamus ſi poſſit qdem fieri eſſe faciendum:
deinde fieri non poſſe:cum autem de hoc queritur coniectura eſt an iſthmos interci,
di an ſecari palus pontina:an portus fieri hoſtiæ poſſit. An Alexander terras ultra ocea
num ſit inuentus:ſed in his quoq; quæ cõſtabit poſſe fieri cõiectura aliquãdo erit: ut ſi
queratur an utiq; futuꝝ ſit ut carthaginẽ ſuperent romani:ut redeat Annibal.ſi ſcipio ĩ
africam exercitum trãſtulerit:ut ſeruent fidem ſamnites ſi romani arma depoſuerint:
quædam & fieri poſſe & futura eſſe credibile eſt.& paulo poſt poſſibile fas iuſtum piũ:
æquum:manſuetum:quæ honeſtati ſubiiciuntur.an ſit autem facile magnum iucundũ
ſine periculo ad quæſtionem pertinet utilitatis:qui loci oriuntur ex cõtradictiõe ẽ qui
dem utile:ſed difficile paruũ iniucundũ piculoſum:tũ qbuſdã uideť eẽ nõnunq̃ deiu,
cunditate ſola cõſultatio:ut ſi de ædificãdo theatro inſtituẽdis ludis deliberet.ITAq;
cũ cõſtet hoc genus cauſaꝝ:ex ſuaſiõe & diſſuaſiõe.Genus cauſaꝝ ſubaudi difficile atq;
neceſſariũ.SIC SVaſor utrũq; dicẽdũ eſt.Subaudi & utile eſſe & fieri poſſe.DISSVaſo
ri.Si alterũ infirmat ſat eſt.ut aut inutile eſſe aut fieri non poſſe dicat. Q VAE ſunt ſita
in officiis.Eſt autem ut in tertio de finibus bonorum & malorum. Cicero inquit offi,
cium quod ita factun eſt ut eius facti probabilis ratio reddi poſſit. ATq; uirtutibus.
Eſt autem uirtus inquit Ariſtoteles μεσοτης τῶν παθῶν.Plato aũt ἀρετὴ inqt διάθε
σις ἡ μετὰ εἰς θυὴ του ξοσυ καθ αὐτὴν επαινετὴ εξις καθὴν το ἔχον ἀγαθὸν λε,
γεται. Q VAE ſunt laudabilia ipſa p ſe nã ut Ariſtoteles docet ĩ ethicis ĩ aĩa eẽ dicũť
bona alia honorabilia alia laudabilia.honorabilia qdẽ ut memoria cõſiliũ.iudiciũ.ige
niũ intelligẽtia & hmõi alia unde artes ſciẽtiæq; ſcaturiunt. Laudabilia aũt ut uirtutes
ſunt morales oẽs. VALEtudo. Q uæ tamẽ uocabuli ſignificatiõe anceps eſt. Q VAE
ſint cõtraria.Et perinde uituperanda.Q VOD ſi ſemper optima tenere poſſemus ſen,
ſus eſt habenda apud malos.aliquando indoctos eſt oratio apud quos conſultandum
ſi non quid honeſtũ ſaltem qd utile.qđ ſi optima teneremus nullus ẽ cõſultatiõi locus
quilibet enim quid ſibi preſcribendum foret cognoſceret.OPPOrtuna expediẽtia pro
pter dignitatẽ.Subaudi q̃ in ipſa eſt honeſtate.AD OPiniones eoꝝ q audiũt accõmo,
danda eſt oratio.nã orator totum ſe fere audientium accõmodat ſentẽtiæ aut nõ mul
tũ ab ipſoꝝ mẽte ſe abdicat ita enim ſiue utilia ſiue honeſta tum demum pōt obtinere.
ILLI autem alteri.Subaudi agreſti:& ſordido generi quæſtus emolumentũ fructuſq;
proponitur hoc eſt undecunq; poſſit utilitatem enanciſci. ATq; etiã uoluptas.Subaudi
corporis

corporis.quoniam ea eſt uirtuti inimica.nā uirtutis uoluptas auget animi bona. BOniq; naturā fallaciter imitando:quia dum quis id bonum exiſtimat quod īperet pecuniam habeat & reliqua huiuſmodi iure ne:an iniuria non quærit dum uideatur laudandus & honorandus accedere quæ bona ſunt uirtutis.SED etiam neceſſariis.Vt patriæ: ut parentibus:ut liberis quod imprimis quæri oportuit.Q VArum rerum ignominiæ Infamiæ contumeliæ dedecoris.Atq; hæc non publicis modo conſiliis:ſed etiā priuatis:atq; adeo magis in priuatis ſpectanda ſunt.MALO cultu.Quod ſi male colatur ut ſi inhoneſtum uideatur in alterius adduci non poſſit ſententiā.BENE inſtitutos.Qui rebus bonis inſtructi fuerunt.Addantur etiam contumeliæ.Subaudi ut deuitari poſſint. Q VANq̄ expediat quæri ſolet.In deliberatiuo inqt genere quæri etiam ſolet q̄ ſit uti leq̄ fieri aut non fieri poſſit aliquid.CAVſarum aūt genera ſunt plura.Sicut ipſe in topicis docet.NAM ſunt aliæ quæ ipſe conficiunt.Quæ efficiētes cauſæ noīantur. ALIæ quæ uim aliquā ad conficiendum afferunt.Ideſt cauſæ quæ adiuuantes noīari ſolent: ut in libro de fato ipſe quoq; oſtendit.AVT propter principium:ut eſt cā materialis ac formalis.AVT propter exitum.Vt cauſa finalis nam cum Ariſtoteles cauſarum genera materialem:formalem:finalem efficienteq; fecerit.Plato his etiam addidit exemplarē atq; inſtrumentalē.SED etiam illa q̄ aduertentur.Stultum ſiquidē ſit q̄ proſint inſpicere:& quæ officere poſſint non conſiderare.ET SI ex contentione.Q uæ ſolet in ſentētiis uariis pronunciādis naſci.DISSuadentibus aūt.Cōmonuit ac inſtruxit ſnīam ſuā,p nunciantes & conſilium proferentes. nunc quid pariter facere oporteat deterentes ab alieno ,ppoſito docet.SED ex eiſdē ſuaſionis locis.Hoc eſt ex eis locis qbus alter ſuaſit ex eiſdē diſſuadebim⁹.VTErq; uero ad augendū habet exemploꝝ. Idem quoq; docet Quintilianus inquiēs tota aūt oratio ſimplex & grauis & ſententiis debet ornatior eē q̄ uerbis:uſum exemploꝝ nulli materiæ magis conuenire merito fere oēs conſentiunt cum plerūq; uideant reſpōdere futura p̄teritis:habeaturq; experimentū uelut quoddā rōnis teſtimoniū.breuitas quoq; aut copia non genere materiæ ſed mō conſtant. AD explendas cupiditates.Si agreſtes erūt auditores.SIN aūt reprimendi.Hoc eſt a cupiditate illa uehemēti fuerint reuocandi.PRINcipia aūt in ſententiis dicēdis.Q uintil.aūt prohœmio inquit quale eſt in iudicialibus nō ubiq; eget quia cōciliatus eſt ei quiſq; q̄ conſulit initiū tn̄ quodcūq; debet hr̄e aliquā prohœmii ſpeciē.neq; enim ab rupte nec unde libuit incipiendū:quia eſt aliquid in omni materia naturaliter primum.In ſenatu utiq; & in cōcionibus eadē rō:q̄ apud iudices acqrēdæ ſibi plerūq; eoꝝ apud quos dicē dum ſit beniuolētiæ:nec mirū cum etiā in panegyricis petat̄ audientiū fauor:ubi emolumentū nō utilitate aliqua:ſed ī ſola laude cōſiſtit.NVNC quæ iudiciis accōmodata ſunt expecto.Quintilianus nūc de iudiciali inqt genere qđ eſt p̄cipue multiplex.ſed officiis cōſtat duob⁹ intētionis & depulſionis cuius ptes uelut plurimis autoribus placuit quiq; ſunt.,phœmiū:narratio:,pbatio:refutatio:peroratio.his adiecerūt qdā partitionē ,ppoſitionē:exceſſum:quaꝝ priores duæ ,pbationi ſuccedūt.nā ,pponere quidē q̄ ſis ,pbaturus neceſſe eſt:ſed & cōcludere.inde porro ſubiungit ueꝝ ex his quas cōſtitui partibus nō ut quicqd primū dicendū:ita primū cogitandū eſt:ſed ante oīa ītueri oportet qđ ſit genus cauſæ quid in ea quærat̄ q̄ proſint:q̄ noceant.Deinde quid cōfirmandū ſit ac refellendū.tum quo mō narrandū.expoſitio enim ,pbationū eſt ,pbatio:nec eē utilis pōt niſi prius cōſtituerit quid debeat de,pbatione ,pmittere.poſtremo intuendū quēad modū iudex ſit cōciliandus:neq; enim niſi totius cauſæ partib⁹ diligēter inſpectis ſcire poſſumus qualē nobis facere animū cognoſcentis expediat ſeuerū:an mitem cōcitatū: an remiſſum:aduerſum gratiæ:an obnoxium.neq; tn̄ ideo eos ,pbauerim:qui ſcribēdū quoq; ,phœmiū nouiſſime putant.nā ut materiā oēm & quid quoq; ſit opus cōſtare debet anteq̄ dicere:aut ſcribere ordiamur.ita incipiendū ab iis q̄ prima ſunt. inſpicienda īgit̄ eſt materia:quo p̄cipimus ordine ſcribenda quo dicimus.AVT cū hereditatis.Hic ſtatus negocialis appellat̄:ut ipſe oſtendit in rhetoricis Cicero.fortunatianus aūt & in ſcripto & extra ſcriptū eſſe cōtendit.ATq; etiā ante iudiciū.De cōſtituendo ipſo iudicio.Hic ſtat⁹ in rhetoricis trāſlatio appellat̄.qm̄ de actiōe trāſferenda cōtentio ē. AVT cōcertata.De qua ante factū ſit certamē.AVT diiudicata.Et tn̄ nondū definita. NOBis ad dicendum neceſſaria uidet̄.Propter cauſas iudiciales in quibus de iure ſæpe q̄ritur.

DE CONſtituendis actionibus.Qua demū actione cum reo agatur.nam id moris fuit
nunc uero ablatus eſt.SEPAro a iudiciis.Quoniam in eo iudicium non eſt in quo traſ
latio eſt:& cum qua actione agendum ſit quæritur. TEMPORE agendi. Quoniam
id eſt quod in quæſtionem uenit.QVAM diſſimilitudine generis.Quoniam non uti
q; ab ſimile id a iudicio uidetur.CADVnt in eam formam.Vt iudicialis nomine appel
lentur.IN Qua quale quid ſit.Vbi qualitas de ſummo genere eſt:de qua ſupra men.
tionem fecimus:ipſamq; in ſuas diſtribuimus ſpecies. IN OMnibus igitur cauſis tres
ſunt gradus.Quintilianus autem diſcant igitur inquit ante omnia quadripartitam in
omnibus cauſis eſſe rationem:quam primam intueri debeat qui acturus eſt.nam ut a
defenſore potiſſimum incipiam longe fortiſſima tuendi ſe ratio eſt ſi quod obiicitur
negari poteſt.proxima ſi nō id quod obiicitur factum eſſe dicitur.Tertia honeſtiſſima
qua recte factum defenditur:quibus ſi deficiamus ultima quidem ſed iam ſola ſupereſt
ſalus aliquo iuris adiutorio elabēdi a crimine quod neq; negari:neque defendi poteſt:
ut uideatur iure actio intendi.hic ille quæſtiones:ſiue actionis:ſiue tranſlationis ſunt.
ſunt enim quædam non laudabilia non natura:ſed iure conceſſa:ut duodecim tabulis
debitoris corpus inter creditores diuidi licuit:quam legem mos publicus repudiauit.
eſt aliquid æquum:ſed prohibitum iure:ut libertas teſtamentorum. accuſatori nihilo
plura intuenda ſunt q̄ ut probet factum eſſe:hoc eſſe factum non recte.factum iure ſe in
tendere ita circa ſpecies eaſdem lis omnis uerſabitur.tranſlatus tantum aliquando par
tibus:ut in cauſis in quibus de præmio agitur recte factum petitor probat.ITA Conſi.
ſtendum eſt.Contra aduerſarium eſt reſpondendum.VT QVod obiicitur factum ne.
ges.Inde coniecturalis uel inficialis conſtitutio nominatur. AVT illud quod factum
fateare neges eā uim habere Hoc eſt non debere eo noīe appellari & pinde cū lis ſit de
noīe:& ui ipſi⁹ rei.de ueniēdū ad diffinitionē:q̄re etiā finitiuus ſtatus appellat̄.ATQue
id eſſe qđ aduerſarius criminet̄.Vt ſi aduerſarius uerbi cā ſacrilegiū uocet.tu defendas
furtum:nō ſacrilegium dici oportere.NEGes tale eſſe.Quoniam ſi aduerſarius iniuſte
factum dicat tu iuſte aſſeras.INFORmatione uerbi. Quoniam qui diffinit circa uerbi
formam uerſat̄.NON ſolum reſiſtat oportet aliquo ſtatu.Quintilian⁹ alii ſtatum cre.
diderūt primam eius cum quo ageretur depulſionē:quam ſniam Cicero his uerbis cō
plectitur in quo primū inſiſtit q̄ ad repugnandum congreſſa defenſio:unde rurſus alia
quæſtio:an eū ſemper is faciat qui reſpondet:cui rei præcipue repugnat Cornelius cel.
ſus dicens non a depulſione ſumi : ſed ab eo qui propoſitionem ſuam confirmet:ut ſi
hominem occiſum reus negat.ſtatus ab accuſatore naſcatur.quia uelit is probare.ſi iu.
re occiſum reus dicit tranſlata probationis neceſſitate idem a reo fiet & ſi eius intentio
cui non accedo equidem.nam eſt uero propius quod contradicitur nullam eſſe litem
ſi is cum quo agatur nihil reſpondeat ideoq; fieri ſtatum a reſpondente.mea tamē ſen.
tentia uariū id eſt & accidit pro conditione cauſaꝝ quia & uideri pōt propoſitio aliq̄n
ſtatū facere:ut in cōiecturalibus cauſis utitur cōiectura magis qui agit:quo moti quidā
eundem a reo inficialem eſſe dixerunt & in ſyllogiſmo tota ratiocinatio ab eo eſt:qui
intendit.& aliquanto poſt porro ſubiungit Quintilian⁹.noſtra opinio ſemper hæc fuit
cum eſſent frequēter in cauſa diuerſi quæſtionum ſtatus in eo credere ſtatum cauſæ qđ
eſſet in ea potentiſſimum & in quo maxime res uerſaretur . id ſi quis generalem quæ.
ſtionem:uel caput generale dicere malit cum hoc mihi non erit pugna non magiſq̄ ſi
aliud adhuc quo idem intelligatur eius rei nomen inuenerit.ſane ſtatus ac ſtatuum no
mina ſupra memorauimus.PRIMus ille ſtatus.Qui coniecturalis appellatur.RATio
nem habet iniqui criminis.Quoniam negat:in ipſa negatione ratio iniqui criminis
incluſa eſt.SECVNDus qui finitiuus uel diffinit:uel finis appellatur. QVOD Non
ſit in re quod ab aduerſario ponitur in uerbo.ut ſi ſacrilegii accuſetur reus & oſtenda.
tur id furtum eſſe:non utiq; ſacrilegium & huiuſmodi alia:ubi id diffinire opus ſit in
quo quæſtio poſita eſt. TERTIVS.Qui qualitas appellatur. DEINDE unicuique ra.
tioni.Subaudi quam profert reus ſe defendendo. OPPONendum eſt ab accuſatore.
Subaudi ad rei refellendam rationem qđ continens uocitat̄.hāc ſane totam rem ita ex
ſidcat Quintilianus.his inquiens inuentis intuendum deinceps hermagore uidet̄ qđ
eqi[illegible] quæſtio ratio iudicatio continens qđ ſynechon : uel ut alii uocant firmamentum
quæſtio

quæſtio latius intelligitur omnis de qua in utrãq; partem uel in plures dici credibili-
ter poteſt.In iudiciali autem materia dupliciter accipienda eſt.Altero modo quo dici-
mus multas queſtiones habere controuerſiam:quo etiam minores omnes complecti-
mur.Altero quo ſignificamus ſummam illam in qua cauſa uertitur de hac nunc lo-
quor ex qua naſcitur ſtatus an factum ſit.has hermagoras & Apollodorus & alii pluri-
mi ſcriptores proprie queſtiones uocant.Theodorus ut dixi capita generalia ſicut illas
minores aut ex illis pendentes ſpecialia.nam & queſtiones ex queſtione naſci : & ſpe-
ciem in ſpecies diuidi conuenit.hanc igitur quæſtionem uelut principalem uocant ζή
τημα.ratio autem eſt qua quod factum eſſe conſtat defenditur & cur non utamur eo-
dem:quo ſunt uſi omnes fere exemplo Oreſtes matrem occidit.hoc conſtat.dicit ſe iu
ſte feciſſe:ſtatus erit qualitatis.quæſtio an iuſte fecerit. Ratio quia clytemnæſtra Aga-
memnonem maritum ſuum patrem Oreſtis occidit.hoc αἴτιον dicitur. κρινόμενον
autem iudicatio:an oportuerit uel nocẽtem matrem a filio occidi.nec multo poſt ſub-
iungit Quintilianus.Paulum in his ſecum & Cicero diſſentit. Nam & in Rhetoricis
quemadmodum ſuperius dixi hermagoram eſt ſecutus.in topicis ex ſtatu confectam
contentionem κρινόμενον exiſtimat.Idque trebatio qui iuris erat conſultus alludens
qua de re agitur appellat:quibus id contineatur continentia quaſi firmamenta defen-
ſionis:quibus ſublatis defenſio nulla ſit at in partitionibus oratoriis firmamentũ quod
opponitur defenſioni:quia cõtinens quod primum ſit ab accuſatore dicatur ratio.ideo
ex rationibus & firmamenti quæſtione diſceptatio fit iudicationum.Verius ergo & bre
uius:qui ſtatum & continens:& iudicationem idem eſſe uoluerũt.continens autem id
eſſe quo ſublato lis eſſe non poſſit:hoc mihi uidentur cauſam utranq; complexi:& qđ
Oreſtes matrem & quod clytemnæſtra Agamemnonem occiderit.Idem & iudicatio-
nem:& ſtatum conſentire ſemper exiſtimauerunt. QVAESTio exoritur quædam.
Hæc eſt κρινόμενον ideſt iudicatio.COEPErit ne pecunias:decius.Reus pecuniarum
repetundarum. MINVErit ne maieſtatem Norbanus.Qui ſyllæ ſe oppoſuit primum
circa canuſium a proconſulibus aduerſus norbanum geſtum:in quo ad ſex hominum
milia ex norbani exercitu cæſa.ſyllani ſeptingenti milites tantum occiſi.norbanus ca-
puam fugit.IVRE ne occiderit opimius gracchum:Qui conſul gracchanas inſectatus
factiones eſt:ut multi narrant hiſtorici:ita Apianus. HAEC quæ primam contentio-
nem habent.Vt iure non feciſti:feci.tota contentio eſt an iuſte fecerit. LATA & fuſa
ſunt.Quoniam an iuſte fecerit uarie multiſq; modis tractatur. RATIOnum autem &
firmamentorum . Contẽtionem adducit in anguſtam diſceptationem.nam ea paucis
compræhenduntur.EA IN Coniectura nulla ſunt.Neq; enim ratio:aut firmamentum
eſſe poteſt:ubi nulla confeſſio:quod ipſe docet cum inquit nemo enim eius quod ne-
gat factum rationem:aut poteſt:aut debet reddere.IN HIS cauſis.Subaudi coniectura-
libus.EADEM & prima quæſtio & diſceptatio eſt extrema.Si quidẽ unũ ſemper ẽ quæ
rendi & diſceptãdi genus:ut occidiſti non occidi.an ocriderit.ſecus uero cum dicitur
iure occidi:hic enim multa diſceptatio an iure occiderit.MAIEſtas autem. Ad diffini-
tiuum uenit ſtatum:ut uim uerbi de quo quæratur diffiniat.IN HIS autem cauſis quæ
ſunt Subaudi in ſtatu qualitatis.FIVNT rurſus infinitæ. Quoniam cum finita ſit iure
ne opimius gracchum occiderit quia complexum habet perſonarum.fit rurſus hæc in-
finita cum dicitur poſſit ne recte ſalutis rei publicæ cauſa:cuius euerſor ciuitatis necari
indemnatus. AD CONſultationis formam.Ideſt infinitæ quæſtionis:quam a græcis
theſim diximus appellari.QVAE ex ſcripto legis. Quo æquum iniquumue aliquid
comprobatur. AVT Verborum ipſius iudiciis.Verborum quibus uſi ſint qui aliquid
iudicarunt.AVT ALIcuius ſtipulationis Per interrogationem promiſſionis. AVT
cautionis.Vbi de aliqua re ſcripto cautio eſt:ut chirographi.NE HOC quidem genus
Subaudi probationis.quod ſcripto continetur.IN DIffinitionem.Hoc eſt in ſtatum fi
nitiuum. NAM & ſi uerbum aliquod de ſcripto diffiniendum eſt. Nam & legitimus
eſt etiam ſtatus finitiuus.QVID ſit penus.Hoc apud Aulum Gelium inuenias. QVæ
ſunt ruta cæſa.Vlpianus ſi ruta inquit cæſaq; excipiantur in uenditione:ea placuit eſſe
ruta quæ eruta ſunt:ut harena creta & ſimilia.Cæſa ea eſſe ut arbores cæſas:& carbones
& hiſſimilia.gallus autem aquilius cuius mella refert opinionem recte ait fruſtra in le-

BIBLIOTECA
UNIVERSIT
DI

ge uenditionis de rutis & cæſis contineri:quia ſi non ſpecialiter uenierint ad exiben.
dum de iis agi poſſe.neq; enim magis de materia cæſa:aut de harena cauendum eſt.uẽ
ditori:q̃ de cæteris:quæ ſunt præcioſiora.CVM Autem plura ſignificantur ſcripto:Qui
ſtatus dicitur amphibologia.VEL A uerbis uoluntatem & ſententiam ſcriptoris.Qui
ſtatus de ſcripto & ſententia nominatur.VEL Alio ſe eadem de re. Qui ſtatus de con.
trariis legibus nominatur.TVM Diſceptatio ſcripti.Hic ſtatus græce ſylogiſmus.Lati.
ne ratiocinatio nominatur.CVM eſt in inficiando reus cum accuſatur:quod inficiatur
in quo accuſatur.IN SVAſionis locis.Vbi deliberatiuum genus tractauimus.QVAE
enim in conſilio capiendo.Subaudi erant præcipiebantur.cum hæc tradebamus. HIS
fere rebus.Locos apparuit quibus in coniecturali ſtatu uti accuſator poterit. VOLVN
tatis in reo cauſæ reperiuntur.Quare uoluiſſe uideri poſſint.FACVLtas in uoluntate.
Ideſt poteſtatem faciendi habuiſſe uideri poſſint.QVI.Subaudi animi motus.HAEC
ſunt dicta de cauſis.Quoniam ut ſuperius oſtendimus octo circunſtantiæ ſunt unde ar
gumenta in coniecturali quæſtione duci poſſunt perſona.factum.cauſa locus.tempus.
modus.facultas.opinio COMMVniter uidentur in ſimulare.Hoc eſt inceſſere. eſt au.
tem in ſimulo idem quod ficto proſequor crimine.ADIVNcta illa diſputatione com.
muni.Ideſt adiuncto illo:quod communiter in diſputationem uenire poteſt. DICTA
quæſtionis.Quæ in quæſtione torquendi reſponſa ſunt.DEFENſionis autem. Expoſi.
tis accuſatoris locis nunc pariter tela ſua ſuggerit defenſori. NON Tantas . Subaudi
cauſas.COMMunia dantur.Expoſitis locis coniecturæ omnibus:nunc ad quæſtionẽ
finitiui ſtatus deſcendit in quo accuſatori & defenſori communia ait tradi præcepta
oportere.VTER enim diffiniendo.Hoc dicit ſiue accuſator:ſiue defenſor ſit uter eorũ
melius rem de qua quæſtio eſt diffinierit:is ad ſenſum iudicis melius penetrarit: & ad
eam præceptionem:quæ animis audientium inſidet is obtineat cauſam neceſſe eſt.dif.
finiendi uero modum ſupra abunde ut nobis uiſi ſumus attigimus. SED Tanq̃ expli
cando.Hoc dicit non obtinetur cauſa argumentatione:ſed potius diffiniẽdi quadam
peritia. PRAEVAricationem accuſator eſſe diffiniat . Præuaricatores inquit feſtus a
prætergradiendo ſunt uocati.Vlpianus de iis qui infamia notantur dicta prætoris in.
terprætatus ſuper illo uerbo in te præuaricator.præuaricator autem inquit eſt quaſi ua
ricator:qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua quod nomen labeo a uaria cun
ctatione tractum ait nam qui præuaricatoris ex utraque parte conſiſtit quin imo ex di.
uerſa.VERBiq; uim ex contrario reperiet.Diffiniet alio modo ut uis uerbi cõtrarium
ſignificare uideatur. QVAſi ex uero accuſatore.Tanq̃ nomen præuaricationis a uero
inclinetur.EX Conſequentibus.Ex eis quæ ſequuntur id nomen. CONFugiendum
eſt ad æquitatis locos.Non tantum diffinitio inſpicienda. AD REꝛum iudicaturum
autoritatem. Ad autoritatem eorum qui iudicarũt quid uerbum id ſignificaret.COM.
muneq; ſit hoc præceptum.Subaudi tam accuſatori:q̃ defenſori.Qui de re confiteatur
ut ſe ſuſtuliſſe. VERBI ſe interprætatione defendat. Vt nolit ſacrilegium:ſed furtum
appellare.DEPRAuatione uerbi ſe urgeri quæratur.Hoc eſt lamentetur quod in cau.
ſa urgeatur non quod deliquerit:ſed mala uerbi interprætatione. PERCENſere pote
rit. Adiicere quæ pariter poſſint ita male interprætari:ſicut quod contra ſe proferatur.
TAMEN reus.Tam & ſi inquit tam accuſator q̃ reus id poſſit facere:tamen commodi.
us id præſtabit reus.EX HIS quæ antepoſita.Quæ ad amplificandum idonea diximus
NVNC ea quæ quale ſit.Expoſita finitiui ſtatus tractatione.nũc ſtatum qualitatis quo
modo tractare conueniat docet.QVOD diuiditur in duas partes.Hoc nos quoq; ſu.
perius tractauimus & iuriſconſultorum autoritate uſi diuiſimus. ET VT dicitur æqui
& boni.Ita ſiquidem loqui conſueuerũt iuris conſulti.ET EA quæ ſine litteris. Quod
appellatur ius non ſcriptum.nam ut etiam iuris conſulti diuidunt aliud eſt ius ſcriptũ.
Aliud non ſcripium.ac ut græci aiunt εστι δε νόμοσ εγγραφοσ σϊῶνθαϊα δε αγρα.
φοσ.AVT gentium iure.Aut malorum more.Itaq; & Paulus libro quarto ad Sabinũ
ius inquit pluribus modis dicitur uno quidem modo cum id quod ſemper æquum ac
bonum eſt ius dicitur:ut eſt ius naturale. Altero modo quod omnibus:aut pluribus in
quacunq; ciuitate utile eſt:ut eſt ius ciuile:nec minus ius recte appellatur in ciuitate no
ſtra ius honorarium.prætor quoq; ius reddere dicitur etiam cum in quæ decernit:rela
tione ſcilicet

tione ſcilicet facta non id quod ita prætor fecit ſed ad illud quod prætorē facere cō
uenit. Alia ſignificatione ius dicitur locus in quo ius redditᷣ appellatione collata ab
eo qđ fit in eo ubi fit: quē locū determinare hoc modo poſſumus ubicūq; prætor ſal
ua maieſtate imperii ſui ſaluoq; more maioꝝ ius dicere conſtituit. is locus recte ius
appellatur hæc Paulus. Martianus aūt libro primo īſtitutionū nōnunq̄ inquit ius ēt
pro neceſſitudine dicimus uelut eſt mihi ius cognationis: uel affinitatis. Iuris autem
præcepta ut Vlpianus inquit ſunt hæc honeſte uiuere. Alterum nō ledere: ius ſuum
unicuiq; tribuere. Iuris prudentia eſt diuinaꝝ & humanaꝝ rerum notitia: iuſti & in-
iuſti ſcientia. AVT gentiū iure aut maioꝝ more: Hoc eſt iure gentiū & iure ciuili
de quo ſupra abūde dictū. PVblicū diffinit qđ ſit ius publicū. PActum. Conuen
tum ſtipulatio: Vlpianus de pactis. Pactū autem inquit a pactione dicitᷣ: inde etiam
pacis nomen appellatum eſt: & eſt pactio duorum plurium ue in idē placitum cōſen
ſus. Cōuentionis uerbū generale eſt ad oīa pertinēs de quibus negotii contrahēdi
tranſigendiq; cauſa conſentiunt qui inter ſe agunt: nam ſicut cōuenire dicunᷣ qui ex
diuerſis locis in unum locū colliguntur & ueniunt. Itaq ex diuerſis animi motibus
in unū cōſentiunt ideſt in unā ſnīam decurrunt adeo aūt conuentionis nomen ge-
nerale eſt ut elegāter dicat pædius nullū eſſe contractū: nullā obligationē: quæ nō
habeat intra ſe conuentionē ſiue re. ſiue uerbis fiat: nā & ſtipulatio quæ uerbis fit: niſi
habeat conſenſum nulla eſt: ſed cōuentionū plæræq; in aliud nomen tranſeūt uelu-
ti in emptionem: locationē: pignus: uel ſtipulationē. Paulus autē libro tertio labeo
ait inquit conuenire poſſe uel re uel per epiſtolā uel per nuntiū inter ſe abſentes poſ-
ſe: ſed etiā tacito cōſenſu conuenire intelliguntur ideo ſi debitori meo reddiderim
cautionē uidetur inter nos cōueniſſe ne peterē ꝓfuturamq; ei conuētionis exceptio
nem placuit. NAturali iure præſcriptū eſt. Mandatum: iuſtū. Cæſar in cōmentariis
qđ fieri oporteret nec minus cōmode ipſi ſibi ꝑſcribere q̄ ab aliis doceri poterant.
DE NAtura. Subaudi maioꝝ. AD eius facti deprecationē. De qua parte ſuperius
in diuiſione aſſumptiuæ conſtitutionis diximus. QVAle ſit cū diſceptatio uerſatᷣ
in ſcriptis. Supra diximus in diuiſione ſtatuū alios dici rationales. Alios legitimos:
de rationalibus an ſit quid ſit & quale ſit hactenus dictū: ſecuntur legitimi qui ex ſcri
ptis eliciunᷣ. SVNT igitur ambigui. Ambiguū hoc eſt amphibologiam primo tra
ctat. Lex oīs inquit Quintilianus aut tribuit: aut adimit: aut punit: aut iubet: aut uetat
aut permittit. Litem habet aut propter ſe ipſam: aut propter alterem queſtionē: aut ī
ſcripto: aut in uolūtate. In ſcripto aut apertum eſt aut obſcurum: aut ambiguū: quod
de legibus dico idem uolo accipi de teſtamentis: pactis ſtipulationibus: omni deni-
q; ſcripto idem de uoce: de ambiguo porro aliquanto poſt inquit. Amphibologiæ
ſpecies ſunt innumerabiles adeo ut philoſophoꝝ quibuſdam nullū uideatᷣ eſſe uer-
bum quod nō plura ſignificet genera. aut admodū pauca: aut enim uocibus accidit
ſingulis: aut coniunctis ſingula afferunt errorē cū pluribus rebus aut hominibus ea-
dem appellatio eſt ὁμώνυμα dicuntur. ut gallus utrum enim gentē: an nomē auis
an fortunam corporis ſignificet incertum eſt. In aliq̄to poſt in coniunctis inq̄t plus
ambiguitatis: fit aūt per caſus ut aio te æacida romanos uincere poſſe: & quæ ſequū-
tur. CVM autem aliud ſcriptor ſcripſiſſe. Statum tangit: qui de ſcripto & ſententia
nominatur. RENOuare. Ideſt repetere ſæpius ut affectus moueat. CONtra. Ideſt
e diuerſo. AMplificet. Quaſi in locum cōmunem deſcendens. QVIbus alii. Sub-
audi uſi ſunt. INVIdioſa quærela. Quintilianus inuidia namque inquit. altera
inuidum. Altera inuidioſum facit. Hoc autem hominis. Illud rei eſt. SI SCRIpta
inter ſe diſſentiēt. hic ſtatus de contrariis legibus nominatur.

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Ioannes Petrus Valla Doctiſſimo Viro Marco firmano Salutem. Dicit Plu.

Sæpenumero a me optime Marce popoſciſti:ut patris dictata in primum Ciceronis
quæſtionum Tuſculanarnm tibi publicanda exhiberem quod ſcires ob contractam
amicitiam dum cum ipſo frequenter uerſareris:poſt publicas lectiones ipſo dictan.
te aliquot fuiſſe perſcripta. Ego uero(ut ſcis)aliquamdiu recuſaui: quia mihi uide.
bantur:qui illa acceperant non ita examuſim:ut a patre meo erant lingua deprom.
pta aliqua deſcripſiſſe. Nec ipſe in præſentiã poſſem ob alia quædam circa talia ſtu.
dium adhibere. Deinde quia non eſt quicq̃ quod ex tempore enunciatum longe
deterius & minus accurate non dicatur quã ſi componentis manus acceſſerit. Itaque
cum mentis meæ ſinum: ut erga amiciſſimos facere par eſt tibi aperuiſſem: tu uehe.
mentior adhuc me in ſpem gloriæ futuræ patris hortari atq; adeo ĩcitare cepiſti aſ.
ſerendo illa ex doctiſſimorum uirorum etiam conſenſu huiuſmodi eſſe ut in poſte.
ritatem luculentiſſime tranſire poſſent:noſque inde non mediocrem apud Cicero.
nis ſtudioſos beniuolentiam adepturos. Vnde factum eſt ut ullo pacto tergiuerſan.
dum non duxerim:ſed tuo parendum cenſuerim conſilio:quod de honeſtate: amo.
re:obſeruantia:ac erga præceptorem tui ut noui amantiſſimum pietate emanare pla
ne perſpexerim. Et non modo quæ poſtulaſti:ſed alias etiam eiuſdem interpretatio.
nes animo promptiſſimo noſtræ exactæ amicitiæ pignus:ſponte offerendo. Itaquæ
tua nunc intererit ut eam his editionibus adhibeas diligentiam:quam aliis tua cura
atque impendio impreſſis adhibere conſueſti:quo ſtudioſi qui has tua de cauſa le.
gent quã emendatiſſimas perlegant. Nos certe ut ſe nobis concrediderunt ita ipſas
tibi committimus commendamuſq; Vale.

GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLARISSIMI IN TVSCVLANAS CICERONIS QVAESTIONES COMMENTARIA.

Vſculanas Marci Tullii queſtiones.philoſophiæ pulcherrimæ diſciplinæ uim magnam comprehendentes interpretaturos decet nos de ipſa primo prefari philoſophia:quo totius materiæ diſputatio magis eluceſcat.Cum igitur quicq̄ in diſputationē ueniens diffinitione debeat aperiri:deinde diſtribui.Id nos quoq; nomine tenebimus: & quoniā non una eſt philoſophorum antiquorum diffinitio eminentiores proſequemur:miſſas alias faciendo.Hanc igitur quidam hoc modo diffiniere. philoſophia eſt eorum quæ ſunt quatenus ſinit cognitio.neq; enim philoſophus cuncta: quæ mundo comprehenduntur ſibi fas enumerare duxerit:uelut homines omnes:ſed quæ nam natura ſit hominis.Cuiuſlibet enim rei philoſophus conſiderat eſſentiam. Plato autem ita diffinit. philoſophia eſt humanarum diuinarumq; rerum cognitio:ut nihil cognitionis a philoſophia abeſſe uoluerit:Cui Quintilianus aſtipulatur ſentētiæ inquiens. Nam & formantes ſapientē eum qui ſit futurus conſumatus undiq;: & ut dicunt mortalis quidam deus non modo cognitione cæleſtium:uel mortalium putant inſtituendum:ſed per quædam parua ſane: ſi ipſa demum exiſtimes ducunt:ſicut exquiſitas interim ambiguitates.non quia ceraſtinæ: aut crocodilinæ poſſint facere ſapientem : ſed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli.Nam uel minimarum quarumcunq; rerum cognitionem ac cauſam tenere debet philoſophus:ſicut cur ceraſtæ. Alii bina. Alii quaterna habeant cornua. Cur natura ſoli crocodilo maxillam mobilem fecerit ſuperiorem.Eſt & alia diffinitio a fine data quæ inquit philoſophia eſt mortis cogitatio:quod eſt cum ſit homo ex corpore animaq; compoſitus: quod uinculum naturæ eſſe perhibetur.mors id diſſoluit uinculum:quod Cleōbrotus Ambratiotes reſpicens meliorem querendo uitam:ſe morti dedit. Alterum autem uinculū delectu humano factum eſt:quo ſponte corpori anima mancipatur:cupiditatibus nimium inſeruiens: cuius diſſolutio eſt ut cupiditatibus reſpōdeat:& ſe ab illis liberet. quod munus ē philoſophorum.eſt & diffinitio Ariſtotelis ab excellenti poteſtate deducta ipſius:quæ ait philoſophia eſt ars artium & ſcientia ſcientiarum.differt ab altera altera:quod ſcientia rationes eaſdem ſemper habet:ſubiectaq; nulli errori obnoxia:qualis Arithmetica: & Muſica:Geometria & Aſtronomia cum ars in erorem delabi poſſit propter ſubiecta: q̄ alterationi uarietatiq; ſunt obnoxia:uelut Medicina:& eius origo phiſiologia.materia namq; earum ſubiectum mutationibus eſt crebris obnoxia:neq; ſemper contraria contrariis curantur:ueluti ſcamonea: quæ cumadmodum ſit calida flauam tamen purgat bilem:ſed talem curam habere nos ipſa docuit experientia.Ita frigida aqua modo calorem magis ſuccēdit:modo magis refrigerat:quarum principia rerum philoſophia prebet.geometriæ quidem uniuerſales rationes:ac ſine demonſtratione diffinitiones: & axiomata a græcis appellata.a noſtris effata:& petitiones:ut punctū eſt. cuius pars nulla:& omne totum eſt maius ſua parte.Medicina autem humores quattuor in humanis corporibus ait: de quattuor oriri elementis Rhetorica de inductione ac ſylogiſmo exēplum deducit ac inductionem.grammatica tempora & tonos de muſica mutuatur. Cum muſica de philpſophiæ fonte ſcaturiet:unde etiam artes mechanicæ:uelut ædificatio:quæ perpendiculo utitur:quo angulum conſtituat rectum:rationis ignara: quæ in ipſa reſidet philoſophia. At Pitagoras ethimologiam ſecutus: philoſophiam dixit ſtudium ſapientiæ.Nam cum priores ſapientiam uocitarent cuiuſcunq; rei cognitionem:ut uulgo uocamus ſapientem quemlibet artificem ſolum deum dixit eſſe ſapientem:hominem uero ſapientiæ ſtudioſum.Sapientia igitur:quā ueriore uocabulo philoſophiam nominamus.Stoici dixerunt diuinarum humanarumq; rerum eſſe ſcientiam.Cuius uirtutes tris eſſe uoluerunt generales.naturalem unam: moralem alteram: tertiam rationalem.naturalem quidem de mondo ac quæ mondo continentur. moralem uero quæ de moribus rituq; hominum loquatur. rationalem autem quæ circa rationem diſputationemq; uerſetur Alii porro philoſophiam eſſe dixerunt unam magnam amplamq; cognitionem.unde omnes aliæ rerum cognitiones caperent exor-

d

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

dium. & perinde ipſam trifariæ partiti ſunt. in theologiam: quæ ſeorſum a natura rerũ eſt. mathematicam quæ in quattuor eſt diſtributa ſcientias. Arithmeticam. muſicam. geometriam. & aſtronomiam. Tertia phyſiologiam eſſe dixere: unde reliquæ poſtea diſciplinæ ab hac inquam triplici uia: ſed phyſiologiæ: ut hominum uaria opinio eſt: ita philoſophantium. De principiis diuerſa ſenſere. nam Thales Mileſius omnium. rerum principium aquam dixit de aqua enim cuncta procreari putauit in eamq; reſolui omnia. id propterea ſuſpicatus quod omnium animalium ſemen humidum uidit: & cũctas ſtirpes: arbores: frutices: & herbas humore coaleſcere uidit: & augeri: id ꝓpterea Homerus de aqua locutus dixit omnia ab oceano ducere originem inquiẽs ὠκεανόν τέθεῶν γενέτην καὶ μητέρα τηθόν & rurſus ὠκεανὸσ θοοπσ γενέσισ πάντεσσι τέτυκται: Anaximander autem pariter Mileſius rerum principium dixit eſſe infinitum: & hoc namq; cuncta fieri & in ipſum cuncta corrumpi. ideo etiã mõdos gigni infinitos: rurſuſq; corrumpi in id unde ortum ducerent. neq; quid ſit quod nocet infinitum ſatiſ aperuit. Anaximenes ẽt mileſius rerum principium aerem diffiniuit ab eo ducere originem omnia & reſolui in eum putauit animã. n. nr̃am aerẽ dixit: & mũdum uniuerſum ſpiritu & aere contineri. Anaxagoras Clazomenius rerum principia eſſe homœomerias. quod quid ſit exponit Lucretius inquiens.

Nunc & Anaxagoræ ſcrutemur homœomerian
Quam græci memorant: nec noſtra dicere lingua
Concedit nobis patrii ſermonis ægeſtas
Sed tamen ipſam rem facile eſt exponere uerbis
Principio rerum: quam dicit homœomerian
oſſa uidelicet de pauxillis atq; minutis
oſſibus ſic & de puſillis atq; minutis
Viſceribus uiſcus gigni: ſanguenq; creari
Sanguinis inter ſe multis coeuntibus guttis
Ex auriq; putat micis conſiſtere poſſe
Aurum: & de terris terram concreſcere paruis
Ignibus exiguis: humorem humoribus eſſe
Cætera conſimili fingit ratione putatq;
Nec tamen eſſe ulla parte idem in rebus inane
Concedit: neq; corporibus finem ineſſe ſecundis

Archelaus Apolodori filius athenienſis aerem infinitum rerum fecit principium. Circa quem denſitatem dixit & raritatem: quas aquã: ignemq; eẽ uoluit. Rurſus ab alio principio Pytagoras mneſarchi filius ſamnis ad numeros: & cum menſurabilitates: quas uocat harmonias cuncta deducit & mentem cauſam dicit efficientem: nempe deum. paſſiuam uero cauſam ſiluoſum nempe uiſibile mundum: Naturamq; eſſe numeri decada: Cuius poteſtas in quattuor ſit collocata. ideo Pythagorei in eo numero: maximum iuſiurandum poſuere: Cuius tales ſunt uerſus:

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τέξακτύν
παγὰν ἀενάου φυσέωσ ῥιζώματε χοισαν.

& noſtra inquit anima tetrade conſtat mente: ſcientia: opinione: ſenſu. mentem monadem uocauit. ſcientiam uero infinitam diadem. opinionem traida: quia trias plurium nomine nuncupata. ſenſus autem tetradi deputauit: nam tangendi ſenſum reliquis ſenſibus atribuit. Eraclitus & Hippaſus metapontinus uniuerſitatis principium ignem fecerunt. denſa reſolui corpora reliqua in ignem dicentes: & calore cuncta uigere. At Hippocrates medicorum omnium facile princeps in libro de elemẽtis negat ullo modo intelligi poſſe elemẽtum unum rerum eſſe principium quando quidem ſi unum ſit elementum principium fieri non poſſe ait ut in egritudinẽ corpus ullum deueniat. qm̃ a contrario in contrarium naſcitur ægritudo & ſi qua etiam ægritudo ad ſanitatem ꝓduci non poſſe. Epicurus neocleus filius athenienſis Democritum ſecutus. dixit rerum omnium principia eſſe corpora indiuidua quæ atomos uocant: ea dixerunt ſub aſpectũ non cadere inane non admittere ſempiterna: nunq̃ genita: nec ſecari poſſe: aut alterari & ea moueri p inane: ipſumq; inane infinitũ: & atomos infinitas tria his ineſſe corpori-

bus figuram magnitudinem pondus.quod epicurus duobus illis atribuit magnitudini:& figuræ:quæ fuere democriti.Empedocles Metonis filius agrigentinus quattuor elementa uoluit reꝝ eſſe pricipia:& poteſtates pricipales binas amiciciā:& litē.inqt.n.

Vt ſint cunctorum radices quattuor audi
Iuppiter imprimis:qui dicitur arduus æther
Huic bona ſuccedit Iuno. huic regina infima ditis
Inde fluentia rigant lachrimis interna animantum

Socrates Sophroniſei filius athænienſis & Plato Ariſtonis filius athenienſis tria rerum fecere principia Deum:materiam & ideam.deum mentem.materiam ſubiectum.generationi & corruptioni.ideam . corporis expertē in diuina poſitam uiſione.Ariſtoteles Nichomachi filius ſtagirites principia fecit entelechiam:quam & formam uocat materiam.& priuationem:q̃ poteſtatem quoq; nominauit.Elementa quinq; dixit:quattuor corruptioni obnoxia terram.aquam.aerem.ignem.quintū æthera incoruptibile . Zeno mnaſei filius citticus principia rerum bina fecit.deum & materiam efficientē cauſam deum patientem aut materiam:quattuorq; elementa Apollinarius ex abiſo ait mūdum a deo productum.Heſiodus idem ferme dicit re ſi minus uerbis:quippe ꝙ ex cao cuncta cœpiſſe ortum exiſtimauit.Cum itaq; ſit Ciceroni propoſitum in his oſtendere quæſtionibus uirtutum affectuumq; uires : atq; origines : & tam uirtutes q̃ affectus de anima ſcaturiant primo de anima dicendum eſſe exiſtimat.porro quoniam naſci quæſtio poteſt uiuere ne:an ab hac uita dimoueri bonum:malumue ſit in quæſtione poſitum eſt.idcirco diluitur planeq; comprobatur mori non eſſe malum: Verum ita exorditur ut oſtendat.Cum iampridem ſe ſtudiis philoſophiæ dediſſet.ſenecta ætate : hæc ſcribere temptauerit latinos laudando:ac græcis præferendo.a quibus hæ ſunt diſputationes.inquit ergo.CVM Defenſionum laboribus.Ideſt iudiciali genere.Nam conſueuit Cicero accuſare neminem defendere autem cumplures quod ipſe oſtendit in Verrem inquiens ſiquis ueſtrum iudices:aut eorum qui ad ſunt forte miratur:me qui tot annos ī cauſis iudiciiſq; publicis ita ſum uerſatus ut defenderim multos:leſerim neminem.ſubito nunc mutata uoluntate ad accuſandum deſcendere. SENAtoriiſq; muneribus.Ideſt deliberatiuo genere ESSem aliquando liberatus.Nempe ceſare rem publiblicam occupante.Q VAE retenta animo.Ideſt quæ adoleſcens acceperam memoriaq; cuſtodieram.REMIſa temporibus. Aliquandiu non exercueram. AD REctam uiuendi uiam pertinerent.Duplex namque eſt ea.una quidem in agendo.altera inſpiciēdo poſita in agendo quidem:quæ ad mores tendit:inſpiciendo autem quæ ad artes atque ſcientias attinet.RATio & diſciplina.Ratio quidem quæ inuenit per ſe diſciplina uero:quæ ab alio perdiſcitur.STVDio ſapientiæ.Ita enim ueteres nominauere ante Pythagoram enim ſapientes & ipſa profeſſio ſapientia dicebatur. primus Pythagoras : ut ipſe in hoc opere oſtendit Cicero. Philoſophos & philoſophiam dixit : quod eſt ſtudioſos & ſtudiū ſapientiæ.OMNia noſtros aut inueniſſe ſapiētius q̃ græcos.Hoc ſe dīxiſſe ut ſuos laudet ac hortetur.Cicero in oratore oſtendit inquiens atque utinam in latinis talis oratoris ſimulachrum reperire poſſemus eſſet egregium non querere externa domeſticis eſſe contentos:ſed ego idem ꝙ in illo ſermone noſtro qui eſt expoſitus in Bruto multum tribueram latinis uelut hortarer alios . uel quod amarē meos:recordor longe omnibus unum ante ferre Demoſthenē.ET INſtitutis & legibus.Inſtitutis quidem:quæ rem priuatam domeſticamq; reſpiciunt:legibus uero quæ rem publīcam tuentur cuiuſlibet ciuitatis ſuam.OMNI litterarum genere.Ideſt omni arte atq; diſciplina: quæ litteris traderetur.Homerus fuit & Heſiodus ante romam conditam. annis circiter centum ſexaginta quattuor ut Cornelius nepos putat.at ſolinnus ubi de aſia ſmirna inquit unde præcipue euitet homero natiua fuit patria.qui poſt Ilium captum anno ducenteſimo ſeptuageſimo ſecūdo humanis rebus exceſſit:Agrippa ſiluio Thyberini filio albæ regnante anno ante urbem conditam.C.lx Inter quem & Heſiodum poetam.qui in hoſpiciis olimpiadis prime obiit. cxxxviii. anni medii fuerunt. ARCHilochus regnante Romulo. At ut Cornelius nepos putat clarus fuit tempore

hoſtilii. LIVIus fabulas dedit. Valerius maximus in ſecundo paulatim deniq; ludicra ars ad ſatyrarum modos perrepſit a quibus omnium primus poeta Liuius ad fabularũ argumenta ſpectantiũ oculos & animos tranſtulit. APPIo claudio. Cicero ipſe in bruto. poſſumus appium claudiũ ſuſpicari diſertum quia ſenatũ iam iam inclinatũ a pyrrhi pace reuocauerit. IN Neruorum uocumq; cantibus. Periphraſticos muſicam dicit: q̃ uetuſtiſſimis encyclopædian ideſt omnes cõprendere diſciplinas. quemadmodum multis cõprobatur teſtimoniis: uelut Alantopoles. apud ariſtiphanem in fabula quæ eſt ἱππεῦσ in ſcripta.

ἀλλ' ὦγ' γαθ' οὐ δὴ μουσικὴν ἐπίσταμαι
πλὴν γραμμάτων· καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς

IN SVMmo apud illos geometria fuit. Quintilianus geometriã diſtributam ait in numeros & formas: ubi ſi codicis mendoſitas non eſt formas pro figuris poſuit. ſiquidẽ forma cuiuſlibet rei dicitur facies: at figura lineas diſtincta immago nominatur. omnium cum ſenſu mathematicorum. ut triangula. quadrata altera parte longior. rhambus rhomboides. trapeziũ: reliqueq; planæ necnon ſolidæ. ut cubus. Pyramis. Cylindrus & aliæ eiuſmodi: ſed ſi mathematicos audiamus aliam inueniemus eſſe diuiſionem: Heron namque Alexandrinus ita diffiniendo eius prætes oſtendit cum inquit γεωμετρία ἐστὶν ἐπιστήμη μεγεθῶν, καὶ σχημάτων, καὶ τῶν περιοριζουσῶν, καὶ περατουσῶν ταῦτα ἐπιφανειῶν, καὶ γραμμῶν, τῶν τε ἐν τούτοις παθῶν, καὶ θέσεων, καὶ ἐν ὀργανίων ἐν μορφαῖς, καὶ κινήσεως ποιότησι Taurus aũt Sidonius Geometriam ait δόξαν ὀρθὴν, δοθεῖσαν αἰτίαν λογισμῷ. Ariſtoteles uero ὑπόληψιν μετὰ ἀποδείξεως. Zeno uero ἕξιν πρὸσ δεῖξιν φαντασιῶν ἀμετάπτωτος ὑπολήψεων. Differre aũt oẽs geometriã a geodoleſia oẽs uoluerũt. Geodeſiam nãq; Proclus Licius ita diffinit γεωδαισία ἐστὶν ἐπιστήμη τῶν ἐν τοῖσ αἰσθητοῖσ σώμασι μεγεθῶν καὶ σχημάτων διαιρετικὴ καὶ συνθετική. Non dubium autem eſt quin geometria uerſetur circa figuras & numeros: ut intelligit Quintilianus. demonſtrantur tamẽ multa: quantitate continua: quæ diſcreta ideſt numero demonſtrari non poſſunt: ut diameter quadrati ad latus numero quam rationem habeat non inueneris. ſimiliter cum dicimus datam lineã ſic ſecare: ut quod ſub tota & una portione rectãgulum continetur æquum ſit: ei quod ſit & reliqua ſectiõe: quadratum itidem cum dato rectilineæ æquũ quadratum demonſtramus: & alia quæ apud Euclidẽ in decimo elementorum libro. Principia uero geometriæ heron ait axioma hypotheſim: & petitionem poſt principia uero ſunt problema & theorema. ut noſtri uero transferunt in latinum ambiguitas & præceptum. Procli uero lycii ſententia: ortum habuit geometria ab ægyptiis: a quibus primus Thales Mileſius ipſam abduxit in græcia poſt thaletem Mãmerthius ſteſichori poetæ frater: & hippias elius deinde Pythagoras: qui multa mea inuenit præcepta: inde Anaxagoras inde Plato. inde ænopolus chius & Theodorus cyrineus: & Hippocrates. inde leodamas thaſius. & Archytas tarentinus. & thetus athenihenſis: & Eudoxus gnidius: qui tribus proportionibus notis: tris alias adiecit. inde Euclides elementarius qui multorum diſperſa colegit elementa. Iunior quidẽ Platone. Schola antiquior eratoſthene & archimede: qui ambo uno fuerunt tẽpore. ITAq; nihil mathematicis illuſtrius. Mathematicam heron ita diffinit. μαθηματική ἐστιν ἐπιστήμη θεωρητικὴ τῶν νοήσει καὶ αἰσθήσει καταλαμβανομένων πρὸς τὴν τῶν ὑποπιπτόντων δόσιν. Ea autem diſtribuitur in quantitatem diſcretam: & continuam. diſcreta aut per ſe conſideratur: & arthmeticam facit: aut refertur ad aliud: & muſicam conſtituit: continua uero quantitas. aut conſideratur: ut immobilis: & geometriam facit: aut ut mobilis & tum efficit aſtronomiam. NEC Diſponere: nec illuſtrare poſſit. Diſpoſitio namque de prudentia pendet: nulla ſiquidem œconomia citra prudentiã laudabilis. Illuſtrari uero nihil ſine facundia põt: LICentiam ſcribendi. Quippe qui eloquendi ignorent rationes. E Q Vibus etiam illa manabãt. Vult Cicero indicare oratoriã facultatẽ de philoſophiæ rõne deſcẽdere: qđ & alibi quoq; demonſtrauit. tinitus namque uerborũ. & crepitaculũ quoddã ſit nomẽ eloquentiæ: citra diſciplinæ alicuius cognitionem. VIR ſummo ingenio. Hæc præcipua laus Ariſtotelis. SCIentiæ copia. Nam non oratoria modo facultate & ſtilo aureo

uſus eſt:ſed quantũ rhetoricã poeticãq; retinuerit. de his tradita præcepta oſtendunt: mirificum quoq; acumen libri:tam moralis q̃ naturalis philoſophiæ:ac dialecticæ : ut ubertatem præſeferant de animalibus libri atq; problemata de cunctis rebus. Iſocratis rhetoris gloria:extitit igitur iam ſenibus illis quos pauloante diximus Iſocrates cuius domus Cunctæ græciæ quaſi ludus quidam patuit atq; officina dicendi magnus orator & perfectus magiſter:q̃q̃ forenſi luce caruit:intraq; parietes aluit eam gloriam:quã nemo meo quidem iudicio eſt poſtea conſecutus.Is & ipſe ſcripſit multa p̃clare: & docuit alios:& cum cætera melius q̃ ſuperiores:tum primus intellexit etiam in ſolita oratione dum uerſum effugeres modum tamen & numeꝝ quendam oportet ſeruari:ante hũc.n.uerboꝝ quaſi ſtructura & quædã ad numeꝝ cõcluſio nulla erat:aut ſi qñ erat non apparebat.hæc ipſa in bruto:at Quintilianus Iſocrates inquit in diuerſo genere dicendi nitidus & comptus & paleſtræ:q̃ pugnæ magis accommodatus omnes dicendi ueneres ſectatus eſt:nec immerito auditoriis enim ſe non moliciis comparat inuentione facilis:honeſti ſtudioſus.in compoſitione adeo diligens:ut cura eius reprehendatur.HANC enim perfectam philoſophiam ſemper indicaui:Subaudi quæ uariare diſciplinarum cum facundia amplecteretur cognitionem. Nam philoſophiam dici uoluit: tam platonica:quã ariſtotelica ſecta. magnam quãdam diſciplinam:quæ cunctas in ſe ſe artes atq; ſcientias colligeret: quãq̃ Platoni placuit moralem ueram dici philoſophiam. SCHolas ideſt uacationes & ocia.nã ſcholazo.uaco ſignificat & ocior.unde ſchola ocium.DEClamitabam cauſas.Ideſt fictas actitabam orationes. id enim declamare eſt. SOCratica ratio.Platonis dialogi in quibus diſputat Socrates. Nam Plato in epiſtolis inquit:quæ ſcripſi ſocratis fuerunt.MALVM mihi uidetur eſſe mors: quæ a latinis mors a ueteribus græcis moros prima correpta dicebatur quod ſit animæ a corpore ſeparatio. nam merizo.unde moros diuidere ſignificat. CONſtare uis.Ideſt in eadem ſententia permanere. MISEriæ finis in morte Ita Ariſtoteles in ethicis. ait oĩum tremendorum finem eſſe mortem.TRIceps apud inferos Cerberus.Cuſtos inferorum ianuæ Cerberus dicitur a poetis hunc autem alii tricipitem dicunt:ut hic Cicero. Pindarus cẽtum ait habere capita: At Eſiodus quinquaginta cocyti fremitus:græce κῶκιῶ ululo dicitur.quia ululatus eſt inferorum.TRAIECTIO acheruntis.Acheron fluuius eſt prope acheruſiam:quod erachleæ promontorium eſt:inde ad inferos deſcenſus putatus eſt:hinc acherus acheruntis:ut trapezus trapezuntis:ceraſus ceraſuntis.hydrus hydruntis:inde Lucretius Acheruſia templa dixit.Acheron uero acherõtis : quare fallitur Priſcianus opinatus acherunte ſub imo a Lucretio dictum per.u.factum ab eo quod ẽ acheron.SITI enectus tantalus.Iouis & Plotidis nymphæ filius Tantalus hac torqueri pena apud inferos peribetur:ut demerſus in aquis potare non queat. ſuperne ad os poma pendere:& perpetua fame affligi.Euripides tamen & quidam alii dicunt capiti ſaxum iminere:quod ſignificat auarum hominem ueluti tradidit Lucretius.

Nec miſer impendens magnum timet aere ſaxum
Tantalus:ut fama eſt caſſa formidine torpens
Sed magis in uita diuum metus urget inannis
Mortales.caſſumq; timent:quem cuiq; ferat ſors

TYCII iecur a Tycio terræ filio ciuitas tityus uocata:ut a priolao priolaus ticyi filius batynus fuit nymphis:& caliſtrati ſententia.Euphemius ait neptuni & europæ ticyi filiæ filium fuiſſe polaum.de ticyo Lucretius.

Nec ticyon uolucres ineunt acherunte iacentem
Nec quid ſub magno ſcrutentur pectore quicquã
Perpetuam ætatem poſſunt reperire profecto
Quamlibet innani proiectus corporis extet
Qui non ſola nouem diſparſis iugera membris
Obtineat: ſed qui terrai totius orbem
Non tamen æternum poterit perferre dolorem
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemper
Sed ticyus nobis eſt hic in amore iacentem
Quem uolucres lacerant atq; exeſt anxius angor

Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ
TVm illud quod ſiſyphus uerſat ſaxum. Lucretius.
Siſyphus in uita quoque nobis ante oculos eſt
Qui petere a populo faſces ſanaſq; ſecures
Imbibit & ſemper uictus tris biſq; recedit
Nam petere imperium quod inane eſt nec datur unq̃
Atq; in eo ſemper durum ſuffere laborem
Hoc eſt aduerſo nixantem trudere monte
Saxum:quod tum ſummo iam uertice rurſum
Voluitur. & plani raptim petit æquora campi

NEQVE profuit hilum. Nonius hilum breue quoddam. Lucilius quod tua laudes culpes non proficis hilum. feſtus hilum putant eſſe quod grano adheret ex quo nihil & nihilum. MINOS Rhadamanthus. Hi fuerunt Iouis filii & europæ:qui apud inferoſ iudices animarum etiam perhibentur. a Minoe minoides ſunt dictæ ciclades:quia Minos illis imperauit. ERIT maxima corona. Ideſt magnus hominum conſenſus. DELIrare. Inſanire ducta tranſlatione a foſſa agrorum quæ lyra dicitur ad excipiendam quæ officiat uliginem. DESertus eſſe poſſem. Ob ingentem multitudinem quæ id credit. ſane quænam ſit ratio animarum puniendarum. Diuus Auguſtinus docet de ſpiritu & anima inquiens. Animæ ſiquidem quæ in corporibus uiuentes per delectationem rerum uiſibilium corporalibus imaginibus afficiuntur a corporibus exeuntes in eiſdem imaginibus tormenta patiuntur: propterea enim corporalibus paſſionibus ibi teneri poſſunt:quia a coruptione corporalium affectionum hic mundatæ non fuerint:quam corpulentiam de corporis dilectione traxerunt quorundam animæ in eiſdem locis in quibus culpam commiſerunt puniuntur:quædam uero abditis receptaculis uſq; ad ultimam reſurectionem continentur:ſicut una quaq; requie digna eſt:uel miſeria. Idem. c.xlviii. pſalmo. Infernum hoc appellamus:quod inferior pars mundi ſit: dracones & omnes abyſſi. abyſſi profunditates aquarum ſunt maria omnia. nubiloſus iſte aer ad abyſſum pertinet ubi nubæs. ubi uis uenti. ubi tempeſtates. ubi pluuia coruſcationes: tonitrua:grandines:niues:& quicquid uult deus ſuper terram fieri omnia iſta hic fiunt prope terram:& aliquando ſunt homines in cacuminibus montiũ: & nubes ſub ſe uident & fiunt pluuiæ & apparent bene intentis iſta quæ perturbato aere concitantur hic fieri in iſta mũdi parte infima. propterea ad iſta caliginoſa ideſt ad hunc aerem tanquã ad carcerem damnatus eſt diabolus de apparatu ſuperorum angelorum. QVIS enim eſt tam excors. Amens ſicut uecors:quoniam uitalium potentia in corde reſidet & ſpiritus:unde & acumen ingenii: unde & cordatum ueteres dixere ſapientem. SI ENim ſunt nuſquã eſſe non poſſunt. Vt nullam loci teneant denominationem. alioqui intellectus:ut inquit Alexander:ipſeq; animus in loco non eſt: non enĩ in corpore tanquã in loco:quoniam corpus animi eſt inſtrumentum:qui euolat incredibili celeritate per omnes mundi tractus. IAM mallem cerberum metueres. Minus delirum inquit fuerit Cerberum metuere: & quæ de inferno diximus:q̃ impoſibilia factu & contraria credere. deducit enim Cicero ſecum diſputantem argumentatione ad id quod factu impoſibile eſt:quo demonſtrandi genere ſæpe utantur mathematici reſoluendo ſicut aliter ad principia perueniendo. Nam & a principiis quæ ſunt poſt principia. fiunt etiam argumentatione demonſtratiue. nempe componẽdos. HAEC quid de te recordere. Venuſta Ciceronis iriſio. CVM FVErint eos miſeros eſſe. Ideo miſeros inquit arbitror quia eſſe deſierunt. QVONIam me uerbo premis ideſt occupas nempe uerbo ſubſtantiuo:quia protuli uerbum dicendo ſunt miſeri. ID ESSE aut non eſſe. Nam de quodlibet dicitur eſſe uel non eſſe. AN TV dialecticis. Ideſt præceptis artis differendi Nam quæ a græcis dialectica a noſtris ars dicitur differendi. διαλεγομαι.n. diſſero ſignificat. NE IMbutus quidem es. Ideſt parum modo aliquid non attigiſti. imbutus enim qui hauſit aliquid modo. Horatius litterulis græcis imbutus:& idoneus arti. Feſtus tamen imbutum inquit eſt quod cuiuſpiam rei ſuccum bibit:inde infantibus an uelint bibere dicentes bu. ſyllaba contenti ſumus. SIC mihi ĩ preſentia occurrit. Nam ut nũc Cicero quod græci axioma pronunciatum dicit:ita aliquando proloquiũ. ſicut & Aulus Gelius

lus Gelius

lus Gelius aliquando effatum uelut in hortenſio. nempe fundamentũ dialecticæ eſt: quo quid enuncietur. Id autem appellant axioma: quod eſt quaſi effatum: aut uerum eſſe:aut falſum:modo enunciationem uelut nunc omnes ita ipſe in diſputatione de fa to:ut appellarem axioma.per ſe enim id nomen habet. At in argumentatione propoſi tio nuncupatur.indicatiuaq; oratio eſt q̃ ſolam orationem eſſe dialectici uoluerunt.ſo let quo dici axioma indemoſtrabilis oratio.nam in omni argumẽtatione admittitur aliqui uiã ut pote principium ueluti omne totum eſt maius ſua parte.aut recipitur pro confeſſo. Cum tamen egeat probatione id axioma nuncupatur.non quod in queſtio ne poſitum eſt.non etiam illud:ex cuius conſenſu nexus efficitur. AVT NIHil dicis omnino.Nam ſi neq; uerum:neq; falſum dicis nihil dicis:at qui ſine uerbo.nec uerum nec falſum pronuncians nihil ergo dicis. CVM AIS miſer.M.Craſſus. uideo calcem ideſt mortem.NIHIL Sit præterea extimeſcendum.Nam ut etiam inquit Ariſtoteles omnium tremendoꝝ finis eſt mors.MORI.VOlo:ſed me eẽ mortuum nihil eſtimo: Eſt ẽt illud epicharmi καὶ ἀπηλθεν ὅθεν ἠλθε παλιν γᾶ μεν εισ γαν: πνευμα δανω. uerbum uerbo reddam hoc dicit:& abiuit unde uenit iterum.terra quidem in terram. ut ſpiritus autẽ ſurſum. VT ENIM nõ efficias quoduis.Quamuis inquit non efficias ut bonum ſit mors.INTERpellabo.Ideſt loquentem interrumpam.nam interpolare eſt in nouam formam redigere.Plautus in Amphitryone . illic homo me interpolla- bit.meumq; os finget denuo:& interpolles uetulæ quæ ſe in nouum formant modo ut uiris placeant.Idem albi tum iſtæ uetulæ interpolles edentulæ.Plinius Libro. xviii. & ſpartum alitur.etiam diuerſum ueluti natalium ſit impenſa eſt quidem eius natura interpollis. Nonius . Interpollare eſt mittere & interponere ad nouam formam euer- tere.fingere.M.Tul.in uerrem actione ſecunda aliquid demendo mutando interpol- lando. & eſt tractum ab arte fullonia:quæ poliendo diligenter uetera quæq; quaſi in nouam ſpeciem mutant. CONTInentem orationem.Sermonẽ perpetuum. PYThius apollo. A pythone ciuitate ubi colebatur pythius eſt appellatus Orpheus.

ὦναξ πυθῶνοσ μεδέων ἑκατηβόλε μάντι.
ὃσ λάχεσ ἠλίβατου κορύφη σπαρνασΐδα πέζυν.
σῆυ ἀρέτην σῶ μυῶ.

SED VT homunculus unus.Hoc Platonica imitatione ex timeo ſumptum eſt. PER- cipi ea poſſe dicunt.Ideſt mathematicis demoſtrationibus comprobari.TV VT uide- tur.Sub audi facito. eſt enim allipticos dictum.SVNt enim qui diſceſſum animi a cor pore.Hic Cicero incipit uarias philoſophorum de anima aperire ſententias. Itaq; non erit alienum nos quoq; eminentiorum tradere opinionem philoſophorum.Democri tus enim & Epicurus:ac ſtoicorum philoſophorum omnis conuentus corpus animã eſſe pronunciauerunt qui tamen inter ſe differunt in eſſentia eius diſtinguenda.Nam Stoici ipſam flatum dicunt & calidum & ſucceſum.Critias ſanguinem.Hipon philo ſophus aquam.Democritus ignem globoſas namq; figuras a tomorum unde ignis & aer conſtat animam dixit efficere.Eraclitus uniuerſitatis anima euaporationem de hu miditatibus:at in animalibus exoriri eius generis euaporatiõem tam intrinſecus q̃ ex- trinſecus eamq; eſſe animam. Atqui animam dixerunt uacare corpore.opinione in nu merabili inter ſe diſcentiunt:quorum alii eſſentiam dixerunt immortalem: At alii ua- care quidem corpore.at neq; eſſentiam:neq; immortalẽ. Tales igitur primus animam dixit ſemper ſeſe mouentem.Pythagoras uero numerum ſeſe mouentem . A ſclepia- des medicus coexertationem ſenſuum. Alchmeon immortalem eſſe animam pronũ- ciauit:quod immortalibus a ſimiletur.Id autem ei in eſſe ut ſemper moueatur:ſicut di uina omnia lunam ſolem.ſtellas & celum totum.Galenus nil quidem profert ſed in- demõſtratiuis ſermonibus de anima ſe dicturum nihil oſtendit uiſus tamen eſt a pro bare animam temperamentum eſſe atque complexionem: uerum ſi temperamentum corporis anima eſt.Cum nullum ſit ſine temperamento corpus omne corpus habebit animam:ergo neq; lapis:neq; lignum:neq; ferrum anima carebunt . Plato autem ani- mam ait eſſe eſſentiam intellectiuam per ſe mobilem in numerum armonicum . Ari- ſtoteles uero ait enthelechiam primam corporis naturalis inſtrumentalis potentia ui tam habentis . Clinarchus armoniam quattuor elementorum: hoc eſt concordiam

BIBLIOTECA UNIVERSITAR DE GRANADA

elementorum nempe & calido & frigido & humido:& arido conſonãtiam.Manichei
unã putauerunt eſſe animã diffuſam in oẽs at rurſus in ſeſe redeuntẽ:quorum alii mul
tas ac differentes ſpecie. Alii unã ſpecie & multas numero. ALII Cor ipſum animus ui
detur.Plato Democrituſq; in toto capite eſſe animum dixit.Straton in parte capitis an
teriore . Eraſiſtratus in cerebri cartilagine:q̃ uocat epicranida.herophilus in cerebri ca
uitate:q̃ ab eo baſis nominatur parmenides in toto thorace:& epicurus:& ſtoici oẽs
in toto corde:aut in ſpiritu:qui circa cor.Diogenis in cordis cauitate arteriaca q̃ ſpiri.
talis eſt.Empedocles in ſanguinis cõſtitutione. Alii in cordis colo. Alii in cordis char
tilagine. Alii in ſæpto tranſuerſo:quod diafragma a græcis nominatur.poſteriores q.
dam a capite ad ſæptum trãſuerſum uſq; penetrare.Pythagoras uitalem uim circa cor
rationalem & intellectiuam circa caput.Pythagoras tamẽ & Plato animam trifariam
diuiſerunt.Primo rationalem indiuiſibilem fecerunt irrationalem autem partiti ſunt.
ĩn iraſibilem:& concupiſibilem q̃ diſtributionem Ariſtoteles quoq; ſecutus eſt. Stoici
ex octo partibus conſtare uoluerunt quinq; ſenſibus atribuendo.Sextam uocalem ap.
pellando ſeptimam ſæminalem.Octauam ducem.a qua hæ omnes deducantur tanq̃
polipodis fibræ.Democritus & Epicurus binas ei partes atribuerũt rationalem.in tho
race reſidere dixerunt:at rationis expertem in toto corpore diſperſam.Democritus in
ſuper nihil uacare putauit anima.Nam & mortua corpora aliquid animæ habere ratus
eſt:& ubicunq; caloris eſſet aliquid.ſenſibili parte multa diffluente. IPSE Autem ani
mus ab anima dictus eſt Nam uidetur uterq; dictus ab eo quod animos græce:uentus
latine dicatur animum tamen ſolemus mentem:& rationis ſedem appellare. animam
uero rationis expertem. ZENONI ſtoico animus ignis uidetur. At in totum ſi anima
corpus eſt ergo paſcitur.& ſi minuitur ſanguis minuatur ip̃a neceſſe eſt:quod minima
uerum. VERVM numerum dixit eſſe.Hoc ſi eſt ergo quantitas diſcreta cum tamen
ſit anima continua.Quendam phytiotam ſenem φυτιόν namq; locus eſt aquo phytio
ta.QVAM ait a deucalione ortum.Sane prometheus & apimetheus fratres filii iape
ti fuere:ut alii aſopi & clymenes: uel themidis.epimethei autem & pãderæ:quam om.
nes dicuntur dii procreaſſe deucalion & pyrrha . QVAttuor illa genera principiorũ
eſſet complexus.Quattuor dicit elementa.terram.aquam.aerem.ignem.QVINTam
quandam naturam.Quintum dicit elemẽtum nempe. æthera.ſane Ariſtoteles:ubi de
animalibus locutus eſt inquit ſubſtantiæ quæ natura conſtant partim in genitæ imor
taleſq; ſæculis ſunt omnibus partim ortus participes:atq; interitus intelliguntur:ſed
partem illam æternam & perinde nobilem ac diuinam minus ideo poſſumus inſpice,
re:quod admodum pauca illiuſmodi ſenſui patent quorum beneficio : tum de ea ipſa
parte diuina tum de eis:quæ noſſe cupimus facultas nobis cogitandi indagandiq; ſup
peditetur res mortales:ut ſtirpes:ut animantes.Idem aliquanto poſt proprium autem
eſt finis cuiuſq; generationis quamobrem demente etiam quo nam tempore & quo,
modo & unde eam recipiant:quæ principium id participant plurimum dubitatur.&
paulopoſt.reſtat igitur ut mens ſola extrinſecus accedat eaq; ſola diuina ſit.nihil enim
cum eius actione cõmunicat.actio corporalis.ſed enim omnis animæ ſiue uirtus.ſiue
potentia corpus aliud participare uidetur.idq; magis diuinum q̃ ea quæ elementa ap,
pellantur:uerum prout nobilitate ignobilitate ue animæ inter ſe differunt:ita & natu,
ra eius corporis differt.Item corpus autem geniture in quo ſæmen animalis principii
contentum una prouenit partim ſeparabile a corpore in quibus diuina pars compræ,
henditur qualis eſt:quæ mens appellatur.partim inſeperabilem hoc in quam genitu,
ræ ſæmen diſſoluitur:uerſumq; in ſpiritum euaneſcit. QVINTum genus adhibet ua
cãs nomine:& ſi ipſum animum entelechiam appellat.Chalcidius quam appellat Ari,
ſtoteles entelechiam hæc forma eſt corporibus accidens ut cenſet Plato:quam hic ſpe
cialem eſſentiam nuncupat.& eſt imago ſpeciei puræ a corpore & intelligibilis penes
quam dignitas exemplaris igitur iuxta hanc formam qua formantur corpora nomina
eſſe impoſita rebus uerum eſt animam tamen eſſe formatilẽ:hanc ſpeciẽ nemo ei con,
cedit hoc quippe formatile fit:& corrumpitur corporibus ſolutis . anima uero omni ẽ
corpore antiquior habẽs olim & ante coniugationẽ corporis. ſubſtantiam propriam
extinctiſq; animalibus ſeperatur:ſine perpetuitatis in cõmodo:utpote quam conſtet in

æterno

æterno eſſe motu. Alexander autem inquit potentia quidem prima exiſtentia. entelechia uero poſtrema. nã diſſoluto uniuerſo horum entelechia quodlibet efficitur. Nicephorus uero Ariſtotelicam animæ diffinitionem. ita exponit entelechiam inquit primam dixit perfectionẽ actionis producẽtem: nouit nãq; & ſecundã entelechiam. nempe actionem inquit igitur animam primam entelechiam. ideſt perfectionem habẽtem: ob q̃ perfectum habet corpus uiuere agnatum. hoc enim eſt potentia uitam habens nõ quod prius ſit corpus potens uiuere. non utiq; & uiuens etiam tunc actio ei efficit̃ aduentante ei anima. hoc enim neq; in animalibus: neq; in ſtirpibus eſt prorſus inuenire ſed omnino animalium ſimul. & ambo corpus & anima. Cæterum entelechia prima corporis dicitur. potentia uitam habentis anima. propter lignum: propter lapidem propter ferrum aliaq; omnia. quibus non eſt agnatum & poſſe uiuere. adiectum autem eſt naturalis ob artificialia corpora ut ſellæ uel lecti: uel alterius arte fabricati ubi non eſt perfectio neq; ulla anima. At Nemeſius Ariſtotelicam animæ reprehendẽs. animæ diffinitionem primam inquit entelechiam uocat formam. ſecundam uero actionem. atqui prima pars paſſiea eſt animæ: quã aĩam uocat. rationalẽ ab ea ſeparans. oportuit uero omne ſimul accipere hominis animam. ac non a parte diffinire. entelechiam igitur Ariſtoteles dixit: quod enteles. perfectionem ſignificet & echo habeo. QVAſi quandam continuatam motionem & perennem. hic inſtiterunt quidam aduerſus Ciceronem. exiſtimantes non enthelechiam per te litteram. ſed endelechiam per. d. litteram fuiſſe interprætatum. quod endelechia continuationem ſignificet quaſi uero uerbum uerbo interprætari ſit neceſſarium. Cum ſæpiſſime cõtra fiat. nam ſicut ethimologiam. ueriloquium uerbum uerbo reddentes dicimus: nec minus originationem quod græce pathos potius affectam uel perturbationem: quam paſſionem dicimus non uerbũ: ſed ſenſum ſecuti. ita analogiam proportionem dicimus quod græci dolopis Cicero uecors tranſtulit. quod nihil cum uerbo habet commertii: & infinita eius modi alia. ſatis ergo habet Cicero ſi aperit ſenſum ariſtotelicum: quem opinatus eſt his uerbis explicari. ſiquidem motionem neque in neutro uerbo inuenias ſiue per a: ſiue per t ſcribas. At quod dixit perennem magis congruit cum entelechia quia entelis perfectum dicitur. Cum igitur putauerit Ariſtotelem uoluiſſe ad motum animæ perpetuam perfectionem referre animæ. ſine ullo interuallo ut res habet: & ut ipſe etiam confitetur. tranſtulit continuata motionem & perennem. ut mentem aperiret Ariſtotelicam. LEVIBVS & rotondis corpuſculis. Ideſt Antomis illis inquam puſillis corporibus: quæ rerum omnium fecit principia. CONCVRSV quodam fortuitu. Omnia ſiquidem fortuna & caſu fieri ratus eſt. APVD ISTos: Subaudi autores atomorum. ut Democritei & epicurei. SPEM afferunt. Quippe quod animam eſſe dixerunt immortalem. DO VERO. Subaudi interire QVAMVIS optimam. Ideſt quantumcunque optimam. QVOD in omnibus cauſis. Ideſt in omni quæſtione autorum optimorum plurimum ualet approbatio. qua & ipſe Ariſtoteles frequẽter utitur. ET PRimum quidem omni antiquitate. Volens Cicero animorum oſtendere immortalitatem argumentum ſumit probabile ab eo quod ſenſerunt antiquiſſimi. hoc enim probabilis argumenti proprium eſt: ut ab antiquis a peritioribus a multis capiatur argumentum quod non poetis & oratoribus modo: ſed etiam philoſophis eſt uſurpatum. Nam & Ariſtoteles ubi connititur mundi æternitatem oſtendere. etiam ab antiquiſſimorum opinione ut hic Cicero argumentatur. ET Diuina progenie. Crediti eñi ſunt primi illi homines a cæleſtibus eſſentiis ortum duxiſſe: id quod in geneſi Moiſes. uidentes inquit filii dei filias hominum: quod eſſent pulchre acceperunt ſibi uxores ex omnibus quas elegerant. QVOS caſcos appellat Ennius. Caſcos inquit Feſtus priſcos Ennius dedit intelligi ut illo uerſu. q̃ primũ caſci populi genuere latini. NEq; ex ſenſu & uitæ ſubaudi corporeæ qua nũc fruimur. nã uita per animã & in aĩa ẽ: & perinde p aĩam a corpore exeuntẽ uitã adhuc habemus. E PONTificio iure: qđ ſanxere pontifices nẽpe de rebus ſacris ita appellati: a poſſe & facere uel uarro putat a ponte ſublitio tum extructo. tum reparato. ET Cærimoniis. Quæ uocabulo græco noĩamus myſteria dictæ cerimõiæ a cerete oppido: ut ait Valeri9 maxim9 unde repatæ q̃q̃ a carẽdo qdã dixerũt.

IN Cæteris humi retineret. Ita enim illi migratione a terris in celum eſſe putauerũt il
luſtrioribus.Nos uero longe melius etiã ignobiliſſimis per fidem ſpem:& caritatẽ:quã
in dño noſtro Iheſu xp̄o habemus.CVM diis agit æuũ Ideſt uiuit.ꝑpetuũ æuũ.n.quaſi
αἰεὶ ὤν ideſt ſemper exiſtens.HINC liber.Ideſt bachus : ſed quia multi fuere nominis
addit.DE SE male natus.Q ui inuentor uitium colendaꝝ ob beneficium datum mor
talibus pro deo cultus eſt.TYNdaride fratres.Caſtora & polucem dicit. Oebalus enim
perieris filius lacedæmoniis imperauit:huius filii tyndareus icharus arne:& hyppotho
on . Tyndareus autem ledam habuit uxorem : quæ tradita eſt a Ioue in cigni formam
mutato compræſſa:cuius compreſſus peperit oua bina e quorum altero clytemneſtrã:
& ælenam habuit:ex altero autem caſtora & pollucem . extaumantia rammiſia : quæ
ea fouit oua:ut ait calimachus. Q VID ino Cadmi filia.Traditur in fabulis athamas a
Iunone in furorem deductus ob uxoris athamantis ſæmelem a Ioue dilectam pelicem
Iearcum filium.ſagitis confixiſſe:cuius metu correpta ino palemonem filium comunẽ
ſuum & athamantis amplecta ſe miſit in pelagus:unde mutato nomine ambo marini
dei habiti ſunt.Ino quidem a græcis leucothea ideſt alba dea a latinis matuta nomina
ta.Ouidius leucothea grais matuta uocabere noſtris.palæmon autem a græcis meli
certes a noſtris portunus . Ouidius quem nos portunum ſua lingua palemona dicit.
HVMano genere completum eſt Ideſt hominibus refertum:qui alterius in cælum cõ
migrarunt.Q VONiam es inimicatus.Ideſt religionis initia ſubiuiſti.PHIſica didiciſ
ſent.Ideſt naturæ cauſas cognouiſſent:quas eruere & ſcrutari moliti ſunt phyſioloi.VI
SIS quibuſdam.Viſa uocat: quæ græci phantaſmata. DE DIIs praua ſenciunt priſci
namq; illi preſertim poetæ:quos coluerunt deos.eoſdem multis teneri uitiis cõfixere.
LEX Naturæ putanda eſt. Q uia non cuiuſpiam ſanctione:ſed animæ natura firmata
eſt.SERit arbores.Velut palmas:quæ centeſimo poſtea anno uix fætum primum ede
re perhibentur. IN SYNEphebis.Fabulæ ennianæ nomen eſt ſinephœgi. Q VA
rum aſpiciet baccham ipſe nunq̃.Ideſt fætum dicitur bacha bachans mulier & bacha
unio:ſiue margarita.Horatius.quæ rotõdioribus honuſta bacis ambulet : & bacha ſine
aſpiratione fætus arborum.Iuuenalis.bacha nutrita ſabina.& hic proprie tamen diſtin
guitur:ut teneri corticis fœtus poma a potu dicantur . ſicut duri corticis nuces qui ue
ro medii inter utroſq; glandes.nam & inter glandes Plinius poſuit caſtaneas.At bacha
uelut oliuæ.Corna.& lauri fœtus.Adoptiones filiorum.Cum in alienas tranſeunt hæ
redes familias.SEPVLchrorum monumenta.Vlpianus de religioſis ſumptibus fune
rum.LOCum in quo ſeruus ſepultus eſt religioſum eſſe.ariſto.ait florentinos monu
mentum generaliter eſt memoriæ cauſa impoſterum prodita in quo ſi corpus.uel reli
quiæ in feratur fiet ſepulchrum.ſi nero nihil eorum inferatur erit monumentum.me
moriæ cauſa factum quod græci centophion appellant. Q VOD elogia ſignificant.
Elogium eſt teſtificatio de aliquo.ſiue uituperationis:ſiue honoris cauſa. Quintilianus
ſi & heredatum a ſe filium pater teſtatus fuerit elogio : quod is meretricem amaret.
OCIOſo temiſtocli.Qui dux fuit athenienſium. LICuit epaminundæ.Q ui dux the
banorum de quibus ducibus pleriq; multa: ſed inꝰprimis Emilius probus.AVGurium
futurorum.Augurium præſagium dicit.NEC Funere faxit.Superuacuum eſt fletu qđ
etiam metrum reſpuit.Cum ibidem dixerit nemo me lachrymis decores. VOLito ni
nus per ora uirum. Ninu legendum eſt. ſolebant enim ueteres in carmine.s litteram
elidere.ut etiam Cicero meminit in oratore quo uocalis antecedens corriperetur:ut
ſæpe Lucretius fecit ſicut fierent ex infantibu paruis & ennius oua parire ſolet genu pẽ
nis cum decoratum. Q VID enim fidias . Huius rei meminit Valerius maximus:ſed
Ariſtoteles aliquanto uberius in libro de mõdo inquiens φασὶ δὲ καὶ τὸν ἀγαλματοποιὸν
φειδίαν κατασκευαζόμενον τὴν ἐν ἀκροπόλει Ἀθηνᾶν, ἐν μέσῃ αὐτῆς τῆς ἀσπίδος τὸ ἑαυτοῦ
πρόσωπον ἐντυπώσασθαι, καὶ συνδῆσαι τῷ ἀγάλματι διαφανοῦς τινος δημιουργίας. ὥστ᾽ ἐξ
ἀνάγκης εἴ τις βούλοιτο αὐτὸ περιαιρεῖν, τὸ σύμπαν ἄγαλμα λύειν τε, καὶ συγχεῖν, hoc ẽ aiũt ẽt
ſtatuariũ fidiã mineruæ inarce ſtatuã fabricaſſe ĩ cuiꝰ ſcuti medio ſui ſimilẽ.ita ĩcluſit fa
ciẽ & ſtatuæ alligauit pſpicuo opificio:ut ſi qſpiã an ferre uoluiſſet.tot uniuerſã ſtatuã
diſſolueret:atq; cõfunderet. Sed ut deos eſſe nã opinamur deos celeſtes uocat eſſentias

uel quia

uel quia deos græce latine metus dicitur.quia metuendi ſint uel mutatione litteræ ab eo quod græce theos dicitur.accurrendo nomen habens. quod corpora celeſtia perpetuo ſint in curſu: ita namque Plato nam maximus ille opifex cuius nutu reguntur omnia nomine nullo comprendi poteſt ſicut nequidem mente ulla at probari facile poteſt eẽ numen.nec enim quiſpiam poteſt ambigere eſſentiam eſſe q̃ quilibet ſpeſtat ut lapis eſt:& lignum & equus:& homo.fateatur & quilibet ſenſum in eſſe anima li.tangit enim & uidet & audit & olfacit & guſtat.uis quoque imaginandi perſpicitur ut in araneis:apibus formicis eſt memoria uelut canibus:& equis. at eſt etiam inter iſta omnia uis quædam melior.Cognoſcendi intellectilis.unde artes atque ſcientiæ. unde cogitatio ſolers.ſe in cælum uſque attollit.Cum hæc ita eſſe manifeſtum ſit.neceſſario aliquid eſt excellens a quo hæc componuntur neq; enim domus aut nauis.ſine artifice poteſt fabricari.Cum ergo hæc ſpecioſiſſime compacta.ſine opifice eſſe non potuerint.& cum hæc omnia temporale habuerint principium. illum opificem. ſine tempore ullo eſſe neceſſe eſt & quoniam hæc corruptioni ſunt obnoxia. illum opificem omnino temporis expertem atq; incorruptibilem eſſe neceſſe eſt. ſi igitur quod productum eſt.eſt aliquid.eſt etiam aliud quod antecedat.ſi eſt ſenſus. eſt aliquid ſupra ſenſile.ſi eſt intellectus ac mens.eſt etiam ſupra id intelligens atque eminens: & ob hoc deus eſt.EX QVO dictum eſt mori.Cicero ipſe in libro de legibus hic eſt inquit ille ſitus uere nam ſiti dicuntur hi:qui conditi ſunt.nec tamen eorum ante ſepulchrum eſt q̃ iuſta facta.& corpus ceſum.& quod nunc comiter in omnibus ſepulti penitus humati dicantur.id erat proprium.tum in iis quos humus iniecta contegerat.eũ que morem ius pontificale.Confirmat.nam priuſq̃ in eos iniecta gleba eſt. Locus ille ubi crematum eſt corpus.nihil habet religionis.iniecta gleba tumulis & humatus & gleba uocatur.adſum atque aduenio Acheronte:ut apud Euripide in Eucuba Polidori loquitur imago.

ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
λιπὼν, ἵν' ἅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
πριάμου τε πατρός.

ATQVE Ardua.Ideſt uix ſuperabili.SAXIS pendẽtibus.Ideſt præruptis.ac ruinam minantibus.CALIgo inferum.Obſcuritas inferorum.NON poterant mente complecti.Quia ſub ſenſum corporis non cadunt animi.inde homeri tota necyomantia ideſt mortuorum diuinatio.quia necys.os mortuus & mantia diuinatio. dicitur autem ab aliis pſychopõpia & pſychagogia & necromantia.pro eodem. nicephorus itaq; aiunt igitur inquit græcorum & chaldæorum ſapientes.alios quidem demonas eſſe aerios. alios aquaticos ac marinos.alios tereſtres.alios ſubterranea incolẽtes.& eorum alios gaudetur nidoribus.alios cruoribus.alios inquinamentis quibuſdam.& adhuc alios aliis ideo in oraculis mandaſſe appollinem.aliis atq; aliis utendum ſacrificiis pernecyomantias.perhydromantias.aliis per aeromantias & aliis per alias.atq; hæc Apollo in oraculis. quemadmodum inferis in foueam mitendum ſanguinem. Cum melle nymphis.nec non uinum apud Homerum Circe Vlyſſem facere iubet. his uerbis.

ἤτοι ἐς ἅδην κατιόντα βόθρον ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον, ἔνθα καὶ ἔνθα· ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι. πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέι οἴνῳ· τὸ τρίτον δ' αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν. αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν, ἔνθ' οἶν ἀρνειὸν ῥέζειν, θῆλύν τε μέλαιναν. αὐτὸς δ' ἢ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ, ἧσθαι μὴ δ' ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα αἵματος ἆσσον ἴμεν πρὶν τειρεσίαο πυθέσθαι.NECROmantia faciebat. Ideſt diuinationes de mortuis.quia necrosmortuus & mantus nates.AVERni lacus.Lucretius.

Principio quod auerna uocantur nomine id ab re
Impoſitum eſt:quia ſunt auibus contraria cunctis
E regione ea quod loca cum uenere uolantes
Remigio oblitæ pennarum uele remittunt
Præcipiteſq; cadunt molli ceruice profuſæ
In terram ſi forte ita fert natura locorum
Aut in quam ſi forte lacus ſub tractus auerni

PVLMONum ui.Ideſt arteria per quã ſpiritus reciprocatio. REVOcare mentem a
ſenſibus.Ideſt a cogitationẽ abducere a corpore.AB CONſuetudine.Ideſt ab eis quæ
ſentire conſueuimus.FER Erides ſyrus.Is præceptor fuit Pythagoræ: qui pediculari
periit morbo & primus ſoluta ſcripſiſſe perhibetur oratione.MEO Regnante gentili.
Gentiles inquit ipſe in topicis ſunt qui inter ſe eodẽ nomine ſunt.non eſt ſatis:qui ab
ingenuis oriundi ſunt.ne id quidẽ ſatis eſt:quorũ maiorum nemo ſeruitutẽ ſeruiunt
ab eſt etiam nunc:qui capite non ſunt diminuti hoc fortaſſe ſatis eſt.nihil enim uideo
ſcæuolã pontificẽ ad hanc diffinitionẽ addidiſſe.MEO REgnante gentili. Ideſt Tul-
lio rege:unde nos ducti.Silius italicus in octauo.

Tullius æratus raptabat in agmina turmas
Regia progenies:& tullo ſanguis abalto
In dole proh quanta iuuẽnis quantũq; daturus
Auſoniæ in populis uentura in ſæcula ciuem
Ille ſuper gangem ſuper ex auditus:& indos
Implebit terras uoce:& furialia bella
Flumine cõpeſcet linguæ:nec deinde relinquet
Par decus eloquio cuiq̃ ſperare nepotum.

Ipſe autẽ in bruto uidetur ei accidere ſententiæ:ut ab alio Marco Tullio uideatur de-
ſcendere cũ dicit:ut ſi ego me a Marco Tullio eſſe dicerẽ:qui Patricius cũ Seruio Sul-
pitio Conſul anno.x.poſt ex acto reges fuit. MAGNAM illã græciam. Nam magna
græcia olim pars Italiæ illa ultima ad ionium pelagus eſt appellata Ouidius itala nã
tellus græcia maior erat.uenerat Euander magna cũ claſſe ſuorũ.uenerat alcides. Cla-
rus uterque genus. NVLLI alii docti uiderentur.Quod eximius fuerit mathematicus
nec quiſpiam ſine mathematicis doctus fuerit exiſtimatus.NISI Quod erat numeris:
aut deſcriptionibus explicandũ.Ideſt mathemaricis demonſtrationibus cõprobandũ
quæ aut numeris:aut figuris ſolent explicari muſica nãq; tota ratio atq; ſubtilitas ratio
nibus:ac proportionibus numeralibus cõprobatur ſicut Aſtrologia non numeris mo
do:ſed etiã figuris tã ſolidis q̃ planis ad omnes aſtrorũ motus cõprobandos.ARChitã
tibi mætũq; cognouit illuſtres ſane philoſophos mathematica doctrina in primis inſi
gnes ac quia timæi ſecutus eſt ſententiã de mondi ortu eadẽ fere quæ ille diſputauit.
QVAM cũ iſtis. Sub audi aliis philoſophis.MACTE uirtutæ.Ideſt magis auctæ.Ho
ratius macte uirtute eſto inquit.ſnĩa dia Catonis. TERRAM in medio mundo ſitã.
Hoc nanq; tã Ptolemæus.in primo magnæ conſtructionis mathematicæ : & Cleome-
des de modo locutus.& in euclidẽ in phenomenis q̃ multi alii cõprobarunt.AD Vni
uerſi cæli cõplexũ.Recte Cicero ad uniuerſi cæli complexũ dixit:quia ſi a terra ad om
nia cæli eſtrema lineæ perducantur omnes erunt æquales:ſicut a centro circuli ad cir-
cuncurrentẽ lineã.non tamen de omnibus globis.idẽ dici potuerit.Quoniã eorũ alii
homo centri.alii eccentri ſunt.unde & uagæ ſtellæ:quæ uoce græca planetæ nuncupã
tur:modo terris proximæ inuehuntur:modo longiſſime diſtant:& terra ad lunæ glo-
bũ puncti uicẽ non habere cõprobatur.QVAſi puncti inſtar obtinere.Recte quaſi ob
magnitudinẽ:ſed ideo puncti inſtar quod cũ herentes Cælo ſtellæ terra maiores eẽ cõ
probentur ſuſpiciẽtibus tamẽ in cælũ nobis puncti tamen uicẽ habere uideãtur & pun
ctũ genere neutro.ſicut inter punctũ dicimus.nõ ut hodie barbare punctus:quod eue-
lides ita diffinit punctũ eſt cuius pars nulla:q̃q̃ ibi legendũ non punctũ:ſed ſignũ:quo
niã græce ſimion non centron legitur.id quod etiã diuus teſtatur Auguſtinus de quã
titate animæ locutus inquiẽs:quod nullã diuiſionẽ patiatur punctũ uocatur. Cũ me-
diũ tenet figuræ ſi aũt principiũ lineæ eſt: uel lineis aut etiã finis:uel cũ omnino aliqd
notat quod ſine partibus intelligendũ ſit:nec tamen obtineat figuræ mediũ ſignũ di-
citur eſt ergo ſignũ nota ſine partibus.eſt aũt punctũ nota mediũ figuræ tenẽs.ſignifi-
canter ergo Cicero locutus eſt.inquiẽs quod centron illi uocant:quia græce centao
pungo ſignificat.VT TERrena & humida.Ideſt quæ e terra & aqua ſunt. SVO Parte
nntu.Ideſt a natura inſito quoniã cũ in rectã lineã.quattuor elemẽta moueantur.terre
na quidẽ & aque a corpora deorſum ad mondi centrũ deſcẽdunt.Surſum uero ſubuo
lant ignis & aer.ſua leuitate.AD PARES angulos in terrã & in mare ferantur.Ideſt ad

angulos rectos.queādmodum licet perſpicere ex fabris murariis cum plõbeum a mu ſim:quo directum extruant parietem mittendo.ad perpendiculum etenim cadens ſuo pondere angulos rectos facit utrobiq̃.Nā linea recta ſupra rectā cadens:ut ĩ diffinitiõi bus poſuit euclides elementariis.ad ppendiculum angulos utrobiq̃ rectos facit. terra igit̃ & aqua ex aliena regione in ſuā:quia grauia corpora ſunt.ad perpendiculū caden tia angulos utrobiq̃ pares facient.ſane ſciendum eſt queādmodū Eutotius etiā cõme minit aſcalonita.cū ſit cõmune genus.grauitatis:& leuitatis momentum Ariſtotelem & Ptolæmeū timæum apud Platonē ſecutos omne momentū dixiſſe a grauitate fieri. & leuitatē.priuationē arbitrari:id qđ a quouis perſpici põt.ex eo quē Ptolæmeus ſcri pſit de momentis libro.necnõ ex Ariſtotelis phyſicis traditionibus.timeoq̃ Platonis: ac eoꝝ interpratibus.Archimedes aūt in libro equere pontibus centrū momenti pla næ figuræ eſſe cenſuit a quo acõmodatus paralellus.maneat horizonti.quē lingua lati na finientem appellamus:duoꝝ aut plurium planoꝝ centrum habente momento nē pe grauitatis.a quo ſtatera accõmodata paralellus eſt horizonti ut ſit triangulū.a.b.c. in cuius medio.d.a quo paralellus accõmodatus . maneat horizonti. nõ dubiū quin ſint futuræ aquæ repentes.a.b.c.partes inter ſe & neutra magis altera.repet ad horizõ tem ſimiliter autem ſtatere exiſtente.a.b.& accõmodatis ex ipſo.a.b.magnitudinibus ſi accõmodatus ſtater.a.c.æqui repentes habeat partes.paralellus manſerit horizonti. & per centrum.d.accommodationes.a.b.magnitudinum.

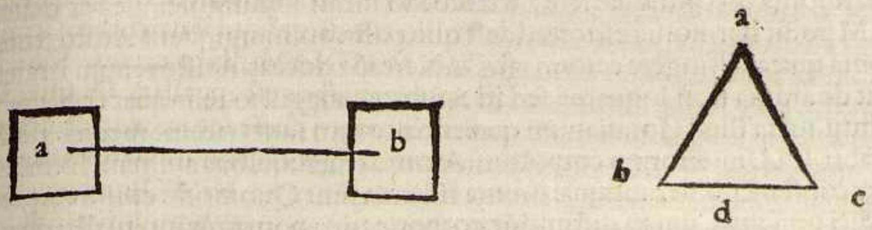

VT ILle ſuperioris.Subaudi mundi & intelliguntur terrenæ & humidæ.SICcæ.Ideſt ignea & aerea.RECTis lineis.Quia lineaꝝ ut Ariſtoteles inquit a Platone ſumēs tres ſunt ſpecies.recta:circularis:& quæ & is conſtat.Appollonius tamen pergeus.quartam addit ſpeciem:quæ circa cylindrum.ac ſicut omnis linea diffinitur linea eſt longitudo latitudinis expers:ac linearum inquit geminis aliæ ſunt planæ.aliæ ſunt ſolidæ.planæ quæ in plano ſub intelligentia cadunt.ſolidæ quæ ex ſectione ſolidæ figuræ aperiunt̃. Nam hyperbolæ de qua mox dicetur.ſolida eſſe linea cõprobatur. Coni ſiquidem li nea eſt.diffinitur autē recta linea hoc modo.linea recta eſt.quæ ex æquo intra ſua pun cta includitur.SIVE illi ſint animales idem ſpirabiles.Hoc dicit ſiue ſint ex aere unde ſpiritus:ſiue flatus.nam & uenti animæ dicuntur quia anenios græce uentus dicit̃. Ho ratius.Impellunt animæ lintea thraciæ:ſiue igneæ ſurſum meabunt non in terris mo rabuntur.SI VEro aut numerus quidā ſit anim⁹.Pythagoras enim numeris cuncta de finiens inuenit muſicam ideſt armoniā:& concentum proportionibus conſtare . nēpe tonum in ſeſqui octaua proportione diateſſaron in ſeſqui tertia.diapende in ſeſqualte ra.diapaſon in dupla.diapaſon cum diapente tripla:diſdiapaſon in quadrupla : & ani mam harmoniam habere quandam:ita etiam uirtutes ad numeros reuocauit.Pruden tiam quidem ad unitatem retulit.ſicut ad fortitudinem binarium.temperantiā ad tri narium iuſticiam ad quatrenarium.quattuor quoq̃ animo attribuit . mentem & ſcien tiam:& ſenſum:nam hunc numerum maxime putauit abſolutum.quod ut inquit Ari ſtoteles in problematis in decem proportionibus:quattuor cubi perficiantur : quibus pythagorei cuncta conſtare uoluerunt.inde quaternarum numerum maximum iuſiu randum eſſe duxerunt.quod his ipſorum uerſibus comprobatur.

ου μα τον αμ τρε αψυχα παιδονταϲ, τεξακτιω
ὅαγαν αεγαου φυσεωσ ειξωμα τε χουσαν

QVOD ſubtiliter magis quā dilucide dicitur.Subtiliore inquit ratione diſputatur.q̃ perſpicue dinoſci poſſit.AVT quinta illa non nominata:magis q̃ non intellecta natu

ra. Ariſtotelicā aũt dicit diffinitionem:quā enthelechiā appellauit primā. tres ſupra di
ximus hoc nomine res appellatas.informē materiam formā ipſam.& coniunctim ma
teriā cum forma:quemadmodum. Catellus ſtatim natus oculos quidē habet ideſt ma
teriā cum forma oculi:nec dum tamen uidet.Ergo illā non habet enthelechiā quæ ui
dendi actus nuncupatᷣ:ſed ĩpotētia tm̃:qd' ſi anĩa eſt prima ut ait Ariſtoteles entelechia
corporis eſt ergo forma:qd' ſi corporis forma eſt uitā ĩpotentia habentis.CVM ſit uita
in anĩæ:nec ſine aĩa eſſe poſſit:quia uita eſt pp aĩam :& aĩa uiuit pp uitā. Cũ ergo cor
pus uitā habeat ĩpotentia ideſt aĩa:hac p hoc formā.eſt ergo materia informis. ergo ĩ
potentia.qd' aũt ĩpotentia:nec dum eſt:qd' nec dum eſt.quō aliquid habere pōt. HO
Rum igitur.Ideſt aut aeris:aut ignis:aut ætheris. At anima corpus non eſt.nō eſt hoꝝ
aliquid. NE Tam uegeta mens. Ideſt ſentiendi uigorem habens .id enim eſt uegatus.
Horatius uegetuſq; ad munia ſurgit. NE Cum doluiſſem quidē unq̃ uidetur. Quia ani
mum ſe habere non ſentiat. At Ariſtoteles qui dicit animā inquit. Lætari & dolere is
eam dicit filare:& texere affectus ergo corporis non animi eſt . qd' igitur Cicero dicat
animũ dolere ita intelligendum eſt. Platonis nec non Ariſtotelis in æthicis ſententia
diſtributus animus eſt. in partem rationalem. & rationis expertem. rationalis nullo af
fectu perturbatur. at irrationalis affectibus eſt obnoxia. De qua hic Cicero intelligit.
EX INTeruallis ſonorum. Quæ græci diaſtemata uocant:quæ ex diſſimilibus fiunt
phthongis. Pares enim phthongi armoniā facere qui poſſunt? nec tamen omne inter
uallũ harmonia dici pōt:quæ fere a tetracordo ſumit initium. nempe per diateſſaron.
QVAM poſſit harmoniā efficere. Ideſt quo pacto animum:quem Ariſtoxenus uocat
harmoniā quæat effingere certum eſt. CANere ipe doceat. Ariſtoxenum irridet cōmo
netq;:ut de anima non loquatur ſed id Ariſtoteli magiſtro relinquat . oblectetur ipſe
ſane cantu. iuxta illud Horatianum quæ medicorum ſunt tractant medici. tractant fa
brilia fabri. IN Diuiduorum corporum. Atomos dicit:quibus animam Democritus &
epicurei conſtare uoluerunt:quæ omnia ridicula ſunt Quomodo enim corpora indi
uidua dici poſſunt. Cum in diffinitiōe corporis trina ponantur interualla: quæ omnia
ĩn ſemper diuiſibilia diuiduntur. Longitudinem & latitudinem:& craſſitudinem. dein
de ſi uita eſt & Atomis animatæ erunt omnes atomi· quoniā temere ut ipſi aiunt. fiunt
omnia. non poſſuut non eſſe aliquæ inanimatæ. alioqui corpus animalis fieret quan
doq; ſine anima. quod ſi omnes animatæ. non erit ergo q̃q̃ uacans anima . ergo & la
pis:& lignum animata ſunt. LEVium & rotundoꝝ. Lubrica enim corpora dixerunt.
QVI ſi eſt hoꝝ quattuor generum. Ideſt elementoꝝ nempe ignis. aeris. aquæ. terræ.
Hæc duo. Subaudi ignis:& aer. PROnii. Ideſt decliuis ab eo qd' græci dicitᷣ πρηνης.
ET SVpera ſemper petunt. Quia terra. & aqua medium obtinuere:ubi uero non ob
tineant ſeruandæ continui cauſa eo aer tranſit:ut in terra abditiſſima . SINE diſſipan
tur. Subaudi animi. CRASſus hic| & concretus aer. Tres ſiquidem aeris ſpecies faciunt
phyſici rariſſimum:qui igni coniungitur mediocrem : qui mediam regionem tenet.
concretum qui proximus terræ eſt. in quem diuus Auguſtinus ſuper illo uerſiculo. dra
cones & omnes abyſſi de apparatu angelorum deiectus & Diabolus. ARDOre animi
concaleſcunt. Nam ignis calidus & aridus aer . calidus & humidus : unde tamen iſtæ
qualitates habeant initium ignorari ait Ariſtoteles. NVLLa eſt celeritas. Nam quid ue
locius dici poteſt:q̃ temporis momento:nō modo cogitatione mundi omnes plagas
percurrere:ſed etiam cælum ſcandere:ac eadem uelocitate ad inferna deſcendere:ergo
corpus dici non poteſt : cuius nulla talis uelocitas . Attendendum uero quod ait ni
hil eſt animo. uelocius enim mentem celeritas corpus refert. Quintus curtius celerita
te opus eſt. qua uelocitatem antecedas OMNE celum hoc. Aerem dicit ut Lucretius.
quæ generātur in hoc cælo qui dicitur aer. EX ANIma tenui. ideſt aere. Paribus ex ani
matus ponderibus. Ideſt æquilibrio grauitatis. QVIBus aſtra ſuſtentantur & aluntur.
Hoc ex nonnullorum philoſophoꝝ ſententia quā etiam Plinius ſecutus in ſecũdo na
turalis hiſtoriæ libro:ut putentur his uaporibus & exalationibus ali ſidera . qd' ex igni
conſtare putauerint:cui ſententiæ aduerſantur peripatetici dicentes ali quæ intereant.
ſidera non interire ideo ne quidem ali. CORPOris facibus inflamati. Spiritus namq;
corpus eſt. & is igneus mouit enim cor & a corde per arterias in totum corpus dilabi

tu:quo ſuccenſo in ſanguine nõ febres modo præſertim tertianæ:ſed etiam cupidita
tes inſurguntut ira : quæ ſuccenſio circa cor ſanguinis peribetur.Q VOD his æmule
mur.Hic datiuo æmulor coniungitur.Horatius autem cum accuſatiuo:. pyndarum qs
qs ſtudet æmulari.LAXAti curis ſum⁹.Ideſt nimiis ani anxietatibus deſeſſi. VT SPe
ctare aliquid uelimus.Quia omnes homines natura ſcire deſiderant.poſuit aut ſpecta
re & uiſere.quia ſpectare eſt oculis obtueri:quod aliquando ad mentem transſertur:un
de ſpecula de qua ſpectamus.ſpecular unde proſpicimus ſpeculum in quo imagines
obtuemur ſpecillum quod oculis adiungimus:quo facilius ſpectemus & ſpectrum ima
ginem nominamus animo conceptam:uiſere autem eſt ire ut uideas. CVPIditas ueri
uiſendi.Peculiare hoc rationis eſt ut prius quieſcere non poſſit:q̃ uerum peruiderit.nã
tum demum quieſcit:ſicut natura in armonia:& uita in beatitudine.ORE ipſe locorũ.
Ideſt extrema:nam ita totum intuemur. FACILiorem nobis cognitionem rerum cele
ſtium.Nam tum corporis nullum erit impedimentum & mens explicatior cuncta lon
ge facilius peruident.HAEC enim pulchritudo.Hæc inqt cæli forma fecit ut hoies co
gnitionis cupiditate incenderentur:CIRCumfuſi erant caligine.Duplex caligo fuit in
uita.Vna quidem aeris circumfuſi. Altera uero multitudine cupiditatũ corporis mẽs
occupata.Q VI HOſtium ponti uiderunt.Meotidas dicit paludes. ET EAS anguſti
as Subaudi abydi & ſimplegades & cyaneæ petræ. Q VAE eſt nominata argo. Fertur
prima nauis longa fuiſſe argo.ſunt qui dicant danaida qua danaus ægiptum fratrem
fugiens primam nauim fabricaſſe perhibetur. Argo autem unde argonautæ traditur
nominata ab argo phrixi filio phrixus enim ex chalciope filia oetæ pſitharumregis fili
os habuit quattuor.argum:chtiſſarum:mellana & phruntim. Alii autem ab argo artifi
ce argon nauim dictam eſſe putauerunt. PELlem inauratam arietis.Subaudi qui uexit
phrixum & hellen.Strabo tamen ad allegoriam deducens aliter interpretatus eſt.OC
CEani freta illa.Gaditanas dicit anguſtias: ubi columnæ herculanæ ab illa & calpe. ab
illa quidem in aphrica.calpe uero in europa.EVROpam libiamq;.Ab europa ageno
ris filia:ſicut libia a libia filia epaphi.CIRCunſcriptionem. Ideſt nunquid ab occeano
tota aluatur terra necne.HABItabiles regiones.Quæ ſubaudi in zonis tẽperatis.PRO
pter uim frigoris.Binæ nãq; zonæ extremæ quod longiſſime a ſole abſint gelu concre
tæ cultum admittunt nullum.ſeptentrionalis una.auſtralis altera.AVT CAloris uacã
tes. Ideſt nimio calore uacuæ ut torida habet zona ſub æquinoctiali.NE Nũc qdẽ cer
nimus ea quæ uidemus. Quæ inquit obtuemur oculis iſtis corporeis non dicernimus.
NEq; enim eſt ullus ſenſus in corpore.Corpus inquit non ſentit ſed anima.nam tanq̃
laterna in qua concluſum lumen eſt corpus:ac ut e corpore lumen eductum clarius eſt
ita & anima cum corpus exuerit tum efficatior ad omnia cognoſcenda . NON ſolum
phyſici.Ideſt phiſiologi:qui naturæ cauſas perſcrutantur. A SEde animi. Quia ibi ani
mus uidetur inſediſſe.NON eas partes.Ideſt ſenſuum membra & quaſi inſtrumenta.
NISI id agat.Ideſt niſi ſit intenta ei ſenſui id inſtrumentum percipere nihil poteſt. VT
COlorem. Oculis.SAPOrem.Guſtu:qui ex linguæ neruulis. CALOrem. Tactu qui
ubiq; ubi nerui.ODOrem. Qui olfactu narium neruulis a cerebro deſcendẽtibus.SO
NVM.Quia auribus per tympanum ubi aer exterior illiditur. Quæ omnia animo re
preſentantur.LIBER animus.Corpore exutus.NATVra fabricata eſt.Et fabrico & fa
bricor in eadem ſignificatione dicimus.TAMen terrenis concretiſq; corporibus.Licet
inquit animi patere uirtutes uideantur per corporis inſtrumenta non tamen perſpicue
aparent:quod terena & concreta ſint. officiunt ac ſeſe obiectant quominus apareant
Q VAMuis copioſe.Quamuis ideſt quantumcunq;. NONNullorum inſolertiam.Id
eſt rerum minorem tractationem.ſolertiam enim dicimus quam uoce græca practam
EXVLtantes.Geſtu corporis leticiam oſtendentes.SI PHIſica.Ideſt rerum naturalium
cauſas.ACHEruntia templa.Ideſt inferna loca.ubi enim numen aliquod ibi templum
ueteres eſſe duxerunt. HORChi.Inferni licet hoc nomen apud græcos non habeat aſ
pirationem eam tamen apud latinos admiſit poſt c.απο Του ερχαν. LETHei. Lethes
enim fluuius inferni ab obliuione dictus nam αλήθη dicitur obliuio. OBNVbila.Vnũ
eſt uerbum quod ſignificat nubibus opaca. NON PVdet philoſophum.Cum hæc ſint
ridicula non debuit gloriari ſe hæc ex philoſophia didiciſſe. CVR non pythagoræ. Si

cut enim Plato ita & pythagoras animam eſſe dixit īmortalem.PLVrimi contra mittū
tur.Subaudi ut animā.oſtendant īmortalem.Capite dānatos.Ideſt uita priuatos caput
enim pro uita ueteres poſuerunt:unde capitalem fraudem admittere de edilitio edicto
inquit Vlpianus.eſt tale aliquid delinquere:ut uita puniantur.nam cum uirtus anima.
lis in capite perſpicua ſit ibi anima eſſe pleriq; putauerunt.Q VAE conformatio. Ideſt
q̄ formam habeat anima in corpore.Q VAE nunc recta ſunt.Nemo enim ſua præcor.
dia.ſuaq; inteſtina poteſt inſpicere.EIVS celeritas.Quæ nāq; tanta uelocitas:ut a terris
temporis momento ſe in cælū transferat.ueluti cogitatione faciat animus. VT Fugiat
aciem.Ideſt oculorum perſpectū.HAEC reputet.Ideſt animo reuoluant.ALIEnæ do.
mui.Alienum enim domicilium animi hoc uidetur corpus quod non ſinat quæ uelit
perficere.Q VO monet ut ſe quiſq; noſcat.Hoc apud Platonē in philebo adagium eſt
γνῶθι σαυτὸν Ideſt cognoſce teipſum de illis dictum eſt:qui ſupra uires ſuas aliquid
moliuntur hoc ſane unius de ſeptem ſapientibus dictum fuiſſe perhibetur.ſunt qui la.
biis cuiuſdā eunuchi fuiſſe dicant.alii uero cū chilon pcunctatus eſſet appollinē.qd nā
foret optimū reſpondiſſe pythiam γνῶθι σαυτόν.EX Quo illa ratio.Ideſt argumēta
tio in fædro explicata:q̄ uerba ut in ſexto de re pu.ita hic trāſtulit Cicero inqt.n.Plato.
ἡ δὲ ἀπόδειξις, ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπιστος, σοφοῖς δὲ πιστή· δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως πέρι θείας
τε καὶ ἀνθρωπίνης ἰδόντα, πάθη τε καὶ ἔργα τἀληθὲς νοῆσαι· ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἥδε· ψυχὴ πᾶσα
ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· τὸ δ᾽ ἄλλο κινοῦν, καὶ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως,
παῦλαν ἔχει ζωῆς· μόνον δὴ τὸ αὑτὸ κινοῦν ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτό, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλ
λὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγὴ, καὶ ἀρχὴ κινήσεως· ἀρχὴ δὲ, ἀγένητον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ
ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι· αὐτὴν δὲ μηδ᾽ ἐξ ἑνός· εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ
ἀρχῆς γίγνοιτο· ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ, ἀνάγκη εἶναι· ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολο
μένης, οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του, οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γί
γνεσθαι· οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχὴ, τὸ αὐτὸ κινοῦν. τοῦτο δὲ, οὔτ᾽ ἀπόλλυσθαι, οὔτε γίγνεσθαι δυ
νατόν· ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶσάν τε γῆν συμπεσοῦσαν τε στῆναι, καὶ μήποτε αὖθις ἔχειν στῆναι ὅθεν
κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς, οὐσίαν τε καὶ λόγον
τοῦτον αὐτόν τις λέγων, οὐκ αἰσχυνεῖται. πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔν
δοθεν, αὐτῷ ἐξ αὑτοῦ ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς· εἰ δ᾽ ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ
ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν ἢ ψυχὴν ἐξ ἀνάγκης, ἀγένητόν τε, καὶ ἀθάνατον, ψυχὴ ἂν εἴη.
περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς, ἱκανῶς· περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς, ὧδε λεκτέον. οἷον μέν ἐστι, πάντῃ
πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως· ᾧ δὲ ἔοικεν ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος. Aduerſus hāc
uerissimā grauiſſimam & acutiſſime inuentam a Platone de animæ īmortalitate argu.
mentationē q̄ ſani omnes græci pariter & latini phi mirifice cōprobarunt. Ariſtoteles
nimiū ꝓterue aduerſus ꝑceptorē.Cōnixus ē inire certamē:ut tū uideas dū nimio liuo
re ſuccēdiť lixas & calones aduerſus cataphractos inducere & pro ſagitis pales iaculari
multitudine ad eni qſqliaꝝ ꝑſtigiaꝝ ſtrofaꝝ obruere oculos poſſe putauit.ne ueꝝ cer.
neremus:cūq; alioqui ſoleat argute acuteq;.qn̄q; argumēta cōtexere.in hac pte nō ma
gis acutū ſe oſtēdit.q̄ piſtillū aut tympanū.qđ ut magis eluceſcat q̄ tandē iſta ipſiꝰ ſint
argumēta diſpiciamꝰ.Cū igiť uenit aīam motꝰ negare eē principiū aſſumit ſibi q̄ ad eā
rem oſtēdendā tā faciunt.q̄ ſi idē uolens oſtēdere ſumat principiū diametrū q̄drati eſſe
lateri lōgitudine in cōmenſurabilē:quorſū.n.ualēt illa ad id cōprobādū:aut oīa q̄ ſunt
īmobilia eē aut oīa moueri:aut aliq̄ ex his moueri:aliq̄ nō moueri:itē ſi damꝰ & motū
& quietē neceſſe eē:aut alia ſemp moueri:& alia nūq̄ moueri:aut oīa ſimul nūc qeſcere
nūc moueri:nec minꝰ oſcitās ait nō eē oīa īmobilia aſpectus ipſe teſtimonio ē:qa ſunt
quoꝝ motū uidemꝰ.rurſus nō moueri oīa uiſus docet quo ī mota cognoſcimꝰ ſed nec
oīa dicere poſſumꝰ mō motū pati.mō eē:ſine motu.qa ſūt quoꝝ ꝑpetuū motū uidemꝰ
ut de celeſtibꝰ nulla dubitatio ē reſtat igiť:ut ſicut aliq̄ ſemp mouenť ita ſit aliqd ſemp
īmobile.putat Ariſtoteles ita dormitabūdus ſe aliquid aduerſus Platonē ꝓtuliſſe quaſi
ſiquid ſit īmobile iam ſit rata complexio animā eſſe īmobilem : aut qui dicat animam
ex ſe moueri idem moueri cuncta fateatur.ait deinde nihil eſſe:quod ex ſe moueri poſ
ſit uerum omnia quæ moueantur ab alio moueri:q̄ ridicule:q̄ dormitanter hoc ꝓfert:
qđ enim in quæſtione poſitū eſt citra probationē ullā.ſibi ratū aſſumit qđ aīaduertimꝰ
pleriſq; aliis ī rebꝰ feciſſe Ariſtotelē:ꝓba igiť Ariſtote.nihil ex ſe moueri : hoc.n.totius

platonicæ argumentationis fundamentũ eſt:addit porro multũ anxie pariterq; incon
ſiderate nunq̃ euenire poſſe:ut unũ & idem uno eodemq; tempore agat & patiat̃: mo-
uere aũt facere & moueri pati.quaſi qui domum ædificet in ædificãdo nõ faciat. & dũ
facit nõ patiatur laborẽ atq; afficiat̃ ſuamet cogitatione. q̃q̃ id mouere & moueri:unũ
& idem ſunt in anima:ut nõ poſſis dicere ibi facere & pati:quia cũ dicimus ex ſe moue
ri dicimus ſua ui & poteſtate admotũ excitari nec aliunde eũ habere motũ:quod ualet
αὐτοκίνητον addit etiã nimiũ puerile & admodũ alienũ a tanto nomine: q̃tum apud
nonnullos hic philoſophus ſortitus eſt ſi animæ inquiens eẽntia motus eſſet nunq̃ qe
ſcerit a motu.nã ignis nunq̃ frigidus erit.nec glacies unq̃ ſponte caleſcet.anima ut quã
doq; a motu ceſſat.nõ igitur animæ eſentia motus eſt:quid hoc puerilius uidet̃ Ariſto
teles ſe nõ ſentire animũ habere:quid.n. eſt quod hoc corpus regat uegetet & conquo
quat in corpore cibum & ꝑpetuo humores intemperie teneat apetat ſalubria:excremẽ-
ta eiiciat:eo uſq; ut etiã dormiente corpore non mõ iſta agat:ſed etiã quaſi libera ſæpiſ
ſime cõtendat diſputet & alia peragat infinita.ait etiã illud puerile. ſi anima aliis cauſa
motus eſt ſibi eẽ nõ poteſt.quod eiuſdem rei.ſibi cauſa nõ ſit quicq̃ cuius eſt alii quaſi
qui medet̃ medicus:ſibi ipſi mederi nõ queat:& multa alia eiuſmodi ſunt.quæ quilibet
ſecũ poterit cogitare.illud quoq; conſtat omne principiũ ineſſe rei:cuius eſt principiũ.
ideo quicqd ab initio ſuo ꝓficiſcitur id in ipſo reperit̃ initio.ita caloris initiũ nõ poteſt
non calere ignẽ ipſum de quo calor quis.negauerit calidũ? at ignis inquit nõ ſeſe cale
facit cũ ſit natura calidus:nõ uidet Ariſtoteles ſibi ipſi aduerſam cũ hæc dicet:nã cum ſe
mouet anima nõ eſt inter motũ mouentẽq; diſtinctio.ſed tota ita ſuo motu mouetur.
ut ignis ſuo calore caleſcit:nec poſſit ſeparari.qđ moueat in anima nõ poſſunt inquit
eadem mitiis ſuis eſſe.& ideo anima quæ initiũ motus eſt nõ moueri ne ex motu mo-
tus uideat̃ ꝓcreatus:quæ certe de principii ꝑducũtur:aliquãdo ĩter ſe differe fateamur
nunq̃ tamen eſſe cõtraria ut ſtare & moueri:qđ ſi uerũ ſit albũ nigri: & humor aridita-
tis & uirtus uicii foret initiũ hoc natura nõ patit̃.cõueniũt tñ aliquando ut motus quo
mouet̃ anima & quo mouet cætera.at Plato nõ dixit.motũ eẽ anima ut ꝓſligiator uult
Ariſtoteles.ſed mouentẽ ſe & cætera & eam motionẽ ab ipſa anima ſumere principiũ:
ut ſine autore ſit.cur aũt fieri nõ poſſit oſtendat.neq;.n.poteſt.cũ enim ſit ĩ anima nec
poſſit uiuere quicq̃ niſi p uitã:nõ poterit eſſe abſq; anima donec uiuat: at uita uiuendi
principiũ eſt:& finis: nec aliunde.ſed ex ſeſe:quia ipſa eſt uita uiuit.ergo & quæ in ipſa
uita cernunt̃ tã diu ſunt:q̃diu uita durat.durat aũt a tã diu:q̃diu nõ ceſſat.nõ ceſſat aũt
rationalis anima etiã ſopito corpore ut ex ſomniis apparet.imortalis ergo: punctũ ita
lineæ principiũ eſt ut eius ſit terminus non lineã efficiat linea ita principiũ ſuperficiei
ut terminus ſit nõ ſupficiẽ faciat.ſuperficies ita principiũ corporis ut ſit terminus non
corpus faciat longe ſecus anima.nõ enim tanq̃ terminus ſed principiũ faciẽs motũ: &
unde motus ꝓcreatur ſicut nequidẽ in igni quod calefaciat:& perinde:ut moueat̃ non
ſibi ipſa tribuit ſed eſentiæ eſt:ut moueat̃ nugale aliud ſubnectit argumentũ oĩs inqui-
ens motus.ad exercitũ ſuum eget inſtrumento:ut ſingulaꝝ artiũ uſus docet quod ſi im
poſſibile iudicat̃ animæ ad ſe mouendũ eſſe inſtrumentũ erit impoſſibile ſeipſam ani-
mam mouere:quis neſcit ad motus exercitũ tũ demũ quæri inſtrumenta cũ aliquid eſt
qđ mouet.aliud qđ mouet̃:in aĩa uero hoc nõ eſt:ut iãdudũ diſputamus:quippe quod
motus eius eſt in eſentia nunqd plane dormitaſſe hic negari poteſt Ariſtotelem? an cũ
ignis in ſua ſurſum fert̃ inſtrumẽto uidelicet init̃ aliquo? uel cũ terra deorſum fertur?
quod ſi in corporibus hæc nõ deſiderant̃? quãto minus in anima idem luſcioſo p ſimi
lis ſi mouet̃ inquit anima cũ reliquis motibus:& de loco in locũ mouet̃. qđ ſi eſt mõ
corpus ingreditur: mõ rurſus egredit̃:idq; frequenter hoc fieri nõ poſſe uidemus. non
igitur anima mouet̃:at cũ arbores onerent̃ nunquid locũ mutant? ſi locũ nõ mutant:
& tũ mouent̃ augumẽto:nõ ergo omnia quæ mouẽtur de loco in locũ mouent̃.quod
ſi hæ corpora nõ faciunt:quãtomagis animam lõge præſtantiorẽ facere oportet. Cum
hæc aiebat Ariſtoteles forte nõ ſentiebat animã ſuã eſſe quæ cogitaret.tanto calore ex
eſtuans inuidiæ & maliuolentiæ:ut nõ ſentiret aĩam ſuam hæc pro argumentis uerba
facere:quæ quã ſint puerilia quis nõ uideat:Cogitando quod quantoſq; animus cõci-
piet motus cũq; corpus non niſi acceſſu animæ moueatur.quis negauerit illam moue-
ri addit porro caſſa nuce uerba inaniora.nam ſi anima ſe mouet inquit neceſſe eſt: ut

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE ...

ab aliquo motus genere ſe moueat:ergo aut in loco ſe mouet:aut ſeipſam pariendo ſe
mouet:aut ſeipſam cõſumendo:aut ſe augendo:aut ſe minuẽdo:hæc ſunt enim inquit
motus genera:hæc aũt ſingula quẽadmodũ poſſunt fieri requiramus.ſi in loco ſe mo-
uet:aut in rectã lineã ſe mouet:aut ſperico motu in orbem rotatus:ſed recta linea infini
ta nulla eſt:nam quæcunq; in natura intelligatur linea:quocunq; ſine dubio terminaꝛ:
ſi ergo p lineã terminatã anima ſe mouet:nõ ſemper moueꝛ:nã cum ad finem uenerit:
& inde rurſus in exordiũ redierit neceſſe eſt interſticiũ motus fieri in ipſa pmutatione
redeundi:ſed nec in orbem rotari poteſt:quia omnis ſpera circa aliquid immobile qđ
centron uocamus moueꝛ:ſi ergo & anima ſic moueꝛ aut intra ſe habeat qđ immobile
eſt:& ita fit:ut nõ tota moueatur:aut ſi nõ intra ſe habet ſequiꝛ aliud nõ minus abſurdũ
ut centron foris ſit:qđ eſſe nõ poterit.Conſtat ergo ex his ait qđ in loco ſe nõ moueat
ſed ſi ipſa ſe parit ſequitur ut tandẽ & eſſe & nõ eſſe dicamus ſi uero ſe ipſa cõſumit nõ
erit·immortalis:qđ ſi ſe aut auget:aut minuit:eadẽ ſimul & maior ſe & minor reperieꝛ
hæc interrogationũ tã anxia acumulatio atq; cõgeries de uno eodẽq; fonte demanat:
qđ ratũ ac ꝓ cõfeſſo habeat nihil ex ſe moueri:qđ in primis Ariſtoteli ꝓbando fuerat
opinaꝛ multitudine uerboꝝ: tanq̃ puluere ob oculos iacto ſe occludere poſſe oculos:
ne ueꝝ uideãt:at falliꝛ manu nãq; facile poſſum⁹ hũc arcere puluerẽ : omnia corporis
motuũ genera perquirit dicat Ariſtoteles nũquid eius anima cõmoueꝛ ad inquirendũ
quicq̃ cũ cupit cũ iraſciꝛ ſentiat ne:moueri ſurſum uel deorſum:ante uel pone:dextror
ſum uel leuorſum:an circulariter:uel mixto & rectilineo:uel circulari: nã hæc ſunt cor-
poris motuũ genera:quæ ad locum pertinent ad quãtitatẽ aũt augumentũ & diminu-
tio:ſicut ad qualitatem alteratio·at hæc nõ ſunt motuũ genera quæ fere corporis ſunt
enim animæ ſua & peculiaria motuũ genera cogitatio.recordatio:affectus:intelligẽtia
& id genus alia:ut.n.ſi qs quæ cõueniãt aſino oĩa putet homini quoq; cõuenire:grauiſ
ſime aberrarit:ita Ariſtoteles cũ de anima loquaꝛ nõ intelligit ſe magis de aĩa q̃ de cor
pore uerba facere:anima igitur fons motus uocatur:qđ cũ ſit inuiſibilis : motũ quoq;
mente cõcipias neceſſe eſt ſola:atq; ideo ſine principio ac ſine fine cui nihil uiſibile ſimi
le eſſe poteſt:ut cum fluuiorum fontem inuenerimus:non ſit ut ultra quod queramus
ac ſicut fontes plerunq; latent ita & anima:exercet itaq; hos ſuos motus anima:ut oſtẽ-
dimus non cum corpore quem motum ita naturalem habet & ſuum:ut ignis calorem
& aqua humorem.& glacies frigiditatem:quid ipſe animam eſſe putauerit diffinien-
do oſtendit Ariſtoteles: quã ſane recte ſupra oſtendimus qui entelechiam primam eſſe
dxit corporis : ut ſine corpore iuxta eius diffinitionem non ſit. diffiuitionem uero illã
etiam ſi uera ſit.cui non eſſe accedendum ſupra oſtendimus debuit facere generalem.
at potentiſſimam reliquit rationalem:Facileq; conuincitur ipſam eſſe eſſentiam corpo
ris expertem per ſe perfectam.cunq; particulariter ſubeat contraria.quod entelechia nẽ
pe forma contraria ſubire non poſſit quæ particulariter ſubit anima: nempe uitium &
uirtutem:ait porro animam quam entelechiam eſſe uoluit.eſſe immobilem per ſe.mo
ueri autem per accidens nec abſurdum eſſe putat quæ ſit immobilis nos mouere.quan
do & pulchritudo quæ immobilis ſit moueat non utiq; immobile.ſi igitur corpus per
ſe motũ habeat nihil ſit alienũ ab ĩmobili moueri:at nũc ĩpoſibile eſt ĩmobile ab ĩmo-
bili moueri:unde igiꝛ corpori eſt moueri niſi ab aĩa:neq;.n.corpus p ſeſe mobile cum
ergo putaret primũ ortũ motus indicare nõ primũ:ſed ſecundũ oſtẽdit:nã ſi nõ motũ
moueat.primũ ſecerit motũ:ſin autẽ p ſeſe motũ alioq etiã moueat. ſecundi mot⁹ or
tus oſtendetur:unde igitur primus ortus motionis eſt corpori:nã quod ait elementa
per ſe ſe moueri.leuia quidem natura alia: alia uero grauia falſum eſſe de centrobaris
ac æque repentibus demonſtrauit archimedes. nã ſi motus ſit grauitas & leuitas nunq̃
ſiſtent grauia & leuia: ſiſtunt aũt cũ ſuũ nacta fuerint locũ:non ergo grauitas & leuitas
cauſæ ſint primæ motionis:ſed elementorum qualitates hoc ſi detur: quo pacto ratio-
cinari & opinari & iudicare poteſt.leuitatis & grauitatis eſſe opera:quod ſi non horum
nequidem elementorum : ſi non elementorum nequidem ex ipſis corporũ : preterea
ſi per accidens anima mouetur:& corpus p ſe:non exiſtente anima ex ſeſe corpus mo-
uebitur.ſi hoc abſq; anima:animal erit ridicula hæc ſunt dormitãtis:ergo fuit id a prin
cipio aſſumere.quod ſibi accepit Ariſtoteles:at nequidẽ illud ueꝝ:quod omne natura
motum eſſe ui moueatur & omne ui magna etiã natura moueaꝛ mundus ſiquidẽ natu

ra motus

a motus ui nõ moueť:nec ſiquid naturaliter moueatur.id etiã naturaliter quieſcit: qſi: quidem tam mundus:q̃ ſol & luna naturaliter moti naturaliter quieſcere non queunt. q̃q̃ Ariſtotelici interprætes ineptiſſimis interprætationibus has ſtrofas:ac nugas nimi um ridicule conantur excuſare:quas ſi recipiamus nihil unq̃ a quo piamperperam di ci potuerit:ut ſi panem dixerint.lapides intelligamus & uinum lignum:philoſophi.n. ſuum eſt ueritatem colere & illos demum.qui ſint cultores ueritatis non ſophiſmata:& ineptias conſectantes:ſed redeat unde exiuit oratio:eodem inq̃ modo anima naturali ter mota.naturaliter quieſcere non poteſt.ſiquidem quies animæ corruptio eſt: & om nis ſemper mobilis deniq; quod a principio ambiguũ. per Ariſtotelem adhuc manet ne utiq̃ ſolutum unde corpus contineatur uim habens a natura inſitã:ut diſcipetur. At q̃ hæc ut opinor ſatis hoc tempore ad refellendum Ariſtotelem ne nos ita uecordes putet.ut exiſtimemus animam primam eſſe entelechiam & immobilem & in corpore productam. Macrobius autẽ inquit his præmiſſis iam quibus ſyllogiſmis.de ĩmortali tate animæ diuerſi ſectatores Platonis ratiocinantur oportet aperiri:ſunt enĩ qui p gra dus ſyllogiſmorum ad unum finem probationis euadant:Certam ſibi propoſitionẽ ſe quentis ex antecedentis concluſione facientes apud quos ne priorem.anima ex ſe mo uetur:quicquid autem ex ſe mouetur:ſemper mouetur:igitur anima ſemper mouetur. Secundus ita q nã ſunt ex prioris fine.animã ſemper mouetur quicquid aũt ſemp mo uetur ĩmortale eſt igitur anima ĩmortalis eſt & ita in duobus ſyllogiſmis duæ res pro bantur.ideſt & ſemp moueri aĩam.ut in priore.& eſſe ĩmortalem:ut colligitur de ſecũ do. Alii uero uſq; ad tertiũ gradum:ita argumentando procedunt:anima ex ſe moueť: quod aũt ex ſe mouetur:principium motus eſt. igitur anima principiũ motus eſt. Rur ſus ex hac concluſione naſcitur propoſitio:anima principiũ motus eſt:quod aũt princi pium motus eſt:natum non eſt:igitur anima nata non eſt. Tertio loco.anima nata nõ eſt:quod natum non eſt ĩmortale eſt.igitur anima ĩmortalis eſt:alii uero oẽm ratioci nationem ſuã in unius ſyllogiſmi compendiũ redigere:anima ex ſe mouetur:quod ex ſe mouetur principiũ motus eſt.quod autem principiũ motus eſt:natum nõ eſt:qđ na tum non eſt:ĩmortale eſt:igitur anima ĩmortalis eſt:ſed harum omnium ratiocinatio num apud eum poteſt poſtrema concluſio de animæ ĩmortalitate conſtare: qui primã propoſitionẽ ideſt ex ſe moueri animam non refellit. Sycophantiis merito deriſis Ari ſtotelicis ſuperem. ut iam ad Ciceronis uerba ueniamus. QVOD ſemper mouet. id æternum eſt. Alchmæon ideo ĩmortalem eſſe dixit animam:quod ĩmortalibus a ſimu letur:quandoquidem ei ſit inſitũ ſemper moueri:ſicut & diuina omnia mouentur con tinue. Luna. Sol. reliquæ ſtellæ:& cælum uniuerſum. QVOD aũt motũ affert alicui. quodq; ipſum agitatur alicunde. Velut corpora noſtra aliis nãq; corporibus afferunt motũ.eadẽq; ab anima mouentur ut paulo ante oſtendimus. QVOD ſe ipſum mo uet. Vel ut animus noſter. PRINcipii autẽ nulla eſt origo. Nã ſi originẽ habeat princi piũ iure dici non poteſt niſi abuſiue ueluti medicinæ principia dicimus humores noſ ſe:quibus conſtant corpora:at hiphyſiologiæ ſunt fines.ſupra quos alia p quirẽda prin cipia.ita perſpectiue principia:ut in analiticis poſterioribus recte admonet Ariſtoteles: ſunt geometriæ fines.perſpectiuus enim:docet cur eminus ſpectata.minora appareant quo minus autem maiora docendo a maiore angulo maiora uideri: ut quæ quo mi nus ſpectantur.ex maiore angulo ſpectari. Cur autem maior ſit angulus: non iam per ſpectiuus:ſed geometres docet. IN ANimum eſt enim. Ideſt carens anima nam mun dana omnia.quæ mouentur:ſi non a ſua a mundana certe animam mouebuntur. IN ESSE animis hominum diuina quædã. Quin enim diffiteri poteſt tot in animis ho minũ elucentibus diſciplinis tanta rerum cognitione:ſine diuinitate fieri poſſe. NAM ſanguinẽ bilẽ. Humores corporis tãgit. quattuor per bilẽ enim tam atram q̃ flauã dat intelligi. Hi nãq; humores quattuor cũ elemẽtis quattuor:habent rationẽ atra bilis cũ terra arida & frigida:pituita cũ aqua frigida & humida: ſanguis cũ aere calidus & hu midus:flauabilis cũ igne calida & arida:nec ſunt plures tam & ſi differentiæ uideanť aliquæ in colorib⁹ ſpiſſitudine & raritate. PITuitã Vero dicit.q̃ græca uoce flegma no minamus. QVAM uitis q̃ arboris. Hæc enim animamque habent.quia uiuunt uita ſiquidem in anima eſt. ſed abeſt diuinitas: quæ hominis ſanctum animæ tributa eſt. HABET primum memoriã. Hæc ſane duplex eſt.queadmodũ Ariſtoteles recte dixit.

πρὶ μνημῆσ και ἀναμνήσεοσ.q̃ nos poſſimus interprætari de memoria & recorda,
tione:ut memoria quidē omnia ſit animaliū:recordatio aūt hoīs dumtaxat:quippe q.
quæ oblitterata ſunt exciderunt q; per imagines reuocat. PLATO recordatione eſſe
uult uitæ ſuperioris. Hāc Ariſtoteles. ἀνάμνησιν uocat. q̃q̃ Ariſtoteles:ut ſolet aduer,
ſari Platoni:oēs intendit neruos:ut oſtendat nihil intelligentia eſſe:quod prius nō fue
rit in ſenſu. animā q; tanq̃ raſam tabulā in qua nihil pictum. ſed de Ariſtotele mox nūc
quod inſtat perſcrutemur. PVSIOnem quendā Socrates interrogat quædā Geome,
trica de dimenſione quadrati. Socrates de uirtute diſputans īmennone: ſeruū inducit
mēnonis interrogatū reſpondentē. ita ut theorema quoddā inueniat quod prius igno
rarat a diametro in quā. quā latine dimetientē appellamus:quadrati deſcribentē qua,
dratum:quod duplū eſt. cuius eſt diameter. demoſtratio aūt hoc innitiť mō: deſcribit
quadratū. a. b. c. d. agit q; diagoniū:ſiue ut uetuſtiſſimi loquebanť diametrū. a. d. deſcri
bit q; ex. b. d. latere quadratū. b. f. d. e. & ex. a. d. quadratū alterū. a. b. g. h. & ex. b. h. alterū
b. f. h. i. certū igitur eſt quodlibet latus equale eſſe ipſius. a. b. c. d. quadrati & alteri⁹ qua
drati. b. f. d. e. ſimiliter rurſus æquales eſt etiā. a. b. g. h. ipſi. b. f. h. i. ac ut paucis colligā
circa primū quadratū gnomonē circūfondit. & annectit reliquis quadratis diagonios:
ſiue diametros. aio igitur primā. h. a. h. f. f. d. non dubiū quin. c. e. g. i. quadratū quadru
plum ſit ipſius. a. b. c. d. tria. n. ipſius æqualia circunfuſa ſunt. quattuor igiť cū ſint æqua
lia uni quadrupla ſunt ipſius. id nā q; confeſſus eſt euidentia ipſa ſeruus: & quoniā dia,
metri deſcriptorū quadratorū quattuor. ſunt eiuſmodi:ut ſingula in bina triangula æq̃
lia. per diagonia ſeceńt. quod omnis quadrilateræ figuræ dimetricus:ſiue diameter in
bina partes æquales faciat triangula. quodlibet igitur octo triangulorū æquale eſt cuili
bet reliquorū:& perinde. c. e. g. i. quadratū duplū eſt. ipſius. a. d. f. h. Cōpræhendit nā q;
alia quattuor quadrata. atqui. c. e. g. i. quadratū: quod deſcripſit ab. a. d. diametro du,
plū eſt ipſius. a. b. c. d. quadrati:quod oportuit demonſtraſſe. Hoc nempe mō Socrates
interrogando oſtendit ſeruū per ſe ſe iſta cognoſcere:quæ antea ignorarat:ut ex eis q̄
confeſſus eſſet euidentiſſime oſtenderet:quod erat in quæſtione poſitū. PVSionē. Se,

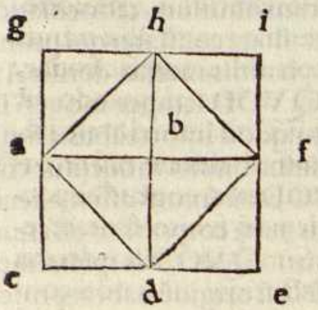

nium Mēnonis dicit:qui apud Platonē in menone a So,
crate interrogatur quō metiri quadratū. Conueniat: & q̃
ꝓportionē quadratū habeat ad quadratū: uerūtamē q̄m̄
de linea fit mentio:q̃ quadratū in bina diuidit triangula
æqualia. dubiū eſt an Cicero dimenſionē illā noiant. nā
ut a iunioribus ea diagoniū noīatur. ita a priſcis ad ariſto
telica. & platonica uſ q; tēpora. & aliquanto poſt eſt diame
ter appellata. ea latine dimentiēs a Plinio potuit dimēſio
a Cicerōe nominari. AD Ea ſic ille reſpōdit. Reſpōdeo ti
bi dicimus utpote interroganti & reſpōdeo ad tua uerba.
Interrogo aūt te de hac re:& interrogo te hāc rem ut hic
Cicero dixit puſionē quendā Socrates īterrogat q̄dā geometrica. QVO exceſſit e ui
ta. Cū in carcere ab īprobis exibitā iudicibus ebibit cicutā. REMiniſcēdo recognoſce,
re. Connititur Ariſtoteles eā Platonis refellere ſnīam: ſed

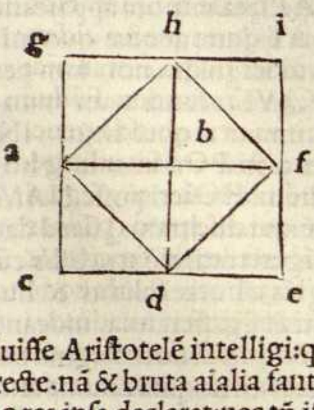

fruſtra ait. n. aīam eſſe tanq̃ planā raſam q; tabellās:in q̃ ni
hil notatū ſit quādoquidē a ſenſibus putat oīa perdiſcere
nihil. n. inquit eſt in intellectu:quin prius fuerit in ſenſib⁹:
multa certe ſunt ī intellectu:q̃ ſub ſenſum nullo mō cade,
re poſſunt. nā cum punctū ſit cuius pars nulla:& linea lon
gitudo ſine longitudine in materia nulla eē potuerint ſi
quidē data omni materia ī qua punctū uel linea ſit ea erit
diuiſibilis in ſemp diuiſibilia. ergo ſenſum uiſus effugiet.
nō ergo ī ſenſu & tamē in intellectu. qui excuſare Ariſto,
telicā uoluere ſycophantiā. ſenſum interiorē dixerunt uo
luiſſe Ariſtotelē intelligi:qui ſi id uoluiſſet:ut alia ſolet conſimilia apuiſſet: uerū ne ita
recte. nā & bruta aīalia fantaſia nō carent. ut & ipſe autor eſt Ariſtoteles:& ſine Ariſtote
le res ipſa declarat:nec tñ iſta in brutorū aīalia fantaſia eſſe poſſunt. ergo ſunt ītellectus
præcipua. præterea ut ſupra Ariſtotelis uerbis in libris de animalibus patefecimus:diui
nitas in

nitas in nobis eſt:quæ certe intellectus ipſo confitente:quod diuinus intellectus ē.quo
nā pacto arraſſus & nudns oīum reꝝ eſt.repugnant enim inter ſe:ut nudus ſit & diui-
nus.quod.n.diuinū.id ſupra alia ſapit:quæ diuina nō ſunt.ſapit ergo intellectus mul-
ta & nihil ſapit:quod ridiculū eſt.Item intellectus natura eſt ea que uis ut ītelligat alio
quin nō eſt intellectus. natura ergo intelligēs nihil ītelligit.item ſenſus tanq̄ feneſtræ
ſunt animi:nā niſi adſit intētio animi.qđ multis de cauſis pōt accidere ſenſus nō ſenci
unt:ut cū trāſeuntē nō præuidemus.loquentē nō audimus.Cū tn̄ ad oculos.imago p
uenerit & ſonus ad aures ut manifeſtū ſit ipſos nō ſentire:ſed animū·qđ ergo p ſe nō
ſentit.plus ſentit uel oīno ſentit qđ p ſe ſentit.qđ dictu abſurdū eſt atq; cogitatu.faceſ-
ſant ergo demū.iſtæ in Platonē Ariſtotelicæ ſicophātiæ.At Plato ut animā diceret re
cordari nō diſcere.quippe qđ reꝝ oīum in ſeſe fixas hēat imagines cū motus ē:qđ ui-
dit uiuere lōge eſſe p̄ſtantius:q̄ nō uiuere:at q uita ipſa aīa eſt:& pp animā corporibus
ergo corpora animis lōge inferiora.qđ porro nobilius & p̄ſtantius id imperat inferio
ri:& qa natura & ui plus pōt.qđ minus poteſt id ei ſubſternit̄ ad præſcriptūq; potioris
agit.ergo corpus ad p̄ſcriptū animi.ante ergo aīus:q̄ corpus:qa ante hō q̄ ueſtis ipſius.
ſi ante aīa q̄ corpus oportuit ipſam & diuinitate & reliquis uirtutib⁹ eſſe inſtru[illegible]ā recte
igit̄ Plato & ante corpus fuiſſe utpote nobiliorē & p ſe munitā:utpote diuinam uirtuti
bus putauit oībus. QVAS ἔννοιας uocāt. Vt hic Cicero notiones:ita in topicis eſt ī
terp̄tatus.fit.n.ab εν p̄poſitiōe q̄ in a noſtris dicit̄ & ενοόσ mens.nihil.n.ille putat eē
qđ oriat̄ & intereat nēpe qm̄ forma unicuiq; rei det nomē.& cū eadē materia tā diuer
ſas ſuſcipiat formas nihil te putauit qđ creatur & intereat.qa tam mutabile eſt:ut certū
nomē nō habeat.IDq; ſolū eſſe qđ ſemp tale ſit qualē ideam appellat ille ſpeciem nos
materiā ſiqdē a forma nomē hēt.forma uero ut Plato uoluit idea ab eo noīata ī diuīa
mente:uel ut alii ac Porphirius īnudis puriſq; ītellectib⁹ poſita ē·ſemp eadē q̄ diuina p
uidētia uariæ accedit materiæ eiq; nomē atribuit. Ariſt.aūt utpote tot⁹ dedit⁹ ſenſibus
uelut etiā epicurus nullā ſepatā ab indiuiduis putat ſpeciē:ſed eā ī ipſis cuſtodiri ſempi
ternā qppe q mūdi nullū hoꝝ & ne qdē interitū facit:ut ſemp ſpēs fuiſſe ac fore credat
ac ſi detur:ut īdiuidua ſpeciei alicui⁹ intereāt.ſpeciēq; ipām interire exiſtimat:q̄ opinio
q̄ explodēda multi plurib⁹ demōſtrarunt argumentis.CORPore incluſus agnoſcere.
In quo tanq̄ in laterna incluſus eluceat animus:ac ut laternaꝝ aliæ magis aliæ minus
opacæ ſunt:ita corporum alia magis apta alia minus ad uirtutes animi patefaciendas.
obex ergo animi corpus.ADMIratio tollitur.Ideſt aufertur.nā tollere aliquando eſt
ſe ſublimē facere.Virgilius tollit ſe quadrupes.Ideſt erigit.PERTurbatum domiciliū.
Corpus ſiquidem multis ſuccūbit pturbationibus.NIHIL aliud eſt diſcere niſi recor-
dari.Ideo ediſco memoria cōplector ſignificat:ut cū ait Quintilianus cogendos pue-
ros ut multa ediſcāt:ſicut dediſco obliuiſcor.Martialis dedicit pacē ſubito feritate re-
uerſa.quāta nec libicis debuit eſſe iugis.QVANta memoria Simonides.Hic e decem
lyricis poetis unus eximius hieroni regi ſiracuſano multū dilectus:qui illius noti con-
uiuii ſedes diſcūbentiū tenaci ꝓtulit memoria.QVAE ſit illa uis. Subaudi animæ ad
recordandū tot tātarūq; diſciplinaꝝ diuerticula.CVM iurarē eſſe diuinū. Quid ni? ſi
diuina facit opera.cur nō diuinus aīus hēat̄. ab opere.n. uniuſcuiuſq; qđlibet cogno-
ſcimus.SI QVid ſit hoc nō uides.Ideſt an ætherea an aeria. AT quale ſit uides. Hoc
Ideſt uitia:uirtutes artes:atque ſciētias:q̄ aī qualitatē indicāt. AT q̄tum ꝑfecto uides
ēſi q̄ uirtutes q̄ uitia ſint artes atq; diſciplinæ cernere nō poſſis.uides tn̄ q̄ta ſint in aīa:
q̄tū ingeniū:q̄ta memoria uel hmōi aliud:qđ pſpicue cōpeat.QVI.n.fundus. Fūdus
aliqñ ager qđ ſit fundamentū redituū.quādoq; de uaſe dr̄ pars ima:ut a qbuſdā gene
re neutro fundū.nā funda īſtrumentū eſt unde fundi bulatores dicti.POSSit effinge-
re.Ideſt effigiē facere.INueſtigat occulta.Ideſt īgēio ſcrutat̄ latētia.HOīes cōgregauī
Viſū.n.ē ipſi Cicerōi ī prīo rh etoricoꝝ de īuētiōe fuiſſe ſapiētē:qui diſcipatos p ſiluas
hoīes facūdia pſuaſerit urbes cōdere:q̄s hoīes īcolerēt ianib⁹ cīgerēt:legib⁹ ſancirēt:&
cōſiliis cōfirmarēt.QVI ſonos uocis.i.reꝝ uocabula.PAVcis lr̄aꝝ notis Pauca ſiqdē
ſūt lr̄aꝝ elemēta.qb⁹ oēs ꝓrſus cōſtāt orōnes.lr̄as igr̄ ex phenicia in græciā a cadmo il
latas Herod.ſuidas Pli.Taci.Luca. Rufus feſt⁹ & plæriq; alii mēoriæ ꝓdiderūt:ueꝝ alii
apđ ægyptios primū cōpertas q p figuras aīaliū prīo mētis ſenſus effingere ſoliti erāt:

uelut hodie durant in mathematicis ꝑſertim aſtrologiæ ei⁹ rei aliquæ reliquiæ.deinde
apud ipſos Mercuriū litteras phibent inueniſſe:alii ſyrios putāt.Epigenes aūt babylo.
nios.Alii porro pene æternū litterarꝝ uſum fuiſſe uolūt.at qđ in græciā uenerint auto
rem fuiſſe cecropē athæniēſem.Alii linū thebanū.Alii troianis tpibus palamedē argi
nū ſexdecim lr̄as iueniſſe:alii q̄tuor tm̄ addidiſſe.ζ.ξ.η.ω.ſimonidē chium totidē hoc
eſt.θ.φ.χ.alii.η.&.ω.cadmū aūt mileſiū.θ.φ.χ.Epicharmū porro ſyracuſanū.ζ.ξ.χ.Ari
ſtoteles aūt decē & octo priſcas fuiſſe tradit.In latinū uero pelaſgos attuliſſe.Cōplures
ferunt:tacitus refert ad hetruſios ab corinthio demaratho perueniſſe:ab origines āt ab
Euandro didiciſſe.at diuus martyr Cyprianus Saturnū in latium eas primū tuliſſe:ac i
primere docuiſſe poſtea aliquot a quibuſdā additæ ſunt & poſtremo claudius tres adie
cit q̄ uſu iperitante poſt oblitteratæ ſunt uel taciti tpibus.AVT errantiū ſtellarꝝ mot⁹.
Errantes ſtellas uocat q̄ erones a qbuſdā dicunť a græcis planetæ:quorꝝ motus multi.
plices a motu quidē primi mobilis totius mundi conuerſione una ab ortu in occaſum
& rurſus i ortū intra ſpaciū uiginti & quattuor horarꝝ.motu aūt planetarꝝ ſuo ab occa
ſu in ortū.motu quoqȝ æquātis & eccentrici necnō epicycli.& corporis ipſi⁹ planetæ p
latitudinē ſigniferi.CVRſus.Quia mō celerius ire uidenť ob eccētri terræ ꝑpinqtatē:
mō tardius ob diſtātiā a terra mō dirigi.cū ſublimia petūt:mō repedare cū ābiūt epicy
clū.mō ſtare cū attollunť in ſublime.PROgreſſiōes.Ab occaſu i ortū.INſtitiōes cū iſi
ſtere uidēť.i.obfirmari & e duab⁹ unā facere ſtationē:ſiue matutinā:ſiue ueſpertinā.nā
a ſiſtēdo factū.Siſto ueteres ſtiti ſupinū ſtitū:uñ ſtitio.M.Cato cōtra Tiberiū:qđ ſi uadi
moniū capite obuoluto ſtitiſſes.dictū ſtitiſſes:qđ ſiſterať uadimoniū:ut ueteres ſunt i
terp̄tati litteratores.Qui fruges.Vt ceres.A Q Vib⁹.Subaudi maiorib⁹ inuentoribuſqȝ.
AD Elegātiora defluximus.Ideſt acceptabilis fecimus meliora.EX Tempata uarietate
& natura ſonorꝝ.Mira ſonorꝝ uocūqȝ uarietas.De qua ipſe de natura deorꝝ: auriūqȝ itē
eſt admirabile quoddā artificioſumqȝ iudiciū:quo iudicať & in uocis & tibiarūqȝ & ner
uorꝝ cantib⁹ uarietas ſonorꝝ interualla diſtinctio:& uocis genera pmulta.canorꝝ.fuſcū
leue:aſperꝝ:graue:acutū flexibile:durꝝ:q̄ hoīum ſolū auribus iudicanť.eſt & alia uarie.
tas a Plinio in Luſciniæ uoce obſeruata his uerbis deinde in una pfecte muſica ſcia mo
dulatus editur ſonus:& nūc cōtinuo ſpū trahiť in longū.nūc uariať inflexo nūc diſtin.
guiť cōciſo:copulať itorto.ꝑmitur.reuocať:infuſcať.ex inopinatu.interdū & ſecū ipſa
murmurat:plænus.grauis.acutus.creber extentus ubi uiſum eſt uibrās ſūm⁹:medius:
imus breuiterqȝ oīa tā paruulis i faucib⁹ q̄ tot exquiſitis tibiarꝝ tormētis ars hoīum ex
cogitauit.Q VAE ſunt infixa i certis locis.Ideſt i firmamēto octauoqȝ globo:q̄ ſigna
cōſtituunt ſigniferi duodecī:& extra ſigniferꝝ alia.VOCabulo errātia.Vetuſtiſſimi eni
Cū planetas mō feſtinātius ire:mō tardius:mō ſtare perſpicerēt errātiū uocabulo noia
uerunt:at poſteriores uocabulū quidē nō imutarunt:ſed rem diligentius obſeruarunt
uideri quidē ſtare cū attollunť.uel cū deprimunť in epyciclis ſtatione prima & ſecūda:
& repedare cognouerunt.i.abortu i occaſum ferri ac p latitudinē meare ſignificari cer
tis ſtatiſqȝ temporibus.Q VINqȝ errātiū motus.cū ſolis lunæqȝ feciſſet mentionē ſub.
iūgit qnqȝ errantiū mot⁹.qđ tā ſolēqȝ lunā neqdē Ptolæmeus in cōſtructiōe mathema
tica inter errātes ſtellas poſuerit.Cur āt id nō fecerit theon alexādrinus:eius docet iter.
pres Idē quoqȝ pappus in ſignis mathematicus qđ nō repedēt ſol & luna:neqȝ ſtatiōes
faciāt ſol quidē qđ careat epicyclo luna uero ob celeritatē.IN Timeo Platōis.Vbi thi.
meus diſputare iducit de mōdi opificio.MONdū ædificauit deus.Nā Plato ortū mō.
di a deo dixit.Ariſto.aūt:ut ſe Platoni opponat in cūctis oēs neruos itendit.ut oſtēdat
mondū ortu carere:cuius ſycophātias ut multi ita nos quoqȝ refellimus.DISSimilli.
mos motus.Subaudi planetarꝝ:quos memorauimus tardiores:& celeriores uideri pp
globos mundo excentros.VNA regeret cōuerſio.Ideſt mot⁹ unus primi mobilis:q̄ ē
ab ortu in occaſum oēs ſecū interiores uertēdo globos.NE IN ſphera qdē.A græcis
ſphera a noſtris globus dici ſolet:ſphera inqt Higinius ē ſpecies q̄dā in rotūdo cōfor.
mata oībus ex partibus æqualis apparens unde circuli finiuntur.huius aūt neqȝ exitus
neqȝ initiū pōt diffiniri ideo quod in rotundo omnes tractus & initia & exitus ſigni
ficari poſſunt hāc Euclides ita diffinit σφαῖρά ἐστιν,ὅταν ἡμικυκλίου μενούσης τῆς διαμέτρου,
περιενεχθὲν τὸ ἡμικύκλιον,εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκατασταθῇ,ὅθεν ἤρξατο φέρεσθαι τὸ
περιληφθὲν σχῆμα.Theodoſius autem.& heron alexandrinus hoc modo diffiniunt.

σφαῖρά ἐστι σχῆ

σφαῖρά ἐστι σχῆμα στερεὸν, ὑπὸ μιᾶς ἐπιφανείας περιεχόμενον· πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ἐν-τὸς, καὶ μέσῳ τοῦ σχήματος κειμένων, πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι εὐθεῖαι, ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν. ἢ σχῆμα στερεὸν, ἄκρως στρογγύλον. ὥστε ἐκ τοῦ μέσου πάντη, ἴσας ἔχειν τὰς ἀποστάσεις. ὅταν γὰρ ἡμικυκλίου μενούσης τῆς διαμέτρου, περιενεχθὲν τὸ ἡμικύκλιον, εἰς ταὐτὸ πάλιν ἀποκατασταθῇ, ἡ μὲν γινομένη ἐπιφάνεια ὑπὸ τῆς τοῦ ἡμικυκλίου περιφερείας, σφαιρικὴ ἐπιφάνεια καλεῖται. τὸ δὲ περιληφθὲν στερεὸν σχῆμα, σφαῖρα. Ab eo quod eſt ſphera fiunt deriuationes multæ ut ſpheroma.ſpheriũ foliũ platani:& ſphero terloꝝ.alia quoq; deriuata . ut Plinius in duodecimo naturalis hiſtoriæ uolumine de nardo locutus inquit.folia diuiſere ad no uam amplitudinẽ quod adroſpherõ uocatur maioribus ſiclis.xxx·quod minore folio eſt meſoſpheꝝ appellatur emitur.lx.laudatiſſimum microſpherũ e minimis foliũ præ-ciumq; eius.lxxv.ſpherã ut quidã perlubent Atlas libiæ filius qui dicitur aſtrologiã in ueniſſe:ut alii ægiptii.ut alii aſirii:ut alii Mileſius inuenit Anaximander. SINE celeſti aliquo mentis iſtinctu.Democritus enim necnon Plato & Cicero de oratore necnon pro archia diuino quodam aflari putauit ſpiritu poetas idq; Ariſtoteles in flegidio poe ta fuiſſe oſtendit.SON Antem uerbis uberibuſq; ſententiis.Grandiloquiũ Cicero dicẽ di genus tangit in quo hæc omnia ueluti in oratore ipſe pluribus oſtẽdit uerbis.nã id a paucis cõmode tractari poteſt ueluti & Homerus ait ulixi parem potuiſſe in dicendo inueniri neminẽ cui hoc genus attribuit.PHILOſophia oĩum mater artiũ.Philoſophi am Cicero dicit quã ante pythagorã oẽs ſophiã ideſt ſapientiã nominabant:quã Ari-ſtoteles in metaphyſicis fontẽ reꝝ oĩum quæ ſub mentẽ cadunt dicit.Idẽ proclus in eu clidem.Idẽ Iãblicus & Bruntinus:& Theon dixere: unde phiſiologia mathematicæq; quattuor:ac reliquæ profluunt diſciplinæ. DEInde ad ius hominũ.Ius ut Põponius in quit de iuſticia & iure naturale eſt quod oĩa aĩalia natura docuit gẽtiũ:quod apud oẽs gentes cuſtoditur.ciuile uero quod populus ſanxit Romanus hic Cicero ius hominũ intelligit iuſticiã.nã ſubiungit modeſtiã:quã aliquando tẽperantiã uocat deinde ma-gnitudinẽ animi per quã fortitudinẽ accipimus.ex his nãq; uirtutibus iuſtitia inq̃ tẽ-perantia:& fortitudine reliquæ uirtutes emanant.ſiquidẽ prudentia:ut Plato & Ariſto-teles confeſſi ſunt oĩum maior uirtutũ eſt & de parte naſcens rationali : ut reliquæ de parte ratiõis. EX PArte ſupera.Cæleſtia.INFEra.Humana.PRIma.Primas cauſas deũ materiam & ideas iuxta platonem. VLTIma.Indiuidua:ut anniũ aĩaliũ:ita hoĩnũ: & ſtirpiũ & herbaꝝ reliquorũq;.MEDIA. Quæ ſunt inter principia & indiuidua : ut ele-mẽta quattuor.NON enim ambroſia deos aut nectare.Ambroſium immortale dicunt græci.unde Homerus.

ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος,
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο.

A quo Virgilius.Ambroſiæque comæ:diuinum uerticem odorem ſpirauere:eſt: & am broſia frutex de qua diaſcorides.ἀμβροσία. οἱ δὲ, βότρυς· οἱ δὲ, ἀρτεμισία· Ῥωμαῖοι, κάπρουμ σιλβάτικουμ. οἱ δὲ, ἄπιουμ ῥούστικουμ· Αἰγύπτιοι, μεσίω· θαμνίσκος ἐστὶ τριπίθαμος τὸ ὕψος, πο λύκλαδος, φύλλα ἔχων περὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ καυλοῦ μικρὰ, ὡς πηγάνου. τὰ δὲ καυλία, πε-πλεα σπερματίων ἐοικότων βοτρυδίοις μηδέποτε ἀνθοῦσι. τῇ ὀσμῇ μηκωνώδης, ἡδεῖα. ἡ δὲ ῥί ζα λεπτὴ, διπίθαμος. καταπλέκεται δὲ ἐν Καππαδοκίᾳ τοῖς στεφάνοις. δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν τῶν ἐπιφερομένων, καὶ ἀποκρουστικὴν, καταπλασσομένην σύφουσαν. At poetæ de cor nu altero capræ amaltheæ quæ Iouẽ infantẽ aluiſſe fingit aiunt ambroſiã effluxiſſe de altero nectar nẽpe ut hoc cibo : illo potu alleret ex quodã eſſe deoꝝ uinũ rati idq; ne-ctar quidem & noſtris antiquis grãmaticis latine murrinã a græcis nectar dici putaue-re:alii quod barbaro uocabulo hodie eleſir.reſolui nãq; poſſe rentur elemẽta in ſua hy poſtaſim materiã in quã primã qualitatibus expertẽ quæq; ſit ad omnes idonea excipi endas ſubeundaſq; qualitates:ut cui primo adheſerit:eius ſubeat formã:inde ſi ab hoĩe aſſumat ſpiritus & uiuacis naturaliſq; humoris formã admittere ac incolumẽ ab omni ægritudine q̃diu aſſumatur cuſtodire.indeq; Metella tranſmutare: tanta ſollicitudine inquirũt alchimiſtæ uulgo nominati nihil æq; q̃ hoc perquirũt ut auro affluant. AVT iuuẽtute.Ideſt hebæ q̃ filia Iunonis fuiſſe phibet.NEC Homeꝝ audio.Qui Ganimedẽ a diis raptũ ait pp formam.Homerus ſane in hymno aduenerẽ.his uerbis id oſtedit.

ἤτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
ἥρπασ' ἑὸν διὰ κάλλος, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη,

καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπὶ οἰνοχοεύει·
θαῦμα ἰδεῖν πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι. (Et Illiade
Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα·
Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἶλός τ', Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης
ὃς καὶ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων.
τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν
κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη·

Xenophon tamen in ſymphoſio ait ganimedem non corporis:ſed animi cauſa ſublatum dici propterea quod nomen ipſum cum Homero id teſtatur γάνυται namque oblectatur ſignificat:ut ex animi ſapientia dilectus uidetur.ita enim Xenophon inquit. καὶ ἐγὼ δὲ φημὶ καὶ Γανυμήδην οὐ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα ὑπὸ Διὸς εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοὔνομα αὐτοῦ· ἔστι μὲν γάρ που καὶ Ὁμήρῳ· γάνυται δ' ἀκούων· τοῦτο δὲ φράζει, ὅτι ἥδεται δ' ἀκούων· ἔστι δὲ καὶ ἄλλοθί που πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς· τοῦτο δ' αὖ λέγει, σοφὰ φρεσὶ βουλεύματα εἰδώς· ἐξ οὖν συναμφοτέρων τούτων, οὐχ ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων ἐν θεοῖς τετίμηται· Ganimedes aũt a latinis catamitus dicitur Plautus in menegmis.dic mihi nunquid tu uidiſti tabulã pictã in pariete ubi aquila catamitũ raperet:aut ubi uenus adonim. NON IVſta cauſa cur laumedonti tanta fieret iniuria.Cicero laumedontem ꝓ troe poſuit.nã necdũ laumedon natus. ut ex homericis uerſibus oſtenſum eſt.uerũ ſolet hoc frequenter facere Cicero ut noĩbus abutatur ꝓpriis.ne tã paruæ rei multũ uideatur eſſe ſolicitus ueluti in libro de gloria.Hic ſitus eſt uitæ iãpridem lumina linquens:Qui quondã hectoreo percuſſus concidit enſe. Fabitur hoc aliquis mea ſemper gloria uiuet. Aiax cũ hectore congrediens depugnandi cauſa agit ut ſepeliatur ſi ſit forte uictus declaratq; ſe uelle ut ſuũ tumulum multis etiam poſt ſeculis pretereuntes ſic loquantur ſed hectora Cicero pro aiace poſuit uerſus homerici ſunt.

ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνειῶτος,
ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἕκτωρ,
ὥς ποτέ τις ἐρέει, τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

non eſt autẽ quod Aulus gelius miretur hunc locũ a tyrone ſaltẽ non fuiſſe mendatũ emendantur ſiquidẽ errores non uirtutes.Putauit enim Cicero hanc uirtutẽ eſſe ut in re tenuiſſima ĩmemor uideret eo uſq; ut emendari cupierit.qđ & Quintilianus quoq; in dicendi uirtutibus ſentit ut cũ cererẽ dixiſſet pro diana:emendatas dixit recte admonet ita ergo & in epiſtolis cũ dixit homeꝝ nõ aiacẽ nõ achilẽ ſed ulixẽ ſolũ ptoliportõ appellaſſe.hoc ideo Cicero qm̃ de qua agebat cãm tuebat nã & Homerus alios hoc nomine appellauit ut cũ inquit. τόν ῥ' ἔτεκε Ῥήνη ὑπ' Οἰτῆϊ πτολιπόρθῳ Et rurſum λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλῆα πτολίπορθον·in.viii.& .xv.iliados idẽ uerſus repetit de achile idẽ i.xx. ὃν νύμφη τέκε νηῒς Ὀτρυντῆ πτολιπόρθῳ.QVæ ãt diuina. Percũctatio figura ẽ . IN TErris origo Ideſt de q̃ttuor elemẽtis unde cætera in terris oriunt . AVT Flabile.Ideſt aeriũ. VSITatis notiſq; naturis.Subaudi quæ in terra dinoſcunt . AETErnum ſit neceſſe eſt. Nempe quia diuinũ.NE HIs quidẽ.quæ habeo mihi per te uti licebit. Ideſt non tu poteris efficere ut utar his quæ habeo ſi uti non potuero corporis enim obiice ĩpedimur quominus nobis uti liceat eis quæ anima noſtra poteſt.FORMam ſuã fortaſſe.Subaudi nõ uidet.QVAmq̃ id quoq; Subaudi & minimũ.SED relinquamus.Quoniã ex re noſtra non ſunt.QVA FAcie quidẽ ſit.Subaudi deus. SPECIem.Nempe globoſam. CONVerſionis celeritatẽ.Vt nouus globus tã ineffabilli uelocitate inuehatur ut uiginti & quatuor horaꝝ ſpacio non tantũ uniuerſam terrã ambiat.quod foret mirificũ. ſed ſpaciũ tantũ ut centies milies terra tantũ non habeat.VICIſitudines dieꝝ atq; noctium Vt dies nocteſq; ſibi inuicẽ cedant.QVADripartitas.In uer:æſtatẽ autumnũ & hiemẽ AD TEMperationẽ corpoꝝ.Non modo uer:& autumnũ dicit:ubi aer tẽperatus:ſed etiã hiemẽ cũ frigora corpora aſtringũt :& uires coroborãt.calore intimo humores cõquoquẽte ſupfluos:nã æſtas meatus ocultos corporis diducit & humores euaporãt:& cruditates exquoquunt.MODeratorẽ & ducẽ ſolẽ.His nãq; mõdana regit oĩa alia ad ortũ deducendo.alia ad interitũ.ſiquidẽ ortus unius:alterius eſt interitus:q̃ oĩa ſol ſuo acceſſu diſceſſuq; cõficit.LVNamq; a creatione . Accreſcens.n.luna.calidior efficit.Cũ diminuit.ſecus.& ipſa humiditatũ regina.ut multis rõnibus cõprobat ex eis q̃ i terra

ꝓducuntur

producuntur.QVA Si faſtorum notantem & ſignificantem dies.Quia ſingulis menſi
bus ſuum conficit ambitum & ſingulis menſibus faſti ac nefaſti dies annotabantur:un
de & Ouidii faſtorum liber.ideo ait notãtem dies meſtruos.TVM in eodem orbe.Zo
diacum dicit.IN Duodecim partes.Ideſt duodecim ſigna zodiaci ſub quas ſol & luna
& planetæ quinq; feruntur.EOSDem curſus conſtantiſſime ſeruãtes.Nam ſemper ſub
zodiaco eodem feruntur modo:ut Saturnus quidem conuerſionem ſuam annis trigin
ta peragit ab occidente in orientem.Iuppiter duodecim.mars duobus annis & menſi-
bus octo.Sol trecẽtis ſexaginta quinq; diebus & fere ſex horis.Venus & Mercurius eo-
dem curſu cum Sole.At qui diligentius perſpexerunt.Venus mẽſibus octo Mercurius
ſex menſibus & diebus ſex.Luna ut quidam uiginti & ſeptem diebus & octo horis.ut q
dam diebus ſeptẽ ſupra uiginti & die dimidio & maxime diecula.Plutarchus uero.Lu
næ inquit dies triginta.his nãq; perfectus menſis affulſione ad coitum. præterea Ana-
xagoras Democritus.Cleanthes ab ortu in occaſum cunctas ſtellas ferri dixerunt. Al-
chmæon uero ut mathematici.planetas motu contrario meare ſtellis cælo hærentibus
ab occaſu inq̃ ad ortum.At Anaximander a ſuis circulis ac globis.in quibus ſint ſingu
li ita ferri ait.Anaximenes ſimiliter ſub terra & circa ipſum uolui ſtellas. TVM globũ
terræ eminentem e mari.Duo nãq; mari firmamenta dicuntur octauus globus & terra
IN Medio mundi uniuerſi loco.Centrum mundi terra.non tamen globorum omniũ
nã planetarum.alii quidem globi ſunt homo cẽtri.alii eccẽtri.& perinde planetæ mo-
do ſunt inapogio.i.maxima a terra diſtantia.modo ſunt perigii ideſt proximi terræ.
DVAbus horis.Ideſt ſpaciis ac Zonis nempe tẽperatis una nobis ĩcognita ĩter circulũ
arcticum.& antarcticum & æquinoctialem.Altera quam habitamus inter arcticum &
æquinoctialem quæ diuiditur in Aſiam:Europam & africam ſub axe poſita.i.ſub ſeptẽ
trione:quia axis a noſtris a græcis axon:ut quadratum diuidens in bina triãgula linea
diagonium nominatur:& quæ circulum diuidit bifariã a græcis diameter a noſtris di-
metiẽs noĩatur.ita ſphæram diuidens a græcis axon.a noſtris axis dicitur.quamquam
eſt axis.lignũ illud qđ rotarũ foraminibꝰ inſertũ.Currũ ſuſtinet ab euclide ita diffinitᷣ.
ἄξων δὲ τῆς σφαίρας ἐστὶν ἡ μένουσα εὐθεῖα, περὶ ἣν τὸ ἡμικύκλιον στρέφεται. Heron aũt διά-
μετρος δὲ τῆς σφαίρας ἐστὶν εὐθεῖά τις διὰ τοῦ κέντρου ἠγμένη, καὶ περατουμένη ἐφ᾽ ἑκάτερα τὰ
μέρη ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας At Theodoſius ἡ δὲ διάμετρος, τῆς σφαίρας ἄξων κα
λεῖται, καὶ ἐστὶν εὐθεῖά τις διὰ τοῦ κέντρου ἠγμένη, καὶ περατουμένη ἐφ᾽ ἑκάτερα μέρη τῆς σφαί-
ρας ἀμετακίνητος, περὶ ἣν ἡ σφαῖρα, κινεῖται, καὶ στρέφεται.Higinius uero dimẽſio quæ
totius oſtenditur ſphæræ cum & uteriſq; partibus eiꝰ ad extremam circũductionem re-
cte ut uirgulæ perducuntur quæ dimenſio a compluribus axis eſt appellata.huius autẽ
cacumina quibus maxime ſphæra nititur poli appellantur: quorum alter ad aquilonẽ
ſpectans boreus.Alter oppoſitus auſter.AD STellas ſeptem.Ideſt ſeptẽtrionem de qui
bus Varro ita loquitur arbitror antiquos ruſticos primum notaſſe quædam in cælo ſi-
gna quæ præter alia erant inſignia:atq; ad aliquẽ uſum culturæ tempus deſignandum
conuenire anima aduertebantur eius ſigna ſunt.has ſeptem ſtellas græci ut Homerus
uocant ἅμαξαν noſtris eas ſeptem ſtellas boues & teriones & prope eas axem. triones
enim & boues appellantur a bubulcis etiam nunc maxime cum arant terrã equis ue di
cti ualentes glebarii qui facile proſcindunt glebas ſic omnes qui terram arabant a terra
terriones ut dicerent de tritu.poſſunt triones dicti ſeptem quod ita ſitæ ſtellæ ut ternæ
trigona faciant.HORifer.Hororẽ afferens ex frigore quo quia carte africa inde nomẽ
habuit.AQVilonis.Latine boreæ appellati ab aquis in glaciem conuertendis aquilo
dictus:uel quod de altis montibus hyperboreis naſcatur tanq̃ aquila de ſublimi loco.
STRidor.Quia magno cum ſtridore perflat.altera ſubaudi ora. VOCAnt græci an-
tiaxona.Ideſt oppoſitã axi hoc ſeptentrioni. CAETEras partes. Quæ ſunt tres.duæ
quæ frigore rigent quod longe Sol ab illis diſtet.quæ ſub utroque polo. una nimio
calore ſolis inculta ſub æquinoctiali.VBI Habitamus.Inter circulum arcticum & æqui
noctialem quæ diuiſa eſt in Aſiam. Africam & Europam.NON intermittit. Ideſt non
ullo anno ceſſat.VITes letificæ.Ideſt uberes & pingues.PAMpinis. Ideſt foliis uitium
unde panapinari uites dicuntur cum frondes decutiuntur.BACCarum ubertate.Ideſt
fætuum arborum ut oliuæ & lauri.& ſimilium cum habeat aſpirationem hoc nomen

bacha : bachantem denotat mulierem. Cum caret ea tum unionem ac margaritam
tum fœtum arborum ut hic. HERBis prata conueſtirier. Prata quaſi parata inquit Var
ro quod humano labore non egeant ueſtiri ideo dicuntur quod herbæ terram ueſtire
uideantur ab hominibus ſumpta tranſlatione & ueſtirier paragoge pathos eſt. PAR-
tim aduescendum. Vt porcis uitulis. PARTim ad cultus agrorum. Vt ſunt armenta.
PARTim aduehendum. Vt clitelaria & dorſualia. ſarcinaliaque iumenta. AD COR-
pora ueſtienda. Vt ſunt oues. QVASi contemplatorem cæli. Silius italicus nonne ui-
des hominum ut celſos ad ſidera uultus. Suſtulerit deus ac ſublimia finxerit ora: cum
pecudes uolucrumque genus. formaſque ferarum. ſegnē atque obſænam paſſim ſtra-
uiſſet inaluum. Ad laudes genitum capiat ſi munera diuum. Fœlix ad laudes homi-
num genus. Ouidius os homini ſublime dedit. Cælumq; uidere iuſſit. Et erectos ad ſi
dera tollere uultus. VT PLATonı uidetur. At non ſoli Platoni: ſed Thimæo cum Py-
thagoricis omnibus: ac propemodum infinitis aliis. qui omnes mundi cōditorem de-
um faciunt. VEL ſi ſemper fuerint ut Ariſtoteli placet. Sane Plato pythagoreorum ſe-
cutus conſuetudinem nihil ſibi doctrinæ loco ſcribendum exiſtimauit: q̄q̄ in epiſtola
ad Dionyſium dicit diſputationes illas ſuas fuiſſe Socratis. ſed iuuenes præſentia ſua
edocendos: ut Ariſtoteles ei ad uiginti & unum annos operā dediſſe traditur in diſpu-
tationibus autem ſuis quædam rerum capita attigit dumtaxat a quo Ariſtoteles cum
quæ dixerat propemodum omnia auſiſſet quo ſe principem inter philoſophos effice-
ret. Cuncta inordinem digeſſit. ac ut uideretur diſſimulator maximus nihil a Platone
accepiſſe eius quæ poteſt inuadit principia. itaq; in octauo auditoriorum ſermonū uo-
lumine. ac in libris de cælo multis confertim uerbis molitur oſtendere mundum or-
tum non habuiſſe: quas ſycophantias ſtrophaſq; ualidiſſimis argumentis non Platoni
ci modo: ſed etiam multi alii exploxerint. & niſi longiore nobis utendum eſſet oratio-
ne ad cuncta eius uerba confutanda: quam huic cōmentationi par eſſe uideatur nego-
cium per exiguum putaremus eius præſtigius refelere: quis enim uulgo: ut hoc tantū
proferam rerum clariſſimarum ab hominibus conſtitutarum ac inuentarum: ignorat
origines: tam in Italia reo legum & urbium. quam apud & exteras gentes diſciplinarum
omnium atq; adeo litterarum. faceſcat ergo hic a nobis Ariſtotelicus error: quem non
nulli conſectantur. OMNIq; pulchritudine uirtutis. Virtus nāq; animæ eſt multiplex:
una ad corpus tuendum. altera ad uitam. tertia ad naturam animi aperiendam: ad cor-
pus quidem ut quæ in capitæ: per quinq; ſenſus oſtenditur animalis appellata & in cor
de: quæ uitalis & inepatæ: quæ naturalis. a petendo quæ utilia corpori expellendo con
traria cōmoda conquoquendo ac digerendo. & in uarias res conuertendo quæ con-
foueant: quam & ſi per excrementa. qualiter habeat ſolent iudicare ut uitalem ab arte-
riæ motu & uiſu animalem. Ad uitam: quæ mores reſpiciunt. ut prudentia. iuſticia. tē-
perantia. fortitudo habent. Ad naturam animi: ut eſtimandi & recordandi & imaginā
di uis: ac intelligendi unde ſcaturit ſapientia. unde omnes artes atq; ſcientiæ. quemad
modum recte in methaphiſicis autumat Ariſtoteles. Credo equidem in capitæ. A ſenſi
bus enim qui in capitæ ſunt animal dicitur: nec tamen in corpore anima eſſe perhibet.
quandoquidem animæ inſtrumentum eſt corpus: corporis ergo moderatrix animal.
NISI planæ in phyſicis plumbei ſummus. Ideſt ita mole corporis graues ut cum plū-
bo cōferri poſſe uideamur in phiſycis autem dixit in cauſis rerum naturalium per ſcru-
tandis. NIHil duplex. Ideſt compoſitum quia quod tale id omnino mortale eſt. quo-
niam in ea eunde componitur reſoluatur neceſſe eſt. LIBerā contumatiam. Iudicibus
acriter inſtando. MORTiferum illud. Hac enim pœna athenienſes noxios puniebant
ut eos cicutæ potu. FRAVdes inexpiabiles. Ideſt culpas quæ purgari nullo modo poſ
ſent: fraudem enim ueteres pro culpa poſuere. Vlpianus excipitur etiam ille qui capita
lem, fraudem admiſit: capitalem fraudem admittere eſt: tale aliquid delinquere ꝓpter
quod capite puniendus ſit: ueteres enim fraudem pro pœna ponere ſolebāt: capitalem
fraudem admiſiſſe: accipimus dolo malo & per nequitiam. Cæterum ſiquis. errore. ſi-
quis caſu fecerit ceſabit edictum: unde Pomponius ait neq; impuberem neq; furioſum
capitalem fraudem uideri admiſiſſe. Cum cantu & uoluptate moriantur. Dicuntur au-
tem cigni proxima morte futura. ſuauiſſime modulari: quem modulatū genitū perhi-

bent:ob cœli longitudinem crebramq; motionē uoluptatem pre ſe ferre.CATO autē
portiū dicit ac uticēſem. COMentatio mortis ē.Platonis uerba ſunt φιλοσοφῖα ἐστι
μελέτη θανάτου Amonius hæc uerba hoc mō interp̄taſ.Cum īquit homo ex anima
& corpore conſtet tam uinculū animæ & corporis:q̄ reſolutio duplex eſt:naturale nā,
q uinculū quo anima corpori alligaſ & animal efficiſ unū eſt:alterū in animæ optio,
ne poſitum:altero ſeruit anima corpori:altero imperat liberaq; eſt duplex quoq; reſolu
tio animæ a corpore:ut mors quoq; duplex:naturalis una ; qua omnes hoīes moriunſ
nempe qua ſeperatur corpore anima:quæ uero mors indelectu:& opiniōe poſita:ea di
citur qua philoſophi cominiſcuntur:a corpore animā ſeparare:& hac ratione cōmini,
ſci mortem apetere.hoc eſt a corpore animā ſeparari.in quo atendendū. qđ nō omni,
no ſeparata a corpore anima:abit ac relinquit corpus anima:a matrices ſiquidem anī,
mæ nimiū corporis poſt obitū Corpora adhuc ambiūt: atq; diligūt:inde eſt quod um
broſæ imagines circa ſepulchra ſpectantur:ueꝝ nequidē anima a corpore abducta cor.
pus omnino ab anima ſeparatur:nam philoſophi uiuentes adhuc ſeſe a corpore abdu,
cunt:eſt igitur philoſophia cōmentatio mortis:hoc eſt cōmentatio ſeparatiōis animæ
a corpore. EX his uinculis,i.corporeis affectibus. Nam qui ī cōpedibus corporis ſem
per fuerunt.Diuus Auguſtinus in libro de ſpiritu & anima inquit. Animæ ſiquidem
quæ in corporibus uiuentes per dilectionē reꝝ uiſibilium corporalibus imaginibus aſ
ficiuntur:a corporibus exeuntes in eiſdem imaginibus tormenta patiuntur.propterea
enim corporalibus paſſionibus ibi teneri poſſunt quia a corruptione corporaliū affe,
ctionum hic mundatæ nō fuerunt quā corpulentiam de corporis dilectione traxerūt
quorundam animæ in eiſdē locis in quibus culpam cōmiſerunt puniunſ. Quædā ue
ro abditis receptaculis uſq; ad ultimā reſurrectionem continenſ ſicut unaquaq; requie
digna eſt uel miſeria. VOlat enim ætas.Horatius heu heu fugaces poſtume:.labuntur
tur anni:Ouidius:Labiſ occulte fallit uolubilis ætas.& nihil anni uelocius. PER ſuis
uiue memor lætari fugit hora hoc qđ loquor inde eſt. DOctiſſimus quiſq; contem
dit quia ipſe epicurus ignariſſimus nullam probat ſcientiam. Vſuram nobis largiunſ.
Ideſt uſum animæ cum ſeparata fuerit a corpore ut aliquando tamen moriatur. Quē
homerum philoſophoꝝ:ob orationis magnitudinem.NAſcuntur animos.

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶Ioannes Petrus Valla Clariſſimo ex iuſtis Iuſto Veroñeſi ſenatori equiti
iurato iuris utriuſqꝫ doctori Salutem dicit æternam.

CVM Naturalis hiſtoriæ ſecundi libri locos ambiguos & obſcuros:quos olim pater
meus profitendo enarrauerat:in ordinem cõmentatiorum redigendos animo agi.
taret:& quia difficile id factu arbitrabar:non quia homini doctiſſimo paratiſſimi: ob
uii & expoſiti non eſſent:ſed quia tum legẽdo.tum aliud agendo maioribus nego.
tiis:quæ ad rem litterariam pertinebãt occupatiſſimum & implicatiſſimũ eſſe aiad.
uerterem:operepretium fuit ſucciſſiuis temporibus cũ illi per otium uacare liceret
eo dictante quæ antea in explanationeh orum locorũ præcepiſſet ſtatim colligere:
ut quoad per me fieri poſſet bonaruꝫ artium ſtudioſis prodeſſem:qui ut erat non mi
nus eruditiſſimus:q̃ humaniſſimus:quantum quiſqꝫ ſuæ ætatis alius mihi in hanc rẽ
flagrãtiſſimo morem geſſit.Ne igitur hi fructus quos noſtra induſtria parauerã ſitu
& ſqualore obtriti ac reconditi prorſus interirent:eos cenſui in publicam utilitatem
tanquam e promptuario proferendos.Sed quoniã plurimum intereſſe arbitror per.
pendere cui has noſtras lucubrationes dicaturus ſim cogitanti mihi nõnulli occur.
rerunt partim ꝙ parentem meum eiuſqꝫ doctrinã unice dilexerunt partim ꝙ littera.
tura non mediocri pollẽt:hoc quiſqꝫ munus uẽdicare iure optimo uidentur ſed ut
acriter animũ meum in hanc cogitationem intendo tu unus omnium facile prin.
ceps reliquorum ambitum ſuperaſti.Quæ uoluntas in hunc hominem teſtatior &
illuſtrior:q̃ tua apparuit?Præſertim cum de honore atqꝫ utilitate tractaretur.& præ
ter q̃ quod ĩpendio doctus.ſublimis & generoſi ſpiritus geris animũ & abũde ſũmi
niſtrantur quæ fœlicitatis humanæ interſint.Quo libentius hoc opus tibi inſcribe.
rem etiam dexteritate tua & facilitate alliciebar. Quid quod idem Plinius te hoc
noſtro digniſſimum munuſculo iudicauit.Tum ꝙ iuriſcõſultus es maximus homi.
ni de quo agitur controuerſia cauere poteris. Tum ſi opus erit quia militari cingu.
lo accinctus es ſi non uerbis:cautione armorum eum tueberis:nam ille uidetur cõ
queri quod nouocomẽſis haberi uelit.Et quo Verona nouo como nobilior & clari
or eſſe dignoſcitur:eo magis Veronam patriã ſuã agnoſcere uidet. At ne ſim q̃ par
ſit præfatione longior de re ipſa iam dicere incipiam. Vale.

IOHANNIS PETRI VALLAE IN PLINII PRAEFATIONIS PRIMI LIBRI NATVRALIS HISTORIAE OBSCVRIORES LOCOS INTERPRAETATIO.

N SECVNDVM Naturalis Hiſtoriæ Librum interprætatiunculas igitur poſituri exiſtimamus minus obuiis ſenſibus abſtruſioribuſq; ſuccurrendū quæq; aperta fuerint omittenda.& perinde prius epiſto
i lam paucis perſtringemus dictuq; neceſſaria dūtaxat attingemus ne expoſitionem loquatiorē q̄ utiliorem feciſſe uideamur.Ita ſumendo principiū.LIBRos naturalis Hiſtoriæ nouitium camœnis quiritiū tuo℞ opus. Nouitium opus dixit Plinius quaſi nuperrime factum: ut ſerui ſunt nouitii qui necdum ſatis experti ſunt uel etiam inde ſumpta appellatione ut euitaret arrogantiam quaſi rude & incunditum opus ut etiam mox oſtendit eſt autem hoc nomen adiectiuū ut apud Vlpianum libro.xxi.plæriq; ſolent mancipia quæ nouicia nō ſunt quaſi nouicia diſtrahere ad hoc ſcilicet ut pluris uendant: præſumptū eſt enim ea mancipia quæ rudia ſunt ſimpliciora eſſe & ad miniſteria aptiora& dociliora: & ad omne miniſteriū habilia. Trita uero mācipia & ueterana difficile eſt reformare. At nomen ſubſtantiuū nouicius pro ſeruo rudi. Quintilianus in primo inſtitutionum oratoria℞. At nouiciis noſtris per quot annos ſermo latinus repugnat· VT OBiicere moliar Catullum cōterraneū meum. Si Catullus ueronenſis ergo & Plinius facile his uerbis eſſe cōprobatur conterraneo uſus uocabulo: ut municipalem ſuū Cicero mariū uocat arpinatē:nam ideo cōterraneus dixit quia cōciuis receptū non eſt uerbū ſicut ne quidē apud græcos ab eo quod eſt πολίτης non fit συμπολίτης quoniam ut inquit Iulius pollux συμπολίτης οὐδόκιμον apparet mox ſubiūgit ταχαλεβεά τιον ὁ αυτόχθων.apparet igitur Plinium cōterraneū ideo dixiſſe ut caſtrēſe dicit eſſe uerbum quia græce αυτόχθων dicitur. A VERnaculis tuis & famulis. Idem ferme dicit famuli inquit Feſtus origo ab oſcis dependet apud quos ſeruus famul nominabatur unde & familia uocata:& apud Lucretiū in.iiii. Oſſa dedit terræ perinde ac famul improbus eſſet·Interibi uero mihi nō exigua occurrit ambiguitas: cū certū ſit Catullū aliquāto ante Iulii ceſaris imperiū natū eſſe defunctūq; uita Iuuenem quo pacto potuerit noluiſſe exiſtimari a ueſpaſianis duriuſculus.nā ita dicit plinius duriuſculū ſe fecit q̄ a uernaculis tuis ac famulis.uoluit exiſtimari.Tempora ſiquidē nullo modo uidentur congruere. Perfricui faciē nec tamē profeci.Perfricare faciē dicunt qui pudorem abiiciunt.Martialis Perfricuit frontem poſuitq; pudorem Cicero in.iiii queſtionū tuſculanarum quid tergiuerſamur epicure nec fatemur eā nos dicere uoluptatem quā tu idē cum os perfricuiſti ſoles dicere.Refricare aūt eſt quaſi uulnus redintegrare. Cicero in.iiii.philippica.cū autē illam pulcherrimam facti memoriā refricat tū a ſuis ſimilibus in uidiam aliquā in me cōmoueri putat.Idem in piſonē ſic tuis ſceleribus rei publicæ præterita fata refricabis.CVM hāc operam condicerem.Condicere dicimur quod in communi dicitur.Vlpianus de aleatoribus quod uero prætor negat ſe furti actionē daturū uideamus utrum ad pænalem actionē ſolā pertineat.An & ſi ad exhibendū uelit agere uel uendicare:uel condicere. Idem libro.xii.de conditione indebiti .quod ſi quis indebitum ignorans ſoluit per hanc actionē condicere poteſt ſi ſciens non debere ſoluit ceſſat repetitio igitur cōdicere etiā repoſcere ſignificat.Idem ibidem ſi decem aūt ſticcum ſtipulatus ſoluā quinq; quæritur an poſſim condicere: quæſtio ex hoc deſcendit an liberor in quinq;. NON eras in hoc albo. Aſconius pedianus album ciues prorſum ſic notabant ut qui ſenator eſſet eiiceret e ſenatu qui plebeius & erro in tabulas refertur:& ærarius fieret ac per hoc nō eſt in albo centuriæ ſuæ Cicero in ſecūdo de oratore ab initio rerum romana℞ uſq; ad publiū mutium pontificem maximū. res omnes ſingulo℞ anno℞ mandabat litteris pontifex maximus efferebatq; in album & proponebat tabulā domi poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi. SED hæc ego mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione.Nominare inquit Varro dictum qd' res nouæ in uſum quoquo modo additæ erant quibus ea nouiſſent noīa ponebāt ab eo nuncupare noīnare ualere apparet in legibus ubi nūcupatæ pecuniæ ſunt ſcriptæ. Nūcupata pecunia eſt ut ut Cinicus in libro.ii.de iuriſcō ſul ti nomine certa noībus propriis pronunciata quā

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

do nexum faciet mancipiūq; uti lingua nuncupaſſet ita ius eſto ita uti nominarit lo.
cutus ut erit ius eſto uota nuncupata dicuntur quæ conſules:prætores cū in prouinciā
proficiſcunť faciūt ea in tabulas præſentibus multis referunť. At ſantra libro.ii.de uer.
boꝝ antiquitate ſatis multis nuncupata colligit non directo nominata ſignificare ſed
promiſſa & quaſi teſtificata circunſcripta ræcepta quod etiam in uotis nuncupandis eſ.
ſet conuenientius ergo inquit Plinius ademi nuncupatione hoc eſt ꝓmiſſo. ET MO.
la tantū ſalſa litant. Valerius maximus libro ſecundo. Mola quæ uocabať inquit ex ſa.
le conſtat & farre Inter ſacrificare & litare inquit Nonius hoc intereſt quod ſacrificare
eſt ueniam petere. litare eſt ꝓpiciare & uotū impetrare. Virgilius. Tu modo poſce deos
ueniam ſacriſq; litatis ideſt impetratis. Plautus in pœnulo ſi hercle iſtuc unq̄ factum eſt
tu me Iupiter faciat ſemper ſacrificem nec unq̄ litem. Cicero in ſecundo de diuinatiōe
his igitur q̄ phyſicis potius credentibus exiſtimas qui cū pluribus diis immolatur quid
tandem euenit ut litetur aliis. ALIis non litetur. AVT ruſticis uocabulis aut externis
īmo barbaris cū honoris præfatione ponendis. Cnm dixiſſet ruſticis uocabulis & ſubie
ciſſet aut externis adiecit imo barbaris ut ſe omnem ambitionem in dicendo oſtendat
contempſiſſe ideo etiam facete addidit cū honoris præfatione. ponendis ideo etiā hæc
uerba uultuoſe legenda ſunt quia ironica. ſolet certe Plinius ruſticanis uti uerbis ut in
ſextodecimo cap. xxv. catricionē inquit ruſtici uocāt. PRæterea iter eſt nō trita auto.
ribus uia. Paulus in octauo digeſtoꝝ Via inquit conſtitui uel latior octo hedibus uel
anguſtior poteſt ut tñ eam latitudinē habeat qua uehiculū ire poteſt. Alioqui iter erit
nō uia. NI ANimus inquies paſceretur. Eſt enim trium geneꝝ inquies. Saluſtius ī pri.
mo hiſtoriaꝝ nobis primæ diſenſiones uitio humani generis euenere qđ inquies atq; i
domitū ſemper in certamine libertatis aut gloriæ aut dominatiōis agitur. SVCciſiuis
temporibus iſta curamus. Ideſt nocturnis a ſuccedendo ne an a ſuccidendo deriuetur
ambiguū uideri pōt:ſed cū fere unico s ſcribať potius a ſuccidendo. Cyprianus in epi.
ſtolis ſi hoībus lætū eſt & glorioſum filios habere cōſimiles & tunc magis generaſſe de
lectat ſi ad patrem liniamentis paribus ſoboles ſucciſiua reſpondeat: quāq̄ ſubciſiuū in
quibuſdam legiť mendoſe ut opinor ita apud Nonium de indagine uiroꝝ doctorum
ſucciſiuum ſecundū ſequens Lucilius libro. xxviii. præterea hanc ſucciſiuā ſi quādo uo.
les operam. ſucciſiuū poſitū ſuccedens ſuccidaneū. Aulus gelius in fine noctiū atticarū
ea omnia ſucciſiua & ſubſecūdaria tempora ad colligendas huiuſmodi memoriaꝝ di.
ſceptatiunculas conferam. Cicero in ſecundo de oratore quæ ego ſero quæ curſim arri
pui quæ ſucciſiui operis ut aiunt iſte a puero ſummo ſtudio. Idem ſecūdo in Antoni.
um libro. Et tamen omni genere monumētoꝝ meorum perfeciſſe operis ſucciſiui ut
meæ uigiliæ meæq; litteræ & iuuentuti utilitatis & nomini romano laudis aliquid affe
rent. Quintilianus in primo inſtitutionū quibus potius ſtudiis hoc temporū uelut ſuc
ciſiuū donabimus. Aliud uero eſt ſucciduū aliud ſuccidiū Succiduū nāq; inquit Lactā.
tius tardās a ſuccidēdo ſiue ut fœturæ ſuccedēs ſoboles ſuccidua. & ſucciduū uicarium
Statius in quarto thebaidos. Dū præmis obnixo uenabula cominus apro. Poplite ſuc.
ciduo ideſt ſummiſſo & ī. vii. hubera ſucciduaſq; apportat mr̄ibus agnas. At ſucidiū a
ſue deductū eſt. Varro in rebus ruſticis de ſuibus locutus de magnitudine inquit gallia
rum ſucidiaꝝ Cato ſcribit his uerbis ī italia ī ſcrobes terna atq; quaterna milia ſucidia.

Ioannis petri Vallæ in ſecundi libri Plinii natura
lis hiſtoriæ obſcuriora expoſitio.

m Vndum eſt hoc:qđ noīe alio Cœlum appellari libuit:Cuius circumflexu tegun
tur cuncta:numen eſſe credi par eſt. æternū imenſum:neq; genitū neq; interitu
rum unq̄. Cunctoꝝ quæ mūdus cōprehēdat ſcripturus hiſtoriā Plinius primo
ut æquū eſt diffinit mundū nō per genus & differentiā qđ ipſe cuncta cōpræhēdat:ſed
ab eius partiū ratione potentiſſimaꝝ: ſicut etiā Ariſtoteles de mundo ſcripturus in ip.
ſo ſtatim principio mundus inquit ex cœlo terraq; ac naturis quæ in his cōpræhendun
tur cōſtitutio eſt. diciť & aliter mundus uniuerſitatis ordo ac exornatio a deo & per de
os cuſtodita cuius medium immobile & ſedes ac firmammentum uniuerſis uictum fe.
rens animalibus ueſta materq; ſupra ipſam uniuerſum & omnifariam terminatum in
ſupræmum deorum domicilium cœlum appellatum eſt diuinis refertum corporibus
quæ aſtra

quæ aſtra conſueuimus appellare ſempiterno citatum motu orbiculari uniuerſi cœli
mundique ita globoſi perpetuoque ut dictum eſt moti.bina ſunt neceſſario immobi·
lia puncta ſibi inuicem e regione oppoſita quaſi ſphæræ intorno reuolutæ quæ ſolidã
ſphærã continent circa q̃ uniuerſus euoluitur mundus orbiculari motu hiq; poli nun·
cupantur per quos ſi duci lineam rectam contingat:ut ab altero in alterum perueniat
mundi erit Diameter quem axem nominarunt mediam terram habens & polos.ex re
ma cæli porro & aſtrorum ſubſtantiam æthera uocitamus.Pythagoras primus Plutar
chi ſententia uniuerſitatis ab ipſius ordine mundum nominauit.hũc Thales & qui ip-
ſum ſecuti ſunt unum eſſe dixere.Democritus & Epicurus iſtorumq; diſcipulus metro
dorus in ipſa infinitate infinitos eſſe prodidit.Empedocles ſolis decurſum circũquaq;
mundi ambitum uoluit perſuadere. Seleucus infinitum eſſe mundum.Diogenes uni-
uerſitatem quidem eſſe infinitam: ſed finitum mundũ.Stoici uniuerſitatẽ a toto diſtin
gunt ut ſit uniuerſitas cũ inani infinita.Totũ autem ſine inani mundus & perinde non
eſſe uniuerſitatẽ idem quod mundus.Empedocles ſicut uniuerſitatis partem exiguam
mundũ eſſe uoluit ita reliquũ inertem ſiluam.Metrodorus par inquit non uidet̃ ut in
ipſa infirmitate unus ſit mundus ſicut nequidẽ in longe lateq; patenti campo una ari-
ſta non fuerit infinitoſq; ideo eſſe mundos quod cauſæ ſint infinitæ. Nã cum finitus q
dem ſit inquit mundus Atomi tamen quæ ſunt elementa cunctoꝶ corporum infinitæ
At Plato non ex atomis ſed ex puriſſimis productũ cælum uoluit elemẽtis . Cum eius
diſcipulus Ariſtoteles quintũ ponat elementũ æthera unde & cælum conſtet & aſtra.
His itaq; expoſitis facili⁹ erit quid dicat Plinius intueri.Is igitur mundũ inquit & hoc
quod nomine alio cælum appellari libuit.Nã non uno modo mundus dicitur: eſt enĩ
quandoq; adiectiuũ aliquando ſubſtantiuum cũ plura ſignificat cum nuditatẽ ut apud
Plautum Ariolariq; occeperunt ſibi eſſe in mundo malum.dicitur & mundus mulie-
bris ornatus.Liuius de bello Macedonico libro quarto mũditiæ ornatus & cultus hæ
fœminaꝶ inſignia ſunt his gaudent & gloriantur:hunc mundũ muliebrem appellaue
runt maiores noſtri.Mundus aũt quod alio nomine cælum appellatur a mouendo ut
Varro putat dictus.CVIVS circũflexu teguntur cuncta.Hæc Ariſtotelica ſententia eſt
quæ cenſet extra mundũ nihil eſſe.NVMEN eſſe credi par eſt.Animatũ Platonis ſen-
tentia dicit nec tamen deum uniuerſitatis Plato uoluit:ſed opificium cum inquit θνυ-
τα γαρ και αθανατα ζῶα λαβῶν καὶ ξυμπλυρωθασ ὅ δε ὁ κόσμοσ.ὕυτω ζῶον ορω
τόν τα ορωτα πεσιεχὸν ακῶν τοῦ ποιύτοσ.θεὸσ αιαγυτοσ μενίσοσ και αρί-
γοσ καλῖγοσ τε καῖ τελεῶτατοσ γένονεν ασὄυρανὸσ ὅδε μονογενυσ ὤν.AEter
nũ imenſum.Quia ſi numẽ mũdo iſto circunfundit̃ ut aĩa corpore æternũ ſit neceſſe ẽ
nec ſubmenſura cadit qa ne aĩa qdẽ nr̃a. NEq; genitũ.neq;.n.gignit̃:ſed creat̃ aĩa ita
nequidẽ interit.SACer eſt.Vt numini.i.aĩæ congrua dixit.Ita nunc mundo.i.corpori.
Sacer nãq; ut inqt Vlpianus locus eſt cõſecratus.ſacrariũ eſt locus in quo ſacra reponũ
tur qđ etiã in ædifitio priuato eſſe põt.ſacra loca ea ſunt q̃ publicæ ſunt dedicata a prĩ
cipe ſiue in ciuitate ſint ſiue in agro ergo ſacer qa numinis habitaculũ.TOTus ĩ toto.i.
totus in ipſa uniuerſitate.IMMo uero ipſe totũ.Ideſt uniuerſitas.INFinitus.Quia finis
eius ſub intelligentiã noſtrã cadere nõ uidet̃.AC Finito ſimilis qa orbes ei⁹ oẽs cum
moueant̃ in loco moueri neceſſe eſt & proindi finiri.OMNium reꝶ certus. Quia ſub
ſenſum cadit. ET Similis incerto.Quia incertæ eius cauſæ. ET Rerum ipſa natura.
Quia in ipſo cuncta procreantur.eſt autem natura ut inquit Ariſtoteles principium
motus & quietis in quo exiſtit primo per ſe & non per accidens.FVRor eſt menſuram
eius animo quoſdam agitaſſe atq; prodere auſos.Ratione enim diametri ad circulum
perfecte terræ menſuram prodiderunt inde & cæli a terra altitudinẽ Poſidonius & era
toſthenes. VT Totidem rerum naturas credi oporteret.Cum ut Ariſtoteles inquit ſit
natura principium motus & quietis in quo eſt primo per ſe & non per accidens.AVT
ſi una omnes incubarent.non uni ut quidam. Ridiculum enim ſit dicere naturam in-
cubare mundo : nec minus ſtultum dicere mundos plures ita inuolui ut cæpa habet
tum enim ſecundus primo & tertius ſecundo & quartus.tertio atque ita deinceps ſin-
gulis ſinguli dicerentur incubare non omnes uni . Præterea ne ita quidem plures
eſſent: ſed unus foret mundus quia unum centrum & una elementa.

FORmam eius in ſpeciem orbis abſoluti globatam eſſe. Stoici tamen & propemodū
omnes in ea quidem fuere ſententia ut globoſum mundum eſſe dixerit nam id ualet
σφαιροειδῆ. Quidam coni faciē habere putauerūt. Nonnulli faciē oui. Epicurus uero
& metrodorus: quoniā infinitos mundos eſſe dixerunt uariarum figurarum eſſe poſſe
exiſtimauerunt triquetræ figuræ alios: alios quadratæ & multorum angulorum alios.
Hanc ergo formā eius æterno & irrequieto ambitu inenarrabili celeritate uigintiquat
tuor horarum ſpacio circūagi. ſolis exortus & occaſus haud dubium relinquere. Cum
ſint motuū genera bina unū animæ. Alteꝝ corporis utrunq; opinati ſunt plæriq; mun
do deputatū ut ex motu animæ mundi crediti fuerint mot⁹ aīæ aīaliū. motus aūt cor
poris cum ſit unus quidem in prædicamento ſubſtantiæ. Alter q̄titatis: Tertius qualita
tis. Quartus ubi motus ſubſtantiæ ortus & interitus: quantitatis augumētum & dimi
nutio: qualitatis alteratio. Vbi tria genera rectilineus: mixtus: & circularis: rectilinei ſex
ſpecies ſurſum & deorſum dextrorſum & læuorſum ante & pone. Mixti aūt generis in
finitæ eſſe ſpecies poſſunt circularis una quæ contrariū inquit Ariſtoteles nō admittit
hæc eſt qua mundus mouetur: ſed quoniā primus motus ab ortu in occaſum eſt. mo
tus uero planetaꝝ ab occaſu in ortum cur hæc eſſet diuerſitas quæſitū eſt & duæ potiſſi
mum rationes adduci ſolent una quod cū ex motu cæli gignant̄ & intereāt omnia &
omnis ortus & interitus ex cōtrario in contrariū fiat motus in cælo eſſe oportuerit cō
trarios: Altera ratio eſt harmoniæ quoniā concentus nō ex ſimilibus ſed ex diſſimili
bus procreatur. Ariſtoteles tamen nō putat ex motu cæli ullā gigni harmoniā. ESSE
innumeras ei effigies animaliū rerūq; cunctarum impreſſas. Quoniā ita notarūt aſtro
nomi in toto octauo globo nedum in ſignifero. AC Plerūq; confuſis. Subaudi ſemini
bus ut in terris multa indicant nobis monſtra. ALIbi plauſtra alibi urſi ut in ſeptētrio
ne circa polū uerti plauſtrum dicitur. ſeptē enim ſtellæ quæ ſeptentrioni nomen dede
runt & currum: & boues & bootē dant intelligi & ibidē urſa maior & minor quæ heli
ce & cinoſura nominantur. TAVri alibi. Vt in ſignifero. ALIbi litteræ figura: non del
toton dicit quæ litteræ figura eſt in cornibus Arietis quia non conuenit cum eo quod
ſequitur Candidiorem medio ſuper uerticē circulo: ſed cū galaxia quæ medii circuli
facies c litterā exprimit ſicut & a lacte galaxia nomen habuit apud græcos & apud nos
lactei circuli. CAELum quidē haud dubiæ Cælum Ariſtotelis ſentētia ultimus appel
latur globus uniuerſi. Secundo modo appellatur cælum a primo globo ad globū uſq;
lunæ. Tertio mundus uniuerſus. IGNitum ſummo. Scripſit Plinius ignem cū ſummo
ex primi librarii uitiarunt mutando c in t & uerbū unū ex duobus faciendo ignē tum
uerbi nouitatē imo ruſticitatem corrigendā exiſtimantes ignitum fecerūt quod uitio
ſe factū alii aduertentes ignium emendarunt quorum neutrū recte dici indicant quæ
ſecuntur & quæ antecedunt nā cum dixerit Plinius uideo dubitari quattuor eſſe ea ſe
qui accuſatiuū oportuit ignem quia mox etiā ſubdit accuſatiuum proximū ſpirit⁹ idq;
ſenſus etiā indicat Plinianus qui eſt ut ignis cū cælo miſceatur queādmodum terra cū
aqua ut aer omnifariā penetrat & perinde ſtatim ſubdit inde tot ſtellaꝝ collucentium
illos oculos ut ſtellæ pp infuſum cælo ignē igniculi quidā uideant̄ ut ſine cōtrouerſia
ignē cum ſūmo. i. cū cælo legendū ſit. CVM q̄rto aquaꝝ elemēto: ita dixit tellurē cū
elemēto aquaꝝ ut ſupra ignē cū ſūmo. EO dē ſpū pendēt. Spiritū aerē dicit quē ſupra
omnifariā diffuſum dixit. QVAE ab inceſſu uocam⁹ errātia a græcis ab errādo plane
tæ dicunt̄. a noſtris tum errones tum errātia ſidera. CVm errēt nulla minus illis. Ita Ci
cero in tertio de natura deoꝝ maxime uero ſunt admirabiles motus eaꝝ quinq; ſtella
rum quæ falſo uocantur errantes. nihil enim errat quod in omni æternitate conſeruat
progreſſus & regreſſus reliquoſq; motus cōſtantes & ratos quod eo eſt admirabilius i
his ſtellis quas errantes dicimus quia tum occultantur: tum rurſum aperiuntur. tum
abeunt. tum recedunt: tum antecedunt: tum ſubſequuntur: tum celerius mouentur: tū
tardius. Tum oīno ne mouentur quidē: ſed ad quoddā tempus inſiſtūt quaꝝ ex diſpa
ribus motionibus magnū annū mathematici noīarunt qui tum efficitur cū ſolis & lu
næ & quinq; errantiū ad eandem inter ſe cōparationem cōfectis oīum ſpaciis eſt facta
cōuerſio: q̄ longa ſit magna quæſtio eſt: eſſe uero certā ac definitam neceſſe eſt: recte er
go Plinius adiecit cum errent nulla minus illis. NEC tēporum modo terrarūq;. Quo

niam ut

niam ut anni tempora alia inertia:tum frigore:tum calore: Alia temperata ita & tellus
commoda & incommoda frugibus. Hunc mundi eſſe totius animum:Cuncta ſiqui-
dem quidam philoſophi putauerunt inde animari. AC planius mentē.quaſi metien-
tem omnia. Hic ſuum lumen cæteris quoq; ſideribus fœnerat.Exiſtimat enim plinius
ut lunam quæ a lumine dicta eſt ut placuit catullo ita reliqua ſidera a ſole lumen acci-
pere quod poſtea mundo reſtituant inde noctu collucere quod ſi ita ſit aduerſabitur ſu
periori ſententiæ quæ fuit ut cuncta ex igni collucerent. OMNIA intuens. Ita home
rus iouis oculū ſolē appellando παμ̄ταιᾶων Διοσ οφθαλμοσ και παντα κυβερμᾶ
QVA propter effigiē dei formamq; querere imbecillitatis humanæ reor. Recte pli-
nius in illos dicit qui effigiem deo quaſi homini attribuendam putauerunt ut epicurus
qui deo faciem humanam dedit.Nam illud faciamus hominem ad imaginem & ſimi
litudinem noſtram animum non corpus ſpectat. Alioqui noſſe quidem deum poteſt
nemo:ut rectiſſime plato dixiſſe arguatur deum inuenire non facile.noſſe autē impoſſi
bile eſt.rectius adhuc diuus iohannes chryſoſtomus contra iudeos deum igitur uocita
mus inmemorabilem incomprehenſibilem ſub intelligentiam non cadentem qui ſpe
ctari non poteſt non comprehendi:uim omnem humanæ linguæ ſuperans:intelligen
tiæ humanæ cognitionem excedens non obuius angelis nec habetur ab archangelis
ſpectati non poteſt a ſeraphin.Teneri non poteſt a cherubin principatus intueri non
poſſunt:nec dominatus:ne prorſus a quoq̄ cognoſci niſi a ſe.patrem enim ſoli filius ac
ſpiritus ſanctus cognouere. ET BONAE ad ædem larium ara bonam enim & malā
ueteres illi fortunam dixere ideo incertam ac temerariam nominauere. ATQVE eti
am furtorum eſſe nam furum deam lauernam plautus uocat. IRRIDENDVM uero-
agere curam rerum humanarum illud quicquid eſt ſummum.Hic ſe plinius de grege
porcorum epicureorum plane oſtendit.Quod ſi ita ſit unde tanta prouidentia & ordi
ne cuncta adminiſtrantur:quæ oriuntur quæq; occidunt? ANNE tam triſti atq; mul-
tiplici miniſterio non pollui credamus:q̄ ridiculum plinianum argumentum.quaſi ue
ro etiam radii ſolares reliquorumq; ſiderum in latrinis pollui poſſint quaſi non ſolo
nutu cuncta regat deus cauſarum ſecundarum ac reliquarum ordine inſtituto. OC-
cupato deo in tanta mole.Stulte dictum quaſi labor ſit deo ullus ita loquitur. Rectius
ariſtoteles in totum enim inquit quod in naui gubernator: quod in curribus auriga:
quod in choro ductor:quod in ciuitate lex quod in exercitu dux id deus in mundo ut
tamen aliis imperandi labor ſit cōmotio multa cura multa.Deo autem negotium nul-
lum labor nullus q̄ppe quod ab omni corporali imbecillitate ſit immunis. NAM ne-
que ſibi poteſt mortem conſciſcere ſi uelit.q̄ hoc delirum.quaſi homo quoq; ſuam in-
terficere animam poſſit ac diſperdere.quæ memorat reliqua temporaria & humana ſūt
tale uero apud deum nihil eſt ideo nullum tempus quia cum ipſo æternitas. QVAN
DO ad eaȝ pertinet tota ſigniferi modulatio.Modulationem ſigniferi dicit quia ut tā
ptolemæus in tertio harmonicon q̄ pythagoras cælum uniuerſum modulatu quodā
conſtare uoluerunt in ſignifero igitur ſemicirculi dum taxat ratiocinium ē quod in de
xtra læuaque diametri ſint ſimiles diſtantiæ. Quod ſi conſideres partem ſemicirculi
tertiam erit diſtantia ſexaginta partium quæ eſt ſexangula mundi figura.proinde ſi ca-
piatur diametri dimidium modulatus intelligitur diapaſon quæ perfecta conſonantia
eſt ut ſunt totius circuli duodeci ad ſex uel octo ad quattuor uel ſex ſemicirculi ad tria
quæ in ratione dupla ſunt.diapente autem conſonātia quæ in ratione ſeſqualtera. ut
xii.ad.viii:uel.viiii.ad.vi.uel.vi.ad.iiii.diateſſaron porro conſonantia in ſeſquitertia ra
tione ut.xii.ad viiii.uel.viii.ad.vi.uel iiii.ad.iii.diapaſon cum diatheſſaron rationē ha
bet duplam ſeſquitertiam ut ſunt ſeptem ad tria. Diapaſon & diapente in ratione tri-
pla ut.xii.ad.iiii.&.viiii.ad.iii.tonus ut in ratione ſeſqoctaua ut nouē ad octo habent.
Diſdiapaſon in quadrupla ratione ut duodecim ad tria. Nam ſexangula mundi figu-
ra quæ in partibus ſexaginta eſt amicabilis dicitur ac pene par ut par atq; cōſimilis coi
tus & aduerſatio & perinde uniſonā facere uident harmoniam qd per eandem mundi
diametrū radios tum planetæ mittere uident. Ac trigeſimo anno ad breuiſſima ſedis
ſuæ principia regredi certū eſt.Nam ut ſinguli planetæ ratos ſuos habent curſus.Iuppi-

ter qdē.12.annorū.Mars duorū.Sol.Mercurius & Venus.12.menſiū.Luna triginta dierū ab emerſione ſub ſole ad coitum.Ita Saturnus triginta annorum quod breuiſſimum ſpacium eſt quoniam quod magnus annus appellatur longe maius. Quidam id decē & octo annorum.non nullorum alii ſexaginta ut heraclitus omnium decem & octo milibus annorum ſolarium.Diogenes trecentis ſexaginta quinq; annis compleri omnium magnos annos.Quidam intra ſeptem milia ſeptingentos ſeptuaginta ſeptem cōtineri.Alii intra octies octo perfici.eſt autem magnus annus cum planetes ab eodem ſigno ad idem redit ſignum ad eandem partem tam latitudinis q̄ longitudinis ſigniferi.Breuiſſimum ergo ſpatium ſaturni eſt triginta annorum cum ab eodem ſigno redit ad idem ſignum eandemq; partem:ſed longitudinis tantum non etiam latitudinis.Nā multo pluribus annis opus eſt ut etiam par latitudinis non modo parte:ſed etiam partis ſcrupulo inueniatur. Omnium autem errantium ſiderum meatus iterq; ea ſolis & lunæ. Apparet plinium cum uulgo planetæ ſeptem dicantur ſolem & lunam in numerum uenire errantium noluiſſe quod theon quoq; in ptolemæum autumat itaq; neq; herentes cælo neq; uagas ſtellas ſolem & lunam putauit appellandas:ſed inter utraſque tam ptolemæus q̄ theon eſſe uoluerunt.His innixus rationibus theon ηλιον δε και σεληνη ουτε απλανεις καλει δια το μη φυλαττειν αυτους τηντε τα προς αλληλους διαστηματα μητε τα προς τους αστερας μητε μην δηλαδη τους σχηματισμους ουτε πλανωμενους δια το μητε στηριζοντας αυτους φαινεσθαι μητε υποστρεφοντας. Ideo inquit in numero hærentium cælo ſtellarum non habentur ſol & luna quod inter ſe inuicem interualla non cuſtodiant neque inter ſtellas & nequidem figuras.nec porro in errantium numerum ueniunt quod ſtationes facere non uideantur & nequidem repedare. TERTIVM martis quod quidā herculis uocant:ut enim ſaturni ſidus alii phænontis uocant ita iouis phahetontis dicunt.Et martis tum pyrohentis tum herculis.Mercurii tum ſtilbontis hoc eſt radiantis Tum ſacrum mercurii:ut ueneris modo luciferi modo heſperi modo Iunonis. BINIS fere annis conuerti.Sunt namq; qui examinatius locuti dicant annis duobus & menſibus quinque. SED ut obſeruatio umbrarum eius quæ ſpectantur in ſolariis & horologiis. REDEAT ad notas.quibus horæ definiuntur. QVINOS annis dies adiici.Nam cum uelocius primum mobile ab ortu in occaſum moueatur q̄ ſol ambitum ſuum potuerit abſoluere ab occaſu in ortum ideo ſupra trecentos & ſexaginta dies ſupereſt ſpatium quinq; dierum & fere horarum ſex. mouetur ergo ut non prima ſcrupula uelut nunc loquuntur omnes minuta abſoluat ſexaginta quod ē partem unā perficere:ſed quinquaginta nouem prima ſcrupula peragit ut quidam opinantur cum ſecundis octo.ut uero alii cenſent tertiis iſuper 17.quartis 13.quintis 12.ſextis 31. ut uero alii tertiis 19.quartis ſcrupulis 37.quintis 19.ſextis 13: ſeptimis 56. uno quoq; die quem horarum uiginti quattuor dicimus. SVPERq; quartam partem diei.Nempe horas ſex.Verum mathematici huic ſpatio ita deeſſe inuenerunt ut intra centum annos dies una deſit intercalationi ſunt qui intra annos trecentos dies modo binas deeſſe dicant.

ALTERNO meatu uagum.Repente namq; ad ſolem redit quia ad ſexangulam mūdi figuram nunq̄ peruenit ad ſigniferi autem ambitum peragit tricenis & duo de quinquagenis diebus.ſunt qui pronuntient uenerem ſuum ambitum conficere menſibus octo. MERCVRII ſidus. Hunc mathematici diligentiores ſuum curſum perficere menſibus ſex & totidem diebus putauere licet tam ueneri q̄ mercurio & ſoli annuus ambitus deputetur a pleriſq; philoſophis. IN MAGNA anni ratione dicendos.Annum magnum ſiderum quidam annis ſexaginta abſolui dixerunt heraclitus decem & octo milibus annorum.Diogenes trecentis ſexaginta quinq; annis. Alii ſeptem milibus annorum ſeptingentis ſeptuaginta ſeptem. Vt pauloante memorauimus. IN defectu tamen conſpicua.quandoq; ita deficere ſpectatur ut nequidem umbra eius obſcura appareat ut nequidem ubi ſit deprehendi poſſit id quoq; multi ſe ſpectaſſe memoriæ prodiderunt non ergo ſemper conſpicua.Nam ſi eccentri humilitate terræ ſit proxima & in umbræ conum medium inciderit prorſus non comparebit ſin ſublimis ut in ſagittario & extra umbræ diametrum tum erit conſpicua. PROXIMA CARDINI. Ideſt firmamento nempe terræ. duplex ſi quidem firmamentum

octauus

oƈtauus globus & terra. MINimo ambitu uicenis diebus ſepteniſq; & tertia diei parte. Sunt qui dimidia diei parte. nã cũ ambitus fuerit lõgiſſimus triginta dieꝝ eſt a ſilente luna ad ipſum rurſus coitũ. IN COitu ſolis biduo. ut in ſagittario ut celerrime in geminis. SIDEra haud dubie humore terreno paſci. Negãt hoc ꝑipatetici qui maculas lunæ inæquales partes ut mõtes & ualles putẽt. FIGVrã aũt umbræ ſimilẽ mœtæ qppe quæ turbinatæ faciei ẽ. Eſt ſiquidẽ mœta facies ab imo lata: ſupne acuta. Liuius de bello macedonico ipſe collus eſt in modũ mœtæ in acutũ cacumẽ a fundo ſatis lato faſtigiatus a cõtinẽti arctæ ſemitæ aditũ habet. NEq; lunæ excedat latitudinẽ. qm̃ nullũ aliud ſidus eodẽ mõ obſcuret & talis figura ſemp in mucronẽ deficiat. Momẽti nulli⁹ argumentũ eſt. ideo inquit latitudinẽ lunæ terræ umbrã nõ excedere arguit quod aliud ſidus eodẽ mõ nõ obſcuret. quia nõ occultaret uel pauxillũ mõ cũ ſit celerimi motus luna niſi latior ſit umbra. Deinde põt accidere ut ſit uel nõ ſit latior ubi aliud ſidus uel obſcuret uel nõ obſcuret nec. n. certa eſt nobis globoꝝ ꝓfunditas uel magnitudo Veneris & Mercurii. Item cũ tã Venus q̃ Mercurius nunq̃ ꝑueniãt ad diametrũ & nequidẽ ad ſexangulã figurã quo pacto obſcurari potuere? SVPra lunã pura oĩa ac diuturnæ lucis plena. Id plæriq; negãt philoſophi quippe q terræ umbrã ad oƈtauũ uſq; globũ ꝑuenire arguũt qđ hærentes cœlo ſtellæ quinq; obſcuriores utpote in luce nõ ſpectent reliquis tñ cõſpicuis. Quæ alio tẽpore ſint cõſpicuæ. p̃terea cũ in mucronẽ terræ umbra finiat: ſitq; aliquãdo luna tota in umbra terræ ĩmerſa. ſitq; luna ampliſſimũ corpus cur ad ſolẽ uſq; ꝑuenire uel excedere etiã ſolẽ nõ potuerit nõ intelligo. Itaq; pura oĩa ſupra ſolẽ eſſe nõ poſſunt. MESTrui nõ ſunt utriq; defectus ꝓpter obliqtatẽ ſigniferi ſi in ſuis globis feruntur non in ſignifero ut propter obliquitatem? At forte id uoluit quia ad obliquitatem ferunt ſigniferi. At ne ita quidem recte. ferunt enim Sol & luna ſemp ſub ecliptica ut ſol inq̃ ita luna tum etiam ſub eadem illa obliquitate defectus utriuſq; ſideris erunt meſtrui nõ ergo ſigniferi obliquitas in cauſa eſt: ſed quod luna modo auſtralis mõ ſeptẽtrionalis ſit cũ ſol ſub binis illis partib⁹ mediis ſempmet qđ ipſe recte ait lunæq; multiuagos ut dictũ eſt flexus. Falſum etiã qđ ait meſtrui non ſunt utriq; defectus. Nã in. M.cccc.xciiii. eodẽ mẽſe nẽpe martis fuit tã ſolis q̃ lunæ defectus. NON poſſet qppe totus ſol adimi terris intercedente luna ſi terra maior eſſet q̃ luna. Exiſtimat Plinius lunã terra maiorẽ qđ nõ mõ oĩum doctiſſimoꝝ ſententiæ aduerſat: ſed qđ peius ẽ rõni quin & ſibimet nõ aduertit aduerſari. ait nãq; idq; ueꝝ terræ umbrã turbinatam & metæ hr̃e faciẽ. ꝓinde ĩ tãta diſtãtia q̃ eſt inter terrã & lunã umbrã terræq̃ lũa operit multo anguſtiorẽ eẽ neceſſe ẽ ea quæ ſtatim a diametro exit cũq; ipſius terræ umbra maior q̃ terra eſſe nõ poſſit ob ſolis magnitudinẽ quæ ipſã undiq; arctat. cũ ea umbræ pars ſũma anguſta ipſã quãdoq; lunã totã opiat quo pacto nõ erit terra maior q̃ luna? qđ uero dicat ſolẽ a luna adimi terris id mãifeſto falſum eſt nõ. n. unq̃ ſolis eclipſis in cunctis terræ partibus ẽ qđ ſi a parte aliq̃ terræ id argui poſſe putat eodẽ mõ ẽt nubecula mõ aliqua terrã

Luna

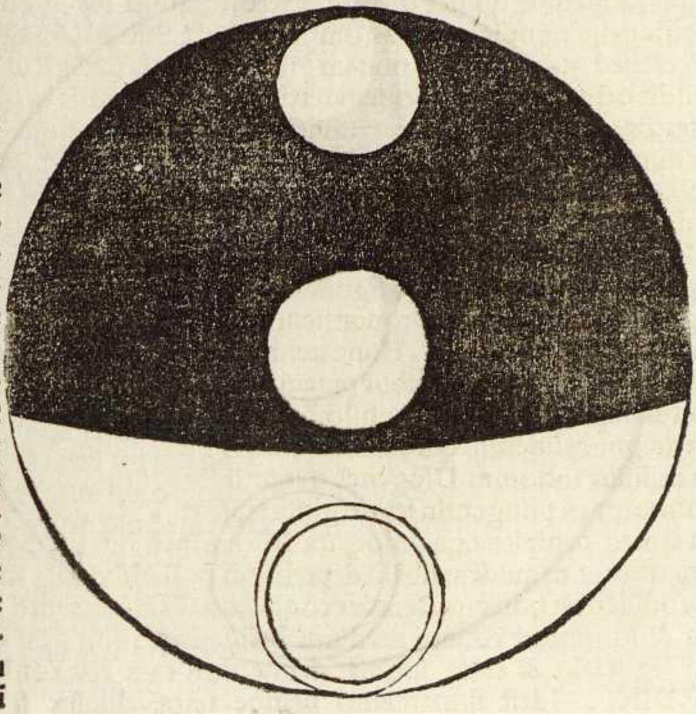

Terra

Sol

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

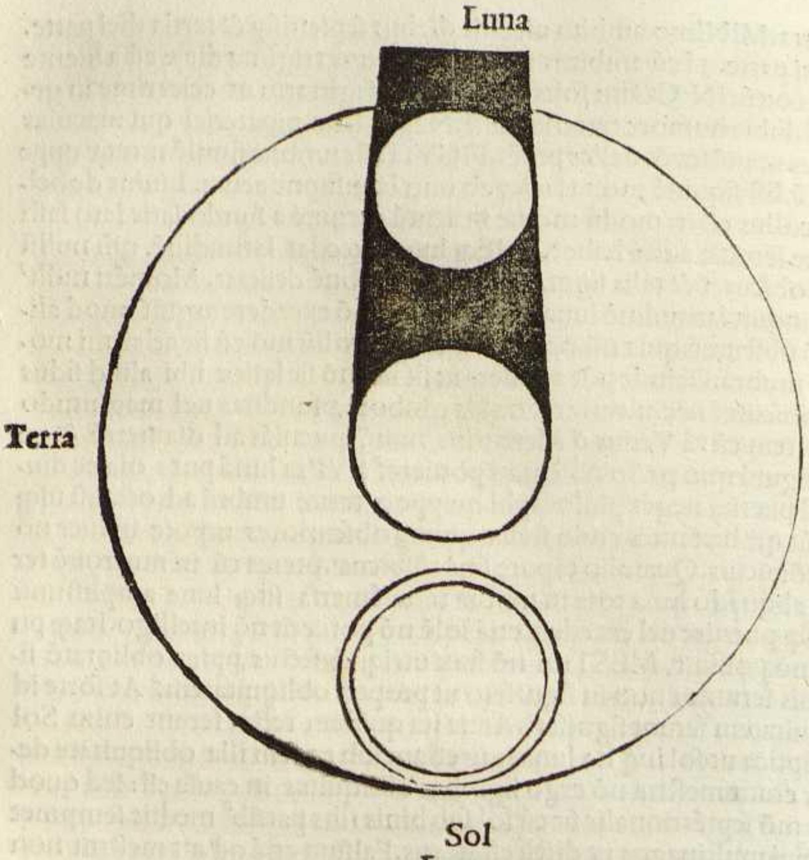

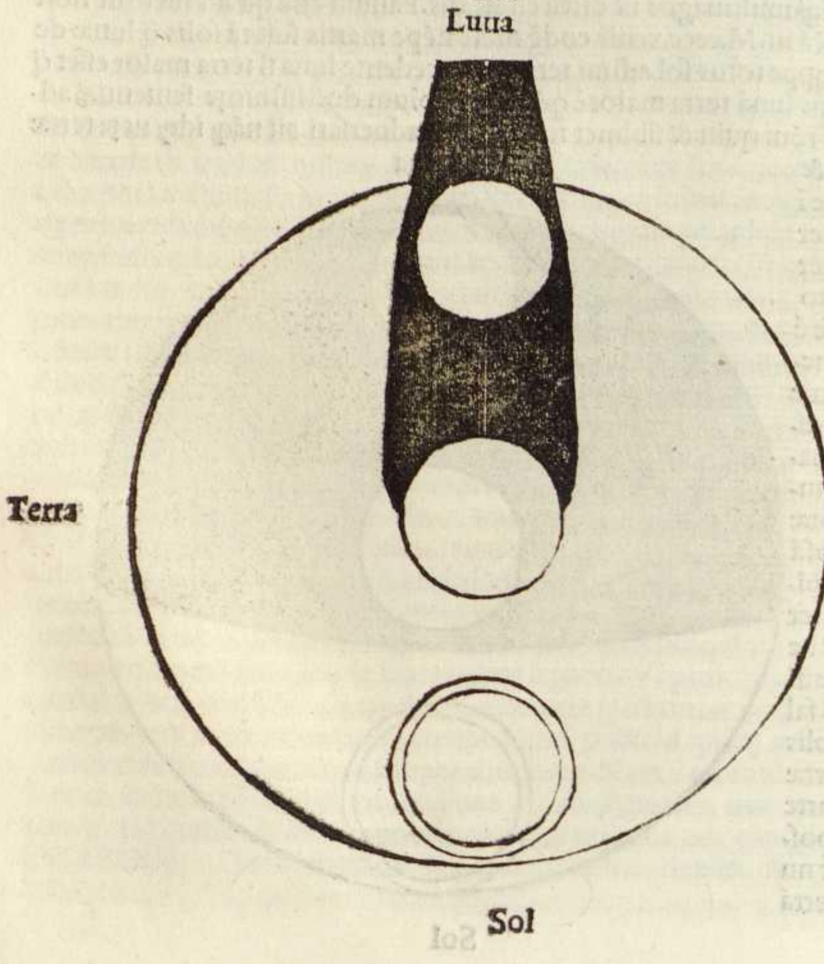

magnitudine excedet ſane ut ipſe etiam ait res ita hēt ſi lumē mai⁹ ē q̈ materia extrema diametri lumis ad angulos rectos diametri materiæ cadere non poſſunt: ſed pluſq̈ mediam ſphericā materiā illuſtrāt ſin aūt lumē æquale fuerit materiæ tum quod diametri ſint æquales æqualiter umbrāp fluit in infinitum. At ſi materia fuerit lumine maior itra diametrū cadēt radii. ac ſicut æqualeſ diametri āgulos rectos faciebāt ita hic angulos citra diametrū nā ſi ad diametrū uſq; pueniant ſint anguli recti neceſſe ē pinde duū inæqualiū corporū æquales diametri qđ fieri nullo modo pōt. id uero ſubiectis facile figuris hiſce dephēdetur. VT non ſit neceſſe amplitudinem eius oculoꝝ argumē tis. Q uemadmodum putauit epicurus & ſecuti ipſum ſicut Lucretius pedalem enim ſolē eē exiſtimauit quia ita nobis obiicit. friuolæ tñ ſunt plinianæ rationes. qđ ſol terra ſit maior niſi ea mō quæ de terræ umbra memorat. COLūnæ effigie. Ideo a græcis cylindroides appellati. TVRbinis recti. Quæ calathoides uocitāt. MEte

exiſtere

exiſtere effigiem:quæ conoides nominata eſt umbra.NVLLa amplius relinquatur dubitatio ſuperari magnitudine terram.Imo equidem ut oſtẽdimus ideo minor. q̃ terra arguitur ut figura ſubiecta plane omnibus eſt uidere.

Sol Terra Luna

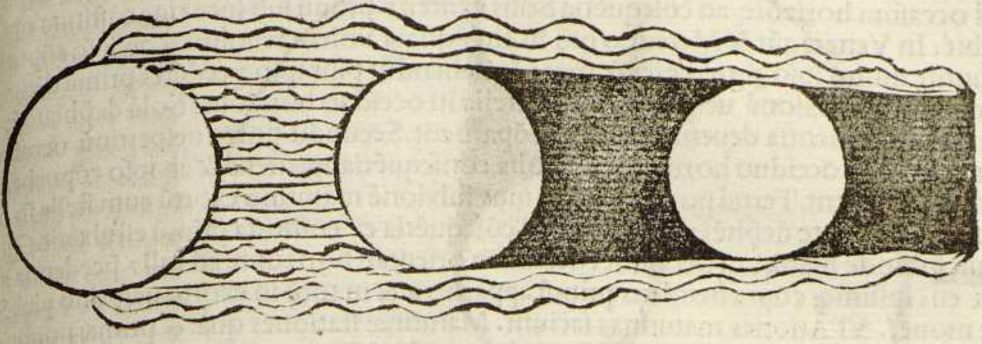

DELIQuio Solis.Varro in caſina qñ tibi domi nihil deliquium eſt dictum ab eo qđ deliquandũ ut turbida quæ ſunt deliquantur ut liquida fiant Aurelius ſcribit deliquiũ a liquido.Claudius ab eliquato ſiquis alterutrum ſequi mallet habebit autorẽ. ET IN Luna ueneficia arguente mortalitate & ob id crepitu diſſono auxiliante.Manilius.

Vltima ad heſperios infectis uolueris alis
Seraq; in extremis quatiuntur gentibus æra. (Ouidius
Te quoq; luna traho q̃uis temerata labores
Aera tuos minuãt.

Cur aũt id nos docet Alexander inquiẽs æs & ferrũ quatiũt mortales qđ ſe dæmonas fugare exiſtiment ꝑ id tẽpus quo luminaria iſta in terrã ſuas non mittunt affectiones q̃ benefaciãt hoĩbus & ĩprobos arceãt dæmonas.LVCEre dodrãtis ſemũcias horaꝝ.Ptolemæus de Luna locutus inquit ηδὲ ημερησία παραυξησισ πρωτων εξηκοςων ιη.Hoc eſt ſinguloꝝ dieꝝ incrementũ eſt decem & octo primoꝝ ſcrupuloꝝ.QVO argumento amplior errantiũ ſtellaꝝ q̃ Lunæ magnitudo colligiť. At ne hoc quidẽ magnitudinẽ uel paruitatẽ lunæ arguit ſtellæ nãq; ideo lucent uel ex ꝓpinquiore loco quia ſupra Solẽ inuehunť & quia ſuapte natura lucidæ ꝑſpicuæq; cũ Luna & ſub ſole a quo lumẽ capit currat lucet enim ſuperne cum inferne obſcurať & quo a Sole lõgius abit eo lucidior apparet.itaq; cũ adhuc ꝓpinqua eſt uix a latere illuſtratur radiis ſolaribus ſupernã adhuc partẽ petentibus nec ſi multo maior ſit aliter poterit accidere. EXOriunť uero matutino. Subaudi exortu.emerſiones ac ꝓrſus figuræ aſtroꝝ Ptolemæi ſnĩa ſunt nouem.modus itaq; ad Solẽ figuratus primus qui matutinus ſubſolanus appellať eſt cum ſtella in ortu cum ſole inſidet finienti:quẽ græca uoce dicimus horizontẽ.Secundus modus q matutinus ad cælũ mediũ quẽ meſaranema græci dicũt cum ſole ad ortũ in horizonte emergente ſtella mediũ tenet cœlũ ſiue ſub terra ſiue ſupra terrã.Tertiꝰ ẽ modus matutinꝰ lips dictus cũ ſole ſurgẽte ad ortũ ex horizonte ſtella fuerit in occaſu quẽ Iuuenalis ortũ numantinũ uocat luciferi . Quartus modus meridianus ſubſolanus cum Sole mediũ tenente cœlum ſtella fuerit in ſubſolano horizõte.Quintus modus meridianũ medii cæli ſpatiũ qđ meſuranema uocant græci cum ſol & ſtella pariter in medio cœli ſpacio fuerit.Sextꝰ modus meridianꝰ lips cum Sole mediũ cœlum tenente ſtella in horizonte fuerit occiduo. Septimus eſt modus opſinus ſubſolanꝰ nũcupatus cũ Sole occiduũ tenẽte horizõtẽ ſtella fuerit ĩ oriẽte. Octauus eſt opſinon meſuranema cum Sole occiduum horizõtem tenente ſtella mediũ habebit cælũ ſeu ſupra terrã ſeu ſub terra.Nonus modus opſinus lips qñ ſtella cũ ſole occiduum tenet horizontẽ his cognitis nũc etiã fluxiones intelligẽdæ planetaꝝ quo Pliniana lectio ſit apertior.ꝓinde planetæ oriẽtales ortu matutino ſunt q ex radiis ſolis emergẽtes pp acceſſum eoꝝ ad Solem aut ſolis ad eos mane apparere incipiunt. oriẽtes ortu ueſpertino ſunt q ex radiis Solis emergẽtes ob diſtãtiã a Sole ueſperi poſt ſolis occaſum comparere incipiũt.occidẽtes occaſu matutino qui radios ſolis ſubeũt & pp acceſſum ipſoꝝ ad ſolẽ mane occultari ĩcipiũt.Occidẽtes occaſu ueſpertino q ſolis radios ſubeunt & pp acceſſum ad ſolẽ uel Solis ad ipſos ueſperi poſt Solis occaſum

īcipiūt ocultari.ſupiores tres nō occidūt occaſu matutino: nec oriunť ortu ueſptino. At duntaxat Venus Mercurius & Luna.itaq; eſt inqt Theon alexandrinus in Saturno Ioue & Marte matutinus ortus primus cū ſtella in horizonte orientali in ſolis p̄cedentia exiſtens & eius lucē fugiēs primū apparuerit. Veſpertinus dein occaſus cū ſtella in ad occaſum horizōte ad cōſequētia Solis exiſtens.primū ſub luce eius cōſtituta obſcurabiť. In Venere aūt & Mercurio qm̄ hi circūquaq; Solem reuoluti & ab ipſo cōpræhēduntur minus ipſo ꝓgrediētes & ip̄m cōpræhendūt plus ipſo ꝓcedētes primā dicimus a cōiunctōe fulxionē ueſptinū ortū cū ſtella in occiduo horizonte Solē dep̄hendēs & in eius cō ſequentia deueniens primū cōparuerit.Secundū porro ueſpertinū occaſum cum ſtella in occiduo horizonte ad Solis conſequētia apparens & ab ipſo cōpræhenſa primū effluxerit.Tertiā porro nominamus fulxionē matutinū exortū cum ſtella in orientali horizonte dep̄hēſa ſub ſole ac ad cōſequētia ei⁹cōſtituta primū effulxerit.Quartum ſubinde matutinū occaſum cū ſtella in orientali horizonte ad ſolis p̄cedentia ap. pa ens ipſumq; cōpræhendens primū apparuerit & in totū in exortu ueſptino plus Sole moueť. STAtiones matutinas faciunt. Matutinæ ſtationes quæ & primæ nominantur: ueſpertinæ quæ ſecundæ hæ ſecundum ordinē ſignoꝝ. Illæ uero contra quod totum ut facilius accipiatur ſubiecta expræſſimus figura.Fingo ſignifeꝝ & eccentrū cum epicyclo ꝑ cuius centrū duco lineā ueri motus eius ut ſit centꝝ qdē eccentri a.ſigniferi aūt h ipſa uero linea a h b c, quæ celeritatē & motū eius quē habet ab eccentro exprimit.ducanť porro ab eodē puncto binæ aliæ ultro citroq; li. neæ epicyclū cōcludentes ad ſigniferū uſq;porrectæ ut f h d ſit arcus ī quo planetes moueť in ſignoꝝ ſeriē.Alter cō. tra.Planetes itaq; ab b moueť in d in ſignifero ab c in e præter motū eccentri tumq; bini motus cōiunguntť eccentri inq̄ & epicycli in unā eandēq; partē & tum planetes directus & celer ē direct⁹ quidē quia in ſeriē ſignoꝝ.Celer uero qđ eius motus ſit celerior motu eccentri epicycli planetes porro in d quia ra tione epicycli nō uideť in ſignoꝝ ſeriē moueri nec cōtra:ſed motu dūtaxat eccentri in ſeriē directus dūtaxat diciť ſi in f moueať rōne epicycli in occaſum mouebiť ut ſit linea a f l. At quia motus eccentri ei cōtrarius eſt directus quidē eſt: ſed tardus qa ex motu eccentri planetes abeſt ob epicyclum retrorſum ipſum ꝓferentem ī f uero qa motus epicycli repedantis cōnectiť motui eccentri ꝓgredientis in neutrā partē uideť planetes moueri ac in l eſſe perpetuo tum ſtationem facere uidetur in d ſtatio prima ex qua repedare incipit at in f unde incipiet dirigi ſtatio ſecūda dicitur uetuſtiſſimi tamē quos Plinius ſequitur epicyclum nullum poſuerunt æquantem nullum : ſed orbem dumtaxat unum quem eccentrum ideſt centrum mundi non habentem eſſe uoluerūt ī quo ſtella moueať.

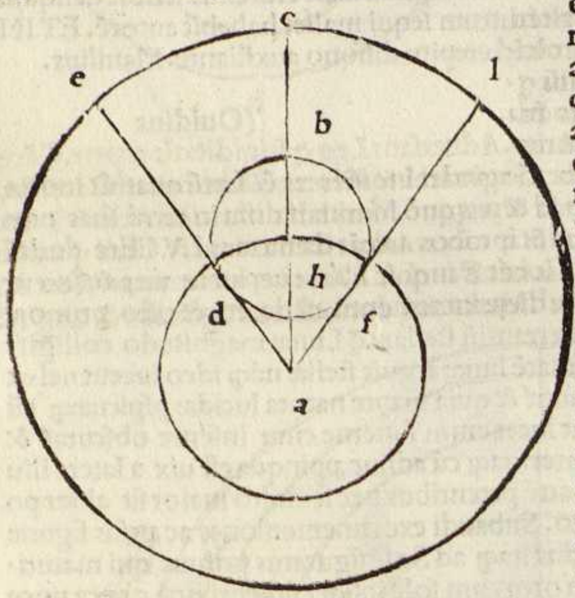

CIRCVloꝝ ē quos græci apſidas ī ſtellis uocāt.Heron alexādrin⁹apſis īqt eſt qđ min⁹ ſemicirculo cōp̄hēſū a recta linea miore diametro & ābitu maiore ſemicirculo ut hoc mō.Triangnli autem apſis. ut idem autor ait uocatur a uertice ad baſim ducta

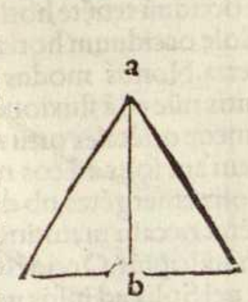

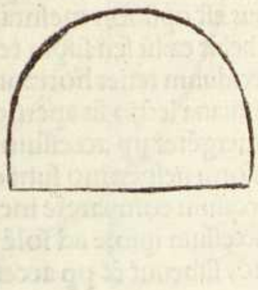

perpendicularis hoc nempe'modo apſis eſt ipſa a b linea:ſed Plinius apſidas intelligit
circuloꝝ oīno partes ſiue maiores ſiue minores ſemicirculo mundi centꝝ nō cuſtodiē
tes.CENtrū cæli.hoc eſt mundi aut etiā octaui globi qđ cælū appellari Ariſtotelis te-
ſtimonio ſupra diximus.ERGO ab alio cuiqꝫ centro apſides ſuæ exurgunt.Vt in ſupe
rioribus circulis oſtenſum. ſigniferi enim
aliud & eccentri aliud eſt centrū. MOtuſqꝫ
diſſimiles.Vt ſigniferi & eccētri & epicycli
QVOniā interiores apſidas neceſſe eſt bre
uiores eſſe.Sit enim ſignifer a b circulus.ec
centrus aūt c d diameter a b circuli e f & cē
trū uero ſigniferi g manifeſtū eſt h i k apſi-
dem breuiorē eſſe:planetēqꝫ centro g hoc ē
terræ fore,ppinquiorē ubi ī ea fuerit apſide
ut in i q̄ in aduerſa parte circuli nempe in l.
IGItur a terræ centro apſides altiſſimæ ſunt
Saturno in Scorpiōe.Ephæſtion aūt ac do
rotheus habet inquit Sol domiciliū leonē
cuius ſublimitas Aries.humilitas Libra ad-
uerſans Aquarius quod ſignum maxime hi
bernum ac frigidiſſimū. Saturnus domici-
lia habet Capricornum & Aquariū unū q-
dem ut ariditatis particeps. Alterū uero fri-
gidū eius ſublimitas Libra.humilitas Aries.Aduerſans Leo q frigiditatis expers.Cācer
qa humectū ſignū.Iuppiter domos habet Sagittariū & Piſces eiꝰ ſublimitas Cācer hu-
militas Capricornꝰ.aduerſantia geminos & uirginē.Mars hēt domicilia Arietē & ſcor
piū cuius ſublimit s Capricornus humilitas cācer.Aduerſantia tauꝝ & librā q̄ ambo
ſunt tēperatæ affectiōis.Venus domicilia hēt Taurū & librá eius ſublimitas Piſces.hu
militas uirgo.aduerſantia aries & ſcorpiꝰ.Mercurius domicilia hēt gemios & uirginē

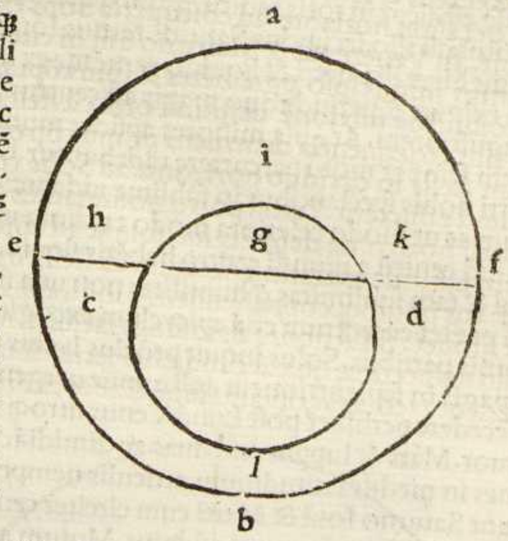

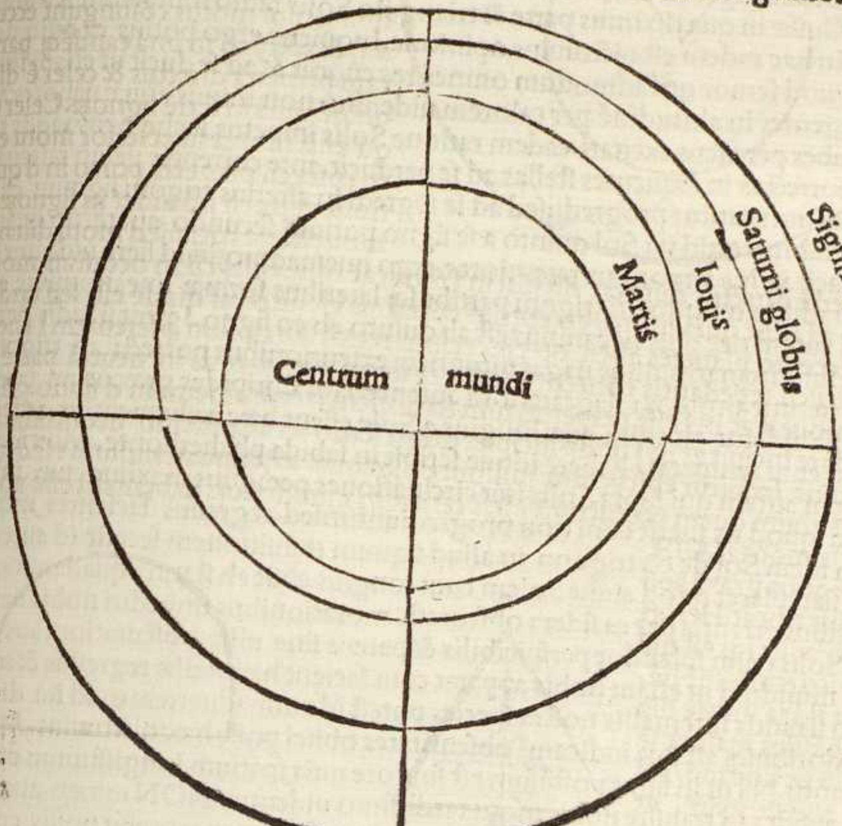

cuius ſublimitas piſces humilitas eoſdem aduerſans Sagittari⁹. Luna humidiſſima domicilium humidiſſimum habet Cancrum & Taurum eius ſublimitas Scorpius humilitas Capricornus cuius partes nullam habent ariditatem plurima uero refertæ ſunt ariditate & frigiditate. SED quia deductas ab ſumma apſide lineas coartari ad centrũ neceſſe eſt. ſicut in rotis radios. globi deſcribantur quattuor ut ſigniferi ampliſſimus habeatur: ab illo ſecundus Saturni. tertius Iouis. quartus Martis. per mundi centrum ducãtur binæ diametri & liquido cernẽtur ex una parte orbiũ amplæ apſides: ex altera uero exiguæ & perinde quo magis ad centrum binæ lineæ tendunt eo angulum efficiũt anguſtiorem. At quia minores apſides mundi centro ſunt uiciniores eo id uno & eodem ſemper motu percurrere uidebuntur. Contra ubi amplæ apſides occurrũt tardius ferri nobis ſpectantibus in ſublime uidebunt cã ergo ſublimitatis & humilitatis aſtrorum ac ut modo celeriora modo tardiora uideant ſunt globi inquit eccentri hoc eſt aliud centrũ a mundi centro habẽtis ſiquidẽ motus illi naturales certi ſunt ſingulis ac ſui & tam ſublimitas q̃ humilitas non una ſingulis eſt. putarunt ſingulares mathematici præter eccentrum etiã epicyclum excogitandũ eſſe. VENEris tantũ ſtella excedit eũ binis partibus. Solus inquit proclus lycius ſol p medium ſigniferum inuehitur nunq̃ magis in ſeptentrionem auſtrumue uergens. Luna plus cæteris planetis utroq; uerſus ſecedere perhibet poſt Lunã Venus utroq; uerſus ad partes quinq;. Mercurius ad quattuor. Mars & Iuppiter ad duas ac dimidiã. Saturnus ad partem unam modo. STATiones in mediis latitudinum articulis nempe in ecliptica. Sane ſtationes inquit Theon fiunt Saturno Ioui & Marti cum circiter centum uiginti partes uel ducentas quadraginta in Solis conſequentia fuerint. Motum augeri q̃diu in uicino ſunt terræ. Motus nunq̃ augetur ſed unus & idem ſemper eſt ſuus planetis ſingulis uerum ut ex ſuperiore figura expreſſum eſt quoniam modo terræ uiciniores: modo remotiores ſunt motus uidetur nobis ĩmutari ut terræ propinquiores nobis properare uideãtur propter apſidũ tractus breuiores contra uero cum a terra longius abſunt. QVAE ratio Lunæ ſublimitatibus maxime approbatur. quippe quæ modo celerius modo tardius ex Solis coitu abit. NVMErum augeri. Subaudi momentorum motus qua oſtendimus ratione apſidum. PERCuſſæ in qua diximus parte & triangulo Solis radio inhibentur rectum agere curſum. In hac eadem eſt uictruuius opinione. Inquiens. ergo potius ea ratio nobis conſtabit quod feruor quẽadmodum omnes res euocat & ad ſe ducit ut etiam fructus ex terra ſurgentes in altitudinẽ per calorem uidemus: non minus aquæ uapores a fontibus ad nubes per arcus excitari. eadem ratione Solis impetus uæhemens radiis trigoni forma porrectus in ſequentes ſtellas ad ſe perducit. ante currentes ueluti refrenando retinendoq; non patitur progredi: ſed ad ſe regredi in alterius trigoni ſignum eſſe fortaſſe deſiderabitur quid ita Sol quinto a ſe ſigno potiuſq̃ ſecundo aut tertio quæ ſunt propiora facit in his feruoribus retentiores. ergo quemadmodũ id fieri uideatur exponam. eius radii in mundo uti trigoni partibuſq; lateribus formæ lineationibus extenduntur. Id autem nec plus nec minus eſt ab quinto ab eo ſigno. Igitur ſi radii per oẽm mundum fuſi circinationibus uagarentur: neq; extentionibus porrecti ad trigoni formam liniarentur. propiora flagrarent. id autem etiam Euripides græcorum poeta animaduertiſſe uidetur. ait enim quæ longius a Sole eſſent hæc uæhementius ardere. propiora uero eum temperata habere idque ſcribit in fabula phahethonte. Mox idem autor ſubdit hi autem qui ſupra Solis iter circinationes peragunt maxime cum in trigono fuerint quod iis inerit cum non progrediuntur: ſed regreſſus facientes morantur donicum idem Sol de eo trigono in aliud ſignum tranſitionem fecerit. id autem non nullis ſic fieri placet quod aiunt Solem cum longius abſit ab ſtantia quadam non lucidis itineribus errantia per ea ſidera obſcuratis morationibus impediri nobis uero non uidetur. Solis enim ſplendor perſpicibilis & patens ſine ullis obſcurationibus eſt per omnem mundum ut etiam nobis apparet cum facient hæc ſtellæ regreſſus & morationes: ergo ſi tantis interuallis noſtra ſpecies poteſt id animaduertere quid ita diuinationib⁹ ſplẽdoribuſq; aſtrorum iudicam⁹ obſcuritates obiici poſſe hæc uictruuius. MINimo ferunt motu. Nã ut in figura oſtẽſum eſt ſupiore quia ſpatium longiſſimum eſt ubi altiſſimæ apſides id tranſire nobis motu tardiſſimo uidentur. NON tamen ante ſtationes ſecundas augente. Id ex figura quoque quæ ſtationes expreſſit poſſis colligere.

CVM VEneris ſtella nunq̃ longius.xlvi.partibus.Mercurius.xx.a ſole abſcedant.The
on de planetarum ſtationibus locutus inquit.In Venere aũt & Mercurio cũ uterq; ipſo
rum circa ſuam maximam ſolis diſtantiam fuerit ita habet ut Venus quidẽ circiter par-
tes quadragintaſex diſtet.Mercurius autem partes circiter uiginti tres. CONuerſas ha
bent utræq; apſidas ultro citroq; non in ſublime ſcandentes. TANtumq; circulus earꝝ
ſub terra eſt q̃tum ſuperne prædictarum.& ideo non poſſunt abeſſe amplius quoniam
curuatura apſidum ibi non habet longitudinẽ maiorem.quod ait Plinius ſubiecta me
lius explicabitur figura.ducta ergo diametro per ſigniferi orbem licet inſpicere unius
ſuperiorum trium apſidem ſupra mundi centrum ampliſſimam. Contra uero Veneris

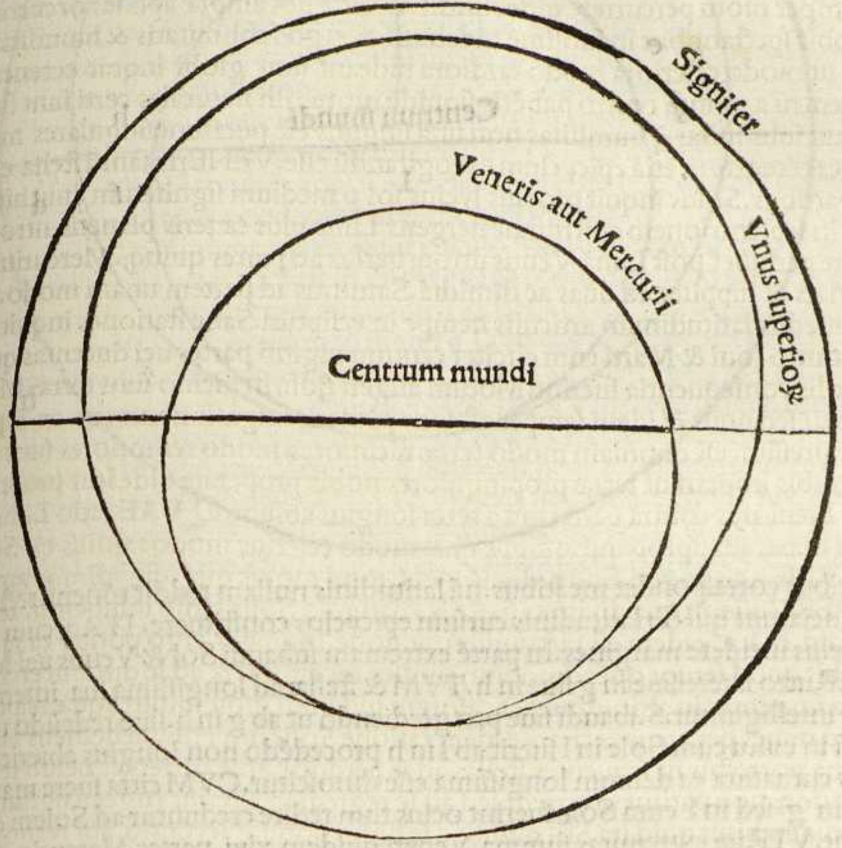

aut Mercurii apſidẽ ſuperiorẽ breuẽ & cõtra inferiorẽ ad ampliſſimã & qa Solis & Ve-
neris & Mercurii par curſus exiſtimaт̃ ideo ab ea curuatura nõ abeũt. Verumtamẽ appa
rentiis reliquis hæc ratio nõ quadrat.Itaq; iſta melius & Ptolemæus & ptolemæũ ſecu-
ti prodiderunt. AC SPAtia longitudinis latitudinũ euagatione penſant.Hoc ſi uerum
ſit Luna quæ per totã ſigniferi latitudinẽ euagatur p omnes abire a Sole figuras nõ de-
buit ac ne quidẽ ad ſexangulã mundi figurã puenire. Præterea etiã Mercurii oportuit
maiorẽ q̃ Veneris eſſe longitudinẽ Cum Venus per latitudinẽ longius euehat̃ cum tñ
fiat cõtra.ſit ergo ſignifer a b. Solis globus c d. Veneris globus e f ducat̃ diameter p
mundi centrũ ipſius ſigniferi ſit tota Veneris curuatura g h.Cũ ergo Venus in g fuerit
& Sol i eadẽ linea Venꝰ anteq̃ ad Solẽ redeat totã ambulabit curuaturã a g in h nẽpe
partes xlvi.& qm̃ in ea;ut uult Plinius ſemp eſt Venus curuatura cũ Sole ducatur linea
a centro mundi ad ſigniferum l m quæ ſupra diametrum cadens binos utrobiq; angu-
los faciat rectos.ſit itaq; Sol in ea linea pariter & Venus.Tum Veneri curuaturæ abſol-
uendæ partes uiginti tres ſupererũt quas cũ abſoluerit redibit ad Solẽ & ab h remeabit
in g.Idem de Mercurio dicendũ eſſe exiſtimat·ſemp igit̃ ad ea extrema pueniẽt ſpatia.
SED ratio canonica fallit.Quod Proclus ĩquit διαφωνα αριθμόσ. hoc ẽ diſſentit nu-
merus nẽpe rõciniũ & calculus.Canones quidẽ dicunt̃ tabularꝝ rõcinia.fallere ergo ui
dentur ratiocinia;cũ ſideris totũ explicant ambitũ.At ne hæc quidẽ Pliniana ratio ap-

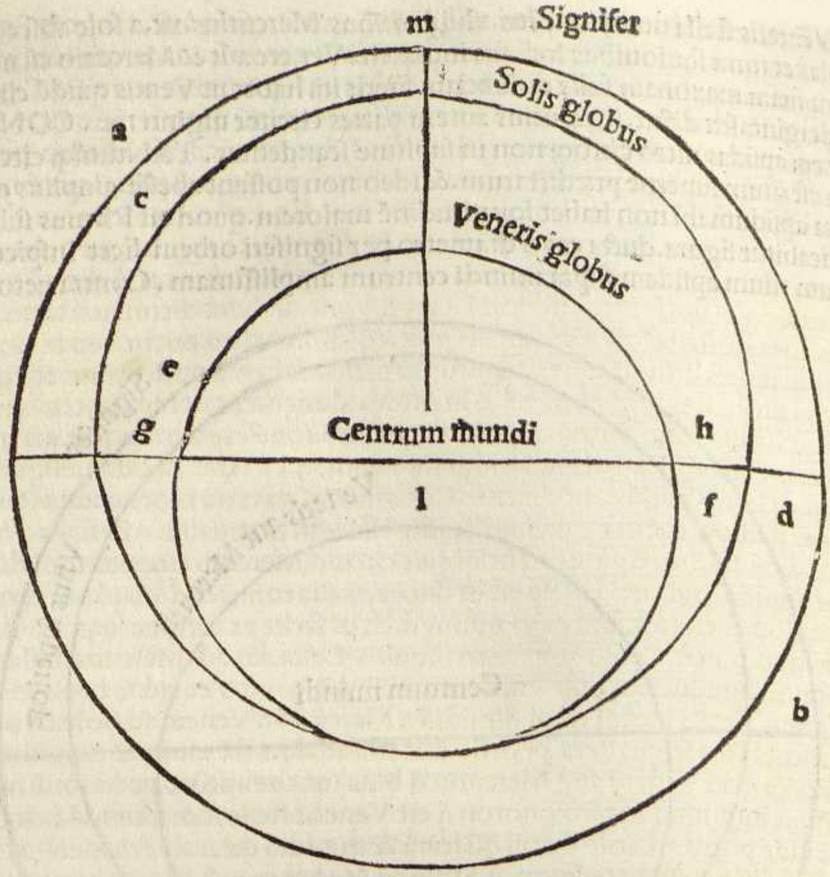

parentibus correſpondet meātibus.nā latitudinis nullam reddit rōnem.rectius igitur pronunciarunt qui ob latitudinis curſum epicyclos conſtituere. ITAq; cum ī partem ipſam eius incidere margines.In partē extremam ſubaudi Sol & Venus uel Mercurius ALTERutro latere:ſiue in g ſiue in h.TVM & ſtellæ ad longiſſima ſua interualla peruenire intelliguntur.Subaudi ſiue pro grediendo ut ab g in h.ſiue redeūdo ut ab h in g aut ſi in coitu cum Sole in l fuerit ab l in h procedēdo non longius abierit quia eius apſidis curuatura ea demum longiſſima eſſe dinoſcitur.CVM citra fuere margines.ut ſi non in g ſed in l cum Sole fuerint ocius tum redire creduntur ad Solem quia ab h redeunt.VTRiq; extremitas ſumma.Veneri quidem.xlvi. partes Mercurio autē.xxiii. IN Martis ſidere.Cuius eſt maxime in obſeruabilis curſus.Manifeſtum eſt quo propinquius aſtrum centro mundi fuerit eo habere maiorem aſpectus differentiam eamq; in Luna maximam.In Marte non perceptibilem nam ſemidiameter terræ ad ſemidiametrum orbis Lunæ ſub ſenſum cadit At ad ſemidiametrum orbis Martis magnitudine uidetur reſpuere.SEX angulas mundi efficit formas.Quia bis ſex duodecim quot ſūt ſigniferi ſigna quæ ſubnectit Plinius plæraq; aliter obſeruata ſunt. COMMiſuræ apſidum:Vt anabibazon & catabibazon ſeu ut noſtri nunc caput & cauda dracōis.MARti igneus.Ideo etiam pyroeneta ipſum græci uocant.Pyrois ab igne nomen inuenit. MERCurio radians.Nam & ſtilbon appellatus.CONnexo uiſu inerunt quæ cœlo cōtinentur.Inerunt ſcribendum nam ſtatim conſequitur multitudo conferta ineſt.HEBetante cætera.Scribendum cætero quo Plinius ſæpe utitur aduerbio. DIVIDua eſt. Quæ græce dicitur διχότομος ſicut dimidium a dimidio eſt ita diuiduū in duas partes æquas diuiſum.SEMInabit orbe.Græce amphicyrtos.IN Aduerſo.In diametro ut nunc loquūtur omnes in opoſitione. SED quæ recta in exortu ſuo conſurgunt.Signa ſex recta conſurgunt ab initio Cancri in finem uſq; Sagittarii.Totidē obliqua ſcandūt a principio Capricorni ad finem uſq; Geminorum obtemperantq; recte ſcandentibus hoc eſt bina ſigna quæ unius fuere longitudinis a principio Cancri ſibi inuicem cedūt ut Gemini Cancro Taurus Leoni Aries Virgini.Piſces Libræ Aquarius Scorpioni.& Capricornus Sagittario. Sed Pythagoras.muſicis rationibus mathematici prope om.

nes cœlum cõſtare ac moueri uoluerũt q̃ tota inq̃ſitio a Pythagora ſũpſiſſe credit̃ in̄
tiũ.is ergo inq̄t Pliniꝰ appellat tonũ q̃tũ abſit a terra Luna.& q̃m tonus interuallũ eſt ĩ
ſeſq̄octaua ꝓportiõe cõſtitutũ certis cõſtãs phthõgis ut hic accipit̃ priꝰ q̄d ſit phthõgus
aperiẽdũ.Phthõgus igit̃ ẽ hm̃oi harmõiæ principiũ q̃le nũeri ẽ unitas & lineæ punctũ
& tp̄is mométũ.Phthõgus itaq; ſtrepitus ẽ.ſtrepitꝰ aũt aeris affectio ꝑcuſſi ſubauditũ
cadẽs.uel phthõgus ẽ uocis modulatæ caſus ĩ tenorẽ.uel phthõgus ẽ nerui uniꝰcertus
q̄dã ſtrepitꝰ.ex hoc tomis naſcitur ẽ aũt inq̄t Bryeniꝰ tonus locus certꝰ uocẽ excipiẽs
ſyſtematis latitudinis expers diciturq; q̃ttuor mõis ut phthõgus uelut terpãder hepta
tonũ lyrã noı̃ans. uel interuallũ ut a meſe ad parameſen tonũ dicimꝰq ĩ ſeſq̄octaua ꝓ
portiõe.Vel uocis locus ut doriũ aut phrygiũ aut lyliũ dicimꝰ uel tonũ ictum mõ quẽ
uis.in ſeſq̄octaua igit̃ rõne q̃m in ꝑtes æq̃les diuidi nõ põt ut neq̄dẽ nouenariꝰnũerus
in binas ꝑtes dirimit̃ æq̃les hemitoniũ maius & hemitoniũ minus & ĩ genere chroma
tico ĩ dieſes tres in enharmonio in q̃ttuor.ẽ aũt dieſis ut inq̄t Bacchiꝰ minimũ iterual
lũ q̄d hũana natura moduláter poſſit efferre.tonũ ergo in ſeſq̄octaua ꝓportione inq̄t
Plinius noı̃auit Pythahoras mũdi interuallũ q̄d a terra ad Lunã.Higinꝰ quoq; a terra
inq̄t ad Lunã ſpatiũ tonõdixerũt.Cẽſorinus aũt a terra inq̄t ad lunã Pythagoras puta
uit eẽ ſtadioꝝ circiter.cxxvi.milia idq; eſſe toni interuallũ.AB EA ad Mercuriũ ſpatii
eius dimidiũ.Ita Higinus ad hoc ĩquit circulo Mercurii circulus toni dimidiũ:ſed abu
ſiue dimidiũ quia ut iã dictũ eſt in duo æqualia tonus dirimi nõ põt utpote in ſeſq̄octa
ua ratione:hemitonium ergo minus dicit ut facile ex eis quæ ſequuntur cuius eſſe ma-
nifeſtum poteſt.Cenſorinus uero inquit a Luna aũt ad Mercurii ſtellam quæ ſtilbon
uocatur dimidiũ eius uult ſemitoniũ. ET AB eo ad Venerem a qua ad ſolem ſeſcuplũ
Higinus Venus inquit tonũ dimidiũ a Mercurio a Venere ad Solem tono dimidio to
ni ſeſcupla ſeu ſeſqualtera ꝓportio ẽ ut tria ad duo nã tonus & hemitoniũ tria ſunt he
mitonia q̃ ad Venerẽ atq; Mercuriũ q̃ bina ſunt hemitõia ꝓportionẽ hñt ſeſcuplã. Cẽ
ſorinus inq̄t hinc ad phoſphoron q̃ eſt Veneris ſtella fere tãtundẽ hoc ẽ aliud hemito
niũ inde porro ad Solẽ ter tm̃ q̃ſi tonũ & dimidiũ q̄d uocat̃ diapẽte a Luna aũt duos
& dimidiũ q̄d eſt diateſſeron.A SOle ad Martem tonũ.Higinus Sol a Marte inquit to
ni dimidio.Cẽſorinus inq̄t a Sole uero ad ſtellã Martis cui nomen ẽ pyrois tantundẽ
interualli eſſe q̃tum a terra ad Lunam idq; facere tonon. AB EO ad Iouem dimidiũ.
Higinus Mars inquit a Ioue hemitonio.Cenſorinus aũt inquit hinc ad Iouis ſtellam
quæ phahethon appellatur dimidiũ eius q̄d facit hemitoniũ. ET AB eo ad Saturnum
dimidium. Higinus Iuppiter inquit a Saturno diſtat tono. Cenſoriuus tãtumdẽ a Io-
ue ad Saturni ſtellam cui phœnon nomen eſt idem aliud hemitoniũ.ET Inde ſeſcuplũ
ad ſigniferũ.Higinus Saturnus a ſignis tono uno. Cenſorinus inde ad ſummũ cœlum
inquit ubi ſigna ſunt perinde hemitoniũ itaq; a cœlo ſummo ad ſolẽ diaſtema eſſe dia
teſſeron ideſt duoꝝ tonoꝝ & dimidii terræ aũt ſumitate ab eodem cœlo tonos eſſe ſex
in quibus ſit diapaſon ſymphonia ſubiungitq; præterea multa quæ muſici tractant ret-
tulit ſtellas & hunc omnẽ mundũ enharmonion eſſe oſtendit. quare Dorilaus ſcripſit
eſſe mundum organũ.Apparet ergo Plinium cum Higinio nõ conuenire. Cæterum ſi
ubi Plinius ſeſcuplũ dicit tonus ſit ſex tonos totũ a terra ad ſigniferũ complebit inter-
uallum unde Ariſtoxeni ſententia diapaſon eſt conſonantia:nec tamen recte Ariſtoxe
nus quippe q̄d tonũ in duas partes diuiſit æquales q̄d ſupra fieri nõ poſſe oſtendimus
& omnes præter ariſtoxenios annuũt muſici ſiquidẽ bini toni cũ minore hemitonio
diateſſaron cõplent: ut tres toni cum minore hemitonio diapen e ex quibus conſtat
diapaſon cõma igitur deeſt ad ſex tonos perficiendos.Verum nõ iã ſex toni: ſed ſeptẽ
ut liquido quiuis poteſt colligere a Plinio colligũtur.q̄d prorſus caret ratione.nec to
nus locus poteſt intelligi alioqui plures adhuc fuerint nã Ariſtoxeni ſententia treſde-
cim dicunt̃ Ptolemæi uero octo.At antiquiſſimorum ſententia tres dumtaxat Dorius
Phrigius Lydius nõ etiã phthongus quia uel unus neruus diapaſon cõplere potuerit
& plures & pauciores Déiq; hemitoniũ ip̄m neq; locis neq; phthõgis cõuenit.IN EO
Saturnũ dorio moueri. Antiq̃ſſimi ut diximus tres dumtaxat tonos cognouere doriũ
q̄ grauiſſimus eſt quẽ Saturno ob motꝰ tarditatẽ deputauere.Phrygiũ acutũ quẽ Ioui
attribuerũt:ſed Mercuriũ ait phthongo moueri q̄a figurã mundi nullã cõplet & nequi
dem ꝑ oẽs ſigni unius partes uſq̃ ꝓuehit̃ cunq; ſignũ nullũ ꝑficiat ſuo curſu iure factũ

uidet ut ei nequidẽ ullũ deputet interuallũ. At his expoſitis par uidet ut q̃bus globis quos neruos ueteres deputarint pariterq; motus planetaꝝ oſtendamus. quo totus ille globoꝝ cõcentus melius innoteſcat· Nequidẽ illud huic loco incongruũ exiſtimam⁹

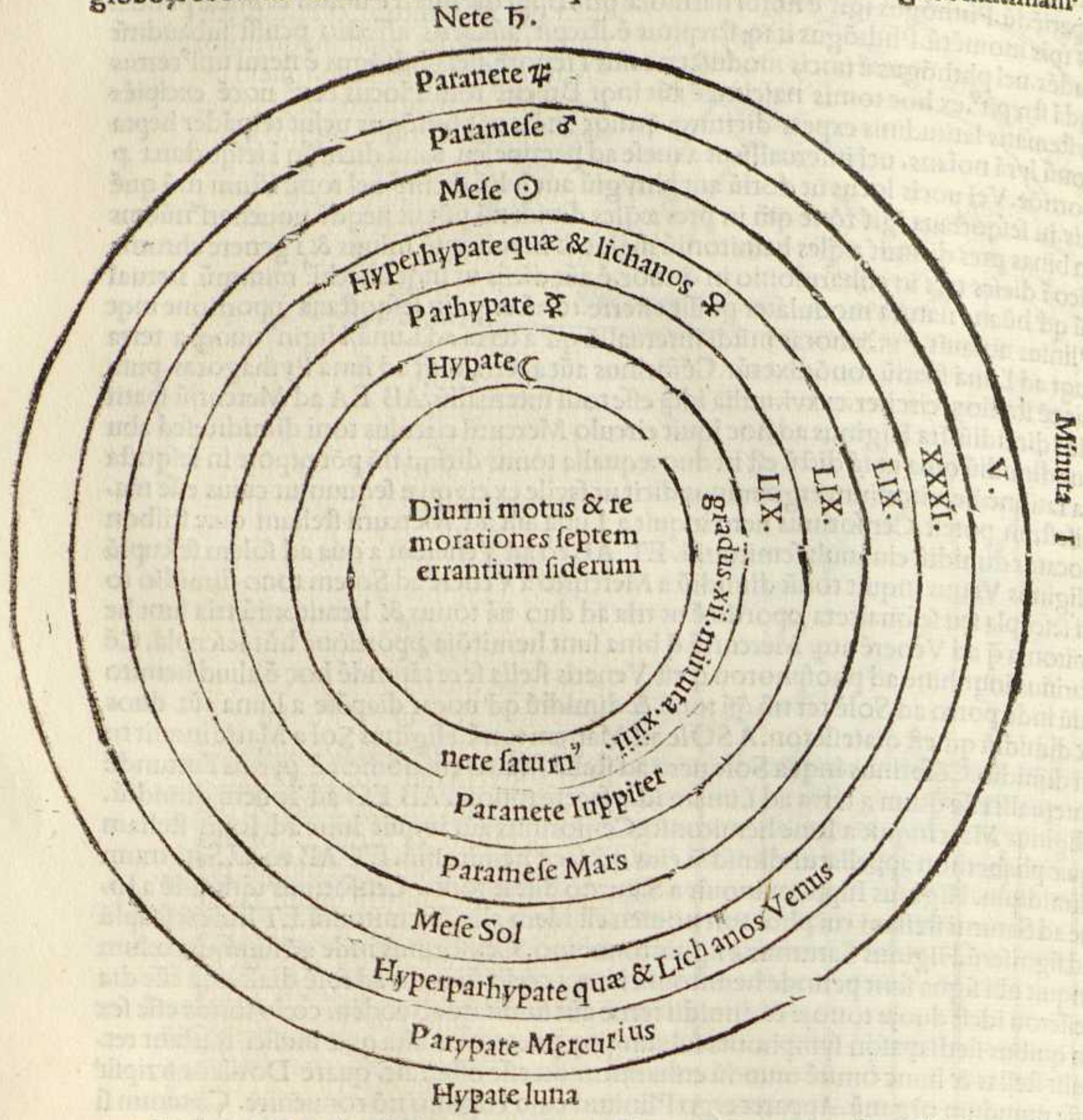

quæ fuerit octochordos Pythagoræ lyra aut Mercurii heptachordos ſubiecta explicare figura huiuſmodi: Rurſus tonoꝝ acutior eſt mixolydius quo grauior lydius hemitonio lydio grauior phrygius tono. mixolydio triemitono: quo grauior dorius phrygio quidẽ tono lydio aũt ditono. At mixolydio diateſſarõ hoc grauior hypolydius hemitonio at phrygio trihemitonio ut lydio diateſſarõ. mixolydio tritono: ſed hypolydio grauior hypophrygius tono. At dorio trihemitonio ut phrygio diateſſaron lydio diapente: ſed mixolydio tetratono uerũ hypophrygio grauior hypodorius tono ut hypolydio tetratono & hemitonio ut mixolydio pentatono. STAdiũ. cxxv. noſtros efficit paſſus hoc eſt pedes ſexcẽtos. xxv. Cenſorinus ut eratoſthenes inq̃t geometrica ratione colligit maximũ terræ circuitũ eſſe ſtadioꝝ. cclii. miliũ. Ita Pythagoras quot ſtadia inter terrã & ſingulas ſtellas eſſent indicauit ſtadiũ aũt in hac mũdi mẽſura id potiſſimũ intelligendũ eſt qđ italicũ uocant pedũ. cxxv. Nã ſunt p̃terea & alia lõgitudine diſcrepãtia ut olympicũ qđ ẽ pedũ. dc. Itẽ pythicũ pedũ mille. Sane mẽſuraꝝ agreſtiũ ſuã appellationẽ habẽtiũ minima ẽ digitus q̃ ẽt uncia noïat quicquid minus digito fuerit a partib⁹ ei⁹ nomẽ accipiet cui⁹ mẽſurã p̃ trãſuerſũ pollicis iuxta unguis radicẽ cõſideramus quattuor

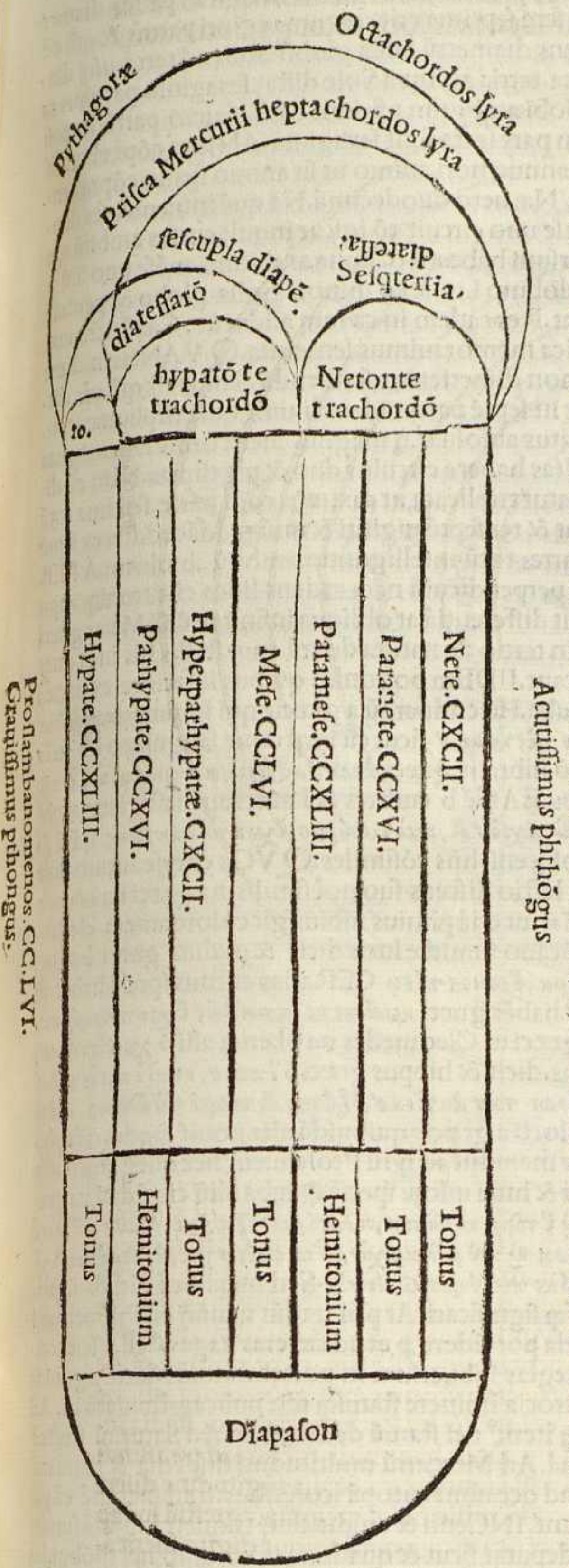

mus quattuor itaq; digiti efficiunt palmum.i. paleſtem græce quattuor palmi pedem tres palæſtæ ſpithamen.pes & dimidius cubitum paruum. tres pedes gradum quattuor ulnam.quinque paſſum:nouem pedes cubitum magnum: decẽ pedes decempedã. Centum uiginti quinque paſſus ſtadium.octo ſtadia mille paſſus quod uulgo dicitur miliare. NAM cum trecẽtis lx. & fere ſex partibus orbis ſolis ex circuitu eius patere appareat circulum per quem meat.manifeſtum certe ẽ omnem magnitudinẽ in infinitas partes eſſe ſecabilẽ.maximum tñ cœli circulũ oẽm mathematici ĩ trecẽtas & ſexaginta partes diſtribuerũt qa ſignifer duodecim cõſtat ſignis & ſingula ſigna ĩ partes diſtributã ſunt triginta p quæ ĩ ſuo globo Sol inuehit̃.Plinius uero hũc ipſum orbẽ in partes trecẽtas ſexaginta & fere ſex partes diuidendũ putat qd' tot ſint anni dies trecẽti inq̃ & ſexaginta qnq; & fere diei pars quarta uñ poſtea dies intercallares. At ſecus ẽ q̃ Plinius opinetur. Non enim quia tot ſunt dies ideo Solis circulus tot partiũ erit. quoniam cum motus Solis ab ortu in occaſum &: rurſus in ortum a primo fiat mobili celeriuſque primum mobile ambitũ unum faciat q̃ poſſit ſol e trecentis ſexaginta partibus unã pficere.qd' ipſi ſupereſt ſoli ſpatiũ qnq; dies & quartã fere diei partẽ anno abſoluit.Sẽperq; dimetiens tertiã partẽ ambitus & tertiæ paulo minus ſeptima colligat. Diameter græce:latine dr̃ dimetiẽs. docet itaq; ac plurib⁹ demõſtrationib⁹ oſtẽdit Archimedes ĩ libro quẽ de circuli dimẽſione ĩſcripſit diametrũ circuli triplicatã cũ ipſius diametri paulo minore parte ſeptima totius circuli ambitum perficere. At quoniam cœli globus in circulos diuiditur ducta diametro ſuperne a globo per terrã quæ cœli centrum eſt ad eam globi partem cœleſtis quæ inferna eſt ipſa hæc diameter quæ totius ambitus globi cũ paulo minore parte ſeptima pars tertia eſt a terra quæ mundi centrum eſt media diſpeſcitur: ut pars eius dimidia a globo cæleſti ad terram perueniat pars altera

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

dimidia a terra rurſum inferne ad globi alteram partem ſuperiori aduerſam penetret. Cunq; totus ut diximus Solis circulus diuiſus ſit in trecentas ſexaginta partes diame tralis terra interuenit mediam dirimens diametrũ erit a globo Solis ad terrã uſq; dia. metri dimidiũ nempe partes ſexaginta. tertia agitur a Sole diſtat ſexaginta partibus ta libus quales trecẽtæ ſexaginta eius globi ambitum pficiunt. SEXtã uero partẽ imenſi ſpatii. nã trecentaꝝ ſexaginta partium pars ſexta ſunt ſexaginta. ANImo cõpræhendit ineſſe altitudinis ſpatio. ſcribendum annuo non animo ut ſit annuo ſpatio cõpræhen ditur ut paulo ante memoratũ eſt. LVNæ uero duodecimã. Nã quẽ intra menſes duo. decim Sol perſicit curſum. Luna menſe uno circuit. rõ igitur inquit curſus ambitũ ape rit ut cũ æqualem planetæ inter ſe curſum habeant & Luna ambitum mẽſe uno ſuũ p ficiat ut Sol annuo ſpatio. appareat globum Lunæ eo minorẽ Solis globo & perinde etiã diametrũ. EADem ad cælũ agunt. Res eadem in cælum adducũt. Cælũ octauum globũ dicit ut ſupra quoq; Ariſtotelica memorauimus ſententia. QVANtas .n. dime tientes habeat ſeptimas. Dimetiens non dimetientes ſcribendũ. ſenſus eſt qm̃ oĩs dia. meter qua ambitus circuli explicatur in ſeptẽ partes ideo diuidit̃ quia triplicatæ ſepti. ma pars additur ut totus circuli ambitus abſoluat̃. q̃ magnus fuerit orbis tam magnas eas ſeptimas habeat neceſſe eſt. TANtas habere circulus duo & uigeſimas. Nam cũ di. metiens quæ græce diameter appellatur triplicata ut diximus cum parte ſeptima totũ ambitum cuius eſt diameter abſoluat & ter ſeptẽ uiginti & unũ reddãt addita ex ſeptẽ porro partibus una uiginti & duæ partes totũ intelliguntur ambitũ abſoluere. A PER pendiculo menſura cæli conſtet. Ad perpendiculũ nãq; cadens linea cũ utrobiq; angu los faciat rectos nullã habere potuerit differentiã at obliqua infinitas. COMetas græci uocant noſtri crinitas. Cicero tamẽ in tertio de natura deorũ cum ſtellis his inqt quas græci cometas noſtri cincinatas uocant. IIDEm pogonias quibus inferiore ex parte ĩ ſpeciem barbæ longæ promittitur iuba. Hæc aduerbũ a græcis qui inqunt πωγωνίας ἐκ τῶν κάτωθεν, δίκην πώγωνος ἔχων τὰς κόμας ſicut cũ inqt crine ſanguineo illi τὰς κόμας αἱματώδης. A Cõtiæ iaculi mõ uibrant̃. græci ἀκοντίας, ὅμοια ἀκοντίῳ. καὶ ὥσπερ σίδηρος κραδαίνεται, οὐ φανερὸς ἡλίου, EAſdẽ b euiores & ĩ mucronẽ faſtigiatas xiphi as uocauere. ξιφίας, βραχύτερος μὲν, ὠχρὸς δὲ, καὶ ξιφήρεις, ἔχων τὰς ἀκτῖνας qd' ẽ Xi phias breuior qdẽ ſed pallidus radioſq; enſi hñs cõſimiles. QVOs chryſeus auro noĩe ſimilis. mẽdoſe ita legit̃ ẽ. nãq; uero lectio diſceus ſuo noĩ ſimilis. nã græci ita ὁ δισκεὺς δίσκῳ περιφερὴς, καὶ τὸ εἶδος ὡς ἤλεκτρον ut etiã plinius ſubiungit colore autem electro. PITHetes dolioꝝ cernit̃ figura in cõcauo fumidæ lucis dicit̃ & pythus græci ὁ πίθος, καπνώδης μὲν φωτὸς πλήρης· τὸ δὲ σχῆμα, ὅμοιος πίθῳ. CERatias cornus ſpeciẽ habet. di citur & ceraſtes a cornu oĩno nomẽ habẽs græci κεράστης κερατοειδεῖς ἔχων πλοκάμους. LAMpades ſcribendũ eſt lãpadias græci ut Cleomedes ita plæriq; alii ὁ λαμπαδίας, ὅμοιος λαμπάδος καιομένης. HIPPeus. dicit̃ & hippus græci ὁ ἵππος, ὁ καὶ ἱππεὺς καλούμενος, δίκην λοφιᾶς ἵππου, διαρραίνων τὰς ἀκτῖνας, ὀξύτης δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους. διὸ καὶ ταύτης ἔτυχε προσηγορίας. Decimo loco a græcis quibuſdã alia ponit̃ ſpecies q̃ ſalpin gus de qua mox Plinius noĩat̃ cuius meminit ad ſyrũ Ptolemæus nec quẽq̃ aliũ hui⁹ fe ciſſe mẽtionẽ græcũ cõperio. FIVnt & hirci uiloꝝ ſpecie & iuba aliq̃ circũdati ita græ. ce tragi appellant̃ unde γίνονται δὲ καὶ ἕτεροι κομῆται, οἱ λεγόμενοι τράγοι, δίκην μαλλοῦ πώγωνος βρίων νεφέλας τινὰς περικείμενοι· καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν, οὔπω φαίνονται, εἰς δὲ ἑκάτων δὲ σχῆμα ἀποτελοῦνται, ὡς πλείω ἢ ἐπὶ ἀνομβρίας πεφύκασι φαίνεσθαι. Sed maxime ĩ cãdida i. gala. xia. VENtos aũt ab iis graues æſtuſq; ſignificari. At pħi tradũt ut nũq̃ ad ſolẽ uel lunã comã ſuã cometas cõuertere ita uaria portẽdere ꝑ ut ad cæteras uagas ſtellas ſeſe con. uerterint ad Ioueẽ .n. come domos regias ſubuerſum iri portendũt. ad Martẽ ægritudi nes ĩ armis & ĩteritus bella quoq; atrocia ĩminere ſtatuſq; reꝝ pulicaꝝ ĩmutatũ iri. Ad uenerẽ magnaꝝ mulieꝝ reginarũq; ĩterit⁹ uel ſtatuũ deſolatiões. Ad Saturnũ fructuũ terreſtriũ caritatẽ & oĩo carã annonã. Ad Mercuriũ multitudini diſpẽdia & ĩfamias. ſi ad orientẽ cõuerſi fuerint aſianis. ſi ad occaſum europã ĩcolẽtibus. ſi ad meridiẽ eã ptẽ incolẽtibus mala q̃ diximus minitant̃. INGenii & eruditionis triquetrã figurã funde re. Id nãq; figuræ genus Mercurio deputat̃ ſicut & quadrata nõ rhomb⁹ uel rhõboides iõ parib⁹ ãgulis. SVNT q'& hæc ſidera ꝑpetua eẽ credãt ſuoq; ãbitu ire ut ruſus feſtus.

Et numeroſa

Et numeroſa ſuæ lugentem funera gentis
Electram in terris mœſtum dare nubibus orbem
Sæpius obſcuris caput ut ſit cincta tenebris
Nonnunq̃ oceani tamen iſtam ſurgere ab undis
In conuexa poli: ſed ſede carere ſororum
Atq; os diſcretim procul edere deſtitutam
Germanoq; choro ſobolis lacerata ruinis
Diffuſamq; comas cerni criniſq; ſoluti
Monſtrari effigiem. Diros hos fama cometas
Commemorat. triſti procul iſtos ſurgete forma
Vultum ardere diu perfundere crinibus æthram
Sanguine ſub pingui rutiloq; rubere cruore.

ALII uero qui naſci humore fortuito & ignea ui ideoq; ſolui. Sane Pythago rei nõnu li ſtellam eſſe cometem putant qui nõ ſemper ut diximus appareat. Alii refractionem noſtri uiſus ad Solem ꝓpemodũ ut in ſpeculis impræſſiões. Anaxagoras Democritus coitũ ſtellarum duarum uel pluriũ collucentiũ. Ariſtoteles ex arida euaporatione ad ignis uſq; concauũ aeriſq; cõuexum. ſtraton aſtri lumen la nube cõpræhenſum denſa queadmodũ in fulgentibus fieri ſoleat corporibus. Heraclides põticus nubem ſublatam a lumine ſublimi ſuccenſam ut modo ſimilis barbe. modo torri: modo columnæ uel huiuſmodi aliis fiat. ut Peripatetici etiã opinantur. Epigenes ſpiritus eleuationem terra reſertã ſuccenſa. Bohetus aeris remiſſi uiſioné. Diogenes ſtellas eẽ cõetas. Anaxagoras ab æthere radios deferi. ideo ẽt cõfeſtim extingui. Metrodorus lapſum ex ui Solis in nubes radiãtẽ. Xenophanes cũcta hmõi nubiũ ſuccenſarum cõſtructiones cõmotiõeſq; eſſe.

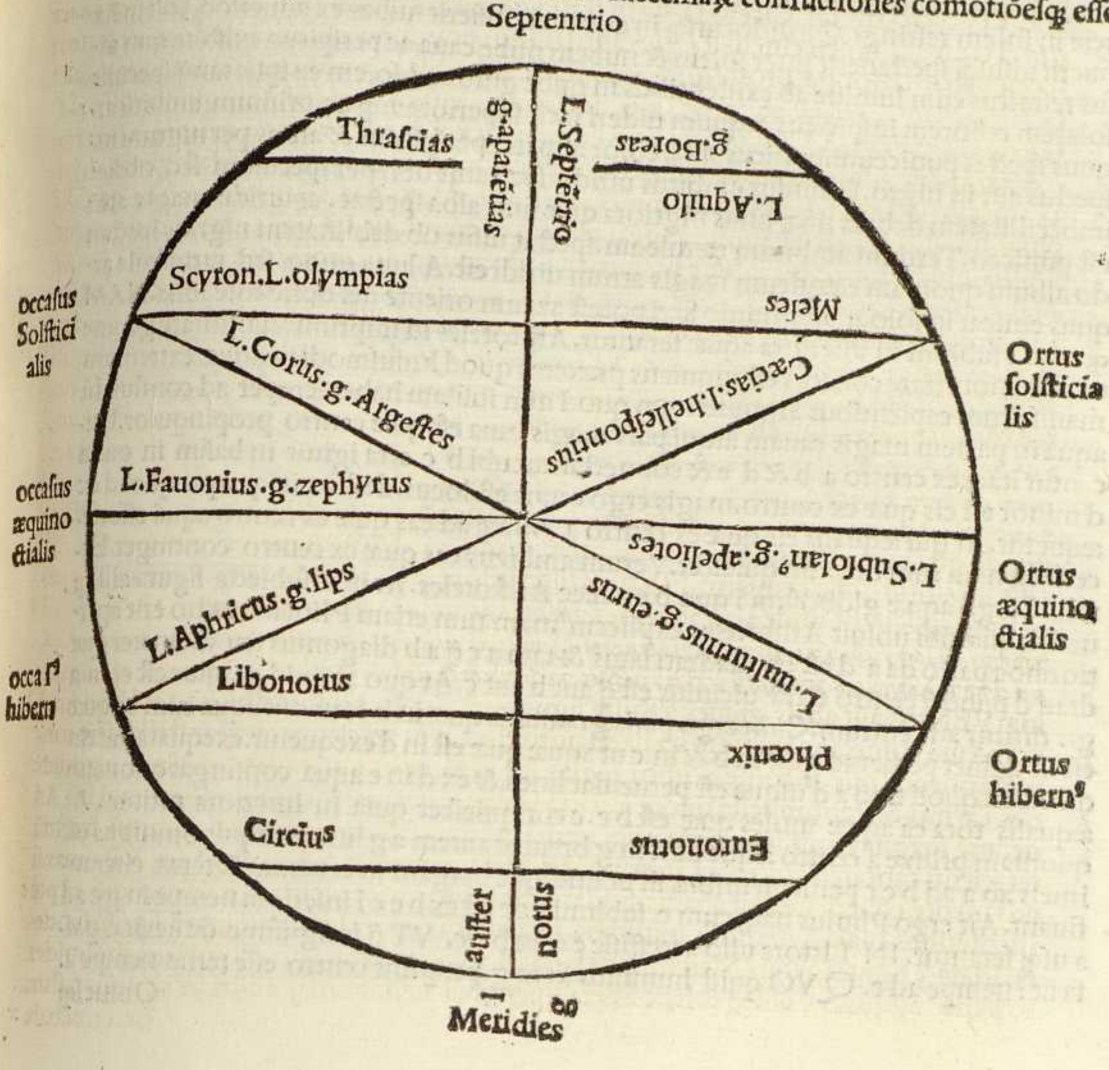

ORGAnis excogitatis:ut aſtrolabis & dioptris: ſed poſtea Ptolemæus examinatiora excogitauit ſicut etiam poſteri ac noſtri temporis alia. LAMpades uocant plane faces alterum bolidas. Ita Cleomedes δύο σχήματα ἐστὶν ὧν τὰ μ λαμπάδες καλοῦνται τὰ δὲ βολίδες ἄλλαι μὼν λαμπάδες ἐπὶ τῆς ἀρχῆς διακαίονται αἱ δὲ βολίδες πυρῶδας κατα φέρονται ἕλκουσαι αὔλακα μακραν. CVM rex Philippus græciam quatteret ita leon de chaſmate loquutus ὅ ἐτε φίλλιππός ὁ ἀμύντου ἔσαλτυσε τὴν ἕλλαδα. VERſi coloris græci ποικιλόχροοι τινες κυκλοι. VETEres quattuor omnino. Omnis uentorum ratio Ariſtotelica Pliniana & Ptolemaica hac fere figura exprimitur ſubiecta. TENui remedio aceti in aduenĩetem effuſi cui frigidiſſima eſt natura. Si ob id quia natura frigidiſſima alia longe frigidiora id facere oportuit quæ ſine controuerſia ſenſus noſter depræhendit ob id lethalia non ergo hoc ipſa preſtat frigiditas:ſed uis ſoli naturæ cognita ut ĩ multis euenit aliis. Cæterum nequidem aceti uis frigidiſſima a medicis perhibetur:ſed ab aliquibus frigiditatis modo alicuius particeps ab aliis etiam temperate dicitur qualitatis idq; comprobat Galenus grauis & doctus ĩ primis autor poteſt autem uideri id facere quod non humectandi modo uim habeat: ſed etiam attenuandi:eſt etiam ubi arefaciat. PREſter uocatur amburens. Inde etiam nomen habet nam πρήθω τὸ καΐω hoc eſt amburo ſignificat. LAEVA proſpera exiſtimantur quoniam læua mundi parte ortus eſt. Pythagoras Plato& Ariſtoteles dextrã mundi partem orientalem plagam unde motus principium uocant. Læuam autem occiduam. At Empedocles dextram ad æſtiuum tropicum. Læuam ad hibernum ut Plutarchus de iis quæ philoſophis placuere prodidit memoriæ. PERplurimum refert p cum ſuperlatiuo connexum notãdum eſt. AVT unq̃ lapidem in eo fuiſſe credatur. credatur imperſonale uerbum. MANifeſtum eſt radium ſolis ĩmiſſum cauæ nubi repulſa acie in ſolem refringi. Quandocunq; in aquam tranſierit nubes ex aduerſoq; ſolem habuerit uiſuſq; ſpectauerit inter ſolem & nubem nube caua ac perſpicua exiſtẽte tum uiſus refractus cum lumine ab exiſtentibus in nube guttis ad ſolem ex ipſis tanq̃ ſpeculis ſolarem colorem inſpiciens arquum uideri facit ſuperioremq; ac primum ambitũ arquus ſpectat puniceum:punicus nãq; color apparet perſpicuus & albus per nigrum inſpectus aut in nigro. ſecundus ambitus uiridis ſpectatur non per ſpeculum ſed ob ſuã imbecillitatem debilis nãq; uiſus nigriora quæ ſunt alba ſpectat. at uiride magis atrũ eſt puniceo. Tertium ambitum cæruleum. ſpectat uiſus ob debilitatem nigrius ſpectando album quoniam cæruleum magis atrum uiridi eſt. A luna quoq; ſed rariuſcule arquus emicat in ſoloq; plenilunio fieri poteſt ac tum oriente uel occidente luna. NAMq; cum e ſublimi in inferiora aquæ ferantur. Ariſtoteles id imprimis ſubtilitate geometrica demonſtrare conatus eſt inquiens præterea quod huiuſmodi ſit aquæ extremum manifeſtum capientibus argumentum quod uim inſitam habet ſemper ad confluẽdũ aqua in partem magis cauam atqui pars magis caua eſt quæ centro propinquior. Ducantur itaq; ex centro a b & d e & connectantur ubi b c acta igitur in baſim in qua a d minor eſt eis quæ ex centro. magis ergo cauus eſt locus. defluet itaq; aqua quoad exæquetur. At qui æqualis eis quæ ex centro a e. itaq; ad eas quæ ex centro aquã eſſe neceſſe eſt nam tum demum quieſcet. Verum ambiens eas quæ ex centro continget. Extremũ ergo aquæ globoſum ĩ quo b e c. hæc Ariſtoteles. At nos ſubiecta figura aliiſq; uerbis quæ ſibi uoluit Ariſtoteles explicem⁹. nam tum etiam Pliniana lectio erit apertior:hoc pacto qa a d eſt ut quadrati latus & tam a c q̃ a b diagonius ſeu diameter quadrati d punctũ centro terræ uicinius eſt q̃ aut b aut c. At quo aliquid grauius eſt eo magis nititur ad centrum. Cum ergo paris grauitatis quæ in b & in c ſit aqua cum ea quæ eſt in d fluet perpetuo quæ in b & in c ut aquæ quæ eſt in d exequetur. exequata autem quieſcet. quod ſi ab a d uſque eſt perueniat linea & ex d in e aqua conſurgat quoniam æqualis tota ea aquæ moles quæ eſt b e c conquieſcet quia in interiora nititur. At quoniam primæ a centro æque ſunt in g breuior autem a g linea reliquis omnibus eſt lineis ab a ad b e c peruenientibus fit ut undique uergant in centrum & terræ circumfluant. Ait ergo Plinius nãq; cum e ſublimi hoc eſt ex b e c ĩ inferiora nempe in g e ad a uſq; ferantur. IN LIttore ullo acceſſiſſe eas in b e c. VT q̃ longiſſime de uexitas paſſa ſit: nempe ad e. QVO quid humilius ſit ut g proprius centro eſſe terræ nempe a.

Omneſq;

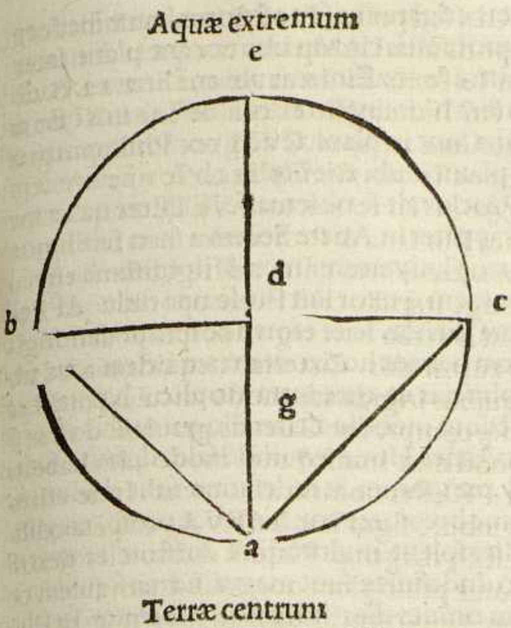

OMNEſq; lineas quæ emittantur. Sub audi ab a uel g. PROximas aquas. Hoc eſt quæ in d. BREViores fieri q̄ ad extremum mare a primis aquis. Nempe ab a quod in intima terra intelligatur centrum ad extremum mare quod circum aluit terram nempe b e c in plana figura hoc demonſtratur ſed reuocet ad animum ut ſolida ut globoſa terra eſt intelligatur. ERGO totas omni ex parte aquas nempe b e c ac etiā d. VeRgere in cētrum. Nempe a. IDEoq; non decidere. Subaudi in aerem. QVOniam in interiora nitantur quæ ſunt in b c. Nitantur primo in d inde in g denicq; in a. ET DIoptræ quæ uel maxime id confirmant. Dioptra ſpecular dicitur ſeu fabrile inſtrumentū quo geometræ declinationum interualli dimēſionē examinant. QVAM globo ſimilem & cum ea aquas iiſdem intelligitur argumentis. Intelligitur imperſonale uerbum quia accuſandi caſus aſciuit. NEC canopum italia & quam uocant Bernices crinem. In extremo argus temone poſita lucens ſtella canobus nominatᷣ. hæc Ptolemæi & Procli ſententia in rhodo uix ſpectari pōteſt nec omni ſpectabilis niſi ex ſublimibus locis. At in alexandria omnino ſemper ſpectatur nam ſigni eius prope pars quarta eminens ſuper horizonte apparet. Deltotos autem poſtea a callimacho bernices crinis appellatus: ut Probus inquit ut uero quidā prodidere Conon mathematicus Ptolemæo adulatus beronicis crinem conſtituit quod & Callimachus ait inquiens ἥ δε κόνωυ̃ εβλαψεν ἔνηερι τόνΒερονίκησ βογραχον. ὄνταρα καυη πασιν εθηκε θεοισιν. VASAq; horoſcopa. Quibus horæ ſpectantur ab hora. & ſcopo conſidero. SOLis itaq; umbilici quem gnomonem appellant. Dictus gnomon ab eo quod eſt gnorizo quod ualet cognoſco quoniam eo horæ depræhenduntur ſicut etiā gnomon apud Geometras quo quadrati area cognoſcitur eſt antem hoc modo ut diuiſo in quattuor partes quadrato circa quadratum unum reliquæ partes gnomonem faciunt hoc modo. & gnomon horologii unde ars gnomonica dicta Vitruuius ut inueniantur regiones & ortus earum

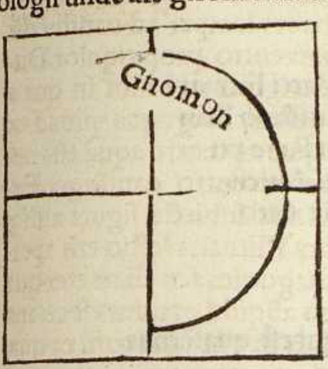

ſic erit ratiocinandum collocetur ad libellam marmoreum amuſium mediis mœnibus: aut locus ita expoliatur ad regulam & libellam ut amuſium non deſideretur: ſupraq; eius loci centrum mediū collocetur aheneus gnomon indagatio umbræ quæ græce ſciateres dicitur hui⁹ ante meredianam circiter horam quintam ſumenda eſt extrema gnomonis umbra & puncto ſignanda. Deinde circino deducto ad punctum quod ē gnomonis umbræ longitudinis ſignum ex eoq; a centro circumagenda linea rotundatione itemq; obſeruanda pomeridiana iſti⁹ gnomonis creſcens umbra & cum tetigerit circinationis umbram & fecerit parem ante meridianæ umbræ & reliqua. Iterum ſol inquit equinoctiali tempore Ariete Libraq; uerſando quas ex gnomone partes habent nouem eas umbra facit. viii. in declinatione cœli quæ eſt Romæ. Itēque athenis quæ ſunt magnæ gnomonis partes quattuor umbræ ſunt tres ad quinq; duo. Rhodi ad tarentum undecim quinq; ad tres cæteriſq; omnibus locis aliæ alio modo umbræ gnomonum æquinoctiales a natura rerum inueniuntur diſperatæ. Itaq; in quibuſcunq; locis horologia erunt deſcribenda eo loci ſumentur eſt æquinoctialis umbra & ſi erunt quemadmodum romæ gnomonis partes nouem umbræ octogenæ de-

ſcribantur in planicie & ex media proſortas erigatur ut ſint ad normã quæ dicitur gno
mon:& a linea quæ erit planities in fine gnomonis circum nouem ſpatia dimetiantur:
& quo loco nouæ partis ſignum fuerit centrum conſtituatur ubi erit littera a & dedu-
cto circino ad lineam planiciæ ubi erit littera b circinatio circuli deſcribatur quæ dicit
meridiana. Deinde ex nouem partibus quæ ſunt in planicie ad gnomonis centrũ octo
ſumantur & ſignentur inlinea quæ eſt in planicie ubi erit littera c hæc autem erit gno-
monis æquinoctialis umbra. & reliqua. Proclus ait ſe obſeruaſſe in antumnali æquino
ctio maiores eſſe umbras q̃ uerno ex quo apparet in Ariete Solem a terra ſublimiorem
In Libra humiliorem. IN BErenice urbe troglodytarum. nam & in epiro alia quã. Pyr
rus cõdidit q̃ ut Plutarchus ait a berenice ſocru q̃ uxor fuit Ptolemæi dicta APPellari
aſcia. Ideſt umbræ expertia quia ſcia umbra dicitur. ſcire tamen conuenit nationes om
nes aut periſcias eſſe ut quæ æquinoctialem habent horizontem aut heteroſcias ut in-
tra tropicos & polos habitantes: aut amphiſcias ut quæ intra tropicos habitant eaſqꝫ
ſolas cum ſol earum imminet c pitibus eſſe in meridie aſcias: alioqui nullus eſt expers
umbræ locus. DVOdecim horas æquinoctiales. Horæ æquinoctiales definitæ ſunt ma
gnitudine. omnis æquinoctialis hora. xv. temporum. at indefinitæ ſunt multitudine:
ſed in die æquinoctiali duodecim in hieme breuiores contra habent quæ temporales
appellantur a græcis a noſtris uulgares dici ſolent multitudine definitæ ſemper nãqꝫ
duodecim in quo uis die lõgo uel breuio. Indefinitæ ſunt magnitudine ſiquidem ma-
gnitudinem definitam non habent. Nam omnes dies horarum. 12. ueteres faciebant.
ideo in euangelio ad Petrum apoſtolũ qui ſaluum mundum fecit Chriſtus an nõ ſunt
inquit duodecim horæ diei: ſed pro tempore augentur minuunturqꝫ inde temporalis
horæ nomen adeptæ quæ ex horologio dantur ꝙ autem æquinoctialis hora tempora
habeat quindecim illic manifeſtum. globus enim herentium cælo ſtellarum a meridie
motus in eundem locum reuolutus ſpatio. xxiiii. horarum complet trecentas ſexagin
ta partes circuli quas ccclx partes ſi diuidas in uiginti quattuor horas fiet hora quinde
cim temporum. Ait Plinius in merohe longiſſimum diem duodecim horas & octo
partes unius hore colligere. At Ptolemæus treſdecim & incolas amphiſcios eſſeqꝫ ibi
qualium gnomon. lx. talium æquinoctialem umbram partium. xvii. ſcrupuli primi di
midii ſecundorum ſcropulorum iiii. IN BRItania xvii Ptolemæus autem in maxime
auſtrali parte ait. xvi. & dimidiam at in maxime boreali. xvii. & quartam partem. IN
Euboea ſepties die ac nocte reciprocantes. ibi defunctum uita pleriqꝫ græci memoriæ
prodiderunt Ariſtotelem alioqui attenuatum ſenio quod eius motus cauſam noſſe nõ
poſſet ea re indignabundum deceſſiſſe. quaſi uero cætera cate noſſet. ſi uerum magna
homines arrogãtia. BAThea ponti. Ideſt ꝓfunda. nam bathus idẽ eſt qđ profunditas.

IMpreſſum Venetiis ære Eruditi Viri Marci Firmani
In officina Simonis Biuilaquæ. Illuſtriſſimo Prin
cipe Domino Leonardo Lauredano Rem pu
blicam moderante. Anno Domini. Mileſi-
mo quingenteſimo ſecundo. Die uero
decimo menſis Nouembris.

a b c d e f g Omnes ſunt terni præter g qui eſt quaternus.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶ Emendationes mendorum ex incuria impreſſoris in cõmẽtariis Clariſſimi viri Georgii uallę in quatripartitũ Ptholomęi: in partitiões ac tuſculanas Ciceronis quęſtiones: necnõ ⁊ eruditi Viri Petri uallę in ſecundum Plinii.

Antonium: tu ſcribe Antoninuꝫ. Hermogonẽ: Hermogenẽ. Oenopipon: oenopiden. nõ apud eſſe. nõ opus eſſe. cur nempe. cur: nempe. ferrem ſententiã. ferre ſententiã. corũqꝫ coꝝ quę. eedem modo ꝑfectã. ꝑfectę. 5. quodcũqꝫ. qcũqꝫ. ſi ad. ſiqs. ꝯſtituere patrocinia. ſua patrocinia. difficilime poſſit: poſſint. 6. plurimũ poſſit: poſſint. necnon corporis partes. necnon noſtrę quędã corporis partes. mars ꝑmeat canũ: cancrum. Affectiones habet. habent. 9. indicat. indicãt. ad hoꝝ tollatur. attollať. ii. dai. adi hoc anni. hoc eſt anni. Nũc a luna. nũc ad lunę. 14. Eſtaſqꝫ. eſtuſqꝫ. 15. vnuerſaſti. vniuerſali. 16. Explenilunia. ⁊ plenilunia. 17. quod inquẽ. inquã. ꝑtendať. ꝑtendanť. 18. atqꝫ. at quę. ⁊ ꝑpone ſubſequentẽ numeri notã. Cũ cauſa quęſitũ eſt res ipſa. uerũetiã mete. tu corrige ſic. cũ cauſa quęſitum eſt ut res ipſe uerũetiã mare. 19 locauit. uocauit. Neqꝫ. n. luna. neqꝫ. n. luna. quãdo cõcidunt. coincidunt. 20 nauigare cõpellať. cõpellantur. Quid igiť ꝓhibeť. ꝓhibet. qui in antiqua agať hiſtoria. expugne illud in. cõſectãter dixit. cõiectanter. cõſectatione. ꝯiectatione. 21 aduerſariũ. aduerſantiũ. Ad artẽ ꝓduxerunt. ꝑduxerũt. Ad artem ſunt relegende. relegande. 22. et utrũqꝫ habentẽ. ⁊ utcunqꝫ habentẽ. ingenti auerſeť. ingentia uerſeť. 27. herudinibꝰ. hirũdinibꝰ. 29 ꝑficiat. perficiat. 31 incõprębenſibilis ſit. ſi comprehẽſibilis ſit. quo opportuerit. quos opportuerit. cõprehenſi. cõprehenſuro. ueſtigio. ueſtigia. 34 ⁊ in naturalem. ⁊ naturalẽ. ſine quolibet. ſine qbus. 37 eſſe ab hominibꝰ. eſſe hominibꝰ. Meſcũ. męſtũ. Omni eſt fiat. omnino fiat. diductionẽ iproprũ. improprioꝝ. Quorũdam improprio. iproprĳa. 40 in nulli. in nullã. 45 alia quidẽ. alie qdẽ. 46 copiã. capiat. 47 nõ obuites auxilio. nõ obuiante auxilio. heſculano. herculano. ſi aliũ. ſi alliũ. Aere pluuia mictenteꝫ. pluuiaꝫ mictente. 53 calefacere. calfacere. Hoc idẽ facies hic ⁊ alibi ubi talis error inciderit. 55. Ex fructuũ. ⁊ fructuuꝫ. Primas nãs. ꝑmittendus eſt ſequens numerus. Sic 57. Primas ⁊c. Ex ortu. ⁊ ortu. 60. Omne antecedit. omneꝫ. Exaltationibus. exhalationibꝰ. 64. Humoꝝ exaltatione. exhalatione. 67 Abers. ab eis. 68 Promiſit. permiſit. 70 In utriſqꝫ notibꝰ. motibꝰ. Motu cerebroſo. terebroſo. cerebroſe. terebroſe. 78. Solaria. nempe tu interpone punctuꝫ iterrogatiuũ et itideꝫ paulo poſt. Libicas nempe. in ſolaribus. quatripatus. quatripartiis. 79 Prima ſignificat. tu ſcribe prima ipſi ſignificant. Et nota ut. notaꝫ ut. Cõparetur maſculis. maſculus. 80. Ut conciſis cõciſiꝫ. 82. Expartibꝰ. expertibus. Cõmenſurabiliter. cõmenſurabileꝫ. 86. Figuras. figuris. Et ꝓprie. prope. et a ꝑma. at ꝑma. 92. Apertius ꝑſpiceretur. interpone nobis. his namqꝫ. is namqꝫ. 99. Patiũtur. partiunť. Aer aliuꝫ. aer in aliuꝫ. Prohibẽtur. perhibẽtur. 101. Scribe ſic Angulorũ in ÷ in ÷ ſequialterã. ſeſqualteraꝫ. 103. Colligentes. colligãtes. 116. Triangulus. triangulis. Nã mars eſt licet. Naꝫ marteꝫ licet. 125. Tertia tertia. Terna tertia. 126. Ab alias. ob alias. 127. Or cõmune. cõcinne. 138. Ab egiptus. ab egiptiis. 139. Preceptiunculum. preceptiunculaꝫ. Sumpto de faciebus. iterpone ſubſequentẽ numeri notã. 143. Adducit. adducitur. In motu tardus. tardis. Articulos in ambobus. iterpone ideꝫ.

Ex libro ſecundo Ptholomei.

9. Deſcribit. deſcribet. 19 Subiecit nãqꝫ. interpone hęc. Subiecit nãqꝫ illis ferociaꝫ qui expeditiores dixit nãqꝫ ipſos. 23 Qd ſigniferi. qd obſigniferi. 24 Ad terrã uero. alterã uero. 25 Colõnas. columnas. 27 Et prime qꝫ. prime quidẽ. 30 ♂ prepone * Sic poſt. ♄. 43 Affuctus regiones. Affectas regiones. 54. Ambonon. amboꝝ locoꝝ. Signũ. ſigni. Capiens vnus. capiemus. 56. Ductaꝝ. dictaꝝ. Volucre formã. expugne formam. Ab hoc circa. ob hoc circa. In altuſqꝫ. in aliiſqꝫ. 82. Circa compoſitior. cõpoſitiora. 83. in minutam. imminutaꝫ. 85. Intellectus. itellectas. Infinita. infinite. 88. Tutiſſima. tutiſſime. 91. Preponendũ cauſaꝝ. preponendũ cancrũ. In quo preſagio. in omni preſagio. 95. Inſtituunt. iſtituunť. 102. Figuras ꝑncipaliorib. Scribe figuras hiſqꝫ figuris ꝑncipaliorib.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

13. Hydroſcopia.hydroſcopio.14.Celi exequẽdo.exequãdo.11. Querere q̄.querere q. 27.Occaſus.occaſum.28.ſuſcepit quidẽ.ſuſcipit qdeꝫ.31.Loco capriconi pone ſaturni figurã.43.Remo qꝫ.terno qꝫ.44.Corporis loci.Cõpotis loci.47.Aderẽt ex aſcenſoria.aderẽtia aſcẽſoria.Ornate.exornate. uacat.ſed pone poſt mũdane.Locis q̄.locis qui.51.aut ait.ait uacat.54.Quę pariter.quę parit.Mũdũ predicto.predicito.55.Allicẽdũ.ad dicẽdũ.56.Utrũ uerũ boium.uerũ uacat.In q̄libet ſignis.in q̄libus ſignis.Immite ẽt.imite eſſe.101.Eius qui eſt.eius qd̄ eſt. Qui cunctas.Oꝫ cũctas.102.Tẽporis q̄ nõ.q̄ uacat.106.Iure tuꝫ vnã.iure vim vnã.Deuitre.deuite.Sic inferius corrige.107.patiẽtes eſt.patientis eſt.108.Numos.numeros.pures.plures.Et fer.fere⅓.102.Quod in occaſu.quoad in occaſu.122.Seſſangulaꝫ hoc eſt.totũ uacat.Nõ eade.eadẽ.123.Qñ ſenſileꝫ.qñ ſenſileꝫ.qꝫ ſint.quę ſint.126.huic re.huicce.129.patentorij.peremptorij.Quib⁹ intẽtis.intentus.131.Et iducẽda in rectã.ſcribe nõ ſextilis ſphere caraptereꝫ.Sic poſtea in aliqb⁹ locis ſequẽtib⁹.Ita capiẽdũ.capiẽda.Inafetoſ.iapheto.133.Inueni.iuenio.145.At igit.at uacat.151.Diametri ſtãtiũ.climacteriſſãtiũ.161.Agros.ęgros.163.Et iterũ.et uerſuꝫ.166.Ad malefices.ad maleficos.167.pnuctia.pronũctia.

Ex libro.4°.Ptho.

4.pericere.pſpicere.10.Domari.dñari.Impotẽs fiũt.impetes fiũt.11.Eadeꝫ.eedẽ.15.Ad coitũ.a coitu.21.Solẽ habere.Lunã habere.23.Talian.talia.Nõ plurime.nã plurime.Solus exiſtes.exiſtẽs.34.ppetem.ppetem.57.et añ ipſum.ei qui ante ipſum.58.poteſtateꝫ iuſta.poteſtatem ex iuſta.ꝛ in calce libri.16.numeri illa nota ſuperhabundat.

Errata ex partitionibus.

Ex epl'a Etiam.ut iam.pulcherrime eſſe.pulcherrime ẽt. In facie a iij Qui eum.Oꝫ eum.Cognoſcenda rethorica igit.tu ppone et bene dicẽdi ſciẽtia cognoſcẽdi ꝛc.proferre.proferret.Expartes.expertes. In facie c ij. Tamen ideꝫ recidere i ideꝫ ꝛc.Superiote.Superiore. c iij Optam.optant.diligedo.diligendo.Ortores.oratores.oratioue.oratione Iuuentus.Iuuenturus.Exſadeat.Explicat.Quid ſit queſtio.Ratio iudicatio ꝛc.Cuius

Ex Tuſculanis euerſor ciuitatis.ciuis nõ cui⁹. Sapiuꝫ.ſcriptum.alterem.alteram. Noie tenebim⁹.nomine uacat.Fonte ſcaturiet.ſcaturiat.vnam magnã ſciam.vnaꝫ uacat.Pythagoras inesarchi.mneſarchi. Sannis.Samius.Et numeruꝫ quendam opportet ſeruari.opportere Aliqui viaꝫ ut pote.Aliquid ut pote.Aliipticos dictũ.Elipticos.Diogenis.diogenes.Et ſi ipm aiuꝫ.Et ſic ipm.per te lraꝫ.p t lraꝫ.potius affectam.affectum.Continuata motiõeꝫ continuatã.Cui⁹cõpleſſus.cõpleſſu.Amplecta.amplexa.Qui alterius i cęlum.a terris. Qũoniaꝫ es inimicatus.initiatus.Florentinos.florentinus.Lacrimis decores.decoret. Minus.viuus.An ferre.auferre.Apud euripide Euripidem.Architam tibi metũ qꝫ.timeuꝫ qꝫ.Et in euclidem.Euclides.Suo parte nutu.Suopte nutu.Equerepontibus.equere pentib⁹.ꝛ atonus.ex athomis.Quãqꝫ uacans.Quicqꝫ.Deiectus ꝛ diabolus.deiectus eſt diabolus. Peruident.peruiderit.Que nũc recta ſunt.tecta ſunt.Anima ut quãdoqꝫ. Anima aũt.Cum enim ſit in aia.cũ vita ſit i aia.Onerantur nũquid.mouẽtur.Tandeꝫ et eſſe.ꝛ nõ eſſe.eadeꝫ.Quocũqꝫ ſine dubio.quocũqꝫ fine.Motuꝫ eſſe vis.Motũ ẽt vi.vi magna etiaꝫ.vi motuꝫ etiaꝫ Apud quos ne priroreꝫ.apud quos hic prior eſt.Animã ſemper.Anima ſemp.Certe aiaꝫ.Anima.Quin eniꝫ.Quis enim.Oĩa ſit aialiuꝫ.Oium.Nihil te putauit.nihil eſſe.Cuꝫ iurarẽ eſſe diuinuꝫ.tuꝫ iurarẽ.In anib⁹ cingerẽt.menib⁹.Eccentrici.eccentri.Siſterat.ſiſteret.Acceptabilis fecim⁹ meliora.Accepta ab illis fecimus meliora.Grandiloquuꝫ.grandiloquiũ.Anniuꝫ aialiuꝫ.Oium aialiuꝫ.Metella tranſmutare.Metalla.A creatione.A cretione.Mari firmamẽta.Mundi firmamẽta.Carte africa.caret africa.pſtiguis refellere.pſtigia.

Ex cõmẽtarijs in 2m plinij Inconditũ apparet mox.A parte qui.

[illegible] Crite quando [illegible] capiton [illegible]
[illegible] Colle [illegible] Copona [illegible] Corpore [illegible]
[illegible]

[illegible]

Errata [illegible]

[illegible]

[illegible]

Arist. - Rhetorica -

Nº Caja
A - 14